

Περίοδος Γ΄11
3rd Period 11

Τούλιος–Σεπτέμβριος 2025
July–September 2025

Ὁρθοδοξία Orthodoxia

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ
ORTHODOXIA

Περίοδος Γ' – 11
3rd Period – 11

Ιούλιος – Σεπτέμβριος
July – September
2025

**ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ
ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ
ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ**

ΕΚΔΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Α' Έποπτεύουσα Συνοδική Έπιτροπή

Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πισιδίας κ. Ίώβ, Πρόεδρος
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Προύσης κ. Ίωακείμ
Καθηγητής κ. Κωνσταντῖνος Δεληκωσταντής, Διευθυντής τοῦ
Α' Πατριαρχικοῦ Γραφείου
Νικόλαος-Γεώργιος Παπαχρήστου, Διευθυντής τοῦ Γραφείου
Ἐπικοινωνίας καὶ Τύπου
Γραμματεὺς: Διάκονος Ἐπιφάνιος Kamianovych

Β' Διευθυντὴς Συντάξεως

Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πισιδίας κ. Ίώβ

Συνεργάται

Τερομόναχος Μελέτιος Στεφανᾶτος
Γεώργιος Ὁρφανίδης
Νικόλαος-Γεώργιος Παπαχρήστου
Τατιάνα Savina

Γ' Ὑπεύθυνος ἐκδόσεως τοῦ Περιοδικοῦ

Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Προύσης κ. Ίωακείμ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

Rum Patrikliği, Dr. Sadık Ahmet Cad. No. 19, 34083 Fatih-İstanbul, TÜRKİYE
Tel: +90 (212) 531.9670
<https://ec-patr.org>

Copyright © 2025 by Ecumenical Patriarchate

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α' — ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ

Μήνυμα τῆς Ἰνδίκτου. 7

Ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου κατά τό τεσσαρακονθήμερον μνημόσυνον
τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Μοσχονησίων Κυρίλλου
(Ἰμβρος, 5 Ἰουλίου 2025) 10

Ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου κατά τὰ Θυρανοίξια τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως τῆς Θεο-
τόκου Τενέδου (26 Ἰουλίου 2025) 14

Ὁμιλία τῆς Α.Θ.Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ.κ. Βαρθολομαίου κατά τόν Μέγαν Ἑσπερινόν τῆς ἑορτῆς τῆς Μεταμορφώσε-
ως τοῦ Σωτῆρος εἰς τήν νήσον Χάλκην (5 Αὐγούστου 2025)..... 18

Ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου κατά τήν Θείαν Λειτουργίαν ἐπί τῇ ἑορτῇ τῆς Μεταμορφώ-
σεως τοῦ Σωτῆρος ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ (6 Αὐγούστου 2025) 21

Homily by His All-Holiness Ecumenical Patriarch Bartholomew
at the Ecumenical Celebration in Filadelfiakyrka (22 August 2025) 24

Homily by His All-Holiness Ecumenical Patriarch Bartholomew
at Stockholm Cathedral (23 August 2025) 27

Ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου κατά τὰ Θυρανοίξια τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀγίου Γεωργί-
ου Στοκχόλμης (Κυριακή, 24 Αὐγούστου 2025)..... 29

Ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου κατά τήν τελετήν ὑπογραφῆς τῆς Πράξεως Ἀγιοκατατάξε-
ως τοῦ μακαρίου ἱερέως Δημητρίου Γκαγκαστάθη
(Φανάριον, 30 Αὐγούστου 2025)..... 33

Ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου κατά τήν Θείαν Λειτουργίαν ἐν Ἀλανία
(Τετάρτη, 3 Σεπτεμβρίου 2025) 37

Public Lecture by His All-Holiness Ecumenical Patriarch Bartholomew
“The Church Faced with the Ecological Crisis Today: Science, Ethics, Common
Action” (University of Latvia, Riga, 12 September 2025)..... 41

Προσφώνησις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου κατά τήν συνάντησιν μετὰ τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἐπισκόπων
τοῦ Θρόνου (20 Σεπτεμβρίου 2025) 52

Ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου Κατὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐκθεσεως φωτογραφίας «Ἅγιον Ὄρος-Πέρα ἀπὸ τό Ὁρατό» (Υπουργεῖον Μακεδονίας καὶ Θράκης, Θεσσαλονίκη, 27 Σεπτεμβρίου 2025).....	57
Ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου κατὰ τὴν χοροστασίαν εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν Ἀγίου Γεωργίου Ροτόντας (Θεσσαλονίκη, 28 Σεπτεμβρίου 2025).....	61
Ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου εἰς τὸν ἑορτασμόν τῆς ἐπετείου συμπληρώσεως 25 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀγιορειτικῆς Ἑστίας ὑπὸ τὸν τίτλον: «Μοναχισμός καὶ Πολιτισμός: ἡ μαρτυρία τοῦ Ἀγίου Ὁρους» (Θεσσαλονίκη, 28 Σεπτεμβρίου 2025).....	66
Ἐναρκτήριος προσφώνησις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατρι- άρχου κ. κ. Βαρθολομαίου εἰς τὸ συγκληθέν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Β' Διεθνὲς Ἐπιστημονικὸν Συνέδριον τοῦ Περιοδικοῦ «Θεολογία» μέ θέμα «Ἡ Ὁρθόδοξη θεολογία καὶ ἡ ὄντολογία» τῆς τεχνολογίας: ἀνθρωπολογικές, πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές καὶ πολιτισμικές συνέπειες» (Θεσσαλονίκη, 29 Σεπτεμβρίου 2025).....	72
Ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου εἰς τὴν Β' Παναυστραλιανὴν Ἱερατικὴν Σύναξιν μέ θέμα «Μέσα Κοινωνικῆς Δικτυώσεως καὶ Ἱερωσύνη. Ἡ χρῆσις τῶν Μέσων Κοινωνικῆς Δικτυώσεως ἀπὸ τὸν κληρικόν» (Σύδνεϋ, 29 Σεπτεμβρίου 2025)	78
Λόγος Νουθετήριος τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου κατὰ τὴν σύναξιν τῶν Μοναστικῶν Ἀδελφοτήτων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης (Ἱερὰ Μονὴ Κοιμήσεως Θεοτόκου Πανοράματος, 30 Σεπτεμβρίου 2025).....	82
Ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος κ. κ. Βαρθολομαίου εἰς τὸ Κολλέγιον «Δελα- σάλ» (Θεσσαλονίκη, 30 Σεπτεμβρίου 2025)	86
Ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὰ Ἐκπαιδευτήρια «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος» (Θεσσαλονίκη, 30 Σεπτεμβρίου 2025)	90
ΜΕΡΟΣ Β' — ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ, ΜΕΛΕΤΑΙ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ	
Ἐπιστολὴ τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς Ἀλβανίας πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα Republic of Albania Prime Minister.....	95

Τὸ μυστήριον τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου Νικόλαον, Σπυρίδωνα, Ἀθανάσιον, Ἐτοιμάσιον καὶ πάντας τοὺς θεηγόρους 318 Πατέρας προφρόνως τιμῶμεν ἐν Θάσῳ	
Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Μελίτωνος.....	97
Ἐνα ἀπόρρητο σημείωμα τοῦ τότε Ἀρχιμανδρίτη Μελίτωνα Χατζῆ γιὰ τὸ Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας	
Καθ. Παναγιώτου Τζουμέρκα.....	111
The Issue of the 'Orthodox Diaspora' The Historic Orthodox Parish of St. Catherine in Amsterdam: A Greco-Russian Parish?	
Athenagoras Peckstadt, Metropolitan of Belgium	132
Ὁμιλία εἰς μνήμην τῶν Ἀγίων τῆς Θάσσου	
Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Μελίτωνος.....	150
ΜΕΡΟΣ Γ' — ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ	
Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον	157
Ἀγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος	211
Διαχριστιανικά.....	218
Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ Χάλκης	220
ΜΕΡΟΣ Δ'	
ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑΙ.....	226
ΜΕΡΟΣ Ε'	
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ.....	237

ΜΕΡΟΣ Α'

ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ
ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ

ΜΗΝΥΜΑ ΤΗΣ ΙΝΔΙΚΤΟΥ

Αριθμ. Πρωτ. 605

† ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
ΕΛΕΩι ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ ΤΩι ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΧΑΡΙΝ, ΕΙΡΗΝΗΝ ΚΑΙ
ΕΛΕΟΣ
ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ ΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΤΙΣΕΩΣ
ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

* * *

Τιμιώτατοι ἀδελφοί Ἱεράρχαι καί τέκνα ἐν Κυρίῳ εὐλογημένα,

Εὐδοκοῦντος τοῦ πανδώρου Θεοῦ, εἰσερχόμεθα σήμερον εἰς τό νέον ἐκκλησιαστικόν ἔτος, δοξολογοῦντες τό ὑπερουράνιον ὄνομα Αὐτοῦ διά τήν ἀδιάσπαστον δαψιλῇ καρποφορίαν τῶν πρωτοβουλιῶν τῆς Ἀγίας Αὐτοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς τόν χώρον τῆς προστασίας τῆς κτίσεως. Τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ὄχι μόνον ἐπεσήμανεν ἐγκαίρως τήν σοβαρότητα τῶν περιβαλλοντικῶν προβλημάτων, ἀλλά ἔστρεψε τήν προσοχήν εἰς τά αἰτία των, εἰς τάς ἐσωτερικάς, πνευματικάς καί ἠθικάς καταβολάς των, καί προέτεινε λύσεις ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Ὁρθοδόξου ευχαριστιακοῦ καί ἀσκητικοῦ ἥθους.

Ἡ Ὁρθοδοξία ὡς πίστις, θεία λατρεία καί ἐγκόσμιος μαρτυρία εἶναι ἡ οἰκοφιλική μορφή τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ, ἡ ἀνακήρυξις τῆς ἐορτῆς τῆς Ἰνδίκτου εἰς Ἡμέραν προσευχῆς ὑπέρ τῆς προστασίας τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος δέν ὑπῆρξεν ἀπλῶς ἀντίδρασις εἰς τήν

σύγχρονον οικολογικήν κρίσιν, ἀλλά συνέπεια καί προέκτασις τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας ὡς «ἐφηρμοσμένης οικολογίας». Ἐξ ἀρχῆς διεκηρύξαμεν καί τό ἀδιαίρετον τοῦ σεβασμοῦ τῆς δημιουργίας καί τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου καί ἀνεδείξαμεν τήν κοινήν ρίζαν καί τήν ἀλληλουχίαν περιβαλλοντικῶν καί κοινωνικῶν προβλημάτων. Ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπό τόν Θεόν γεννᾷ τήν κητικήν καί ἐκμεταλλευτικήν στάσιν καί συμπεριφοράν ἔναντι τῆς κτίσεως καί τοῦ συνανθρώπου, ἐνῶ ἡ ἐν Χριστῷ καί κατὰ Χριστόν ζωή εἶναι πηγὴ περιβαλλοντικῆς εὐαισθησίας καί φιλανθρώπου δράσεως. Συμφώνως πρὸς τόν Κυριακόν λόγον, «πᾶν δένδρον ἀγαθόν καρπούς καλοὺς ποιεῖ, τό δέ σαπρόν δένδρον καρπούς πονηροὺς ποιεῖ. Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθόν καρπούς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδέ δένδρον σαπρόν καρπούς καλοὺς ποιεῖν» (Ματθ. ζ', 17 – 18).

Ὁ σεβασμός τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν, ὁξύνει τό αἰσθητήριόν μας διὰ τό ἀγαθόν καί τό πρακτέον. Ἡ ἀδιαφορία διὰ τό Ὑπερβατικόν καί ὁ συνακόλουθος «ἀνθρωπομονισμός» ὁδηγοῦν εἰς ἐγκλωβισμόν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰ γεῶδη, εἰς συρρίκνωσιν τῆς ἐλευθερίας του εἰς πραγματιστικές ἐπιλογάς καί ἀποφάσεις, συνυφασμένας πάντοτε μέ ἐπιφανειακάς θεωρήσεις τῶν πραγμάτων καί μέ τήν ταύτισιν τοῦ ἀγαθοῦ μέ τό «περιστασιακῶς χρήσιμον». Ὁ ἐπίκαιρος λόγος περὶ «οἰκολογικῆς μετανοίας», πέραν τῆς κλήσεως εἰς μεταμέλειαν διὰ τήν ἐπιτελεσθεῖσαν οικολογικήν ζημίαν καί εἰς ριζικὴν ἀλλαγὴν νοοτροπίας καί συμπεριφορᾶς ἔναντι τῆς δημιουργίας, ἀναφέρεται καί εἰς τήν ἀνάγκην ὑπερβάσεως τῆς σφαλερᾶς τοποθετήσεως, ἡ ὁποία στηρίζει τήν θεώρησιν τῆς καταστροφικῆς διὰ τό φυσικόν περιβάλλον «ιδιονομίας τῆς οἰκονομίας» ὡς μονοδρόμου πρὸς τήν ἀνάπτυξιν, καί τροφοδοτεῖ τήν ἀφελὴ πίστιν εἰς τήν δυνατότητα τῆς φύσεως νά ἀναζωογονῇται ἀφ' ἑαυτῆς εἰς τό διηνεκές, παρὰ τὰς ἀνθρωπογενεῖς ἐπιβαρύνσεις της, ὡς ἡ ἐντεινομένη κλιματικὴ ἀλλαγή καί αἱ καταστροφικαὶ πλανητικαὶ συνέπειαι της. Εἰς ὅλα αὐτὰ προστίθεται σήμερον τό πανδαιμόνιον τῶν πολεμικῶν ἰαχῶν, τῶν βομβαρδισμῶν, τῶν πυραύλων καί τῶν ἐκρήξεων, τό ὁποῖον ἐπικαλύπτει τήν κραυγὴν τῶν ἀθῶων θυμάτων τῆς ἀνηλεοῦς βίας καί τοὺς στεναγμούς τῆς δημιουργίας. Τό μέλλον τῆς ζωῆς εἰς τόν πλανήτην μας ἢ θά εἶναι οἰκολογικόν καί εἰρηνικόν ἢ ἀνύπαρκτον.

Τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἀγῶνος διὰ τήν εἰρήνην, τήν δικαιοσύνην καί τήν ἀλληλεγγύην, θά συνεχίσῃ νά πρωτοστατῇ εἰς τήν προστασίαν τῆς φύσεως, εἰς τήν ἀνάδειξιν τῆς οἰκολογικῆς θεματικῆς εἰς κεντρικόν ζήτημα τοῦ διαχριστιανικοῦ καί

τοῦ διαθρησκειακοῦ διαλόγου, εἰς τὴν προβολὴν τῆς σημασίας τῶν χριστιανικῶν οἰκοφιλικῶν ἀρχῶν καὶ παραδόσεων ἐν τῷ παισίῳ διεθνῶν θεσμῶν, οἰκολογικῶν ὀργανώσεων, ἐπιστημονικῶν ἰδρυμάτων καὶ τῆς κοινωνίας τῶν πολιτῶν. Εἵμεθα βέβαιοι ὅτι ἡ σύμπραξις εἰς τὸν τομέα τῆς οἰκολογίας ἐνισχύει τὴν αἴσθησιν τῆς κοινῆς εὐθύνης διὰ τὴν πορείαν πρὸς τὸ μέλλον καὶ δημιουργεῖ νέας εὐνοϊκὰς προοπτικάς.

Ἐπανερχόμενοι εἰς ὅσα ἀνεφέρομεν εἰς παλαιότερον Μήνυμά μας, καλοῦμεν ἐκ νέου τὰς ἀνά τὴν οἰκουμένην Ἐπαρχίας τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας, τὰς ἐνορίας καὶ τὰς ἱεράς Μονάς, νά ἀναπτύξουν συντονισμένας δράσεις καὶ συγκεκριμένας παρεμβάσεις διὰ τὴν κινητοποίησιν τῶν πιστῶν, μετ' ἐμφάσεως εἰς τὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς νέας γενεᾶς. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν οἰκολογικῶν συνεπειῶν τῆς πίστεώς μας ἐν τῇ πράξει ἀποτελεῖ καθοριστικὴν διάστασιν τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν ἰδιοπροσωπίας.

Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, εὐχόμενοι πρὸς πάντας ὑμᾶς αἷσιον καὶ πολýκαρπον ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς καὶ θεαρέστοις τὸν νέον ἐκκλησιαστικὸν ἐνιαυτὸν, καλοῦμεν τὰ ἀνά τὴν ὑφήλιον τέκνα τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας νά ζοῦν οἰκοφιλικῶς καὶ φιλαδέλφως, νά προσεύχωνται διὰ τὴν κτίσιν καὶ τὴν εἰρήνην, νά ἀγωνίζωνται διὰ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ τὴν ἀειφορίαν, καθὼς καὶ διὰ τὴν ἐμπέδωσιν τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀλληλεγγύης, καὶ ἐπικαλούμεθα ἐφ' ὑμᾶς, μεσιτεία καὶ προστασία τῆς Παναγίας Θεοτόκου τῆς Παμμακαρίστου, τὴν ζεῖδωρον χάριν καὶ τὸ μέγα ἔλεος τοῦ πανσθενοῦς Κτίστου τῶν ἀπάντων καὶ παντελεήμονος Θεοῦ τῆς ἀγάπης.

Εὐλογημένον ἐκκλησιαστικόν ἔτος, ἀδελφοί καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ!

Ἰβκε' Σεπτεμβρίου α'

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος
διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν

Ὁμιλία
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου
κατά τὸ τεσσαρακονθήμερον μνημόσυνον
τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Μοσχονησίων Κυρίλλου
(Ἰμβρος, 5 Ἰουλίου 2025)

* * *

Τιμώτατοι ἀδελφοί Ἱεράρχαι,

Ἱερώτατε Μητροπολίτα Ἰμβρου καί Τενέδου κύριε Κύριλλε,
Ποιμενάρχα τῆς θεοσώστου ταύτης Ἐπαρχίας τοῦ Θρόνου,

Sayın Belediye Başkanımız,

Εὐλαβέστατοι κληρικοί,

Ἐντιμολογιώτατοι Ἀρχοντες,

Ἐντιμότατοι ἐκπρόσωποι τῶν Σωματείων καί τῶν λοιπῶν φορέων
Ἰμβρίων καί Τενεδίων,

Τέκνα ἐν Κυρίῳ εὐλογημένα,

Τελοῦμε σήμερα στόν Μητροπολιτικό τοῦτο Ναό τῆς Κοιμήσεως
τῆς Θεοτόκου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰμβρου καί Τενέδου, μέ πολλή
συγκίνηση καί συνοχή καρδίας, τὸ τεσσαρακονθήμερο μνημόσυνο ὑπὲρ
ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Μοσχονησίων
κυροῦ Κυρίλλου, τοῦ Δραγούνη, ὁ ὁποῖος διετέλεσε ἐπὶ δεκαοκτώ ἔτη
Ποιμενάρχης τῆς θεοσώστου Ἐπαρχίας Ἰμβρου καί Τενέδου.

Ὁ Γεώργιος Δραγούνης, σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς τῆς ἐρατεινῆς Ἰμβρου
καί γόνος τοῦ χωρίου Ἀγρίδια, ἐπέδειξε παιδιόθεν ἀγάπη πρὸς τὴν
Ἐκκλησία καί τὰ γράμματα. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησή του ἀπὸ τὴν Κεντρικὴ
Σχολὴ Ἰμβρου, ἐνεγράφη τὸ 1959 στό Λύκειο τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς
Σχολῆς Χάλκης καί ἐν συνεχείᾳ στό θεολογικὸ τῆς Τμῆμα, τὸ ὁποῖο
ἐπεράτωσε τὸ 1967. Καί ὁ ὁμογάλακτος ἀδελφός Γεώργιος παρέλαβε
ἀπὸ τὴν Τροφὸν Σχολή, ὡς πνευματικὴ κληρονομιά, τὸν σεβασμὸ πρὸς
τὴ Μητέρα Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκφραστὴ καί φύλακα
τῶν ὁσίων καί τῶν ἱερῶν τοῦ Γένους, τὴν κλήση γιὰ τὴ διακονία τῆς
καί γιὰ ἀταλάντευτὴ τήρηση τῶν παραδόσεών της, μαζί μέ τὴν ἀγάπη
γιὰ τὸν συνάνθρωπο, τὸν ἀδελφὸ, τὸν πλησίον. Ὅλοι οἱ ἀπόφοιτοι

τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, καί ὅσοι φοίτησαν μόνο στό Λύκειό της, εἶναι φορεῖς τοῦ «πνεύματος τῆς Χάλης», πού συνδυάζει τήν ἀπόλυτη πιστότητα στήν πνευματική παρακαταθήκη τῆς Ἐκκλησίας μέ τήν ἀποστολή γιά καλή μαρτυρία μέσα στόν κόσμο.

Ἀμέσως μετά τό πέρασ τῶν σπουδῶν του, ὁ Γεώργιος εἰσηλθε στίς τάξεις τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας. Καί πήρε, ὡς γνωστόν, τό ὄνομα Κύριλλος. Στή δεκαεπτάχρονη εὐορκο διακονία του στήν Πατριαρχική Αὐλή, γνώρισε σέ βάθος, βίωσε καί ζυμώθηκε μέ τό πνεῦμα τοῦ Φαναρίου. Τό ἔτος 1985 προήχθη, ἀπό Μεγάλων Ἀρχιδιακόνων, σέ Μητροπολίτη Σελευκείας. Εἶχε πάντοτε αἴσθηση τῆς τιμῆς τοῦ ἀνήκειν στήν Ἱεραρχία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καί τοῦ χρέους πού αὐτό συνεπάγεται. Ὡς Ἀρχιερατικῶς Προϊστάμενος τῆς Περιφερείας Ὑψωμαθείων ἐπέδειξε ἀξιάγαστο ζήλο, ιδιαίτερη ποιμαντική φροντίδα καί πολλή εὐαισθησία γιά τούς ἡλικιωμένους καί τούς πάσχοντες. Οἱ κάτοικοι τῆς Περιφερείας αὐτῆς τόν ἐνθυμοῦνται καί τόν μνημονεύουν μέχρι σήμερα μέ εὐγνωμοσύνη.

Τό ἔτος 2002, ἡ Ἀγία καί Ἱερά Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, προβολῇ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, ἐξέλεξε τόν Σελευκείας Κύριλλο, Μητροπολίτη Ἱμβρου καί Τενέδου, εἰς διαδοχήν τοῦ πολιοῦ προκατόχου του Φωτίου, ὁ ὁποῖος διεποίμανε μέ στοργή καί ὑπευθυνότητα τήν Ἐπαρχία αὐτή ἐπὶ τριάκοντα ἔτη, τά δύσκολα χρόνια τῆς Ἱμβρου.

Ὁ μακαριστός ἀδελφός Κύριλλος ἀγαποῦσε τή γενέτειρα καί τούς συντοπίτες του, «πονοῦσε ριζόκαρδα» τήν Ἱμβρο καί τούς Ἱμβριώτες. Ὅταν ἐνθρονιζόταν, τόν Σεπτέμβριο του 2002, οἱ συμπατριῶτες του -μας- πανηγύριζαν, γιατί, ὅπως ἔλεγαν τότε, σύμφωνα μέ τήν μαρτυρία τοῦ Ἱερωτάτου Μητροπολίτου Προικοννήσου, ὁ νέος Ποιμενάρχης τους εἶναι «ἐμ καλός, ἐμ δ' κός μας». Καί ὁ Μητροπολίτης Κύριλλος δέν διέψευσε τίς προσδοκίες καί τίς ἐλπίδες τους!

Ἀφιερώθηκε μέ ὅλες του τίς δυνάμεις στή διακονία τοῦ ποιμνίου του, γιά τό ὁποῖο εἶχε ἤδη ξεκινήσει μία πύο φωτεινή περίοδος μετά τά πέτρινα χρόνια πού ἀκολούθησαν τό ἄδικο 1964. Εἶχε συχνή, καθημερινή ἐπικοινωνία μέ τούς πιστούς, γνώριζε καλά τά προβλήματα καί τίς ἀνάγκες τους, ἔδειχνε ιδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιά τούς γέροντες καί τούς ἀσθενεῖς, βοηθοῦσε καί συμπαραστεκόταν, ἔδινε χαρά, πάντοτε κοινωνικός καί εὐδιάθετος, πάντοτε μέ χαμόγελο, μέ ἀπλότητα καί μέ τά πειράγματά του.

Σημαντική ήταν ή συμβολή του στήν ανακαίνιση τῶν Ἱερῶν Ναῶν μας καί στήν ἀνοικοδόμηση ἀγιορειτικῶν μετοχιῶν, ὅπως ὁ Ἅγιος Κωνσταντῖνος καί ὁ Ταξιάρχης. Πολλά ρημαγμένα ἐξωκκλήσια ἀναστηλώθηκαν καί λειτουργοῦνται. Ὁ ἀείμνηστος ἀδελφός ἐχειροτόνησε εὐλαβεῖς κληρικούς σέ ὅλες τίς ἐνορίες, γιά νά μή σιγήσει ή φωνή τῆς καμπάνας καί νά τελοῦνται τακτικά οἱ ἱερές ἀκολουθίες στά χωριά μας. Σέ ὅλα αὐτά, πού ἀναπτέρωναν τίς ἐλπίδες τῶν ὁμογενῶν καί συνέβαλαν στήν ἐπιστροφή καί ἐγκατάσταση στό νησί συμπατριωτῶν μας πού εἶχαν ἄκοντες μεταναστεύσει στό ἐξωτερικό, ἦλθε νά προστεθῇ τό ἔτος 2013 ή ἐπανέναρξη λειτουργίας τῆς ὁμογενειακῆς ἐκπαίδευσης στήν Ἱμβρο. Δοξάζουμε τόν Θεό τοῦ ἐλέους γιά ὅλα αὐτά τά ἀνεκτίμητα δωρήματά Του. Τό ἔργο τοῦ μακαριστοῦ ἀδελφοῦ συνεχίζει μέ δυναμισμό ὁ διάδοχός του, ὁ νέος Μητροπολίτης Ἱμβρου καί Τενέδου Κύριλλος. Τόν εὐχαριστοῦμε εὐγνωμόνως.

Μετά τή μετάθεσή του, τό 2020, στήν Ἱερά Μητρόπολη Μοσχονησίων, ὁ μακαριστός ἀδελφός ἐπέλεξε νά παραμείνει στήν ἀγαπημένη γενέτειρά του. Μή δυνάμενος λόγω τῶν συνθηκῶν, νά τελέσει Θεία Λειτουργία στή νέα Ἐπαρχία του, εἶχε τήν εὐσεβῇ ἔμπνευση, καί ἐφρόντισε νά τό πράξει, ὀργανώνοντας προσκυνηματική ἐπίσκεψη στά Μοσχονήσια, μέ τέλεση τῆς Θείας Λειτουργίας ἐν πλῶ.

Στά τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ὁ Μοσχονησίων Κύριλλος ἀντιμετώπισε μέ ὑπομονή, χριστιανική καρτερία καί ἐμπιστοσύνη στήν πρόνοια τοῦ Θεοῦ, τό σοβαρό πρόβλημα ὑγείας πού τόν ταλαιπώρησε. Ἀναπαύεται πλέον στό Κοιμητήριό τῶν Ἀγριδίων, στήν πατρίδα γῆ, προσδοκῶν ἀνάστασιν νεκρῶν. Ἡ Ἱμβρος τόν εὐγνωμονεῖ. Ἡ Ἐκκλησία δοξάζει τόν Θεόν, τόν χαρισάμενον σέ αὐτή τόν Μητροπολίτη Κύριλλο, ὁ ὁποῖος ἐπὶ πενήκοντα καί ὀκτώ ἔτη διηκόνησε μέ ἀφοσίωση τόν λαόν Του. Ὅλοι ἐμεῖς δεόμεθα τοῦ πανσθενοῦς καί παντελεήμονος Κυρίου τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου, νά ἀναπαύῃ τήν ψυχήν αὐτοῦ ἐν Χώρα Ζώντων καί ἐν σκηναῖς Δικαίων. Εἴη ή μνήμη Κυρίλλου Ἀρχιερέως αἰωνία καί ἄληστος!

Ἀδελφοί καί Πατέρες,

Ὅπως γιά ὅλους τούς θνητούς, ἦλθε καί γιά τόν ἀδελφό Μοσχονησίων ή ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως ἀπό τά ἐπίγεια εἰς τά ἐπουράνια. Φεύγοντας, μᾶς ἄφησε μία πολύτιμη πνευματική κληρονομιά καί παρακαταθήκη, τήν ὁποία καί ἐκεῖνος παρέλαβε ἀπό τούς προκατόχους του καί ἀπό τούς προγόνους μας, καί τήν ὁποία καλοῦμεθα νά τήν βιώσουμε καί νά

τὴν παραδώσουμε ἀλώβητη εἰς τοὺς ἐπιγινομένους, στίς γενεές πού θά μᾶς ἀκολουθήσουν. Αὐτό, θά τό ἐπιτύχουμε μόνον μέ φόβο Θεοῦ, μέ ἐνότητα, μέ ἀλληλεγγύη, θέτοντας τά ἱερά καί ὕψιστα συμφέροντα τῆς πατρίδας μας ὑπεράνω προσωπικῶν φιλοδοξιῶν καί μικροφιλοτιμιῶν. Μέ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, ἀγωνισθήκαμε καί μεταστρέψαμε τό ρεῦμα τὰ τελευταῖα χρόνια πρὸς τό καλύτερο, μέ ἀποκορύφωμα τὴν ἐπαναλειτουργία τῶν σχολείων μας. Ἄς μὴν ἀφήσουμε νά ἐξασθενίση αὐτός ὁ θετικός ρυθμός τῆς ἀναγέννησης καί ἀνασυγκρότησης τοῦ τόπου μας.

Ἡ σημερινή ἄς εἶναι μία ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία ἐνθυμούμαστε ὄχι μόνον τόν μακαριστό Μητροπολίτη μας Κύριλλο, ἀλλὰ καί ὅσα ἐπιτήχαμε ὅλοι μαζί διαβαίνοντες διὰ μέσου παγίδων πολλῶν· μία ἡμέρα ἀνανεώσεως τῶν ὑποσχέσεών μας ὅτι θά στηρίξουμε τὴν πρόοδο τοῦ νησιοῦ μας ὅλοι μαζί, μέ ἐνότητα καί ἀλληλεγγύη. Τονίζω καί ἐπιμένω ὡς Ἰμβριος καί ὡς Πατριάρχης. Πρόκειται γιὰ στοίχημα μέ τὴν ἱστορία.

Κατακλείοντας, καλωσορίζω ἐκ μέρους ὅλων τῶν Ἰμβριῶν τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀδελφούς ἐν Χριστῷ Ἱεράρχας Γέροντα Πριγκηποννήσων κ. Δημήτριον, Φιλαδελφείας κ. Μελίτωνα, Κωνσταντίας καί Ἀμμοχώστου κ. Βασίλειον, Μύρων κ. Χρυσόστομον καί Ἀλικαρνασσοῦ κ. Ἀδριανόν, καί τοὺς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν τιμὴ τους πρὸς τὴ μνήμη τοῦ μακαριστοῦ Μοσχονησίων Κυρίλλου, ἀλλὰ καί γιὰ τὴν εὐλογία πού ἔφεραν μέ τὴν παρουσία τους στό νησί μας. Σέ σᾶς, ἅγιε Ἰμβρου καί Τενέδου, θερμὰ συγχαρητήρια καί εὐαρέσκεια γιὰ τοὺς νυχθημέρους κόπους σας.

Ὁμιλία
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου
κατά τὰ Θυρανοίξια τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου
Τενέδου
(26 Ἰουλίου 2025)

* * *

Τερώτατε Μητροπολίτα Ἱμβρου καί Τενέδου κύριε Κύριλλε,
Ποιμενάρχα τῆς θεοσώστου ταύτης Ἐπαρχίας,

Τερώτατε Μητροπολίτα Ζάμπιας κ. Ἰωάννη,

Ἐξοχώτατε Πρέσβυ κύριε Κ. Κούτρα,

Εὐλαβέστατοι κληρικοί,

Ἐντιμολογιάτατε Ἀρχων Ἐξαρχε κύριε Ἀθανάσιε Μαρτῖνε,
Οἰκουμενικέ Μεγάλε Εὐεργέτα, Πρόεδρε τῆς Ἀδελφότητος
Ὁφφικιαλίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου «Παναγία ἡ
Παμμακάριστος»,

Εὐγενεστάτη κυρία Μαρίνα Μαρτίνου,

Ἐντιμότατοι ἐκπρόσωποι Θεσμῶν καί Συλλόγων,

Προσφιλέστατοι Τενέδιοι,

Εὐλαβέστατοι κληρικοί,

Ἀγαπητοί προσκυνηταί,

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Συγκεντρωθήκαμε αὐτό τό ζεστό ἀπόγευμα τοῦ Ἰουλίου στόν Ἱερό Ναό Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Τενέδου, γιά νά τελέσουμε τά Θυρανοίξιά του, μετά τήν αἰσία ἀποπεράτωση τῶν ἀνακαινιστικῶν ἐργασιῶν. Ὑμνοῦμε καί εὐχαριστοῦμε τόν Θεόν τῆς ἀγάπης, διότι ἀξιώνει τόν ἐν Τενέδῳ εὐσεβῆ λαόν Αὐτοῦ νά δοξολογῇ τό ὄνομά Του καί νά καταθέτῃ τή μετάνοια, τίς χαρές καί τίς ἐλπίδες του μέσα στό ὀλόφωτο αὐτό ἐνδιαίτημα τῆς Χάριτός Του. Ὅταν ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι πιστοί εἰσερχώμεθα στοὺς Ναούς μας καί εἴμεθα περιστοιχισμένοι ἀπό τόν Χριστό καί τή Θεοτόκο, τίς εἰκόνες τῶν Ἀποστόλων, τῶν Ἀγίων καί τῶν Μαρτύρων, αἰσθανόμεθα ὅτι τά πάντα μᾶς παραπέμπουν εἰς τήν

«μέλλουσιν πόλιν», ή όποία είναι ή άληθινή πατρίδα μας. Αυτό είναι τό βαθύτερο νόημα της φράσεως: «Έν τῷ ναῷ ἐστῶτες τῆς δόξης Σου, ἐν οὐρανῷ ἐστάναι νομίζομεν».

Μετά Θεόν, στρεφόμεθα πρός τούς γενναιόφρονες χορηγούς τοῦ ὅλου εὐλογημένου ἐγχειρήματος, τόν Ἐντιμολογιώτατον Ἀρχοντα Ἐξαρχον καί Οἰκουμενικόν Μέγαν Εὐεργέτην κύριον Αθανάσιο Μαρτίνο καί τήν Εὐγενεστάτη σύζυγό του Μαρίνα Μαρτίνου, γιά νά ἐκφράσουμε τήν εὐαρέσκεια τῆς Αγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καί ἡμῶν προσωπικῶς γιά τήν φιλογενή αὐτή πρωτοβουλία τῆς καλύψεως συνόλου τῆς δαπάνης τῆς πλήρους καί ἐπιμελοῦς ἀνακαινίσεως τοῦ Ἱεροῦ τούτου Ναοῦ. Τά ὀνόματα Αθανάσιος Μαρτίνος καί Μαρίνα Μαρτίνου ἔχουν γραφῇ ἤδη μέ χρυσᾶ γράμματα εἰς τάς δέλτους τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ Γένους. Ἡ συμβολή τοῦ ζεύγους Μαρτίνου στήν ἀνέγερση καί ἀνακαινίσιση Ναῶν σέ ὁλόκληρη τήν οἰκουμένη εἶναι μοναδική καί εἶναι ἀδύνατον νά μετρηθῇ μέ ἀνθρώπινα μέτρα. Εἶναι ή πλουσιόδωρος χάρις τοῦ Θεοῦ, αὐτή ή ὁποία τούς κατέστησε συνεργούς της, γιά νά δοξάζεται ἐσαεὶ τό ὄνομα τοῦ Κυρίου καί νά θυμούνται καί νά μνημονεύουν οἱ ἐπερχόμενες γενεές τήν ἀνεκτίμητη προσφορά τους. Ἡ Μετριότης ἡμῶν, Ἐντιμολογιώτατε Ἀρχων καί Εὐγενεστάτη κυρία Μαρτίνου, σᾶς περιλαμβάνει καθ' ἡμέραν στίς προσευχές της. Εἴσθε δῶρον τοῦ οὐρανοῦ γιά τήν Ἐκκλησία. Ὁ Θεός τῶν θαυμασιῶν νά σᾶς χαρίξῃ υἱεία κατ' ἄμφω, πνευματική εὐφροσύνη καί ὅλα τά σωτηριῶδη δωρήματά Του.

Ἐπιθυμοῦμε ἐπίσης νά ἐκφράσουμε τίς εὐχαριστίες μας πρός τίς Ἀρχές τοῦ τόπου γιά τήν ἔκδοση τῆς ἀπαραιτήτου ἀδείας γιά τήν ἀνακαινίσιση τοῦ Ναοῦ. Ὁ ναός τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἶναι, ἐκτός ἀπό χῶρος προσευχῆς καί δοξολογίας τοῦ Θεοῦ, καί ἕνα σημαντικό πολιτισμικό μνημεῖο γιά τήν Τένεδο καί γιά ὅλους τούς κατοίκους της. Αυτό ἰσχύει γιά ὅλα τά χριστιανικά σεβάσματα καί προσκυνήματα τοῦ νησιοῦ. Εἶναι τό ἀποτύπωμα τῆς Ὁμογενείας στήν Τένεδο, ἀναπόσπαστα συνδεδεμένο μέ τήν ἱστορία, τήν ταυτότητα καί τόν πολιτισμό της. Εἶναι καί ή Τένεδος, μέ τό χριστιανικό πρόσωπό της, ἀπτή μαρτυρία γιά τή δύναμη τῆς πίστεώς μας νά παράγῃ πνευματικό πολιτισμό, νά προσλαμβάνῃ καί νά μεταμορφώνῃ θύραθεν πολιτισμικά στοιχεῖα. Ποτέ δέν ὑπῆρξε ή Ἐκκλησία συνολικῶς ἀμυντική ἀπέναντι στόν πολιτισμό, ποτέ δέν κλείσθηκε στόν ἑαυτό της. Ποτέ ὅμως δέν ταυτίσθηκε μέ τούς πολιτισμούς, δέν ἐκκοσμικεύθηκε. Ὁρθῶς ἔχει λεχθῇ ὅτι ή δημιουργική χρῆσις τῶν δυνατοτήτων, τίς ὁποῖες προσφέρει

κάθε ιστορική εποχή, αποτελεί ένδειξη του δυναμισμού της ζωής της Εκκλησίας.

Τιμώτατοι αδελφοί καί εύλογημένα τέκνα ἐν Κυρίῳ,

Ακούσαμε στόν Μέγα Ἑσπερινό τροπάρια, ἀφιερωμένα στόν Ἀθλοφόρο Μεγαλομάρτυρα καί ἱαματικό Παντελεήμονα, τοῦ ὁποίου τή μνήμη τιμᾷ ἡ Ἐκκλησία μας τήν 27^η Ἰουλίου. Ὁ Ἅγιος Παντελεήμων εἶναι, μέ τή ζωή, τήν προσφορά του στόν πλησίον, τήν μαρτυρία καί τό μαρτύριό του, ἐκφραστής καί σύμβολο τῆς ἀδιάσπαστης ἐνότητας πίστεως καί ἀγάπης στόν Χριστιανισμό. Τά ἔργα φιλανθρωπίας καί ἡ ἀδελφосύνη ἀποτελοῦν ἀπόδειξη τῆς γνησιότητος τῆς πίστεώς μας. Στήν Ὁρθόδοξη πνευματική ἐμπειρία, ὁ κλειστός πρὸς τόν πλησίον, τόν «ἀδελφόν», ἄνθρωπος, ἐκπροσωπεῖ μία ἀλλοτριωμένη μορφή ὑπάρξεως. Ἡ διακονία ἀνήκει στόν πυρῆνα τῆς ταυτότητός μας. «Τοῦτο ἔχει μάλιστα θεῖον ὁ ἄνθρωπος τό εὖ ποιεῖν», τονίζει ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. Ἄνθρωποι τῆς πίστεως καί τῆς θυσιαστικῆς ἀγάπης ἦταν ὅλοι οἱ Ἅγιοι, ἡ παρουσία τῶν ὁποίων διατρέχει τή ζωή τῆς Ἐκκλησίας ἀπ' ἀρχῆς καί μέχρι σήμερα. Εἶναι δέ βέβαιον, ὅτι ὁ λαός τοῦ Θεοῦ θά συνεχίσῃ τήν πορεία του πρὸς τὰ Ἑσχάτα «μέ τὰ βήματα τῶν Ἁγίων», οἱ ὁποῖοι ἐκπροσωποῦν «τό χριστιανικό δέον περὶ τοῦ ἀνθρώπου». Σέ αὐτή τήν εύλογημένη πορεία, οἱ Ἅγιοι θά εἶναι ὁ «νέος οἶνος», ὁ ὁποῖος θά διαρρηγνύῃ τούς «παλαιούς ἀσκούς» (Ματθ. θ', 17).

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἡ κιβωτός τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν πού συγκροτοῦν τήν ταυτότητά μας. Ἀδυνατοῦμε νά φαντασθοῦμε τό μέλλον μας χωρίς αὐτές τίς ἀξίες, τίς ὁποῖες μᾶς ἐκληροδότησαν οἱ πατέρες μας. Ἡ δική μας ἀποστολή εἶναι νά μιμηθοῦμε τήν πιστότητα τῶν προγόνων μας στίς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας, νά τίς συνεχίσουμε καί νά τίς μεταλαμπαδεύσουμε στή νέα γενεά. Τήν προσπάθειά μας αὐτή εύλογεῖ καί κρατύνει ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος εἶναι μαζί μας «πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. κη', 20).

Κατακλείοντας, ἐκφράζουμε ἀκόμη μία φορά τήν εὐγνωμοσύνη μας πρὸς τόν Ἐντιμολογιώτατο Ἀρχοντα κύριο Ἀθανάσιο Μαρτίνο καί τήν Εὐγενεστάτη κυρία Μαρίνα Μαρτίνου γιά τόν σεβασμό τους πρὸς τήν Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ καί γιά τήν ἀφειδώλευτη στήριξή τους πρὸς αὐτήν.

Εὐχαριστοῦμε καί ὅλους ἐσᾶς τούς συμπροσευχομένους, γιά τήν προσέλευσή σας στά Θυρανοίξια τοῦ Ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, στήν πανήγυρη τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς καί στίς ἄλλες ἐκδηλώσεις. Ἡ παρουσία σας ἐνισχύει τήν μικρά Ὁμογένεια τῆς Τενέδου στήν πορεία

της πρὸς τό μέλλον.

Ἄγιε Ἰμβρου καί Τενέδου, θερμά συγχαρητήρια γιά τήν ὁργάνωση ὅλων αὐτῶν τῶν πανηγυρικῶν καί κατανυκτικῶν συνάξεων, ἀλλά καί γιά ὅλη τή λαμπρά ποιμαντορία σας στά δύο νησιά μας κατά τά πέντε χρόνια πού πέρασαν ἀπό τήν ἡμέρα τῆς ἐνθρονίσεώς σας. Ἄξιος!.

Ὁ Χριστός ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν!

Ὁμιλία
τῆς Α.Θ.Παναγιότῃτος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ.κ. Βαρθολομαίου
κατά τόν Μέγαν Ἐσπερινόν τῆς ἐορτῆς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ
Σωτῆρος
εἰς τήν νῆσον Χάλκην
(5 Αὐγούστου 2025)

* * *

Τιμιώτατοι ἀδελφοί Ἀρχιερεῖς,
Εὐλαβέστατοι Πατέρες,
Ἐντιμολογιώτατοι Ἀρχοντες,
Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἐπιπόθητα,

Ἐρχεται καί ἐφέτος ἡ μεγάλη ἐορτή τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου γιά νά μᾶς δείξη ὅτι πράγματι ὁ προορισμός τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ θέωσις. Ὁ προορισμός του εἶναι νά γίνη θεός κατά χάριν, νά μεταμορφωθῇ, νά ἀπαλλαγῇ ἀπό τήν φθορά. Καί αὐτό συμβαίνει στό ὅρος Θαβώρ. Ὁ Κύριος δέν μᾶς ἀποκαλύπτει τήν θεότητά του, μᾶς ἀποκαλύπτει κατ' οὐσίαν τόν προορισμό τῆς ἀνθρωπότητος. Τό σῶμα Του τό ἀνθρώπινο εἶναι αὐτό πού μεταμορφώνεται καί μᾶς δείχνει τόν προορισμό καί τῶν δικῶν μας σωμάτων.

Ἐπὶ τοῦ Θαβώρ δέν ἀπεκαλύφθη τό πλήρωμα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, τό ὅποιο ἦταν ἀδύνατο νά ἀντιληφθοῦν οἱ σάρκα φοροῦντες μαθητές, ὅπως, ἄλλωστε, μᾶς λέγει καί τό ἀπολυτίκιον τῆς ἐορτῆς: «δείξας τοῖς μαθηταῖς σου τήν δόξαν σου καθὼς ἠδύναντο». Ἡ θεία δόξα ἀπεκαλύφθη καθ' ὃν τρόπον ἠδύναντο νά τήν δεχθοῦν οἱ μαθητές. Λέγει ὁ Εὐαγγελιστής Λουκᾶς: «Καί ἐγένετο ἐν τῷ προσεῦχεσθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον» (Λουκ. θ', 29). Οἱ μαθητές εἶδαν τόν Κύριον ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ.

Ὅταν κανεῖς ἔχει εἰσέλθει εἰς αὐτήν τήν περιοχὴν τῆς θεωρίας τοῦ Ἰησοῦ ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, ἔχει λυτρωθῇ ἐκ τῆς δουλείας τῆς ἀνάγκης καί τοῦ πόνου. Οἱ ἄλλοι, ὅμως; Οἱ πολλοί; Αὐτοὶ ἀκόμη περιμένουν ἐναγωνίως στίς παρυφές τοῦ Θαβώρ τήν Μεταμόρφωσι, προκειμένου νά λυτρωθοῦν ἀπό τόν πόνο, τήν ἀσθένεια, τήν ἀνάγκη. Ὅπως οἱ ἀδελφοί μας στήν πολύπαθη Γάζα. Παρακολουθοῦμε μέ ἀποτροπιασμό

τίς σκηνές τῶν ἀμάχων, τῶν ἀθώων παιδιῶν νά πεθαίνουν ἀπό τήν πείνα, ἀλλά καί τῶν αἰχμαλώτων νά σκάβουν οἱ ἴδιοι τούς τάφους τους. Εἶναι πραγματικά ντροπή γιά τό γένος τῶν ἀνθρώπων, γιά ὅλη τήν ἀνθρωπότητα! Γιά νά εἴμαστε ἀκριβέστεροι, οἱ εἰκόνες αὐτές δέν παρουσιάζουν τίποτε τό ἀνθρώπινο. Εἶναι κυριολεκτικῶς ἀπάνθρωπες!

Γνωρίζουμε καλῶς ὅτι δέν εἶναι εὐκολο νά ἀνατρέψῃ κανεῖς τόν ροῦ τῆς πραγματικότητος, τόν ροῦ τῆς ἱστορίας. Ἀλλά ἡ Ἐκκλησία δέν ἐγκαταλείπει ποτέ τήν ἐλπίδα, δέν ἐγκαταλείπει τήν προσπάθειά της νά μεταμορφώσῃ τόν κόσμον. Διότι ὁ κόσμος δέν μεταμορφώνεται οὔτε μέ τήν βία οὔτε μέ τούς πολέμους. Κοιτάξτε τήν ἱστορία καί θά δεῖτε. Ὅσα σπουδαῖα ἔχουν γίνει ἔγιναν πάντοτε ἀπό λίγους, οἱ ὁποῖοι κατεύθυναν οὐσιαστικά τήν ἱστορία. Ὁ κόσμος μεταμορφώνεται πάντοτε μέ τούς λίγους ἀλλά ἀμέτρητους, μέ τήν μικρά ζύμη, ἡ ὁποία «ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ» (Γαλ. ε', 9), μέ τούς ἀγίους. Οἱ ἅγιοι μᾶς ἔδειξαν καί μᾶς δείχνουν τήν Ἐκκλησία ἐν ἐτέρᾳ μορφῇ, ἐν τῇ θεοειδεῖ της μορφῇ, ὅπως τήν συνέστησε ὁ Θεῖος Ἰδρυτής της.

Διά νά μεταμορφωθῇ ὁρθῶς ἐν Χριστῷ ὁ κόσμος ζητεῖ νά δῇ καί σήμερα μίαν Ἐκκλησίαν μεταμορφωμένην. Καί ἡ δική μας ὑψίστη εὐθύνη ὡς Χριστιανῶν, ἔστω καί ἂν εἴμεθα ἡ μικρά ζύμη, εἶναι νά μεταμορφωθοῦμε διά τῆς ἀγάπης καί τῆς προσφορᾶς μας στόν συνάνθρωπο, ὥστε νά ἀποτελέσουμε παράδειγμα κοινῆς μαρτυρίας καί κοινῆς διακονίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον. Ἐμεῖς οἱ Ρωμηοί Ὁρθόδοξοι οὐδέποτε ἀξιολογήσαμε ἢ ἐβασίσαμε τά καθ' ἡμᾶς εἰς τούς ἀριθμούς, διότι ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει ὅτι «οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ πολὺ» καί ὅτι ὁ Θεός δύναται καί «ἐκ τῶν λίθων ἐγείρει τέκνα τῷ Ἀβραάμ» (Ματθ. γ', 9).

Πράγματι, εἰς τήν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος τίποτε τό μέγα καί ὑψηλό δέν ἔγινε χωρὶς ἀγάπη καί χωρὶς θυσίες. Καί ὅσο λίγοι καί ἂν εἴμαστε σήμερα, τόσο περισσότερη ἀγάπη καί τόσο μεγαλύτερες θυσίες χρειάζονται, γιά νά μπορέσουμε νά φυλάξουμε μέ ἀξιοπρέπεια ὅλα ἐκεῖνα τά ὁποῖα μᾶς ἐκληροδότησαν οἱ πατέρες μας καί οἱ αἰῶνες.

Φορεὺς αὐτῆς τῆς ἀφειδωλεύτου ἀγάπης πρὸς τήν Μητέρα Ἐκκλησία καί τήν ἐδῶ Ὁμογένεια τῆς Πόλεως εἶναι καί ὁ Ἐντιμολογιώτατος καί φίλτατος Ἀρχων Ἀκτουάριος Δρ. Στέφανος Γιαλουράκης καί ἡ Εὐγενεστάτη σύζυγός του κυρία Ἄννα, οἱ ὁποῖοι ἀνέλαβαν ἐξ ὁλοκλήρου τὸ κόστος τῆς ἐκβάθρων ἀνακαινίσεως τοῦ ναυδρίου τῆς πανηγυριζούσης αὐτῆς Σκήτης τῆς Μεταμορφώσεως Χριστοῦ Χάλκης. Ἡ ταπεινή ἀλλά

ιστορική αὐτή σκίτη, γνωστή καί ὡς «σκίτη τοῦ Μακαρίου», λόγῳ ἐνὸς μοναχοῦ, ὁ ὁποῖος ἀσκήτεψε ἐδῶ κατὰ τὸν 19ο αἰῶνα, ἐγεύθη τό πικρὸν ποτήριον τῶν δοκιμασιῶν πού ἐβίωσε ἡ Ρωμισούνη τῆς Πόλεως ἰδίως κατὰ τὸν περασμένο αἰῶνα. Οἱ ταλαιπωρίες τῆς σκίτης συνεχίσθηκαν μέχρι καί πολύ πρόσφατα, ὡς ἀψευδῆς μάρτυς τῶν ἀλαλήτων στεναγμῶν τοῦ Γένους. Καί ὅμως, χάρις στίς ἀοκνες προσπάθειες τοῦ Ἱερωτάτου ἀδελφοῦ Μητροπολίτου Δέρκων κ. Αποστόλου, τόν ὁποῖον συγχαίρομεν ὀλοκαρδίως ἐκ μέρους τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καί ἡμῶν προσωπικῶς, ἀλλά καί χάρις στήν συγκινητική γενναιοδωρία τῆς οἰκογενείας Γιαλουράκη, τό πολύπαθο ναῦδριό τῆς Μεταμορφώσεως εὐρίσκεται πλέον ἐνώπιόν μας ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, πλήρως ἀνακαινισμένο, κυριολεκτικῶς μεταμορφωμένο.

Esteemed Archon with your beloved wife Anna and your dear children Michael and Katerina,

We would like to take the opportunity to express in public the deep gratitude of the Mother Church and of our Modesty for your great generosity. We are deeply moved by your act of benevolence and by your persistence to execute the plan of the restoration of this chapel, despite the many challenges and tribulations. Your noble action is setting a very high example and it is our sincere hope that you will inspire many others to imitate it. We also very much appreciate your prayerful participation in the celebration of the great feast of the Transfiguration of our Lord. Your presence among us today is a further indication of your love for and dedication to the Ecumenical Patriarchate. Please be assured that your names are inscribed in gold not only in the list of the great benefactors of the Church of Constantinople, but even more so in our hearts. We fervently pray to our Savior Jesus Christ to grant you “every good and every perfect gift” along with His abundant blessings.

Κατακλείοντες, εὐχόμεθα εἰς ὅλους τοὺς εὐλαβεῖς προσκυνητές χρόνια πολλά καί εὐλογημένα, ἰδίως στοὺς ἐορτάζοντες! Ἡ χάρις τοῦ Μεταμορφωθέντος Κυρίου εἴθε νά μεταμορφώσῃ καί τίς καρδιές μας, ὥστε νά καταστοῦμε ἀληθῶς ἡ μικρά ζύμη πού θά μεταμορφώσῃ τήν κοινωνία καί τόν κόσμο ὅλο.

Εὐλογημένη πορεία πρὸς τήν ἐορτήν τῆς Παναγίας τόν Δεκαπενταύγουστο, ἀδελφοί καί τέκνα ἐν Κυρίῳ!

Ὁμιλία
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου
κατά τὴν Θείαν Λειτουργίαν
ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος
ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ
(6 Αὐγούστου 2025)

* * *

Ἐντιμολογίωτατε Διευθυντά τῶν Πατριαρχικῶν Κατασκηνώσεων
Νήσου Πρώτης κ. Κομβόπουλε,

Ἀξιότιμα μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Συνδέσμου
Παιδοπόλεως,

Εὐλαβέστατοι κληρικοί,

Ἐντιμολογίωτατοι Ἀρχοντες,

Ἀγαπητοί φίλοι τῆς Παιδοπόλεως,

Εὐλογημένα μας παιδιά,

Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης μᾶς ὠδήγησε καί ἐφέτος στήν Ἱερὰ
Μονή Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Νήσου Πρώτης, σήμερα πού ἡ
Ἐκκλησία μας ἑορτάζει καί τιμᾷ μέ λαμπρότητα αὐτό τό ἐξαιρετικό
γεγονός στή ζωή της, τὴν ἀποκάλυψη δηλαδή τῆς οὐρανίου δόξης τοῦ
Σωτῆρος Χριστοῦ, αὐτῆς πού θά Τόν περιβάλλῃ κατά τὴν ἑνδοξον
Δευτέραν Παρουσίαν Του, δόξα, στήν ὁποία θά συμμετέχουν, ἐν τῇ
«καινῇ κτίσει» τῆς Βασιλείας Του, ὅλοι οἱ «εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς Του».
Γιὰ νά ἀνοίξῃ στόν ἄνθρωπο αὐτή τὴν ὁδὸ τῆς θεώσεως ἐσαρκώθῃ ὁ
προαιώνιος Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἐσταυρώθῃ καί ἀνέστη, πατήσας θάνατον
τόν θάνατον, καί ἐκάθισεν ἐν δόξῃ ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς, γιὰ νά ἔλθῃ
πάλιν «κρίναι ζῶντας καί νεκρούς».

Ὅλα αὐτά τὰ ζοῦμε μέσα στή Θεία Λειτουργία, πού εἶναι ὁ πυρῆνας
τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Γιὰ ἐμᾶς τοὺς Ὁρθοδόξους δέν ὑπάρχει τίποτε
σημαντικό στή ζωή μας, τό ὅποιο νά μὴ συνδέεται μέ τὴν Θεία λατρεία.
Ἐκεῖ ζοῦμε τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ γινόμαστε ἓνα σῶμα, μία
κοινότητα προσώπων, ἐκεῖ προγενόμαστε τὰ ἐρχόμενα στήν οὐράνιο
Βασιλεία, ἀπὸ ἐκεῖ ἀντλοῦμε ἐμπνευση καί δύναμη, γιὰ νά δώσουμε

μέσα στον κόσμο ἔμπρακτα τὴν καλὴ μαρτυρία τῆς ἀγάπης, τῆς ἀλληλεγγύης καὶ τῆς εἰρήνης.

Ἔτσι καὶ σήμερα, μέ Θεία Λειτουργία τιμήσαμε τὴν ἡμέρα τῆς Μεταμορφώσεως Χριστοῦ, καὶ εὐχαριστήσαμε τὸν Θεό τοῦ ἐλέους γιὰ ὅλα τὰ φιλόφιλτα δωρήματά του πρὸς τὴν Ἐκκλησία του, πρὸς τὸ Γένος μας καὶ πρὸς τὸν καθένα μας χωριστά. Δοξάζουμε τὸν Θεό πού ἀξίωσε καὶ πάλιν ἐσᾶς, τὰ ἀγαπημένα μας παιδιά, νὰ περάσετε ἡμέρες ξεγνοιασιάς στὴν Παιδόπολη τῆς Πρώτης, νὰ χαρήτε τὸν ἥλιο καὶ τὴ θάλασσα, τὸ παιχνίδι, τὴ συντροφιά καὶ τὴν ἐπικοινωνία μέ τοὺς συνομηλίκους σας, μέ τὴ φροντίδα τῶν ὑπευθύνων, οἱ ὅποιοι σᾶς ἀγαποῦν καὶ ὠργάνωσαν τὰ πάντα γιὰ νὰ εὐχαριστηθῆτε, νὰ ἀνακαλύψετε καινούργια πράγματα, νὰ ἀναπτύξετε νέα ἐνδιαφέροντα, καὶ μαζί μέ ὅλα αὐτά, νὰ βιώσετε πόσο βαθιά ἡ πίστη στὸν Χριστό ἐμπλουτίζει τὴ ζωὴ μας, μᾶς δίνει αἰσιοδοξία, μᾶς κάνει πιὸ δυνατούς, μᾶς βοηθεῖ νὰ ἀναπτύξουμε τὰ ταλέντα καὶ τίς ικανότητές μας, νὰ ἀγαπάμε τοὺς συνανθρώπους μας.

Ἐχετε ἐδῶ στίς διακοπές σας σπουδαίους συνοδούς καὶ δασκάλους, πού μοχθοῦν γιὰ ἐσᾶς καὶ σᾶς διδάσκουν, μέσα ἀπὸ τὴν πείρα τῆς ζωῆς καὶ τίς γνώσεις τους, τὸ ἀληθινὸ νόημα τοῦ νὰ εἰσθε ἐλεύθεροι καὶ ὑπεύθυνοι ἄνθρωποι. Σᾶς μαθαίνουν νὰ σέβεσθε τίς παραδόσεις τοῦ Γένους μας, νὰ προσεύχεσθε καὶ νὰ δοξάζετε τὸν Θεό γιὰ ὅλα τὰ καλά πού σᾶς χαρίζει. Αὐτὰ πού θὰ ἀνακαλύψετε ἐδῶ, στὴν παιδικὴ σας ἡλικία, θὰ μείνουν ἀνεξίτηλα καὶ ζωντανὰ σέ ὁλόκληρη τὴ ζωὴ σας.

Γιὰ ὅλα αὐτὰ πού πράττουν γιὰ ἐσᾶς, ἀγαπητά μας παιδιά, ὁ Διευθυντὴς κ. Κομβόπουλος, τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Συνδέσμου Παιδοπόλεως καὶ ὅλοι ὅσοι ἐργάζονται καὶ φροντίζουν γιὰ σᾶς, γιὰ ὅλα αὐτὰ τοὺς ἐκφράζουμε τὴν εὐαρέσκεια τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἀπονέμουμε τὴν Πατριαρχικὴ μας εὐλογία. Εἶναι ὅλοι τους ἄνθρωποι ἀφωσιωμένοι στὴν ἀποστολὴ τους καὶ στό κοινωφελές ἔργο τους. Εὐχαριστοῦμε ἐπίσης τοὺς ἐπώνυμους καὶ ἀνώνυμους χορηγούς καὶ ὅλους ἐκείνους πού ἐρχονται ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη, καὶ στηρίζουν τὸ ἔργο τῆς Παιδοπόλεως μας.

Ἐκφράζουμε τὴν ιδιαίτερη χαρὰ καὶ τὴν ἱκανοποίησή μας γιὰ τὸ γεγονὸς ὅτι μέχρι τώρα φιλοξενήθηκαν στὴν Παιδόπολή μας παιδιά ἀπὸ τὴν ἑλληνορθόδοξη παροικία τῆς Ρουμανίας, ἀπὸ τὴν Ὁμογένεια τῆς Γεωργίας καὶ, ἀπὸ τίς 28 Ἰουλίου μέχρι σήμερα, ἀπὸ τὴν ἐνταῦθα Ὁμογένεια. Στίς ἐπόμενες δύο περιόδους, μέχρι τέλη

Αὐγούστου, θά ὑποδεχθοῦμε παιδιὰ τῶν Ἀρμενίων τῆς Πόλης, πού καί ἐφέτος δέν λειτουργεῖ ἡ κατασκήνωσή τους, καθώς καί νέους ἀπό τή Μητρόπολη Διδυμοτείχου, Ὁρεστιάδος καί Σουφλίου. Στό πρόσωπο τοῦ Ἐντιμολογιωτάτου Ἀρχοντος κυρίου Διαμαντῆ Κομβόπουλου, συγχαίρουμε τόν Σύνδεσμο Παιδοπόλεως Πρώτης, ἀπό τήν ἵδρυση τοῦ ὁποίου ἐφέτος συμπληρώνονται 65 χρόνια, γιά τό ἄνοιγμα αὐτό τῆς ἀγκαλιᾶς τῆς Παιδοπόλεως Πρώτης, καθώς καί γιά τίς ἐπετειακές πολιτιστικές ἐκδηλώσεις πού ὀργανώθηκαν.

Περαίνουμε τόν λόγο μας μέ πατρικές εὐχές γιά ἐσᾶς, τά ἀγαπημένα μας παιδιὰ. Νά περάσετε εὐχάριστα τό ὑπόλοιπο τοῦ καλοκαιριοῦ. Σᾶς συνοδεύουν οἱ προσευχές ὅλων μας. Ὁ Θεός νά σᾶς ὀδηγῇ, νά σᾶς προστατεύῃ καί νά σᾶς χαρίζη ὅλα τά οὐράνια δωρήματά του.

Χρόνια πολλά καί εὐλογημένα!

Καί τοῦ χρόνου!

Homily
by His All-Holiness Ecumenical Patriarch Bartholomew
at the Ecumenical Celebration in Filadelfiakyrka
(22 August 2025)

* * *

Beloved brothers and sisters,

It is a distinct joy and privilege to address you this evening at the gracious invitation of the Christian Council of Sweden and to celebrate with distinguished representatives of the World Council of Churches the developments and expectations of the Ecumenical Movement in the face of a fractured world that looks to religious leaders for reconciliation and peace. We owe it to our global community to be united in faith and action. We can only offer a credible witness when we stand together in prayerful invocation of God's peace that surpasses our understanding and achievements.

These are the lessons that we have derived and learned from our participation in the Central and Executive Committees as well as the Faith and Order Commission of the World Council of Churches over many years. We still recall with great contentment our commitment and involvement in the creation of the groundbreaking *Baptism, Eucharist, and Ministry Document*, on which the Orthodox presence and influence were unambiguous. We were also honored to participate in three of its General Assemblies in Uppsala (1968), Vancouver (1983), and Canberra (1991).

However, beyond our own precious experience, the commitment of the Ecumenical Patriarchate to the vision and mission of the World Council of Churches—from its earliest formative and creative years as one of its founding members through even the most difficult and contentious periods—has always been unwavering and paramount. Because, apart from our dedication and devotion to fulfil the Lord's prayer and commandment, that His "disciples may be one" (John 17.21), we are convinced that our ongoing efforts toward unity are more necessary and vital than ever before.

Today, we can see unfolding before our eyes an increasingly divided world. History is, of course, replete with examples of violence, cruelty and atrocities, committed by one group of people against another. Never before

has it also been possible for one group of human beings to eradicate as many people simultaneously. Moreover, never before has humanity been in a position to destroy so much of the planet's environmental resources. This predicament presents Christian Churches and us, as Christian leaders, with radically new circumstances, which demand of us a revolutionary commitment to peace—the same commitment expressed and exercised by our visionary forebearers in the Ecumenical Movement, one of whom was the Archbishop of Uppsala, Nathan Söderblom. It is exactly 100 years ago, in 1925, that Archbishop Söderblom organized and convened the unprecedented Ecumenical Congress here in Stockholm, inviting Protestant and Orthodox to pray and work together for the foretaste of God's kingdom on earth. This milestone is remembered this year along with the 1700th anniversary of the First Ecumenical Council of Nicaea, which gathered in the year 325 to unite Christians around the faith in the Son of God who is of one essence with the Father and assumed human nature for us in order, in the words of St. Athanasius the Great, we might become gods by grace.

As Christians united in our faith and conviction that this is the time for God's peace, we have an ethical obligation to resist war as a political and national necessity and instead to promote peace as an existential and spiritual demand. The threat to the fabric of human life and the survival of the natural environment render this obligation the overarching priority over all others. In choosing the alternative of global transformation and reconciliation through peace, we should remember that peace always—and ultimately—starts in the heart. Peace also takes time, toil, and tears. Nevertheless, it offers us the only hope of survival as individuals, as nations, and as a species.

"Blessed," then, "are the peacemakers; for they shall be called children of God" (Matthew 5.9). And to become and to be called children of God is to be fully committed to the will of God. This implies moving away from what we want to what God wants. It means to be faithful to God's purpose and intention for creation, in spite of the social pressures that may contradict justice and peace. In order to be "peacemakers" and "children of God," we must move away from what serves our own interests to what embraces the rights of others. We must recognize that all human beings, and not only a few privileged, deserve to share the resources of this world.

Moreover, "making peace" is difficult and painstakingly unrewarding. Still, it is the only hope for the restoration of our broken and fragmented

world. By working to remove obstacles for peace, by working to heal human suffering and social injustice, as well as by working to preserve the natural environment, we are assured that “God is with us” (Emmanuel), that we are never alone, that God’s peace will enable us to inherit both “the earth” and the kingdom of heaven. For then, we shall be worthy to hear the words of Christ: “Blessed are the meek, for they shall inherit the earth” (Matt. 5.5) and “Come, you who are blessed by my Father. Inherit the kingdom that was prepared for you from the creation of the world” (Matt. 25.34).

Dear friends,

Such is the unity through peace that we are celebrating this afternoon. Such, too, is the unity through peace that we aspire to as ecumenical partners. Such is, finally, the God’s peace that it is time for us to suggest to the world and for the world to see in us. And it is the prayer and hope that we leave you with, brothers and sisters in the Lord. Christ is in our midst! Ὁ Χριστός ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν!

Homily
by His All-Holiness Ecumenical Patriarch Bartholomew
at Stockholm Cathedral
(23 August 2025)

* * *

Your Majesties,

Dear brothers and sisters in the Lord,

“Let us pray for the peace of the whole world, the stability of the holy churches of God, and the unity of all.”

This is one of the first petitions in the Divine Liturgies of St. Basil the Great and St. John Chrysostom, celebrated in Orthodox Churches for over seventeen centuries. Unity and peace have been the fundamental and distinctive characteristics of the disciples of Jesus Christ from the earliest apostolic times. And if our age will be remembered, it may well be for those who dedicated their lives to the cause of the unifying peace. As convicted and committed Christians, we are called to “pursue the things which make for peace.” (Romans 14.19)

Reconciliation and peace call for a radical reversal of what is increasingly becoming the normative way of survival in our world. Inner peace and global peace are the distinctive way of breaking the cycle of violence and injustice. Indeed, peace and unity are a matter of individual and institutional choices, as well as of individual and institutional change. They are, in the final analysis, the seeds for conversion of the heart and mind, what we call *metanoia*, which implies an essential transformation of personal practices and political decisions. Peace ultimately requires sacrifice and courage so that we can become communities of transfiguration, whereby “Christ is formed in us” (Galatians 4.19) and we are “conformed to the image of Christ” (Romans 8.29). And there are two ways in which we perceive and practice such peace:

First, the peace that comes from above (James 3.17), that is not of this world (John 14.27), that surpasses all understanding (Philippians 4.7), emanates from the depth of silence and prayer. In the words of Abba Isaac the Syrian, “if you make peace with yourself, then heaven and earth will make peace with you.” This kind of peace allows and enables us to “love

our enemies and do good to those who hate us” (Luke 6.27). Never has the voice of a united Christianity been needed more than today. Peacemaking is integrally and inseparably associated to the coexistence of all people and the survival of our planet. It is reflected in the way we treat one another and the way we treat the natural environment. The way we behave toward and respect each other mirrors and influences the way we treat and respond to the rest of creation. We have it in our power to contribute either to the healing of our world or to its suffering. Dear friends, what will we choose?

Second, the peace that is the grace of our Lord Jesus Christ (2 Corinthians 13.14), the fruit of the Spirit (Galatians 5.22) and the gift of the Comforter (John 14.26), emerges from the breadth of dialogue and fellowship. Ecumenical encounter and dialogue are in the DNA of the Ecumenical Patriarchate, an integral element of our desire to fulfil the Lord’s will that His “disciples may be one” (John 17.21). This openness to union and communion, to unity and community, was also at the heart of the Archbishop of Uppsala, Nathan Söderblom, a visionary and pioneer of the Ecumenical Movement from before its formational period, the “Bishop of Peace,” deeply revered by the Lutheran Church, and Nobel Prize laureate. His times and initiatives were the bedrock and forerunner of the World Council of Churches and the resultant national councils of churches throughout the world.

Dear friends,

This peace that comes through unity is precisely what we are called to commemorate and celebrate this evening. Let us all come with this peace in a world that hungers and thirsts for unity, solidarity, and integrity like never before. This is our fervent prayer and unshakeable hope.

Ὁμιλία
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου
κατὰ τὰ Θυρανοίξια
τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου Στοκχόλμης
(Κυριακή, 24 Αὐγούστου 2025)

* * *

Γερώτατε Μητροπολίτα Σουηδίας καί πάσης Σκανδιναβίας κύριε Κλέοπα,

Τιμιώτατοι ἀδελφοί Ἱεράρχαι,

Ἐξοχώτατοι,

Ἐντιμολογιώτατοι Ἀρχοντες Ὀφικιάλιοι,

Εὐσεβές ἐκκλησίασμα,

Τέκνα ἐν Κυρίῳ εὐλογημένα,

Ὑμνοῦμεν καί δοξολογοῦμεν τό ὄνομα τοῦ Κυρίου τῶν ὅλων καί Δοτῆρος παντός ἀγαθοῦ, τοῦ ἀξιώσαντος πάντας ἡμᾶς φθάσαι τήν εὐσημον ἡμέραν τῶν Θυρανοίξιων τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου Στοκχόλμης, μετά τήν αἰσίως ὁλοκληρωθεῖσαν ἀνακαίνισιν αὐτοῦ. Συναγαλλόμενοι μετὰ πάντων ὑμῶν, ἐκφράζομεν τήν εὐαρέσκειαν τῆς Μητρὸς Κωνσταντινουπολίτιδος Ἐκκλησίας καί τās ἡμετέρας προσωπικὰς εὐχαριστίας πρὸς πάντας τοὺς συντελεστάς τοῦ καλοῦ τούτου ἔργου.

Οἱ ἱεροὶ ναοὶ μας εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν τόπος, ὅπου ἡ ἀλήθεια τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ κόσμου ἐκπροσωπεῖται καί ἐκφράζεται εἰς ὅλον τό βάθος τῆς. Τό ἱερόν ἀρχιτεκτόνημα εἶναι θεολογικὴ γλῶσσα, ἡ ὁποία ἀφηγεῖται σαφῶς καί αὐθεντικῶς τήν πανσωστικὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. Αἱ ἱεραὶ εἰκόνες παροντοποιοῦν τὰ εἰκονιζόμενα ἅγια πρόσωπα καί τήν ἐσχατολογικὴν φορὰν τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι αἱ εἰκόνες, ὡς ἔχει λεχθῇ, «παράθυρο μέ θέα τὰ «Ἐσχατα». Ἡ βίωσις τοῦ λειτουργικοῦ χρόνου συμπυκνώνει παρελθόν, παρόν καί μέλλον εἰς μίαν ζωσαν ἐνότητα καί λειτουργεῖ ὡς κλήσις καί αἴσθησις συμμετοχῆς εἰς τήν πορείαν πρὸς τήν οὐράνιον Βασιλείαν. Σύμπας ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ,

ἀπ' ἀρχῆς καί ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, εἶναι παρών, συνοδεύει, συμπροσεύχεται καί συνδοξολογεῖ, ζῶν τήν χαράν τῆς ἐλθούσης ἐν Χριστῷ χάριτος καί προγευόμενος τῆς πληρότητος τῆς ἐρχομένης Βασιλείας τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ὅταν ἡ Ἐκκλησία τελῇ τήν Θείαν Εὐχαριστίαν, «συνάγει ἐπὶ τό αὐτό» (Α' Κορ. ια', 20) τὰ διεσκορπισμένα τέκνα τοῦ Θεοῦ (Ἰωάν, ια', 52) εἰς ἓν σῶμα, ἄνευ διακρίσεως φυλῆς, φύλου, ἡλικίας, κοινωνικῆς ἢ ἄλλης καταστάσεως, ὅπου 'οὐκ ἐνὶ Ἰουδαίος οὐδέ Ἕλλην, οὐκ ἐνὶ δοῦλος οὐδέ ἐλεύθερος, οὐκ ἐνὶ ἄρσεν καί θῆλυ' (Γαλ. γ', 28, πρβλ. Κολ. γ', 11), εἰς ἓνα κόσμον καταλλαγῆς, εἰρήνης καί ἀγάπης» (Κείμενον τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας (Κρήτη 2016): *Ἡ ἀποστολή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον*, Προοίμιον). Ἡ Θεία Λειτουργία ἀποκαλύπτει ὅτι ἡ χριστιανικὴ ὑπαρξις εἶναι κοινοτική καί κοινωνική, εἶναι ζωὴ ἐν Ἐκκλησίᾳ καί ὡς Ἐκκλησία, ζωὴ σχεσιακῆς ἐλευθερίας εἰς ὅλας τὰς διαστάσεις τῆς.

Εἰς τοὺς ναοὺς μας, εὐλογοῦνται αἱ καθοριστικαὶ στιγμαὶ τοῦ βίου τῶν πιστῶν καί «ἐκκλησιοποιοῦνται». Κατατίθεται ἡ μετάνοια, ἡ εὐγνωμοσύνη διὰ τὰ σωτηριῶδη δωρήματα τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν κόσμον, ἡ ἐμπιστοσύνη εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν. Εἰς τὸ Ὁρθόδοξον βίωμα εἶναι αἰεὶ παρούσα ἡ αἴσθησις καί ἡ βεβαιότης ὅτι ἡ «καινὴ κτίσις», τὸ νέον καί καινόν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, εἶναι τὸ «κοινόν», ἡ «κοινὴ ἀνάστασις», ἡ «κοινὴ σωτηρία», «κοινόν ἀγαθόν» ὁ Θεός, «ὅς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καί εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α' Τιμ. β', 4). Ὅταν οἱ Ὁρθόδοξοι πιστοὶ ἀναθέτουν κατὰ τὴν Θείαν Λειτουργίαν πᾶσαν τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς τόν Χριστόν, ὅταν ἐντάσσωμεν τὰ πάντα εἰς τὴν σχέσιν μας μέ τόν Σωτῆρα τοῦ κόσμου, τότε ἀποκαλύπτεται τὸ τελικόν νόημα τῆς ὑπάρξεώς μας, ὁ αἰώνιος προορισμός μας καί τὸ βάθος τῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων.

Αἰσθανόμεθα πάντοτε βαθεῖαν συγκίνησιν, ὅταν εὕρισκώμεθα εἰς τοὺς ἱερούς ναοὺς τῆς Ὁρθοδόξου διασποράς. Εἶναι ὄντως θαῦμα, ἄνωθεν εὐλογία, ἡ παρουσία καί ἡ μαρτυρία τῶν πιστῶν μας, ἐν εὐδία καί ἐν περιστάσεσι, πάντοτε μέ ἀκλόνητον τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἐκπροσωποῦν καί συνεχίζουν μίαν μεγάλην καί εὐλογημένην παράδοσιν ἀληθείας, πίστεως, ἀγάπης καί ἐλπίδος. Ἐν ἀπάσῃ τῇ δεσποτείᾳ Κυρίου ἐπιτελεῖται ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων πιστῶν, ἔργω καί λόγῳ, ἡ ἐξαγγελία τοῦ Εὐαγγελίου, αὐτὸ τὸ ἀδιάλειπτον χρῆος τῆς Ἐκκλησίας, συμφώνως καί πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης

Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, «ἐν ἀγάπῃ, ταπεινοφροσύνῃ καὶ σεβασμῷ πρὸς τὴν ταυτότητα ἐκάστου ἀνθρώπου καὶ τὴν πολιτιστικὴν ἰδιαιτερότητα ἐκάστου λαοῦ» (Ἡ ἀποστολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον, Προοίμιον. Βλ. καὶ Ἐγκύκλιος, § 6 καὶ Μήνυμα τῆς Συνόδου § 2). Αὐτὴ ἡ μαρτυρία περὶ τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως, «δι' ἀγάπης ἐνεργουμένης» (Γαλ. ε', 6) ἐκτυλίσσεται σήμερον ὡς «διάλογος τῆς ζωῆς», ὡς συμβίωσις ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀλληλεγγύῃ εἰς τὰς συγχρόνους πλουραλιστικὰς κοινωνίας.

Ἰερῶτατε καὶ προσφιλέστατε ἀδελφέ ἅγιε Σουηδίας,

Ἐκφράζομεν πρὸς ὑμᾶς τὸν δίκαιον ἔπαινον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἡμετέρας Μετριότητος, δι' ὅσα ἀξιάγαστα κατωρθώσατε καὶ συνεχίζετε νὰ πράττετε κατὰ τὴν ἐνδεκαετῇ ποιμαντοριάν σας. Ἐδώκατε νέαν πνοὴν εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα εἰς τὴν θεοτήρητον Ἐπαρχίαν σας, ἐκερδίσατε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ποιμνίου, ἀπεκτήσατε προθύμους καὶ ἀξίους συνεργάτας, κληρικούς καὶ λαϊκοὺς, εἰς τὸ ἔργον διακονίας, ἰδρύσατε νέας ἐνορίας, δρῶντες πάντοτε μέ ἔνθεον ζῆλον, διάκρισιν, ἐνσυναίσθησιν καὶ προσήνειαν. Εἴσθε ὑπόδειγμα συνδυασμοῦ εὐκάρπου ποιμαντικῆς διακονίας μετὰ θεολογικῆς παιδείας καὶ ἀξιολόγου συγγραφικῆς παραγωγῆς. Ἐπεβεβαιώσατε ἐξόχως τὴν πεποιθήσιν μας ὅτι ποιμαντικὴ διακονία καὶ θεολογία ἀλληλοσυμπληροῦνται δημιουργικῶς καὶ ἀλληλοεμπλουτίζονται δαφνίστατα.

Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, δεόμενοι τοῦ πανσθενοῦς, παντεπόπτου καὶ παντελεήμονος Θεοῦ τῶν θαυμασίων, ὅπως κρατύνῃ ὑμᾶς εἰς τὴν ὑψηλὴν ἐκκλησιαστικὴν διακονίαν σας, εὐλογῇ δέ τὸν περὶ ὑμᾶς εὐλαβῇ ἱερόν κλῆρον καὶ τὸν ἐν Σουηδίᾳ, Νορβηγίᾳ, Δανίᾳ καὶ Ἰσλανδίᾳ εὐσεβῇ χριστῶνυμον λαόν, μεταφέρομεν πρὸς πάντας ὑμᾶς τὴν εὐλογίαν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ ἐπικαλούμεθα ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς παρόντας καὶ συμμετέχοντας ἐν κατανύξει εἰς τὴν ἱεράν ταύτην Σύναξιν καὶ ἐπὶ τοὺς ἡγαπημένους των, πρεσβείαις τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου καὶ τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ, οὗ καὶ τὴν μνήμην σήμερον ἐπιτελοῦμεν, τὴν ζεῖδωρον χάριν καὶ τὸ ἀμέτρητον ἔλεος τοῦ ἐν Τριάδι προσκυνουμένου Θεοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν!

Esteemed audience,

The Parish of Saint George in Stockholm stands as a model parish of the

Ecumenical Patriarchate—a living centre of worship, learning, and *diakonia*. It forms the nucleus of a community that gathers people of various backgrounds, languages, and cultures and—through a deliberate commitment to accessibility and belonging—ensures that all are fully included. Children and youth, students and young professionals, families, newcomers and inquirers, as well as the elderly and the sick, receive attentive pastoral care, while those in hardship are supported through charitable work. Inspired by the Holy and Great Council’s affirmation that “every human being, regardless of skin color, religion, race, sex, ethnicity, and language, is created in the image and likeness of God,”¹ Saint George’s parish safeguards the dignity of each person and serves all without distinction. In its governance, the parish models healthy collaboration between clergy and laity with sound safeguarding and accountability; in its outreach, it engages respectfully with Swedish society and other Christian communities. In all these ways, this parish demonstrates the Ecumenical Patriarchate’s vision of a missionary, multilingual, and compassionate community that looks after everyone and their spiritual well-being.

Dear friends,

Thank you for joining us and thank you for your kind attention! God bless you!

¹ Holy and Great Council of the Orthodox Church (Crete, 2016), “The Mission of the Orthodox Church in Today’s World,” §E.2.

Ὁμιλία
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου
κατὰ τὴν τελετὴν ὑπογραφῆς
τῆς Πράξεως Ἀγιοκατατάξεως
τοῦ μακαρίου ἱερέως Δημητρίου Γκαγκαστάθη
(Φανάριον, 30 Αὐγούστου 2025)

* * *

Τερώτατοι καὶ Θεοφιλέστατοι ἀδελφοί Τεράρχαι,
Εὐλαβέστατοι πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι,
Ὅσιωτάτῃ Ἡγουμένῃ Ἰσιδώρᾳ, κατὰ σάρκα θύγατερ τοῦ Ἀγίου, μετὰ
τῆς αὐταδέλφης ὑμῶν καὶ τῶν λοιπῶν συγγενῶν,
Ὅσιώτατοι μονασταί,
Λαεὶ τοῦ Θεοῦ εὐλογημένε,

Δοξάζομεν τὸν τὴν ἡμετέραν μορφήν ἀναλαβόντα καὶ ἀνοίξαντα
ἡμῖν παραδείσου τὰς πύλας Θεὸν Λόγον, τὸν ἀξιώσαντα ἡμᾶς φθάσαι
εἰς τὴν εὐσημον ἡμέραν τῆς ὑπογραφῆς, ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων,
τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνδικτικῆς Πράξεως Ἀγιοκατατάξεως τοῦ
μακαρίου καὶ φιλαγγέλου ἱερέως Δημητρίου Γκαγκαστάθη.

Καλωσορίζομεν ἐγκαρδίως ἐν Φαναρίῳ πάντας ὑμᾶς τοὺς
Τιμιωτάτους καὶ ἀγαπητοὺς ἀδελφούς Τεράρχας, τοὺς εὐλαβεστάτους
κληρικούς καὶ μοναστάς, καὶ πάντα τὰ φιλόχριστα τέκνα τῆς Ἐκκλησίας
εἰς τὴν ἱεράν καὶ κατανυκτικὴν ταύτην Σύναξιν. Ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ
Μεγάλη Ἐκκλησία φυλάσσει εἰς τὴν Πόλιν τῶν Πόλεων, ἀμετακινήτως
ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας, τὸν τόπον καὶ τὸν τρόπον τοῦ βίου τῶν
Ὁρθοδόξων, τὴν πίστιν, τὸ ἦθος καὶ τὸν πολιτισμὸν μας, διακονοῦσα ἐκ
τῆς πνευματικῆς ταύτης Ἀκροπόλεως τῆς Ὁρθοδοξίας τό χριστώνυμον
ποιμνιον αὐτῆς, τό ἐνταῦθα καὶ τό ἐν ἀπάσῃ τῇ δεσποτείᾳ Κυρίου,
λειτουργικῶς καὶ πνευματικῶς, ποιμαντικῶς καὶ ἀγαπητικῶς, κηρύτ-
τουσα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ἀγωνιζομένη διὰ τὴν εὐστάθειαν τῆς
Ὁρθοδοξίας καὶ δεομένη «ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως», μεριμνῶσα
διὰ τὴν εἰρήνην, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀλληλεγγύην καὶ τὴν προστασίαν
τῆς δημιουργίας, συμφώνως καὶ πρὸς τὴν ἐξῆς ἀπόφασιν τῆς Ἀγίας
καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας (Κρήτη 2016): «Τό

γεγονός ότι 'τό πολίτευμα ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει' (Φιλιπ. γ', 20), δέν ἀναιρεῖ, ἀλλ' ἐνδυναμώνει τήν μαρτυρίαν ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ», (Εγκύκλιος, Προοίμιον).

Εἰς τόν πυρῆνα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς ἀνήκει ἡ ἀνάδειξις τῆς παρουσίας τῶν Ἀγίων, ὡς μετοχῆς αὐτῶν εἰς τήν ἀγιότητα τοῦ «μόνου Ἀγίου» Θεοῦ, ἐν τῇ «κοινωνία τῶν ἁγίων», τῇ «κοινωνία θεώσεως», ἣτις ἐστίν ἡ Ἐκκλησία, τήν ζωὴν τῆς ὁποίας διατρέχει ἐξ ἀρχῆς ἡ παρουσία τῶν Ἀγίων. Αὐτό συμβαίνει καί εἰς τό παρόν. Καί πρὸς τό μέλλον πορεύεται ὁ λαός τοῦ Θεοῦ, «μέ τά βήματα τῶν Ἀγίων».

Οἱ Ἅγιοι θαυματουργοῦν καί στηρίζουν τοὺς πιστοὺς, προσφέροντες ὄχι μόνον «βοήθειαν», ἀλλὰ «Ἀλήθειαν», ἡ ὁποία μεταμορφώνει τήν ζωὴν τοῦ κόσμου. Ὁ Ἅγιος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐλευθερός ἐν Χριστῷ ἄνθρωπος. Ἐνσαρκώνει τήν ἀλήθειαν ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ εἶναι βίωσις τῆς «ἀληθεστάτης ἐλευθερίας», ὡς ζωὴ ἐν Χριστῷ καί κατὰ Χριστόν, ὡς ἐπιτέλεις τῶν θείων Αὐτοῦ προσταγμάτων. «Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καί τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με» (Ἰωάν. ιδ', 21). Κατὰ τόν Ἅγιον Μάξιμον τόν Ὁμολογητὴν, ὁ Χριστὸς «ἐκάστη μυστικῶς ἐνυπάρχει τῶν οἰκείων ἐντολῶν ... Ὁ τοίνυν δεχόμενος θείαν ἐντολήν καί ποιῶν αὐτήν, τὸν ἐν αὐτῇ τοῦ Θεοῦ δέχεται Λόγον» (Κεφάλαια περὶ θεολογίας καί οἰκονομίας, 2, 70, PG 90, 1156–1157).

Εἰς τὴν παράδοσιν τῆς Ὁρθοδοξίας ἡ ἀγιότης δέν νοεῖται ὡς ἀνθρώπινον κατόρθωμα, ἀλλὰ βιοῦται ὡς δῶρον τῆς Θείας χάριτος. Κάθε Ἅγιος εἶναι ζῶσα καί εὐγλωττος μαρτυρία ὅτι μόνον ὁ Θεὸς σώζει καί ἀγιάζει. «Ὁ ἄνθρωπος δέχεται τὴν ἀγιότητα ὡς δωρεὰ τοῦ Θεοῦ. Καί ἡ συμβολὴ στό ἔργο τοῦ ἐξαγιασμοῦ του ἔγκειται στό νὰ καταστήσει τὸν ἑαυτό του κατάλληλο νὰ δεχθῇ τὸν ἁγιασμό, πού προσφέρει σὲ αὐτόν ὁ Θεός», σημειώνει ὁ Εντιμολογιώτατος Καθηγητὴς Γεώργιος Μαντζαρίδης (Ὁδοιπορικὸ θεολογικῆς ἀνθρωπο-λογίας, Ἰερά Μονὴ Βατοπαιδίου - Ἅγιον Ὅρος, 2005, σ. 307).

Αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, αὐτὰς τὰς τιμαλφεστάτας παραδόσεις ἐκπροσωπεῖ ὁ ἐν Ἀγίοις μακάριος ἱερεὺς τοῦ Ὑψίστου Δημήτριος Γκαγκαστάθης, ὁ χαρισματικὸς ἐφημέριος τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Νικολάου Πλατάνου Τρικάλων, ἐν τῷ τιμῷ προσώπῳ τοῦ ὁποίου καθίσταται ἀπτή καί προσιτὴ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ νεοκαταταγείς Ἅγιος εἶναι ζῶσα εἰκὼν ἑνὸς Θεοῦ, ὁ ὁποῖος δέν παραμένει κεκλεισμένος εἰς τὴν ἀπρόσιτον ὑπερβατικότητά Του, ἀλλὰ εἶναι «Θεὸς μεθ' ἡμῶν», «Θεὸς σχέσεων», Θεὸς ἐνδοξαζόμενος ἐν τοῖς

Ἀγίοις Αὐτοῦ, ὁ ὅποιος μᾶς καλεῖ νά καταστῶμεν κοινωνοὶ τῆς ἀγιότητός Του. Διεκρίθη διὰ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ταπείνωσίν του, «ἀριθμῶν ἑαυτὸν μετὰ τῶν ἐσχάτων», ἐν ἀγρυπνίαις καὶ προσευχαῖς, ἐνάρετος καὶ ἀσκητικός, ρωμαλέω φρονήματι ὁμολογητῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, μέ προορατικόν χάρισμα, ἀγιάζων, θαυματουργῶν καὶ ἰώμενος τοὺς πιστοὺς καὶ μετὰ τὴν κοίμησίν του. Ἦδη πρὶν ἐγγραφῇ ἐπισήμως εἰς τὰς δέλτους τῶν Ἀγίων, εἶχε τὸ ὄνομά του ἐγχαραχθῇ χρυσοῖς γράμμασιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν. Ὁ μακάριος ἱερεὺς τῶν Τρικάλων ἠΰξησε διὰ τῆς εὐλογημένης φιλοθέου καὶ φιλανθρωποῦ βιοτῆς του τὸ χάρισμα, τὸ ὅποιον ἔλαβε παρὰ Θεοῦ, ἀποτελεῖ δέ δῶρον ἀνεκτίμητον τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὸν ἐν Τρικάλαις φιλόχριστον λαόν, πρὸς τὸν Ὁρθόδοξον κόσμον καὶ τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐξαγγέλλων «ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» ὅτι «οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ σωτηρία» (Πράξ. δ', 12), εἰ μὴ ἐν Χριστῷ, τῷ ἐλευθερώσαντι ἡμᾶς ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἁλλοτρίου.

Τιμωτάτοι ἀδελφοί καὶ εὐλογημένα τέκνα ἐν Κυρίῳ,

Ἡ ἔνταξις ἐνός νέου Ἀγίου εἰς τὸ Ἀγιολόγιον τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ κομβικόν γεγονός διὰ τὸν λαόν τοῦ Θεοῦ. Καλεῖ δέ παραλλήλως ἕνα ἕκαστον ἐξ ἡμῶν νά ἀναλογισθῶμεν τί σημαίνει ἀγιότης διὰ τὴν ζωὴν μας ὡς μελῶν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ μακαριστὸς Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης, παγκοσμίως ἀνεγνωρισμένος θεολόγος, ὑπογραμμίζει ὅτι ἡ ἀγιότης, ὅπως αὐτὴ κατανοεῖται καὶ βιοῦται εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, περιλαμβάνει «μίαν μεγάλην ποικιλίαν χαρισμάτων». «Δέν ὑπάρχει μόνον ἕνα εἶδος ἀγιότητος στὴν Ἐκκλησία» γράφει. «Υπάρχουν πολλές μορφές ἀγιότητος, διότι ὑπάρχουν πολλά χαρίσματα τοῦ Ἀγίου Πνεύματος καὶ ἡ ἀγιότητα δέν εἶναι κατόρθωμα δικό μας, δέν εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἠθικῶν καὶ ἄλλων προσπαθειῶν μας, δέν εἶναι ὑπόθεση ἀρετῆς, εἶναι ὑπόθεση χαρίσματος τοῦ Ἀγίου Πνεύματος... Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι στὴ χορεία τῶν ἁγίων περιλαμβάνονται προφῆτες, ἀπόστολοι, ἱεράρχες, μάρτυρες, ἀνάγκυροι, ὅσοι, δίκαιοι, νεομάρτυρες· ἕνα μεγάλο φάσμα μορφῶν ἀγιότητος. Διότι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα διαίρει τὰ χαρίσματα καὶ δίνει στὸν καθένα τὸ χάρισμα πού κατὰ τὴ βούληση τοῦ ἁγίου Θεοῦ θά οἰκοδομήσῃ τὴν Ἐκκλησία. ...Καὶ ἡ Ἐκκλησία οἰκοδομεῖται μέ πλῆθος χαρισμάτων» (Ἐκατὸ κηρύγματα, Ἄρτος Ζωῆς, Ἀθήνα 2023, σ. 262–263).

Αὐτὴ ἡ ποικιλία τῶν μορφῶν ἐκφράσεως τῆς ἀγιότητος ὄχι μόνον δέν ἀναιρεῖ, ἀλλὰ ἀναδεικνύει τὴν κοινὴν ρίζαν καὶ τὴν ἐσχατολογικὴν ἀναφορὰν τῆς, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ τρέφεται. Πυρὴν τῆς ἀγιότητος εἶναι

ἡ ἐκκλησιαστική της συνάφεια, ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ ἐκκοπή τοῦ ἰδίου θελήματος καί ἡ ὑπέρβασις τοῦ ἀτομοκεντρισμοῦ, ἡ πλήρης ἀφιέρωσις εἰς τόν Θεόν καί τήν ἐφαρμογήν τῶν ἐντολῶν του, ἡ συμμετοχή εἰς τήν μυστηριακήν ζωήν τῆς Ἐκκλησίας, μέ ἐπίκεντρον τήν Θείαν Εὐχαριστίαν.

Περαίνοντες τόν λόγον, εὐχαριστοῦμεν πάντας ὑμᾶς διὰ τό προσκύνημά σας εἰς τό Σεπτόν Κέντρον τῆς Ὁρθοδοξίας, μέ ἀφορμήν τήν χαρμόσυνον αὐτήν ἡμέραν. Χαιρετίζομεν ἰδιαιτέρως τήν παρουσίαν τοῦ Ἱερωτάτου ἀδελφοῦ Μητροπολίτου Τρίκης, Γαρδικίου καί Πύλης κυρίου Χρυσοστόμου, ὡς καί πάντας τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐκ Τρικάλων εὐσεβεῖς προσκυνητάς.

Ἡ δέ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καί ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ Πατρός καί ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πρεσβεΐαις τοῦ ἐν Ἁγίοις μακαρίου ἱερέως Δημητρίου Γκαγκαστάθη, εἶησαν μετὰ πάντων ὑμῶν, ἀδελφοί καί τέκνα. Ἀμήν!

Ὁμιλία
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου
κατὰ τὴν Θείαν Λειτουργίαν ἐν Ἀλανία
(Τετάρτη, 3 Σεπτεμβρίου 2025)

* * *

Ἐρωτάτε Μητροπολίτα Πισιδίας κ. Ἰώβ, Ποιμενάρχα τῆς θεοτηρή-
του ταυτῆς Ἐπαρχίας,

Θεοφιλέστατε Ἐπίσκοπε Εὐδοκιάδος κ. Ἀμβρόσιε,

Εὐλαβεῖς κληρικοί καί χριστώνυμε λαέ,

Μία ἐπὶ πλέον ἀφορμὴ δοξολογίας τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ τῶν Πατέρων
μας ἡ σημερινὴ ἡμέρα, τοῦτο μὲν διότι ἡξιώθημεν νὰ συμμετάσχωμεν
εἰς τὸ Μυστήριον τῶν Μυστηρίων, εἰς τὴν Θείαν Εὐχαριστίαν, ὥστε νὰ
Τὸν λατρεύσωμεν κατὰ πῶς ἐδιδάχθημεν, τοῦτο δὲ διότι ἐπέτειον Ἱερὰν
καί σημαντικὴν ἐορτάζομεν ἐπ’ ἀφορμὴ τῆς Συνάξεως τῆς Ἱερᾶς Εἰκό-
νος τῆς Παναγίας τῆς Πισιδιωτίσσης, ἐδῶ, εἰς τὸν ἐν Ἀλανία σεβάσμιον
φερόνυμον οἶκον τῆς.

Καὶ αἰσθανόμεθα συγκίνησιν μεγάλην καὶ βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην
κάθε φορά πού ἀναλογιζόμεθα ὅποσον ἱερόν προνόμιον, ἀλλὰ καὶ
ὅποσιν βαρυτάτην εὐθύνην ἔχομεν πού εἴμεθα Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί,
βαπτισμένοι εἰς τὸ Ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύ-
ματος. Διότι, ἀδελφοί καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ, δὲν εἶναι ἀπλὴ ὑπόθεσις ἡ
πίστις εἰς τὸν Ἀληθινὸν Θεόν! Ἡ πίστις καὶ ἡ μετοχὴ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον
Ἐκκλησίαν εἶναι βίωμα, εἶναι τὸ νὰ εὕρισκεται κανεὶς ἐνώπιος ἐνωπίῳ
μέ τὸν Κύριον τοῦ ἐλέους ἀλλὰ καὶ τῆς Δόξης. Καὶ τὸ βίωμα τοῦ Ὁρ-
θοδόξου Χριστιανοῦ συνίσταται εἰς τὴν διπλοῖδα τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς
Ἀληθείας, ὅτι «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ
μένει καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ» (Α΄ Ἰωάν. δ΄,16), ἀλλὰ καὶ «πνεῦμα ὁ Θεός,
καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυ-
νεῖν» (Ἰωάν. δ΄,24).

Ἄρα λοιπόν, ἡ οὐσία τῆς λατρείας τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἀγάπη,
ἡ σταυρική καὶ Ἐσταυρωμένη Ἀγάπη, ἡ ἀγάπη ἐκείνη ἡ ὁποία θά μεί-
νει στό τέλος ὡς ἐκπλήρωσις τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος. Αὐτὴν τὴν
ἀγάπην καλοῦμεθα ὄχι μόνον ἐν θεωρίᾳ, ἀλλὰ κυρίως ἐν τῇ πράξει

νά ζῶμεν καί νά προβάλλωμεν ὅσοι εἰς Χριστόν ἐβαπτίσθημεν, ὥστε νά γνωρίζουν καί ὅσοι μᾶς βλέπουν καί μᾶς συναναστρέφονται, ὅτι εἴμεθα Ἐκείνου Μαθηταί, καρποί εὐχυμοί τῶν Ἀποστολικῶν κλημάτων. Διότι, ἡμεῖς, τά τέκνα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, καί μάλιστα τῶν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή Ἐπαρχιῶν αὐτῆς, ἔχομεν τήν ἀπό στόματος εἰς στόμα Παράδοσιν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων εἰς τά ὧτα μας. Ἐχομεν τό παράδειγμά των ἐνώπιόν μας. Ἐχομεν τό ἀπαράβατον καθήκον τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεως, ἐν ἀγάπῃ ἀσφαλῶς, τῆς Ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ, καθὼς εἰς τά ἐδάφη αὐτά εἶναι ἀκόμη νωπά τά Ἀποστολικά βήματα! Εἶναι Ἀποστολοβάδιστος ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως. Καί αὐτός ὁ ἱερός ζῆλος, τό ἄκαμπτον φρόνημα, ἡ γνησία ἀγάπη πρὸς τόν ἀδελφόν, εἶναι ἐκεῖνα τά ὁποῖα μᾶς διακρίνουν ὡς τήν ὁρατὴν κεφαλὴν τῆς Ὁρθοδοξίας, τήν ἔχουσαν τό προνόμιον τῆς εὐθύνης τοῦ ἐκδαπανᾶσθαι καί σταυροῦσθαι ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν πάντων, τοῦ ἐκκόπτειν ἐκ τοῦ ἰδίου θελήματος, διὰ νά οἰκονομῶνται τά ἐπὶ μέρους ζητήματα κατὰ τόν καλλίτερον δυνατόν τρόπον, τοῦ μεριμνᾶν διὰ τὰς ἀνάγκας καί τοῦ ἐλαχίστου ἀδελφοῦ.

Αὐτόν τόν ζῆλον εἶχον οἱ Ἅγιοι Ἀποστολοι, μαζί ἀσφαλῶς μέ τήν ἀγάπην, τήν τιμὴν καί τόν σεβασμόν πρὸς τό τίμιον πρόσωπον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τῆς Μητρὸς τοῦ κοινοῦ Δεσπότη καί Σωτῆρος αὐτῶν καί ἡμῶν. Αὐτά τά δύο χαρακτηριστικά συνῶδευον αὐτοὺς εἰς τὰς ἱεραποδημίας καί τό ἔργον των. Μέ αὐτά ἔσπειρον τόν ἀγαθόν λόγον, καί τόν ἐνεκέντριζον μετ' ἀγάπης πολλῆς εἰς τόν ἄνθρωπον ὡς κορωνίδα ἀλλὰ καί πρὸς σύμπασαν τήν Δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ, ὥστε νά φέρῃ πολὺν καρπὸν καί νά ἐγκαινιάσῃ εἰς τὰς συνειδήσεις τῶν ἀκροωμένων τήν καινὴν ζωὴν τῆς Ἀναστάσεως.

Τοῦτο τό φρόνημα, ὅπερ ἐκ Παραδόσεως φέρομεν ταπεινῶς καί ἡμεῖς, ὁ ἐλέω Θεοῦ Ἡγούμενος τοῦ Μεγάλου Μοναστηρίου καί Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Θεοτοκουπόλεως καί Βασιλευούσης, διεκρίνομεν εἰς τό πρόσωπον τοῦ μακαριστοῦ ἀδελφοῦ καί ἀμέσου προκατόχου σας, ἁγιε ἀδελφέ, τοῦ Μητροπολίτου Πισιδίας Σωτηρίου τοῦ ἀπὸ Κορέας, τόν ὁποῖον καί προετρεψάμεθα, μετὰ τήν μετάθεσίν του εἰς τήν ἔπαλξιν ταύτην τοῦ Πανσέπτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, νά ἀναλάβῃ τό ἐνταῦθα Ἀποστολικόν καί Ἀποστολοπαράδοτον ἔργον πρὸς θεραπείαν τῶν πολλῶν ἀναγκῶν τῶν πιστῶν ἐκ διαφόρων ἐθνικοτήτων καί μάλιστα ἐκ τῆς Ὁμοδόξου Ρωσσίας, μιᾶς ἐκ τῶν πολλῶν πνευματικῶν θυγατέρων ἐν Χριστῷ τῆς κοινῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Καί ὁ καλὸς κἀγαθὸς ἐργάτης τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ τοῦ Σωτῆρος θεράπων

Σωτήριος ἔδραμεν εὐχαρίστως, παρά τό τίμιον γήρας του, πιστός εἰς τόν ζήλον τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, νά ἀναλάβῃ, μετά τούς πολλούς ἐν Κορέα καί ὑπέρ τῆς Ἐκκλησίας κόπους του, τήν ἐνεργόν διαποιμανσιν τῆς ὁλκάδος ταύτης, καταστάς λύχνος ἐπὶ τήν λυχνίαν, ὄμμα ἀκοίμητον, ἐργάτης ὀρηρός, φύλαξ καί ποιμήν τῆς λογικῆς ποιμένης ἐν Σίδῃ καί Ἀτταλείᾳ Καί ἰδού! Τό Πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ καί τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούομεν (Ἰωάν. γ', 8). Μετά πάροδον τόσων ἐτῶν, ὁ μακαριστός Σωτήριος, ἐν ἀπαραιτήτῳ συνεννοήσει ἀσφαλῶς μετά τοῦ Ἱεροῦ ἐν Φαναρίῳ Κέντρου καί τῆς Ἡμῶν Μετριοτήτος, ὠκοδόμησεν ἐνταῦθα ὄχι μόνον ψυχάς ἀλλά καί οἴκους διὰ τήν λατρείαν τοῦ Ἀληθινοῦ Θεοῦ, ἔχων ὡς ἐφόδιον καί ἐκεῖνος τόν μετ' ἐπιγνώσεως ζήλον, τήν αὐταπάρνησιν, τήν πρὸς πάντας πηγαίαν ἀγάπην, τήν γλῶσσαν μετά τῆς ὁποίας διενήργησε τὰ πάντα ἐδῶ πρὸς δόξαν τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας.

Καί βεβαίως, πρὸς τούτοις ἔσχε καί τόν σεβασμόν καί τήν τιμὴν πού προεῖπομεν διὰ τό σεπτόν Θεομητορικόν Πρόσωπον, διό καί ἀφιέρωσεν εἰς τήν Χάριν Της τόν ἅγιον οἶκον τοῦτον, συνεχίζων ἐν ταυτῷ τήν ἀπό μακρῶν αἰώνων παράδοσιν τῆς ἐκ Σωζοπόλεως τῆς Πισιδίας εὐλάβειαν πρὸς τήν Ἱεράν Εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Πισιδιωτίσσης. Οὕτως, ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἐπεφύλαξε, μέσῳ τοῦ ἀλήστου μηνίματος ἀδελφοῦ Σωτηρίου καί κόποις αὐτοῦ, διὰ τήν ἡμῶν Μετριοτήτα τήν εὐλογίαν νά οἰκοδομηθῇ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ἡμετέρας ταπεινῆς Πατριαρχίας Ναός ἐδῶ, εἰς μίαν τῶν ἀπορφανισθεισῶν ἐκ Ρωμηοσύνης Ἐπαρχίαν τοῦ Θρόνου. Καί σήμερον, δέκα ἔτη μετά τόν κατά μῆνα Νοέμβριον τοῦ 2015 καθαγιασμόν αὐτοῦ τοῦ Θυσιαστηρίου, καί ἀνήμερα τῆς πανηγύρεώς του, προσερχόμεθα ἅπαντες, ὥστε νά ἐπιτελέσωμεν ἔργον ἱερόν, νά λατρεύσωμεν τόν Κύριον, νά εὐχηθῶμεν ὑπέρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ μακαριστοῦ Πισιδίας Σωτηρίου καί νά προσευχηθῶμεν διὰ τό παρόν καί τό μέλλον τῆς Ἐπαρχίας ταύτης, ἡ ὁποία, ἀπό τῆς κοιμήσεως αὐτοῦ καί τουντεῦθεν, διαποιμαίνεται ἐξ ἴσου στοργικῶς ὑπὸ τῆς ὑμετέρας Ἱερότητος, ἀδελφέ Ἰώβ, ὁ ὁποῖος καί μεριμνᾷτε διὰ τῶν χαρισμάτων πού σᾶς ἔδωκε τό Πνεῦμα, ἐν ἀδελφικῇ συμπνοίᾳ μετά τοῦ Βοηθοῦ παρ' Ὑμῖν Ἐπισκόπου Εὐδοκιάδος κυρίου Ἀμβροσίου, τήν προαγωγήν τοῦ ὁποίου εἰσηγήθῃ ὁ ἀείμνηστος προκάτοχός σας ὥστε νά τόν βοηθῇ πολυμερῶς καί πολυτρόπως, καί μεριμνᾷτε λέγομεν ὑπέρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ χριστωνύμου πληρώματος, τήν θεραπείαν τῶν πνευματικῶν καί λοιπῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ, τήν καλήν διαχείρισιν τῶν ἐνταῦθα ὑποθέσεων τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τοῦτο τό ἔργον σας, διὰ τό ὁποῖον καί συγχαίρομεν ὑμῖν καί τοῖς ἐν Κυρίῳ συνεργοῖς ὑμῶν, εὐχόμεθα ὅπως ἔχητε

τόν ζῆλον τοῦ ἀδελφοῦ Σωτηρίου, πορευόμενος ἐν ἀγάπῃ καί ἀληθείᾳ πρὸς πάντας, συνεχίζων τό ἔργον ὅπερ παρελάβετε καί τό ὅποιον θά παραδώσῃτε μετὰ ἀπό πολλοὺς χρόνους εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς, ὥστε νά ζῇ πάντοτε καί νά δοξάζεται μόνῃ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

Ἀπευθυνόμενοι πρὸς ὑμᾶς, τέκνα φωτόμορφα τῆς Ἐκκλησίας, πιστοί οἱ παροικοῦντες τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Πισιδίας, ἐρχόμεθα μετὰ τῶν κατὰ πνεῦμα υἱῶν καί συνεκδήμων μας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, κομίζοντες πλουσίαν τὴν Χάριν καί τὴν εὐλογίαν τῆς Κυρίας Θεοτόκου ἀπὸ τὴν Πόλιν Της, ἀλλὰ καί τὴν στοργήν καί τό ἐνδιαφέρον τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας πρὸς τὰ ἐκασταχοῦ τέκνα αὐτοῦ τούτου τοῦ ἑνός καί ἀκαινοτομήτου σώματός της. Διότι ἐάν θέλωμεν νά εἴμεθα ἀκριβεῖς, αἱ ὅπου γῆς Ἐπαρχίαι καί οἱ ἐπὶ μέρους ἐκκλησιαστικοὶ σχηματισμοὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας δέν εἶναι ἀπλῶς ἀναδενδράδες αὐτῆς, ἀλλὰ κύτταρα καί μέλη ἐκ μέρους τῆς Κωνσταντινουπολίτιδος Ἐκκλησίας. Δέν εἴμεθα ὑμεῖς καί ἡμεῖς, ἀλλὰ μόνον ἡμεῖς ὅλοι, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Νέας Ρώμης καί Οἰκουμενικός Πατριάρχης, οἱ Ποιμενάρχαι, ὁ κληρὸς καί ὁ λαός, οἱ ὅποιοι ἀπὸ κοινοῦ συναπαρτίζομεν τό ἐνιαῖον σῶμα τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας. Στήκετε λοιπόν, καί κρατεῖτε τὴν πίστιν τῶν Ἀποστόλων ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. Ζῆτε τὴν χαρὰν τῆς Ἀναστάσεως Χριστοῦ! Νά σκορπάτε καί νά δίδητε πρὸς ὅλους ἀγάπην καί ἀλήθειαν! Νά εὐλαβῆσθε καί νά τιμᾶτε τό Πρόσωπον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου! Νά ἀγαπᾶτε τόν ποιμενάρχην σας, τόν Ἐπίσκοπον καί τούς λοιπούς κληρικούς! Ἀλλὰ, ἐπαναλαμβάνομεν: νά ζῆτε τὴν ἀλήθειαν τῆς Ὁρθοδοξίας διὰ τῶν ἱερῶν της Μυστηρίων, ἀλλὰ καί ἐν ἀγάπῃ πρὸς τόν κάθε πλησίον, ἀνεξαρτήτως θρησκευτικῶν, ἐθνικῶν, πολιτισμικῶν καί λοιπῶν διαφορῶν, ὥστε ὅλοι νά διακρίνουν τὴν εὐθύνην καί τό μεγαλεῖον τῆς ἀγάπης σας καί νά λένε: «ἶδε ἀγαθὸς Ὁρθόδοξος! Καί γὰρ ἡ ἀγάπη σου δηλὸν σε ποιεῖ»!

Ἐτη πολλά καί εὐλογημένα Ἱερῶτατε ἀδελφέ! Νά μᾶς ἀξιώσῃ ἡ Χάρις της Παναγίας μας νά ἐορτάσωμεν πολλὰς καί καλὰς ὁμοίας ἐπετεῖους ἐν τῇ Θεοσώστῳ ὑμῶν Ἐπαρχίᾳ καί ἀλλαχοῦ! Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἐνεκεν!

Public Lecture
by His All-Holiness Ecumenical Patriarch Bartholomew
“The Church Faced with the Ecological Crisis Today:
Science, Ethics, Common Action”
(University of Latvia, Riga, 12 September 2025)

* * *

Your Eminencies,
Your Excellencies,
Honourable Rectors and distinguished Professors,
Ladies and gentlemen,

Our presence here, in the historic city of Riga, is dictated by an internal need, a spiritual imperative, which emerges from within the din of the contemporary world as a question which can no longer be ignored. We are experiencing an era of paradoxical greatness and simultaneous abyss. On the one hand, humanity, through science, touches the limits of the universe, decodes the mysteries of the cell and constructs intelligences which surpass its own. On the other hand, our planet, this common abode, groans under the weight of our very own progress. A sleepless din of pain, a silent protest is raised from the polluted waters, the deforested earth, the poisoned air. It is the echo of creation, a voice which pre-existed us, and which is transformed today into a cry of agony before the a-hearing, the voluntary spiritual deafness of man.

The Orthodox Church, and especially the Ecumenical Patriarchate, which for decades has highlighted the protection of the natural environment as a central axis of its ministry, does not approach the ecological crisis as a merely technical or political problem. Because its roots are deeper, spiritual and ethical, inherent in the heart of each person. The crisis of the environment is, in its essence, a spiritual crisis, a reflection of the ruptured relationship of man with his Creator, and by extension, with creation itself. The violence which is inherent in our hearts, wounded by sin, is reflected in the symptoms of the illness which are visible in the soil, in the water, in the air and in all forms of life.

There was an era, a primordial state, where the dialogue between man and creation was effortless, a natural consequence of the communion

with God. Man, fashioned “in the image” of God and “after the likeness”, was not placed inside Paradise as a tyrant, but as a “priest” of creation, as the one who would offer creation anaphorically, eucharistically, to its Creator. The whole of creation was an open book, a theophany. This harmony was violently interrupted. The fall of man was primarily an act of acoustic isolation. By closing his ears to the commandment of God, man simultaneously became deaf also to the silent testimony of creation. His relationship was transformed from eucharistic to possessive, from ministerial to dominant. Since then, the “earnest expectation of the creation” (Rom. 8, 19), its expectation to be freed from the bondage of corruption, became the muffled pulse of history.

The Holy and Great Council of the Orthodox Church (Crete 2016), this great event of our contemporary ecclesiastical life, did not fail to emphasise that “the roots of the ecological crisis are spiritual and ethical, inherent in the heart of each person.” Consequently, the course towards healing cannot be only technological. Science is valuable, but insufficient. Politics is necessary but lacking. The starting point of the solution is repentance: the change of the mind, the overturning of the perspective, the return from a-hearing to obedience. It is the decision to listen anew to the echo of creation, not as background noise, but as a word of God, as a continuous reminder of the beauty which was given to us and the responsibility which was entrusted to us. Only when the heart of man is at peace with its Creator, then and only then will it be at peace also with creation, and the groaning creation will find rest in the revelation of the sons of God who have learned anew to hear.

The modern scientific view, detached and coldly objective, has managed to shrink our planet into a speck of light, a “pale blue dot” that floats in the immense cosmic night, as the astronomer Carl Sagan described it with poetic precision, beholding the photograph of Earth from the fringes of our solar system. This perspective, while it reveals the stunning fragility of our common home, contains at the same time a profound danger: the temptation of nihilism, the perception that this “lonely grain in the great surrounding cosmic darkness” is lacking inherent meaning, that it is simply matter in motion, a random event without purpose, surrendered to the absolute authority of the sole rational being it knows: of man.

The tragedy of our era consists precisely in this schism: between the scientific knowledge that describes the world and the faith that interprets

it. Science, stripped of faith, is easily transformed into a technology of domination, and knowledge into a tool of imposition. The root of this aberration is located in a deeply distorted interpretation of the biblical commandment. God's commandment towards man of the cultivatory care and of the protective keeping of paradise, "to work it and to keep it" (Gen. 2, 15), receded before an absolutised perception regarding domination, of the "subdue the earth" (Gen. 1, 28). Man, instead of recognising himself as a steward of the mysteries of God, self-proclaimed himself absolute master, forgetting that his domination was by representation and not by his own right. Nature ceased to be the living garment of God and was transformed into simply our property, which we use for ourselves alone. This mentality gave birth to technological gigantism, which, in the arrogance of its power, regards creation as formless raw material, awaiting human intervention in order to acquire value.

The consequence of this autocratic mentality is the modern illusion that the problems which technology creates can be solved exclusively through technology. This approach ignores the ethical background of the crisis, transforming the drama of creation into a simple equation of resource and output management. Science, severed from ethos, from the seeking of meaning and of justice, becomes blind, capable of dissecting reality into infinitesimal particles, but unable to conceive the unity and the sanctity of the whole.

The Orthodox faith does not combat science, but invites it to a deeper dialogue. Science, when it is exercised with humility, can become a form of theology, a reading of the book of nature that reveals the incomprehensible wisdom and the artistic dexterity of the Creator. The description of the complexity of the ecosystem, the revelation of the laws that govern the universe, the observation of the subtle balance that sustains life, all these can lead the researcher from curiosity to awe, and from awe to doxology. The ecclesiastical tradition embraces such a "conversation". There is no incompatibility between the faith that sees the hand of God everywhere and the science that studies the works of this hand. The Holy and Great Council of the Orthodox Church expressed this mature stance with admirable clarity. Recognising scientific research as a "God-given gift", the Council at the same time set the ethical boundaries within which it ought to move: "It regards that the scientist is indeed free to research, but also that he ought to cease his research, when basic Christian and humanistic principles are violated." It is here precisely that the essence of the Church's proposition

is located: a science that is not autonomous from conscience, a knowledge that is not cut off from love, a power that is not transformed into tyranny. This is the fundamental turning from the logic of domination to the ethos of ministration. Science, instead of being the tool for the enslavement of nature, is called to become the means for her healing. The scientist, instead of being the wielder of authority, is called to become the healing physician. Authority is transformed into responsibility, and domination into ministration.

The path, then, towards a sustainable coexistence with our planet does not pass only through the laboratories and the political offices. It passes primarily through an internal transformation, a reconnection of scientific seeking with spiritual truth. Science provides us with the data of the crisis; faith provides us with the meaning and the will to act. The first shows us the fragility of the “pale blue dot;” the second reveals to us that this dot is blessed, that it is our home, the garden that God entrusted to us. True progress will not come from the accumulation of more knowledge, but from the deepening of wisdom; from the realisation that our power over nature is borrowed, and that its only legitimate use is the ministration of life.

We are entering into a new era which is defined by an unprecedented creation of the human spirit: Artificial Intelligence. A new Prometheus, the collective human of the digital age, seems to have seized not the fire from the heavens, but the very architecture of thought, constructing bodiless minds, algorithms capable of learning, of predicting, of creating. The promise is intoxicating: the solution of diseases, the optimisation of production, the liberation from toil. The allure of this new power is almost irresistible, because it whispers to humanity the ancient dream of self-deification. Nevertheless, we must approach this new threshold of history not with naive celebrations, but with discernment and sobriety. For behind the intangible substance of the “cloud,” behind the lightning-fast speed of computations, is hidden a material reality weighty and demanding, a reality which inextricably links this new intelligence with the old physical world, the one which we have already wounded deeply. The paradox lies exactly here: the development of the seemingly bodiless digital world has an enormous material footprint. The gigantic data centres, the temples of this new god of information, require astronomical amounts of energy for their operation and their cooling, consuming the natural resources of the planet at exponential rates. The extraction of rare earths and precious

metals, necessary for the construction of the supercomputers and the networks which connect them, leaves behind it indelible scars on the body of the earth, often at the expense of the most vulnerable communities of the planet. The intangible dream of Artificial Intelligence is nourished by the flesh of the earth. Its take-off into the stratosphere of abstract thought presupposes the intensive exploitation of the soil, of the waters and of the minerals.

The challenge, therefore, is not to demonise the technology, but to recognise its material dimension and to ask ourselves: with what ethical framework shall we manage this new, enormous power? Without a strong regulatory framework, based not only on economic criteria but also on deep ethical principles, Artificial Intelligence risks becoming the most effective accelerator of ecological disaster. If the development of Artificial Intelligence is left exclusively to the logic of limitless growth and maximum profit, then it will simply perfect the tools of pillaging, creating a more efficient but equally destructive system. Technology is not neutral; it bears within it the stamp of the values and of the priorities of its creators.

For this reason, Orthodox theology insists on the distinction between knowledge and wisdom. Artificial Intelligence constitutes an explosion of knowledge, an incomprehensible ability of processing data. The accumulation of information, without the wisdom which sets the limits and the love which determines the purpose, can become destructive. The Holy and Great Council formulated it with prophetic clarity: "Scientific knowledge does not mobilise the moral will of man, who, even though he knows the dangers, continues to act as if he did not know". This statement acquires dramatic relevance in the face of Artificial Intelligence. We know the dangers of uncontrolled development, of the overconsumption of energy, of the exhaustion of resources. But this knowledge by itself is not enough to check the momentum towards an even greater technological performance, if it is not accompanied by a deep moral awakening.

Consequently, the demand for the establishment of a robust regulatory framework for Artificial Intelligence is not an act of technophobia or of anachronistic conservatism. On the contrary, it is an act of the highest responsibility and of foresight. We do not seek to limit the development of this new and much-promising technology, but to frame it, to orient it, to integrate it within a humanistic and spiritual horizon. Such a framework cannot be a product only of technocrats and of entrepreneurs. It must be

the result of a broad and polyphonic conversation, where theologians, philosophers, sociologists, lawyers, artists shall participate. We must ensure that Artificial Intelligence will be placed in the service of man and of creation, and not in the service of impersonal mechanisms of profit which are indifferent to the environmental and social cost.

The Ecumenical Patriarchate, from its See in the Phanar, has for a long time been proclaiming the need of bridging the gap between faith and science, ethics and technology. Artificial Intelligence constitutes the most critical field where this bridging must be achieved. The challenge is immense: to teach this new intelligence not only how to compute, but also how to respect; not only how to optimise, but also how to serve; not only how to solve problems, but also how to recognise mystery. If we fail, our new power will be transformed into a new, more efficient form of tyranny over creation. If we succeed, Artificial Intelligence could become a valuable tool in the hands of man who has once again learned to be the guardian and steward of the world, inaugurating a new balance between human intelligence and the divine wisdom which is inherent in creation.

If, as we saw, science, stripped of the spiritual dimension, risks being transformed into a cold tool of domination, then the daily life of man, cut off from every notion of sacredness, inevitably falls into a voracious process of consumption. The constant thirst for “more” constitutes today the driving force of ecological devastation. The earth is exhausted to feed an insatiable appetite, which, by its nature, can never be sated, because its source is not natural need, but the existential void.

To this “pathology of the unlimited”, the Orthodox tradition counterproposes a therapeutic treatment: the ethos of asceticism, the spiritual art of temperance and of contentedness. We must here dispel a deeply rooted misunderstanding. Christian asceticism is not a misanthropic denial of life, a Manichaean aversion to matter or a mournful self-punishment. On the contrary! It is a positive and joyful education in the art of true freedom. Freedom not in order to acquire everything, but freedom from the need to acquire them. This ascetic ethos does not concern only the monastic life, but it is a characteristic of the ecclesiastical life in all its manifestations.

Fasting, as the pre-eminent expression of this ethos, constitutes a profoundly ecological act. It is not simply a dietary regulation, but a conscious interruption of the continuous flow of consumption, a practical confession that “man shall not live by bread alone” (Matt. 4, 4). It is crucial, however,

to distinguish authentic Christian asceticism from the superficial and often commercialised movements of “simple living.” Orthodox asceticism is not a fashion, an alternative form of consumerism which replaces conventional products with “ecological” ones, leaving the fundamental logic of the market untouched. It is something much more radical. It requires profound transformations in the ways of life, the patterns of production and consumption, and the established structures of power which today govern societies. It is an internal revolution which disconnects human value from material possession.

The ascetic tradition is not a museum relic, but a living source of wisdom, capable of slaking the thirst of modern man and healing the wounded planet. It is the practical workshop where love for God is translated into specific and tangible love for creation and for one’s fellow man. The course from the individual asceticism, the silent prayerful struggle of each soul before God and creation, leads inevitably to the common confession, to the agreement of the many voices into one, to its synodical expression. Because the Church, in its essence, is Synod: a synod of persons, a common course, a spiritual agreement.

In an era of absolute fragmentation, where every individual opinion claims authority and the cacophony of conflicting words covers the silence of the truth, the Orthodox Church responded with the greatest event of its modern life: the convocation of the Holy and Great Council in the year 2016. It was not simply about an academic meeting or an administrative procedure. It was about a new Pentecost, where the various local Churches, each one bearing its own historical and cultural individuality, were gathered “with one accord in one place” (“ὁμοθυμαδὸν ἐνὶ τὸ αὐτὸ”) (Acts 2, 1), not in order to impose on one another their own position, but in order to listen together to “what the Spirit says to the churches” (Rev. 2, 7) and to articulate a common, authentic and responsible testimony to the modern world. The voice of the Council, then, is not the voice of a Patriarch or of a group of theologians; it is the expression of the collective mind, of the conscience of the ecclesiastical body. And in the critical issue of the ecological crisis, this voice was heard clearly and distinctly, offering a diagnosis that transcends the superficial symptoms and touches the spiritual root of the evil. The problem is not primarily the pollutants, the waste, the deforestation; these are the symptoms. The sickness is covetousness, greed, egoism, the predatory disposition, passions which nest within the human soul and then manifest as destructive actions upon the planet. The pollution of the

environment is the visible consequence of the invisible pollution of the heart.

But the Council did not limit itself to the diagnosis. It proceeded to the formulation of a positive theology of creation, reframing the role of man within it. Rejecting every notion of despotic authority, the Council brought back to the foreground the patristic image of man as “steward, guardian and ‘priest’” of creation. Man is not the owner, but the trustee. His relationship with nature is not a relationship of subject to object, but a eucharistic relationship. He receives creation as a gift from God and offers it back, doxologically, to the Creator, sanctifying it through its use. The cry of the priest in the Divine Liturgy, “Your own of Your own, we offer to You in all and for all” (“τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέρομεν κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα”), acquires thus an ecumenical dimension, embracing all creation. This liturgical view constitutes the heart of the Orthodox ecological conscience and the answer to the utilitarian notion which transforms forests into timber, rivers into hydroelectric energy and animals into industrial products.

This testimony of the Council is not addressed only to the interior of the Church. Just as the late Pope Francis, through his encyclical *Laudato Si'*, wished “to enter into dialogue with all people concerning our common home,” so also the Holy and Great Council of the Orthodox Church, expressing the catholicity of the Church, addresses its word to all the inhabited earth. Its voice is a testimony which contains, all the dimensions of the Christian witness: it is a proclamation of the truth about God, man and the world; it is an invitation to service to the suffering creation; it is founded in the liturgy, in the eucharistic relationship with creation; and it promotes communion, the solidarity of all humanity before an enormous common challenge. The synodical decision thus becomes an ecumenical invitation, an offering of wisdom to a world that thirsts for meaning. The Council rejects the distinction between personal and social ethics, between spiritual life and ecological responsibility. This synodical voice now constitutes the official and the authentic testimony of Orthodoxy for our time. It is our compass, the foundation stone upon which we are called to build our common action, transforming theology into praxis and faith into tangible care for our common home.

The Ecumenical Patriarchate sought to embody this diakonia through the series of ecological symposia which it organised for decades. Travelling to the most ecologically sensitive points of the planet, from the Black Sea

to the Amazon and the Arctic, it brought together scientists, politicians, economists, journalists and leaders of all religions, creating a unique space for dialogue and common reflection. It was not a simple academic exercise, but a practical application of the principle of solidarity: that the problems are common, and consequently the solutions must also be common. It was an effort to break the barriers between the various fields of human knowledge and action and to create a new synthesis, where scientific analysis would meet ethical searching and political will would be inspired by spiritual wisdom. This command of solidarity was sealed with its highest authority by the Holy and Great Council as well. In its text "The Mission of the Orthodox Church in Today's World," it declares categorically: "It is, therefore, the mission of all the Orthodox Churches to show solidarity and to effectively organise their aid towards the needy brothers." This synodical decision turns the ethical exhortation into a canonical obligation, individual charity into collective ecclesiastical diakonia. The tackling of destitution, whether this is material or spiritual, and the tackling of the ecological crisis, are no longer optional activities, but an integral part of the mission of the Church.

The course, therefore, from the humble heart of the ascetic believer up to the interstate agreements and the global strategies, seems long, but it is one and indivisible. Without the internal change of the individual, every collective effort remains an empty letter. But without collective action, individual virtue remains powerless to overthrow the momentum of destruction. The Orthodox Church, through the voice of its Ecumenical Throne and its synodical wisdom, calls humanity to such a double movement: a movement inwards, into the depths of the repenting heart, and a movement outwards, into the building up of a global society of justice and solidarity. It is the only way for us to respond simultaneously to the cry of the earth and to the cry of the poor, recognising in both the voice of Christ Himself suffering.

The scale of the ecological catastrophe is such, the challenges so colossal, that the human will is paralysed before the size of the responsibility. The feeling that our individual efforts are a drop in the ocean, that the structures of injustice are all-powerful, that the course towards destruction is unavoidable, can lead us to a fatalistic inaction or to a cynical nihilism. Nevertheless, exactly before this darkness, the Christian faith is called to proclaim its most radical and anti-conventional truth: the truth of Hope. Not of a vague optimism based on human calculations, but of the certainty

which springs from the empty Tomb. Our ecological action is a joyful participation in the resurrected life of Christ, a foretaste of the transformation and the final renewal of all things. This transformative dynamic the Church experiences pre-eminently in the heart of its life, the Divine Eucharist. Here, the elemental gifts of the earth, the bread and the wine, fruit of the earth and “the work of human hands,” through the invocation of the Holy Spirit, become the Body and the Blood of Christ, a medicine of immortality. Matter is not abolished, but is assumed and sanctified, becoming a vehicle of eternal life. The Divine Liturgy is the model of every ecological action. It teaches us that our purpose is not to transcend the material world, but to offer it anaphorically, to transform it into a means of communion. That which happens on the Holy Table we are called to extend into our whole life, into a “Liturgy after the Liturgy,” where our every action, from the way that we work up to the way that we consume, becomes a eucharistic offering, an act of sanctification of the world.

This eschatological hope does not lead to the devaluation of the present, but to its more intensive and more joyful experience. When we see the world not as a prison from which we must escape, but as the forecourt of the Kingdom, then we discover anew its beauty. Ecological responsibility, under this prism, ceases to be a melancholic duty and becomes a joyful acceptance of the gift. The answer to the cry of the earth is not only the action, but also the doxology.

Esteemed audience,

The way towards a “green” transfiguration is not a journey that Orthodoxy can or ought to travel alone. For the ecological crisis the dogmatic and interdenominational borders are irrelevant; the wounded earth does not distinguish between Orthodox, Catholics or Protestants. The challenge is common, and consequently the answer ought also to be common. There is a pressing need for an ecumenical common campaigning, an “ecumenical dialogue” where “the diverse viewpoints of contributors’ theological and practical commitments,” will be synthesised into a common testimony and a coordinated action. The Ecumenical Patriarchate, from its particular position and responsibility in the Christian world, will continue unceasingly to work for this rapprochement, believing that the unity of Christians is not a luxury, but a prerequisite for a credible testimony in the contemporary world.

Ultimately, the whole effort is summarised in the fundamental truth

that constitutes the core of the existence of the Church: “The Church does not live for itself. It is offered for the whole of humanity, for the elevation and the renewal of the world into new heavens and a new earth.” This is our hope and this is our mission. Not to condemn the world for its sins, but to love it with the sacrificial love of Christ, and to work with Him for its transfiguration. May the All-good God, the Father, the Son and the Holy Spirit, bless our journey, enlighten our mind and strengthen our will, so that, through our works, we may become a worthy image of His coming Kingdom.

Thank you for your kind attention!

**Προσφωνήσις
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου
κατὰ τὴν συνάντησιν
μετὰ τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἐπισκόπων τοῦ Θρόνου
(20 Σεπτεμβρίου 2025)**

* * *

Τιμιώτατοι ἀδελφοί,

Εὐδοκία καὶ χάριτι τοῦ πανδώρου Θεοῦ εὕρισκόμεθα σήμερον πρόσωπον πρὸς πρόσωπον μετὰ πάντων ὑμῶν τῶν ἀγαπητῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν, μεταφέροντες τὴν εὐλογίαν τῆς Μητρός Κωνσταντινουπολίτιδος Ἐκκλησίας πρὸς ὑμᾶς, τοὺς ὑπερασπιστάς τῶν τιμαλφεστάτων παραδόσεων, τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν ἀπαραγράπτων δικαίων της, τοὺς εὐόρκως ἀγωνιζομένους διὰ τὴν σύσφιγξιν τῶν δεσμῶν τοῦ χριστωνύμου λαοῦ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς μετὰ τοῦ Σεπτοῦ Κέντρου τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἡ ἐποχή μας θέτει ὑψηλὰς ἀπαιτήσεις εἰς τοὺς διακονοῦντας τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Πρωτόγνωροι τάσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπειλοῦν τὴν ἱερότητα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου καὶ τὴν ἀκεραιότητα τῆς δημιουργίας γεμίζουν μέ εἰδῶλα καὶ ψευδαισθήσεις τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ παρεμποδίζουν τό εὐάγγελον μήνυμα τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας νά φθάσῃ εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν των. Ἐνώπιον ὅλων αὐτῶν, ἡ Ἐκκλησία καλεῖται νά ἀσκήσῃ χριστοπρεπῶς τό ἁγιαστικόν καὶ διακονικόν της ἔργον. Προφανῶς αὐτό δέν εἶναι δυνατόν νά συμβῇ διὰ μέσου μιᾶς ἐσωστρεφοῦς στάσεως. Τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ποτέ δέν ὑπῆρξεν ἐκφραστὴς μιᾶς κλειστῆς Ὁρθοδοξίας. Οὐδέποτε εἰς τὴν ἱστορικὴν πορείαν τῆς Ἐκκλησίας ἡ ἐσωστρέφεια ἐξέφραζε τὴν αὐθεντικότητα τοῦ χριστιανικοῦ ἥθους, ποτέ δέν ὠφέλησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἀγίαν ἀποστολὴν της.

Ἡ ἔνστασις ὅτι ἡ ἐγκόσμιος μαρτυρία ἐμπλέκει τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν ἀμφισημίαν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων στερεῖται θεολογικῆς βάσεως καὶ ἀποτελεῖ λανθασμένην κατανόησιν τοῦ «ἐκ τοῦ κόσμου» καὶ «ἐν τῷ κόσμῳ» χαρακτήρος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ δέ ἄποψις ὅτι τό ὀρθόδοξον ἥθος εἶναι ἀδύνατον νά βιωθῇ ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν

συγχρόνων πολιτισμικῶν συνθηκῶν εἶναι τελείως ἀνερμάτιστος. Ὁ «πολιτισμός τοῦ προσώπου», ὡς πυρὴν τῆς ὀρθοδόξου ταυτότητός μας, οὐδόλως συνεπάγεται ἀπόρριψιν τῶν ἐπιτευγμάτων τοῦ πολιτισμοῦ. Θεωροῦμεν ἐξόχως σημαντικόν νά προβάλλεται σήμερον ἡ Ἐκκλησία ὡς χώρος «βιωμένης ἐλευθερίας» καί ἡ ἐλευθερία ἐν Χριστῷ ὡς κεντρικὴ θεολογικὴ ἔννοια. Ἡ αὐθεντικὴ θεολογία ὑπῆρξεν ἐξ ἀρχῆς, εἶναι καί σήμερον καί πρέπει νά παραμείνῃ καί εἰς τό μέλλον, «θεολογία τῆς ἐλευθερίας». «Οὐκ ἔστιν ἐλεύθερος, ἀλλ' ἡ μόνος ὁ Χριστῷ ζῶν», τονίζει ὁ ἐν Ἀγίοις Προκάτοχος τῆς ἡμῶν Μετριότητος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

Ἡ προσέγγις τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῇ βάσει τῆς σχέσεώς του μέ τόν Θεόν ἢ, ὀρθότερον, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς σχέσεως τοῦ Θεοῦ πρός αὐτόν, δίδει εἰς τήν ἀνθρωπίνην ὑπαρξιν τήν ὑψίστην δυνατήν ἀξίαν καί ἐνισχύει τὰς δημιουργικάς τῆς δυνάμεις. Ἀντιθέτως ὁ συρρικνωτικός ἀνθρωπομονισμός ὁδηγεῖ εἰς μείωσιν τοῦ σεβασμοῦ πρός τόν ἄνθρωπον. Ὡς ἔχει γραφῇ, «μαζί μέ τή λήθη ἡ ἀπώλεια τῆς διάστασης τοῦ θρησκευτικοῦ μυστηρίου, ἐξαφανίζεται καί ἡ αἴσθησις γιά τήν ἀναπολλοτρίωτη ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀνθρώπου». Ἐξ ἀπόψεως χριστιανικῆς, ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι «πειράμα», ἀλλά ἡ ζωὴ του ἔχει σταθερόν σημεῖον ἀναφορᾶς καί κατεύθυνσιν.

Δι' ἡμᾶς τοὺς Ὀρθοδόξους, ὅλη ἡ ἀλήθεια τῆς πίστεώς μας συμπυκνοῦται καί ἐκφράζεται εἰς τήν πρᾶξιν καί τήν βίωσιν τῆς Θείας λατρείας. Ὁ ἐπίσκοπος, ἐν τῇ ιδιότητί του ὡς προεστῶς τῆς εὐχαριστιακῆς συνάξεως, εἶναι ὁ ἄξων τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Νά μή λησμονῇτε τήν θεολογίαν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος. Ἡ θεολογία αὕτη, ὡς κανὼν τῆς δράσεώς σας, ἀκριβῶς ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ εὐχαριστιακοῦ της θεμελίου, εἶναι πάντοτε λειτουργικὴ, ποιμαντικὴ, κηρυγματικὴ, εὐλογημένη συνάντησις τοῦ εὐαγγέλου λόγου μέ τήν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου. Διάστασις τῆς εὐχαριστιακῆς πραγματώσεως τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἐγκόσμιος μαρτυρία της, ἡ «λειτουργία μετὰ τήν Θεῖαν Λειτουργίαν».

Ἡ ἀνοικτοσύνη τῆς Ὀρθοδοξίας ἐκφράζεται καί εἰς τὰς σχέσεις της μέ τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον καί ἀκυρώνει τήν στρεβλὴν ταύτισίν της, ἐξ ἀγνοίας ἢ ἐξ ἄλλων κινήτρων, μέ ἀντιοικουμενικά σύνδρομα. Ὁ εἰλικρινὴς διάλογος ἀναδεικνύει τήν ἐμβέλεια τῶν ἀξιῶν καί τὰ οἰκουμενικά στοιχεῖα τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας (Κρήτη, 2016) περιέγραψε σαφῶς τήν

ταυτότητα τό πλαίσιον καί τόν σκοπόν τῶν διαχριστιανικῶν διαλόγων εἰς τό κείμενον «Σχέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον». Εἰς δέ τήν «Ἐγκύκλιον» τῆς Συνόδου σημειοῦνται τὰ ἑξῆς σημαντικά: «Οἱ διαχριστιανικοὶ διάλογοι ἐλειτούργησαν ὡς εὐκαιρία διὰ τήν Ὁρθοδοξίαν, διὰ νά ἀναδείξῃ τό σέβας πρὸς τήν διδασκαλίαν τῶν Πατέρων καί διὰ νά δώσῃ τήν ἀξιόπιστον μαρτυρίαν τῆς γνησίας παραδόσεως τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας διεξαγόμενοι διάλογοι οὐδέποτε ἐσήμεναι, οὔτε σημαίνουν καί δέν πρόκειται νά σημάνουν ποτέ οἰονδήποτε συμβιβασμόν εἰς ζητήματα πίστεως» (§ 20). Ἡ οἰκουμενική εὐρυχωρία καί ἡ «διαλεγόμενη θεολογία» τῆς Ὁρθοδόξιας δέν ἐπιτρέπεται νά συγχέωνται μέ «οἰκουμενικόν μινιμαλισμόν».

Τό αὐτό πνεῦμα ἀποκαλύπτεται καί εἰς τοὺς διαθρησκειακοὺς διαλόγους. Εἰς τὴν ἐποχήν μας ἐμφανίζονται εἰς τὸν χρόνον τῶν θρησκευτῶν ταυτοχρόνως δύο τάσεις: α) Ἡ δυναμικὴ ἐπάνοδος καί παρουσία των εἰς τὸν δημόσιον χώρον καί β) αἱ ἀλλοιώσεις τοῦ θρησκευτικοῦ φαινομένου, αἱ ὁποῖαι, ὡς θρησκευτικός φονταμενταλισμός, ὄχι μόνον δυσφημίζουν τὴν θρησκευτικὴν διάστασιν καί ἔκφρασιν τῆς ζωῆς, ἀλλὰ καί ἀποτελοῦν μεγάλην ἀπειλήν διὰ τὴν εἰρήνην καί τὴν ἀλληλεγγύην. Ὁρθῶς ὁ φονταμενταλισμός ἐχαρκτηρίσθη ὡς «νοσηρὰ θρησκευτικότης». Ἀντίδοτον εἰς φονταμενταλιστικὰς τάσεις ἀποτελεῖ ὁ διαθρησκειακὸς διάλογος, ὁ ὁποῖος ἀναδεικνύει τὰς κοινὰς ἀνθρωπιστικὰς παραδοχὰς τῶν θρησκευτῶν.

Ἀποδείξεις διὰ τό εὐαίσθητον αἰσθητήριον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐνώπιον τῶν σημείων τῶν καιρῶν εἶναι καί τό γεγονός ὅτι ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία πολὺ ἐνωρὶς ἐπесήμανε τὴν βαρύτητα τῶν οἰκολογικῶν προβλημάτων, παρέπεμψεν εἰς τὰ πνευματικά, θρησκευτικά καί ἠθικά αἰτία των, ἀνέλαβε πολλὰς πρωτοβουλίας διὰ τὴν προστασίαν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καί προέτεινε λύσεις ἐπὶ τῇ βάσει τῆς εὐχαριστιακῆς καί ἀσκητικῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦ προσφάτου Μηνύματός μας ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους ἀπηρθύναμεν ἐκ νέου ἐκκλησίαν πρὸς τὰς ἀνά τὴν οἰκουμένην Ἐπαρχίας τοῦ Θρόνου, τὰς ἐνορίας καί τὰς Ἱεράς Μονάς, νά ἀναλάβουν συγκεκριμένας πρωτοβουλίας διὰ τὴν κινητοποίησιν τῶν πιστῶν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς οἰκολογικῆς δραστηριοποιήσεως, τονίσαντες ὅτι «ἡ ἐφαρμογὴ τῶν οἰκολογικῶν συνεπειῶν τῆς πίστεώς μας ἐν τῇ πράξει ἀποτελεῖ καθοριστικὴν διάστασιν τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν ἰδιοπροσωπίας».

Δίδετε τήν καλήν μαρτυρίαν εἰς τὰς πρωτοπόρους εἰς τήν ἐπιστήμην καί τήν τεχνολογίαν Ἡνωμένης Πολιτείας Ἀμερικής. Ἡ Ἐκκλησία μας ἀποκαλεῖ τήν ἐπιστήμην «θεόδοτον δῶρον» εἰς τόν ἄνθρωπον». Ἡ ἀσύλληπτος προόδος τῆς ἐπιστήμης καί τῆς τεχνολογίας, μέ κορωνίδα τήν τεχνητὴν νοημοσύνην, δέν ἀκυρώνει, βεβαίως, ὅσα γνωρίζομεν διὰ τόν ἄνθρωπον καί τοὺς βασικούς ὅρους τῆς ζωῆς του. Δέν γεφυρώνει ἐπίσης «τό χάσμα μεταξύ οὐρανοῦ καί γῆς» μέσα μας. Παρά τὰ «θαύματα τῆς ἐπιστήμης», αἱ ὑπαρξιακαὶ ἀντιφάσεις τοῦ ἀνθρώπου καί αἱ ἀπορίαι τῆς ἐλευθερίας του παραμένουν. Ἡ ἀνθρωπιά δέν εἶναι αὐτονόητος, κατακτᾶται μέ προσωπικὸν ἀγῶνα καί θυσίας. Ὁ ἄνθρωπος ἀναζητεῖ νόημα ζωῆς καί πνευματικὰς ἀξίας, φιλοσοφεῖ καί ἐκθαμβεῖται ἐνώπιον τοῦ μεγαλείου τοῦ ἐνάστρου οὐρανοῦ καί τοῦ μυστηρίου τῆς ἐλευθερίας του, θέλγεται ἀπὸ τὴν ὁμορφιά, ἀφουγκράζεται τὴν φωνὴν τοῦ οὐρανοῦ. Εἶναι δέ βέβαιον ὅτι τὸ ἀνθρώπινον πρόσωπον εἶναι πάντοτε «περισσότερον ἀπὸ αὐτό πού δύναται νὰ συλλάβῃ ἡ ἐπιστήμη». Ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἡ «μεγάλῃ δύναμη» τῆς ἐποχῆς μας, δέν εἶναι ὅμως παντοδύναμη. «Μεγάλῃ δύναμη» εἶναι καί ἡ πίστις εἰς τόν Θεόν, ἡ ὁποία ἐκπροσωπεῖ τὴν ἀλήθειαν ὅτι ἡ ζωὴ μας δέν ἐξαντλεῖται εἰς τὸ γήϊνον πλαίσιόν της, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει ὑπερβατικόν καί αἰώνιον προορισμόν. Ἡ ποιότης μιᾶς κοινωνίας δέν κρίνεται ἀπλῶς ἀπὸ τὸ ἐπίπεδον τεχνολογικῆς καί οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἀλλὰ ἀπὸ τόν πνευματικόν προσανατολισμόν της.

Τερώτατοι καί Θεοφιλέστατοι ἀδελφοί,

Ἡ μέριμνα διὰ τὴν νέαν γενεάν εὐρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς ποιμαντικῆς διακονίας τῇ Ἐκκλησίᾳ. Πάντοτε ἡ νεότης καλεῖται νὰ εἰσέλθῃ καί νὰ ζήσῃ ἐντὸς ἐνὸς πολιτισμικοῦ περιβάλλοντος, τὸ ὁποῖον δέν ἔχει δημιουργήσει ἡ ἴδια. Ἡ ἀγωνία τῶν νέων εἶναι εἰς τὴν ἐποχὴν μας, εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ἐμφανέστατα, λόγῳ τῶν ραγδαίων πλανητικῶν κοινωνικῶν ἀνατροπῶν, τῆς κλιματικῆς ἀλλαγῆς καί τῆς ἐκπληκτικῆς προόδου τῆς τεχνολογίας.

Σπουδαῖοι σύγχρονοι διανοηταὶ ἔχουν χαρακτηρίσει ὡς τραγικὸν λάθος τὴν καλλιέργειαν εἰς τοὺς νέους τοῦ αἰσθήματος ὅτι ζοῦν ἐντὸς ἐνὸς «κακοῦ κόσμου, χωρὶς «κανένα μέλλον». Ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ ἔχομεν ἰδιαιτέρον λόγον νὰ ἀνθιστάμεθα εἰς τοιαύτας θεωρήσεις, καθ' ὅσον ἀνήκει εἰς τὸ κέντρον τῆς πίστεώς μας, ὅτι «τό κακόν δέν ἔχει τόν τελευταῖον λόγον εἰς τὴν ἱστορίαν», Κύριος τῆς ὁποίας εἶναι ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός. Ἐξ ἄλλου, ἡ περίοδος τῆς νεότητος

χαρακτηρίζεται ως «ή πιό θρησκευτική φάση τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς», μέ κέντρον τήν ἐλπίδα. Εἶναι γνωστή ἡ θρησκευιοφιλοσοφική θέσις ὅτι τό κεντρικόν ὑπαρξιακόν ἐρώτημα, εἰς τό ὁποῖον ἀπαντᾷ ἡ θρησκεία εἶναι: «Τί μπορῶ νά ἐλπίζω;».

Ὁ μακαριστός Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης (Ζηζιούλας) ἐτόνιζεν ὅτι «δέν ὑπάρχει δόγμα τῆς Ἐκκλησίας μας πού νά μήν ἔχει κάτι νά πεῖ γιά τά πραγματικά προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου». Εἴμεθα βέβαιοι, Τιμιώτατοι καί προσφιλέστατοι Ἱεράρχαι, ὅτι θά συνεχίσετε, μετ' ἀκλονήτου ἐμπιστοσύνης εἰς τήν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, τόν καλόν ἀγῶνα σας, τήν σάρκωσιν τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τήν μεγάλην χώραν σας. Ἡ Θεία χάρις εἶναι ἡ τελεσιουργοῦσα τήν ἀνθρωπίνην προσπάθειαν. Ἡμεῖς καταθέτομεν τό «ἐφ' ἡμῖν» καί ὁ Θεός ἀναπληροῖ τά ἐλλείποντα.

Τό λοιπόν, ἀδελφοί, «ὅσα ἐστίν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφημα, εἴ τις ἀρετή καί εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε... καί ὁ Θεός τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν» (Φιλιπ. δ', 8-9). Αὐτῷ ἡ δόξα, ἡ τιμή καί ἡ προσκύνησις, νῦν καί ἀεί καί εἰς τούς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν!

Ὁμιλία
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου
Κατὰ τὰ ἐγκαινία τῆς ἐκθέσεως φωτογραφίας
«Ἅγιον Ὅρος-Πέρα ἀπὸ τό Ὁρατό»
(Υπουργεῖον Μακεδονίας καὶ Θράκης,
Θεσσαλονίκη, 27 Σεπτεμβρίου 2025)

* * *

Ἱερώτατε Μητροπολίτα Θεσσαλονίκης κ. Φιλόθεε, Ποιμενάρχα τῆς
Θεοσώστου ταύτης Ἐπαρχίας,
Τιμιώτατοι ἅγιοι ἀδελφοί Ἀρχιερεῖς,
Ἐξοχώτατε κύριε Ὑπουργέ,
Ὅσιώτατε Καθηγούμενε Βατοπαιδίου κ. Ἐφραίμ,
Εὐλαβέστατοι κληρικοί,
Ἐντιμότατοι ἐκπρόσωποι τῶν Ἀρχῶν,
Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Μετά βαθυτάτης χαρᾶς ἀνερχόμεθα εἰς τό βῆμα τοῦ Ὑπουργείου
Μακεδονίας καὶ Θράκης, κατὰ τὴν παροῦσαν ἐσπέραν, μέ τὴν εὐκαιρίαν
τῶν ἐγκαινίων τῆς Ἐκθέσεως φωτογραφιῶν τοῦ Γιάννη Γιαννάτου,
ὑπὸ τόν τίτλον «Ἅγιον Ὅρος- Πέρα ἀπὸ τό Ὁρατό». Συγχαίρομεν τόν
Ἐξοχώτατον Ὑπουργόν Μακεδονίας καὶ Θράκης κύριον Κωνσταντῖνον
Γκιουλέκαν διὰ τὴν φιλοξενίαν τῆς ἐκθέσεως καὶ τὴν διοργάνωσιν τῆς
ἀποψινῆς ἐκδηλώσεως, τόν Ὅσιολογιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον κ. Ἐφραίμ,
Καθηγούμενον τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μονῆς Βατοπαιδίου διὰ τὴν
πρωτοβουλίαν καὶ τὴν τύποις πολυτελεῆ ἔκδοσιν τοῦ λευκώματος, καὶ
τόν φιλόπαιδον καὶ λίαν ἀγαπητόν ἡμῖν Ἐντιμολογιώτατον Ἀρχοντα
Ἐξαρχον τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κύριον Ἀθανάσιον
Μαρτίνον, τόν καὶ πρόεδρον τῆς Ἀδελφότητος Ὁφικιαλίων «Παναγία
ἡ Παμμακάριστος», διὰ τὴν χορηγίαν τῆς σημερινῆς ἐκδηλώσεως.

Κάθε πρωτοβουλία ἀναδείξεως τοῦ πλούτου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ
ἀγιωνύμου Ὁρους καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἐνασκουμένων πατέρων τυγχάνει
ἐπαινετὴ καὶ ἄκρως ἀγαπητὴ εἰς τὴν ἡμετέραν Μετρίότητα. Ὡς ἔχομεν
σημειώσει καὶ ἄλλοτε, τό Ὅρος Ἀθῶς, συμφώνως πρὸς τὴν Ἀγιορειτι-

κὴν παράδοσιν, ἐπελέγη ὑπὸ τῆς ἰδίας τῆς Μητρός τοῦ Κυρίου, ὡς τόπος προωρισμένος διὰ τὴν μοναχικὴν ἀσκησιν καὶ ζωὴν. Ἡ Θεοτόκος τὸ ἐζήτησεν ὡς κληρον καὶ ὡς τόπον ἀποκλειστικῆς ἀσκήσεως τῶν μοναχῶν, οἱ ὅποιοι ἐστόλισαν τὸν τόπον διὰ τῶν πλουσιῶν ἀρχιτεκτονημάτων, τῶν περιλάμπρων Ναῶν καὶ τοιχογραφιῶν καὶ συνεχίζουν νὰ τὸν στολίζουν διαχρονικῶς διὰ τῆς πολιτείας τῶν καὶ τοῦ προσευχητικοῦ βίου αὐτῶν.

Πάντα ταῦτα ἐλκύουν κάθε χρόνον δεκάδας χιλιάδας προσκυνητῶν καὶ περιηγητῶν. Ἡμεῖς δὲ προσωπικῶς, εἰς ἐκάστην τῶν προσκυνηματικῶν ἐπισκέψεών μας εἰς Ἅγιον Ὅρος, γινόμεθα μάρτυρες τῆς εὐλαβείας καὶ τῆς βαθείας πίστεως τῶν προσκυνητῶν αὐτοῦ, πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἐρχονται μὲ πολὺν κόπον ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης. Εἰς τὴν συνείδησιν ὅλων αὐτῶν τῶν προσκυνητῶν, ἡ κληρονομία τοῦ Ἁγίου Ὁρους δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκτιμηθῇ μὲ τὰ μέτρα τοῦ κόσμου τούτου. Τὸ Ἅγιον Ὅρος δὲν εἶναι ἀπλῶς ἡ κιβωτός μιᾶς ἀνεκτιμήτου ἱστορικῆς καὶ πολιτισμικῆς κληρονομίας, ἀλλὰ τὸ ἀνεκτίμητον δῶρον τοῦ Ἀναστάντος Κυρίου εἰς τὴν Μητέρα Του καὶ δι' αὐτῆς εἰς ὅλον τὸν κόσμον: εἶναι ἡ κιβωτός ἡ φυλάσσουσα ἀπαρασάλευτον τὴν ἐλπίδα τῆς αἰωνίου καὶ ἀφθάρτου ζωῆς.

Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν πραγματικότητα προσπαθοῦν νὰ ἀπεικονίσουν καὶ αἱ ἐκτιθέμεναι φωτογραφαί τοῦ Γιάννη Γιαννάτου ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Μονὴν Βατοπαιδίου, εἰς τὰς ὁποίας δύναται κάποιος νὰ θαυμάσῃ τὸ ὁρατὸν καὶ κτιστὸν κάλλος συμπλεκόμενον μὲ τὸ ἀόρατον καὶ ἄκτιστον. Αἱ φωτογραφαί τῆς παρούσης Ἐκθέσεως ἀποτυπώνουν στιγμὰς ἐκ τῆς καθημερινότητος τοῦ βίου τῶν πατέρων καὶ ἀδελφῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βατοπαιδίου. Τὴν σημασίαν τῆς στιγμῆς ἐξέφραζον οἱ ἀρχαῖοι σοφοὶ διὰ τοῦ παραδιδομένου ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἀποφθέγματος ὅτι «στιγμὴ χρόνου πᾶς ἐστὶν ὁ βίος», ἐρμηνευομένου διττῶς, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι ἅπας ὁ βίος ἀποτελεῖ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν αἰωνιότητα, μίαν καὶ μόνην στιγμὴν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι μία καὶ μόνη στιγμή τοῦ βίου δύναται πολλάκις νὰ καθορίσῃ αὐτὸν καὶ τὴν ἐξέλιξίν του, ὁλόκληρον τὴν ζωὴν μας.

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Βατοπαιδίου ἔχει διακριθῇ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διὰ τὴν συμβολὴν αὐτῆς εἰς τὴν ἀνάδειξιν τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ πολιτισμικοῦ πλούτου τοῦ σεβάσματος τοῦ Γένους. Οἱ πατέρες τῆς Μονῆς, ὑπὸ τὴν πνευματικὴν καθοδήγησιν τοῦ Γέροντος αὐτῶν, ἀγαπητοῦ δὲ ἡμῖν Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Ἐφραίμ, λαμπρύνουν μὲ τὴν παρουσίαν τους

κάθε πτυχήν τοῦ μοναστικοῦ βίου καί τῆς διαχρονικῆς προσφορᾶς τῶν Μοναστηριῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καί τὴν Κοινωνίαν. Ἡ πλήρης συντήρησις καὶ ἀνακαίνισις τῆς Μονῆς, τῶν τοιχογραφιῶν, τῶν εἰκόνων καὶ κειμηλίων αὐτῆς, ἡ καλλιέργεια τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, αἱ ἐπιμελημέναι ἐκδόσεις ἔργων τῆς ἐκκλησιαστικῆς γραμματείας καὶ συγχρόνων θεολογικῶν συγγραμμάτων, ἡ φιλανθρωπικὴ διακονία καὶ προσφορά, ἀποτελοῦν μερικά ἐκ τῶν πολλῶν διακονημάτων τῶν πατέρων τῆς Μονῆς. Τό Βατοπαίδι εἶναι μία μικρὰ πολιτεία, ἡ ὁποία βιώνει τό Εὐάγγελον Μήνυμα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καί τό κηρύττει εἰς κάθε προσκυνητὴν της. Αὐτὴν τὴν πραγματικότητα προσεπάθησε νὰ ἀποτυπώσῃ ὁ φακὸς τοῦ Γιάννη Γιαννάτου καὶ πλέον τὴν παρουσιάζει εἰς τό φιλόκαλον κοινόν τῆς Θεσσαλονίκης.

Αἱ φωτογραφίαι καί ἡ μοναχικὴ ζωὴ τοῦ Ἀθωνος ἔχουν ἓν κοινόν σημεῖον, τό γεγονὸς τῆς σιωπῆς, ἡ ὁποία δέν ἔχει μὲν λόγια, ἀλλὰ δημιουργεῖ λόγον. Ἡ ζωὴ τῶν μοναχῶν διακρίνεται ἀπὸ τὴν προσπάθειαν καλλιέργειας τοῦ ἡσυχασμοῦ, τῆς σιωπῆς τῶν λόγων καὶ τῶν παθῶν καί τῆς ἐντάσεως τῆς προσευχῆς καί τοῦ ἐσωτερικοῦ λόγου. Διὰ τῆς σιωπῆς τῶν λόγων, οἱ μοναχοὶ ἐπιτυγχάνουν τὴν ἔνωσιν τοῦ νοῦ μετὰ τῆς καρδίας, ἐγγίζουσιν καὶ γεύονται τό μυστήριον τῆς θείας ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως καὶ σωτηρίας. Σιωπὴ καὶ προσευχὴ εἶναι τό διαχρονικὸν μήνυμα τοῦ Ἁγίου Ὁρους πρὸς τὸν σύγχρονον κόσμον. Αἱ φωτογραφίαι ἀποτυπώνουν στιγμὰς, κινήσεις καὶ στάσεις τῆς καθημερινότητος, διὰ μέσου δὲ αὐτῶν οἱ θεαταὶ τῶν γίνονται μέτοχοι τῆς ζωῆς καί τῆς ἀγιορειτικῆς ἐμπειρίας τῆς ἀσκήσεως καί τῆς λατρείας. Εἶναι τὰ παράθυρα τοῦ Ἁγίου Ὁρους πρὸς τὸν κόσμον τῆς γνώσεως, τῶν ἤχων καί τῆς τεχνολογίας.

Δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ ἐργασία τοῦ Γιάννη Γιαννάτου ὅπως παρουσιάζεται καί εἰς τό καλαίσθητον λεύκωμα, τό ὁποῖον μετὰ πολλῆς χαρὰς ἐλάβομεν πρό καιροῦ εἰς τό σεπτόν ἡμῶν Κέντρον, ἀποτυπώνει ἀριστοτεχνικῶς τὰς πτυχὰς τοῦ ἀγιορειτικοῦ βίου καί αἱ φωτογραφίαι του, ὡς καί ἐκεῖναι τῶν παλαιῶν περηγητῶν τῶν ἀρχῶν τοῦ προηγούμενου αἰῶνος, θὰ ἀποτελέσουν πηγὴν ἐμπνεύσεως πνευματικῆς καὶ ἔναυσμα διὰ τὴν καλυτέραν γνωριμίαν μετὰ τῆς μοναστικῆς πολιτείας τοῦ Ἀθωνος, τοῦ βυζαντινοῦ καὶ λατρευτικοῦ αὐτοῦ πλούτου καί μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ ταπεινῶς καὶ ἀθορύβως ἐνασκουμένων πατέρων. Ἡ σημερινὴ Ἑκθεσις εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καθιστᾷ τό ἀόρατον κάλλος, ὁρατόν τοῖς πᾶσι.

Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, συγχαίροντες ἅπαξ ἔτι τόν τε καλλιτέχνην Ἐντιμότατον κύριον Γιαννάτον, διά τό σπουδαῖον ἔργον του, τούς τε συντελεστάς τῆς σημερινῆς ἐκδηλώσεως καί πάντας τούς σήμερον προσελθόντας ἐπισκέπτας τῆς Ἐκθέσεως, καταστέφωμεν ὑμᾶς μετά τῆς πατριαρχικῆς καί πατρικῆς ἡμῶν εὐλογίας, ζητοῦντες παρά τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, ὅπως χαρίζεται πᾶσιν ὑμῖν πλουσίαν τήν χάριν καί τό ἔλεος αὐτοῦ.

Ὁμιλία
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου
κατὰ τὴν χοροστασίαν
εἰς τὸν Ἱερόν Ναόν Ἀγίου Γεωργίου Ροτόντας
(Θεσσαλονίκη, 28 Σεπτεμβρίου 2025)

* * *

Ἱερώτατε Μητροπολίτα Θεσσαλονίκης, λίαν ἀγαπητέ ἀδελφέ καί
συλλειτουργέ τῆς ἡμῶν Μετριοτήτος κ. Φιλόθεε,
Λοιποὶ ἅγιοι ἀδελφοὶ Ἱεράρχαι καὶ πάντες οἱ τοῦ ἱεροῦ καταλόγου,
Ἐξοχώτατοι,
Ἐντιμότατοι Ἀρχοντες τοῦ τόπου,
Ἐντιμολογιώτατοι Ἀρχοντες Ὀφφικιάλοι,
Εὐλογημένε λαέ τοῦ Θεοῦ!

Μέ συγκίνησιν καὶ χαρὰν εὕρισκόμεθα διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν εἰς τὴν
περιλάλητον Νύμφην τοῦ Θερμαϊκοῦ, τὴν πόλιν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου,
τοῦ Ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, τοῦ Ἀγίου Νικολάου τοῦ Καβάσιλα,
τοῦ Ἀγίου Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης, τοῦ Ὁσίου Δαυῖδ καὶ τόσων ἄλλων
μεγάλων Ἀγίων.

Ἡ σύγκλησις τοῦ Β' Διεθνούς Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου τοῦ
περιοδικοῦ «Θεολογία» μέ κεντρικόν θέμα: «Ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία
καὶ ἡ ὄντολογία» τῆς τεχνολογίας» ἀπὸ τῆς αὖριον ἕως καὶ τῆς 1^{ης}
προσεχοῦς Ὀκτωβρίου, μᾶς ἔδωκε τὴν ὥραϊαν εὐκαιρίαν νά εὐρεθῶμεν
καὶ πάλιν μαζί, νά συμπνευματισθῶμεν, νά συμπροσευχηθῶμεν,
νά συσκεφθῶμεν καὶ νά ἀπολαύσωμεν ἀλλήλους ἐν χάριτι Ἰησοῦ
Χριστοῦ. Καὶ ἐλθόντες κομίζομεν τὴν εὐλογίαν τῆς Μητρός Ἐκκλησίας
τῆς Κωνσταντινουπόλεως, γενετείρας τόσον τοῦ μεγίστου ποιμένος
τῆς πόλεως καὶ κορυφαίου Θεολόγου Πατρός Ἀγίου Γρηγορίου τοῦ
Παλαμᾶ, ὅσον καὶ τοῦ διαπρεπεστάτου ἐτέρου ποιμενάρχου Ἀγίου
Εὐσταθίου. Κωνσταντινούπολις καὶ Θεσσαλονίκη ἀπὸ ἡμερῶν
ἀρχαίων ἦσαν καὶ εἶναι συγκοινωνοῦντα δοχεῖα εὐσεβείας, ὀρθοδόξου
πνευματικότητος, ἑλληνικῆς παιδείας, τιμαλφῶν παραδόσεων τοῦ
Γένους καὶ πολυκυμάντου ἱστορίας. Ὁ Βόσπορος πάντοτε εὐλογεῖ τόν

Θερμαϊκόν, τό Φανάριον προσεύχεται υπέρ τῶν τέκνων τῆς ἀρχαιοτέρας καί ἄνευ διακοπῶν ζωῆς πόλεως τῶν Βαλκανίων! Πολύ σᾶς ἠγάπησεν ὁ θεοκῆρυξ Παῦλος, αἱ δέ δύο πρός Θεσσαλονικεῖς Ἐπιστολαί του μαρτυροῦν τό ἔνθεον ἐνδιαφέρον του διά τόν πνευματικόν καταρτισμόν καί τήν ἐν Χριστῷ προκοπήν καί σωτηρίαν σας! Ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία δέν θά παύσῃ νά κηρύττῃ: «Μείνατε ἐν οἷς ὑπό τοῦ Παύλου ἐμάθετε καί ἐπιστάθητε», ἀγαπητοί Θεσσαλονικεῖς. Ἐνδύσασθε τήν σώζουσαν Ὁρθόδοξον πίστιν καί διδασκαλίαν καί φιλοτιμεῖσθε νά διαπρέπετε εἰς ἔργα Ὁρθοπραξίας, εἰς ἔργα ἀγιασμοῦ καί σωτηρίας, εἰς ἔργα φιλογενεῖας καί πνευματικῆς προόδου!

Εἶναι ἡ πρώτη φορά πού Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἐν ἐνεργείᾳ χοροστατεῖ εἰς τόν ἱστορικόν τοῦτον Ναόν Ροτόντας τόν πάλαι μέν ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἁγίων Ἀσωμάτων Δυνάμεων σεμνυνόμενον, ἀπό δέ τοῦ 1912 καί ἐντεῦθεν, μετά τήν ἀπελευθέρωσιν τῆς πόλεως, ἐπ' ὀνόματι τοῦ λαοφιλεστάτου Μεγαλομάρτυρος Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, προστάτου καί ἐφόρου καί ἡμῶν ἐν Φαναρίῳ.

Τό ρωμαϊκόν τοῦτο οἰκοδόμημα τοῦ συγκροτήματος τῶν κτισμάτων τοῦ Αὐτοκράτορος Γαλερίου μετηνέχθη εἰς χρῆσιν ἐκκλησιαστικὴν, ὡς Ναός πλέον, ἐπὶ Θεοδοσίου Α' τοῦ Μεγάλου, ὁ δέ ἀρχαῖος αὐτοῦ ἄμβων εὐρίσκεται σήμερον εἰς τό Μουσεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Κατά τόν ΙΣΤ' αἰῶνα ὑπῆρξεν ὁ Μητροπολιτικός Ναός τῆς πόλεως καί ἔκτοτε ἔμεινε γνωστός ὡς «ἡ παλαιά Μητρόπολις». Τό ὅτι σήμερον, ὡς Μνημεῖον Παγκοσμίου Κληρονομίας τῆς UNESCO, λογίζεται περισσότερο ὡς μουσειακός χώρος καί ἡ λειτουργικὴ αὐτοῦ χρῆσις εἶναι, δυστυχῶς, λίαν περιορισμένη, δέν μειώνει τό παράπαν τόν σεβασμόν, τήν εὐλάβειαν καί τήν ἀγάπην μας πρός τήν Ροτόντα, ἡ ὁποία εἰς αἰῶνας διατηρεῖ τήν ἱερότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς χρήσεως ὡς τόπος ἀγιάσματος τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ὡς τόπος καταρτισμοῦ χριστιανικοῦ καί ἀγιασμοῦ χιλιάδων ψυχῶν!

Τά ἐναπομείναντα ἀποσπάσματα τῶν περιφήμων ψηφιδωτῶν μέ τούς παλαιούς Ἁγίους καί Μάρτυρας, τούς ἐπὶ Διοκλητιανοῦ καί Μαξιμιανοῦ, καθὼς καί ἡ ἀπεικόνισις τῆς Θεῖας Ἀναλήψεως εἰς τήν κόγχην τοῦ Ἱεροῦ, δίδουν ἀνάγλυφα στοιχεῖα τῆς σχέσεως τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας καί τῆς «ὄντολογίας» τῆς τεχνολογίας καί τῆς τέχνης τῶν ἀρχῶν καί τῶν μέσων τοῦ Ε' χριστιανικοῦ αἰῶνος. Λειτουργοῦμενοι καί προσευχόμενοι σήμερον ἐδῶ καί ὑψοῦντες τό ὄμμα εἰς ὅ,τι ἀπέμεινεν ἀπό τὰς ὥραιας συνθέσεις, δοξάζομεν τόν τοῦ

Κάλλους ἀρχηγέτην καί Δημιουργόν Θεόν καί παρακαλοῦμεν τόσον τούς Ἁγίους Ἀσωμάτων ὅσον καί τόν Τροπαιοφόρον Γεώργιον νά στηρίζουν τόν ἄξιον καί ἀξιαγάπητον ποιμενάρχην τῆς πόλεως εἰς τόν καταρτισμόν τῶν πιστῶν καί εἰς τήν αὐξησιν τοῦ πνευματικοῦ ἀμητοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῶν Θεσσαλονικέων! Εἰς ἀνάλογον ἔργον πρόθυμοι ἴστανται πάντοτε τόσον οἱ προκάτοχοί του Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς καί Εὐστάθιος, ὅσον καί ὁ πολὺς τὰ θεῖα Νικόλαος ὁ Καβάσιλας, ἀλλά καί ὁ Θεσσαλονικεὺς μέγας ἐν Πατριάρχαις Κωνσταντινουπόλεως, ὁμώνυμος του ἀδελφοῦ Μητροπολίτου, Ἅγιος Φιλόθεος ὁ Κόκκινος, ὁ Ἅγιος Θεωνᾶς Θεσσαλονίκης, νέος κτήτωρ τῆς Πατριαρχικῆς Μονῆς τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας, καί σύμπασα ἡ πληθὺς τῶν Ἀγίων τῆς περιοχῆς.

Εἰς τό εὐαγγελικόν ἀνάγνωσμα τῆς σημερινῆς Κυριακῆς Α' Λουκᾶ ἠκούσαμεν τὴν προτροπὴν τοῦ Κυρίου: «Ἐπανάγαγε εἰς τό βάθος καί χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν» (Λουκ. ε', 4). Ἡ ἐποχή μας εἶναι ἐποχή τῆς ἐπιφανείας! Τοῦ φαίνεσθαι! Τῶν ἐπιπολαίων κρίσεων! Τῶν προχείρων ἀποφάσεων! Τῆς κενολόγου πολυλογίας! Τῆς τύρβης καί τοῦ περισπασμοῦ περὶ τὰ δευτερεύοντα, τὰ ρέοντα, τὰ παρερχόμενα, τὰ πρὸς ὀλίγον ἂν μὴ πρὸς μηδέν χρήσιμα. Ὅλη αὐτὴ ἡ κατάστασις ἀτελέσφορος, ἄκαρπος καί ἀσυντελής καθ' ἑαυτήν, πληροῖ ἄγχους καί ἀβεβαιοτήτος τόν σύγχρονον ἄνθρωπον. Τὰ καίρια, τὰ λυσιτελῆ, τὰ ὑγιῆ, τὰ θεοφιλῆ, τὰ ὄντως χρήσιμα καί ὠφέλιμα εὐρίσκονται εἰς τό βάθος! Εἰς τό βάθος τῆς καρδίας! Εἰς τό βάθος τοῦ στοχασμοῦ! Εἰς τό βάθος τοῦ νοῦ! Εἰς τό βάθος τῆς σιωπῆς! Εἰς τό βάθος τῆς ἡσυχίας! Εἰς τό βάθος τῆς προσευχῆς! Εἰς τό βάθος τῆς θείας μελέτης καί ἀναζητήσεως τῶν σεμνῶν καί σωτηριωδῶν! Ἐκεῖ λοιπόν μᾶς καλεῖ σήμερον ὁ Χριστός! Νά εἰσέλθωμεν εἰς τό «ταμεῖον» μας! Νά ἐστιάσωμεν τόν ὀφθαλμόν εἰς τὰ ἐσώτατα τῆς καρδίας καί τῶν λογισμῶν! Εἰς τὰ ὑπαρξιακὰ κενὰ τῆς ψυχῆς μας!

Ἄν ἄλλοι ὠμίλησαν περὶ «ψυχολογίας τοῦ βάθους», περὶ «ὑποσυνειδήτου» καί «ἀσυνειδήτου», καί ἐπεδόθησαν εἰς φιλοτίμους, ἐνδεχομένως, προσπαθείας νά ἀνεύρουν ἐκεῖ τὴν ρίζαν τῆς ἀνθρωπίνης κακοδαιμονίας καί δυστυχίας, οἱ καθ' ἡμᾶς Πατέρες, καί μάλιστα οἱ Νηπτικοί, καί τὰ φιλοκαλικά συγγράμματά των, μᾶς δίδουν ἀσφαλὴ τρόπον καί ὁδόν νά γνωρίσωμεν τόν ἑαυτόν μας εἰς βάθος καί νά ἀναζητήσωμεν ἁγιοτρόπως καί ἁγιοπνευματικῶς τὴν ἴασιν καί θεραπείαν, τὴν ἔνωσιν τῶν κατακερματισμένων δυνάμεων τῆς ψυχῆς, τόν φωτισμόν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος! Ἡ σωτήριος Χάρις εὐρίσκεται εἰς τὴν εἰς βάθος μυστικὴν ἐργασίαν καί τὴν ἱεράν ἡσυχίαν. Καί ἀσφαλῶς

δέν ἀποτελεῖ ἀποκλειστικόν προνόμιον τῶν μοναχῶν καί ἐρημιτῶν, ἀλλά καί τῶν ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῶν συγχρόνων πόλεων διψώντων τήν ζωήν εὐσεβῶν Χριστιανῶν. Μέ τήν βοήθειαν καί καθοδήγησιν πεφωτισμένου πνευματικοῦ πατρός, κάθε χριστιανός δύναται νά «ἐπαναγάγῃ εἰς βάθος» καί νά ζωγήρῃ πληθος ἰχθύων πολῦ, καρπούς ἀγιασμοῦ καί σωτηρίας!

«Ἰδοῦ νῦν καιρός εὐπρόσδεκτος, ἰδοῦ νῦν ἡμέρα σωτηρίας», ὅπως μᾶς εἶπε ὁ Απόστολος Παῦλος εἰς τό ἐκ τῆς Β΄ πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῆς ἀπόσπασμα πού ἀνεγνώσθη πρὸ ὀλίγου (στ', 3). Ἡμεῖς δέ πατρικῶς καί ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ «συνεργοῦντες παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενόν τήν Χάριν τοῦ Θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς», πάλιν κατὰ τόν Θεϊότατον Παῦλον (Β' Κορ. στ', 1)! Καί ἔχετε διὰ μέσου τῶν αἰώνων πολλήν χάριν δεχθῇ οἱ Θεσσαλονικεῖς παρὰ Θεοῦ! Οἱ πολλοὶ Ἅγιοι, αἱ πολλαὶ ἀρχαῖαι ἐκκλησίαι, ὅπως αὕτη τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἡ τοῦ πολιούχου πανευκλεῆς βασιλική -τό «Μαρτύριον» τοῦ Ἁγίου Δημητρίου-, ἡ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἡ τῆς Παναγίας τῶν Χαλκέων, οἱ Ἅγιοι Απόστολοι, ἡ Ἀχειροποίητος καί τόσαι ἄλλαι, ἡ σεβασμία Μονή τῶν Βλατάδων καί πλεῖστα ἄλλα ἱερά καθιδρύματα, ὅλοι, ὅλαι, ὅλα βεβαιοῦν τήν πλουσίαν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τοῖς καθ' ὑμᾶς! Αἰσιοποιήσατε λοιπόν δεόντως αὐτήν τήν μοναδικήν κληρονομίαν σας!

Τιμώτατοι ἀδελφοί καί προσφιλέστατα τέκνα ἐν Κυρίῳ,

Ἐτελέσαμεν σήμερον ἐν κατανύξει τό τεσσαρακονθήμερον μνημόσυνον τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχοντος Διδασκάλου τῆς Ἐκκλησίας καί καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης Χρυσοστόμου Σταμούλη.

Ὁ ἐκλιπὼν προσέφερε πάμπολλα καί λίαν σημαντικά εἰς τήν Θεολογίαν. Μέ εὐαίσθητον αἰσθητήριον διὰ τήν αὐθεντικότητα τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως, προέβαλε διὰ τῆς διδασκαλίας του, διὰ τῶν ὁμιλῶν, τῶν διαλέξεων καί τοῦ πλουσίου συγγραφικοῦ του ἔργου, μέ ἰσχυράν ἀπήχησιν, τάς οἰκουμενικάς ἀξίας, τό φιλοκαλικόν ἦθος, τήν ἐπίκαιρον ὑπαρξιακὴν, ἀνθρωπολογικὴν, κοινωνικὴν καί κοσμολογικὴν σοφίαν τῆς Ὁρθοδοξίας. Ὑμνητὴς τοῦ «πολιτισμοῦ τῆς σάρκωσης», εἰργάσθη εὐκάρπως διὰ τήν ἔξοδον τῆς Ἐκκλησίας εἰς τήν κοινωνίαν καί τήν συμβολήν της εἰς τήν ἐν Χριστῷ μεταμόρφωσιν τοῦ κόσμου. Ἡ ὅλη προσπάθειά του ἐτρέφετο ἀπὸ τήν βεβαιότητα ὅτι, ὅπως κάθε ἱστορικὴ περίοδος, οὕτω καί ἡ σύγχρονος ἐποχὴ εἶναι μοναδικὴ πρόκλησις, «καιρός» διὰ τήν βίωσιν καί ἐξαγγελίαν τοῦ Εὐαγγελίου. Ἡ «διαλεγομένη»

θεολογία τοῦ μακαριστοῦ καθηγητοῦ ἤτο ἀποτύπωμα μιᾶς δυναμικῆς προσωπικότητος, μέ βαθείας ρίζας εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν καὶ μέ ἀκλόνητον βεβαιότητα ὅτι ὁ σαρκωθεὶς Θεὸς Λόγος εἶναι «Θεὸς ζώντων», πληρώσας τὰ πάντα ἀνεκλαλήτου χαρᾶς διὰ τῆς ἐνδόξου Ἀναστάσεως Αὐτοῦ.

Ὁ Χρυσόστομος Σταμούλης ἐσφράγισε καὶ τὸν χώρον τῆς μουσικῆς, τὴν ὁποίαν ἐκαλλιέργησε καὶ ἀνέδειξεν ὡς ἐκφραστικωτάτην θεολογικὴν γλῶσσαν. Ἰδρυσε καὶ διηύθυνε τὴν Ὁρχήστραν Νέων Θεσσαλονίκης «Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος», συνειργάσθη δημιουργικῶς μετ' ἀξιολόγων συνθετῶν καὶ ἐρμηνευτῶν. Ἡ ἐκδημία του ἀφήνει δυσαναπλήρωτον κενόν καὶ εἰς τὸν χώρον τοῦ πολιτισμοῦ.

Δεόμεθα τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης καὶ Κυρίου τῆς δόξης, ὅπως χαρίζεται εἰς τὴν ἐρίτιμον σύζυγον καὶ τὰ τέκνα τοῦ μακαριστοῦ Χρυσοστόμου τὴν ἄνωθεν παρηγορίαν, ἀναπαύη δέ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν Χώρᾳ Ζώντων. Εἴη ἡ μνήμη αὐτοῦ αἰωνία καὶ ἀληστος!

Περαίνοντες τὸν λόγον, εὐχόμενοι ὑπὲρ μακαρίας μνήμης καὶ ἀναπαύσεως καὶ τοῦ πρό ἔτους κοιμηθέντος ἀοιδίμου ἀδελφοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κυροῦ Ἀνθίμου, παρακαλοῦμεν πάντας ὑμᾶς νά μνημονεύετε τοῦ σταυροῦ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ποτνίας Μητρός Ἐκκλησίας εἰς τὰς προσευχάς σας. Ἰκετεύομεν τὸν φιλόανθρωπον Θεόν τοῦ ἐλέους «πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι ὑμᾶς τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας» (Α΄ Θεσ. γ, 12). Γένοιτο!

Ὁμιλία
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ.κ. Βαρθολομαίου
εἰς τόν ἑορτασμόν τῆς
ἐπετείου συμπληρώσεως 25 ἐτῶν ἀπό τῆς ἰδρύσεως
τῆς Ἀγιορειτικῆς Ἑστίας
ὑπό τόν τίτλον:
«Μοναχισμός καί Πολιτισμός: ἡ μαρτυρία τοῦ Ἁγίου Ὁρους»
(Θεσσαλονίκη, 28 Σεπτεμβρίου 2025)

* * *

Ἐρώτατε Μητροπολίτα Θεσσαλονίκης κ. Φιλόθεε, Ποιμενάρχα τῆς
Θεοσώστου ταύτης Ἐπαρχίας,
Τιμώτατοι λοιποὶ ἀδελφοὶ Ἱεράρχαι,
Ὅσιώτατοι Ἀγιορεῖται Πατέρες,
Ἐντιμότατε Δήμαρχε καί Πρόεδρε τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς
Ἀγιορειτικῆς Ἑστίας κύριε Στυλιανέ Ἀγγελοῦδη,
Ἐξοχώτατοι καί Ἐντιμότατοι ἐκπρόσωποι τῶν Ἀρχῶν,
Ἐντιμολογιώτατοι Ἀρχοντες ὀφφικιάλαιοι,
Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Μετά πολλῆς χαρᾶς καί συγκινήσεως εὐρισκόμεθα σήμερον ἐν
μέσῳ ὑμῶν, ἐν τῇ ἁγιοτόκῳ πόλει τῆς Θεσσαλονίκης, συνεορτάζοντες
τὴν λαμπράν ἐπέτειον συμπληρώσεως εἰκοσιπέντε ἐτῶν ἀπό τῆς
ἰδρύσεως τῆς «Ἀγιορειτικῆς Ἑστίας». Ἡ ἐπέτειος αὕτη ἀποτελεῖ δι'
ἡμᾶς εὐκαιρίαν δοξολογίας πρὸς τόν ἀγαθοδότην Θεόν, ὁ Ὅποιος
εὐλόγησε τὴν ἵδρυσιν καί τὴν καρποφόρον πορείαν τοῦ θεσμοῦ τούτου.
Συγχαίρομεν ἀπὸ καρδίας πάντας τοὺς συμβαλόντας εἰς τὴν καλὴν
μαρτυρίαν τοῦ πολυτίμου τούτου φορέως: τὴν Ἱεράν Κοινότητα τοῦ
Ἁγίου Ὁρους, τόν Δῆμον Θεσσαλονίκης, τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ
Συμβουλίου τῆς Ἑστίας, καί σύνολον τὴν χορείαν τῶν ἐπιστημόνων,
τῶν μελετητῶν, τῶν συνεργατῶν καί πάντων τῶν ἐργαζομένων εἰς
τὴν Ἀγιορειτικὴν Ἑστίαν. Μεταφέρομεν τὴν εὐλογίαν τῆς Μητρὸς
Κωνσταντινουπολίτιδος Ἐκκλησίας καί ἐκφράζομεν τὰς θερμὰς
πατρικὰς ἡμῶν εὐχὰς πρὸς πάντας ὑμᾶς.

Καρπός συνεργασίας τοῦ Δήμου Θεσσαλονίκης μετά τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ὡς συνέχεια καί διαιωνίσις τῆς σπουδαίας ἐκθέσεως «Θησαυροί τοῦ Ἁγίου Ὁρους», ἡ ὁποία διοργανώθη τό 1997, ἡ Ἀγιορειτική Ἑστία ἰδρύθη τό ἔτος 2000 διά νά ἀποκαλύψῃ εἰς τό εὐρύ κοινόν τά κειμήλια τῆς πίστεως, λείψανα μαρτύρων καί ὁσίων, ἱερᾶς εἰκόνας καί συναφή ἀριστουργήματα βυζαντινῆς τέχνης, ἀλλά, τό κυριώτατον, βιώματα ἀρετῆς, ἄρωμα ἀγιότητος, καρπούς πνευματικοῦ κόπου, τήν τιμαλφεστάτην, δηλαδή, πνευματικὴν καί πολιτισμικὴν παρακαταθήκην τῆς Ἀγιωνύμου Πολιτείας. Ἡ Ἀγιορειτικὴ Ἑστία κατέστη οὕτω μόνιμος θεσμός, ὁ ὁποῖος ἔκτοτε διαχειρίζεται καί προβάλλει τούς πολυτίμους αὐτοὺς θησαυροὺς, ἀναδεικνύων τήν ζῶσαν παράδοσιν τοῦ Ἁγίου Ὁρους εἰς τόν σύγχρονον κόσμον.

Καθ' ὅλην τήν παρελθοῦσαν εἰκοσιπενταετίαν, ἡ Ἀγιορειτικὴ Ἑστία ἐλειτούργησεν ὡς κιβωτός τοῦ Ἀγιορειτικοῦ πολιτισμοῦ. Αἱ πολυάριθμοι δράσεις τῆς μαρτυροῦν περὶ τῆς πολυδιαστάτου διακονίας τῆς. Διοργανοῦνται ἐκθέσεις, αἱ ὁποῖαι προβάλλουν τήν μακραίωνα μοναστικὴν παράδοσιν καί τήν μεγάλην πνευματικὴν παρακαταθήκην τῆς Ἀθωνικῆς Πολιτείας. Ἐξεδόθη ἐξειδικευμένη σειρὰ βιβλίων περὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τοῦ Ὁρθοδόξου μοναχισμοῦ καί τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ. Πραγματοποιοῦνται διεθνῇ συνέδρια εἰς ἑτησίαν βάσιν, ἐπιστημονικά ἐργαστήρια, ὁμιλίες καί ποικίλαι ἄλλαι ἐκδηλώσεις διά νά ὑποστηριχθοῦν καί νά προβληθοῦν οἱ στόχοι τῆς Ἀγιορειτικῆς Ἑστίας. Εἶδον τό φῶς τῆς δημοσιότητος σπουδαῖαι ἐπιστημονικά μελέται καί ἐκυκλοφορήθησαν ἀνάπτυα ἐκ τῶν βιβλιοθηκῶν τῶν Ἱερῶν Μονῶν. Ἐν ὀλίγοις, ἡ Ἀγιορειτικὴ Ἑστία ἀποτελεῖ ἓν ζῶν κέντρον ἐρευνῶν, πολιτισμοῦ καί πνευματικῆς διακονίας, τοῦ ὁποίου ἡ συμβολὴ εἶναι μοναδική καί σημαντικὴ δι' ἅπαντα τόν Ὁρθόδοξον κόσμον καί τήν οἰκουμένην ὅλην.

Ἐξ ἀρχῆς εὐλόγησαμεν ἐκ Φαναρίου θεορμῶς τὰς ἀναληφθείσας ὑπὸ τῆς Ἀγιορειτικῆς Ἑστίας πρωτοβουλίας. Ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἔθεσεν ὑπὸ τήν αἰγίδα τῆς ποικίλας δράσεως τῆς, καί προθύμως ἐστήριξε τήν πορείαν τῆς. Δοξάζομεν τόν Δωρεοδότην Θεόν, διότι ὁ θεσμός οὗτος, ὑπὸ τήν στοργικὴν σκέπην τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί μέ τήν πολῦτιμον ἀρωγὴν τοῦ Δήμου Θεσσαλονίκης, ἐξειλίχθη εἰς ἓνα διάυλον μεταλαμπαδεύσεως τῆς ἀγιορειτικῆς μαρτυρίας εἰς τήν κοινωνίαν. Καί οὕτως ἡ Θεσσαλονίκη ἀνεδείχθη καί πάλιν εἰς γεωγραφικόν καί πνευματικόν «μεσότοπον», καί τοῦτο οὐδόλως τυχαίως, διότι ἡ Νύμφη τοῦ Θεορμαϊκοῦ, ὑπῆρξε δι' αἰῶνας

μεθόριον καί ιστορική γέφυρα μεταξύ τοῦ ἀγιορειτικοῦ μοναχισμοῦ καί τοῦ ἔξω κόσμου. Ἐνταῦθα ἔζησε καί ταύτην τήν πόλιν ἐποίμανεν ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, τό ἀγλαῖσμα τῶν θεολόγων τοῦ 14^{ου} αἰῶνος, ὁ ὁποῖος ἀπό τήν ἡσυχίαν τῆς ἀθωνικῆς ἐρήμου, ἀνῆλθεν εἰς τόν Θρόνον τῆς Συμβασιλευούσης, καί μετέφερεν εἰς τό ποίμνιον, διά τῆς διδασκαλίας του καί τῆς ποιμαντικῆς του, τήν ἡσυχαστικήν ἐμπειρίαν. Καί σήμερον, ἡ πόλις τῆς Θεσσαλονίκης, ὑπό τήν σκέπην τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου καί πλήθους Ἀγίων, φέρει βαρύντιμον πνευματικήν παρακαταθήκην καί ἐξακολουθεῖ νά λειτουργή ὡς τόπος συναντήσεως τῆς παραδόσεως μετά τοῦ σύγχρονου κόσμου.

Κάθε προσπάθεια προβολῆς τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι ἔργον ἀγαθόν καί ἀξιάγαστον. Συστατικόν τιμαλφέστατον τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως εἶναι ὁ μοναχισμός, ἡ δυναμική ἔκφρασις τοῦ ἀσκητικοῦ πνεύματος τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς ἐσχατολογικῆς ὁρμῆς τῆς ζωῆς τῆς. Ὁ μοναχισμός «ἀνήκει στήν καρδιά τῆς Ἐκκλησίας», ἀποτελεῖ μίαν ἐκ τῶν ζωτικῶν ἐκφάνσεων τῆς ζωῆς τῆς, ἀρρήκτως συνυφασμένος μετά τῆς ἀγίας ἀποστολῆς τῆς. Εἶναι, ὅπως ἔχει λεχθῇ προσφυέστατα, «ὁ καρπός τοῦ ἀσκητικοῦ ιδεώδους ὁλόκληρης τῆς Ἐκκλησίας, γιατί δέν εἶναι κίνημα παρὰ τήν Ἐκκλησία ἢ πάνω ἀπό τήν Ἐκκλησία, ἀλλά σάρκα ἀπό τή σάρκα τῆς καί καύχημά τῆς». Εἰς τήν Ὁρθοδοξίαν ἡ ἄσκησις δέν ἀποτελεῖ ἀτομικόν κατόρθωμα, ἀλλά εἶναι ἐκκλησιαστική ἀρετή καί συνδέεται μέ τήν εὐχαριστιακὴν ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὰς Ἱεράς Μονάς διασώζεται ἡ ἀλήθεια τῆς «εὐχαριστιακῆς πραγματώσεως» τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία συνδέεται ἀρρήκτως μέ τόν ἐσχατολογικόν χαρακτήρα καί προσανατολισμόν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Ἡ ζωὴ τοῦ μοναχοῦ ἐκτυλίσσεται «μεταξύ ἀσκήσεως καί Εὐχαριστίας». Ὄντως, ὁ μοναχός εἶναι εὐχαριστιακός καί ὁ «ἀληθινὰ ἐσχατολογικός» πιστός.

Εἰς τήν ζωήν τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ἀσκηταί καί αἱ μοναχικαί ἀδελφότητες ὑφιοῦνται ὡς προμαχῶνες τῆς εὐσεβείας, προφητικαί φωναί πού καλοῦν πρὸς μετάνοιαν καί λιτανεύουν ἀδιαλείπτως ἐν ταῖς ἐρήμοις καί τοῖς ὄρεσι τήν χαράν τῆς ἐλθούσης χάριτος καί τήν ἐλπίδα τῆς ἐρχομένης Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ὁ μοναχός ἀγωνίζεται καθ' ἡμέραν νά ζήσῃ τό Εὐαγγέλιον, νά νεκρώσῃ τὰ πάθη, νά φυλάξῃ τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου, νά ἀποκτήσῃ διά τῆς Θείας χάριτος τήν νῆψιν καί τήν εἰρήνην. Αὕτῃ ἡ εἰρήνη, «ἡ πάντα νοῦν ὑπερέχουσα» (Φιλίπ. δ', 7), δίδεται παρὰ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μοναστῶν ὡς καρπός μετανοίας, καί μαρτυρεῖται ἀπὸ τό χαροποιόν πένθος πού καταναγάζει

τά πρόσωπα τῶν γνησίων ἀσκητῶν μέ οὐράνιον φῶς.

Ὁ μοναχισμός ὡς σάρξ ἐκ τῆς σαρκός τῆς Ἐκκλησίας, κηρύσσει πρὸς ἅπαντας τό «οὐ γάρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσιν ἐπιζητοῦμεν» (Ἑβρ. ιγ', 14). Ὁ Ὁρθόδοξος μοναχός, βεβαίως, δέν ἀποστρέφεται τόν κόσμον, ἀλλ' ἀντιθέτως βιώνει τὴν ἐσωτάτην κοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ καί δι' Αὐτοῦ μετὰ παντός τοῦ κόσμου. Ἀναχωρεῖ ἐκ τοῦ κόσμου ὄχι διότι ἀπορρίπτει τόν κόσμον, ἀλλὰ διότι ἔλκεται ἀπὸ τόν Χριστόν. Ἐν Χριστῷ καθίσταται ὁ πλέον κοινωνικός ἄνθρωπος, καθότι κοινωνεῖ ἀμέσως, διὰ τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν, πρὸς τό πλέον κοινωνικόν Ὄν, τόν ἐν Τριάδι Δημιουργόν τοῦ παντός. Ἐν τῇ προσευχῇ αὐτοῦ, ὡς μέλος ἀδιάσπαστον τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, ὁ μοναχός δακρύει καί χαίρει «μετὰ τῶν κλαιόντων καί χαιρόντων» (Ρωμ. ιβ', 15). Ἐν τῇ μυστικῇ σιωπῇ του, ὑψώνει τὰς χεῖρας καί περιπτύσσεται ἐν πνεύματι ὅλην τὴν κτίσιν, καθικετεύων τόν Κύριον ὑπέρ τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου. Τό καρδιακόν «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με» εἶναι ἡ δέησίς του πρὸς Κύριον ὑπέρ συνόλου τοῦ ἀδαμαιοῦ γένους καί πάσης τῆς κτίσεως. Ὅσον δέ ὁ μοναχός προκόπτει εἰς τὴν ὁδόν τῆς κατὰ χάριν θεώσεως, τοσοῦτον περισσότερον καθίσταται εὐεργέτης τοῦ συνόλου, διότι ἡ ἀγιότης ἐνός μέλους ἀποτελεῖ πλοῦτον καί χάριν δι' ἅπαντα τὰ μέλη. Ὡς ἔχει προσφυῶς γραφῇ, ὁ μοναχός «ἐνῶ χωρίζεται ἀπ' ὅλα, ἐνώνεται μέ ὅλα· ἐνῶ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τόν κόσμο γίνεται παγκόσμιος».

Εἰς τόν σύγχρονον κτητικόν πολιτισμόν τοῦ ἔχειν καί τοῦ κατέχειν, ὁ ἀγιορειτικός μοναχισμός μέ τὴν λιτότητά του, τὴν οἰκοφιλικὴν σχέσιν του μέ τό φυσικόν περιβάλλον, τὴν εὐχαριστιακὴν χρῆσιν τοῦ κόσμου, δίδει σήμερον ἐμπράκτως τὴν μαρτυρίαν τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἱερότητος καί ὠραιότητος τῆς δημιουργίας. Εἰς τὴν τύρβην καί τὰς μερίμνας τῆς συγχρόνου ζωῆς, ἀποκτᾷ ἰδιαιτέραν ἀξίαν ἢ ἀλήθεια τῆς «ἡσυχίας», ὅπως αὐτὴ ἐκφράζεται εἰς τό Γεροντικόν μέ τὴν πηγαίαν ἀπορίαν τοῦ Ἀββᾶ Ἀρσενίου: «Παρέβαλέ ποτε ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος εἰς τόπον, καί ἦσαν ἐκεῖ κάλαμοι, καί ἐκινήθησαν ὑπὸ τοῦ ἀνέμου· καί λέγει ὁ γέρων τοῖς ἀδελφοῖς· τί ἐστὶν ὁ σεισμός οὗτος; καί λέγουσι· κάλαμοί εἰσι· λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ γέρων· φύσει ἕαν κάθηται τις ἐν ἡσυχίᾳ, ἀκούσει δέ φωνὴν στρουθίου, οὐκ ἔχει καρδίᾳ τὴν αὐτὴν ἡσυχίαν· πόσω μᾶλλον ὑμεῖς, ἔχοντες τόν σεισμόν τῶν καλᾶμων τούτων;» (Γεροντικόν, σ. 7.).

Αὐτό τό μήνυμα διὰ τὴν ἀλήθειαν τῆς ἡσυχίας καί τῆς εὐχαριστιακῆς σχέσεως μέ τὴν δημιουργίαν μεταδίδει σιωπηλῶς τό Ἅγιον Ὄρος, μέ

τάς σπουδαίας Ίεράς Μονάς, τάς Σκήτας, τά κελλία, τούς Κοινοβιάτας μοναχούς καί τούς «ἐν ἐρημίαις ... καί ὄρεσι καί σπηλαίοις καί ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς» (Έβρ. ια΄, 38) ἀσκουμένους.

Ἡ ἀδιαφορία διά τήν πνευματικήν ζωήν χαρακτηρίζεται ὡς στίγμα διά τήν ἐποχήν μας, ιδίως εἰς τάς ἐκκοσμικευμένας κοινωνίας. Ἐνώπιον τῆς συρρικνώσεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς βιολογικήν μονάδα, καί τῆς θεωρήσεως τῆς ζωῆς ὡς ἀγώνος διά τήν κάλυψιν τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν καί τήν ἱκανοποίησιν τῶν αἰσθήσεων, τό Ἅγιον Ὅρος συμβολίζει τό «ζητεῖτε τά ἄνω... τά ἄνω φρονεῖτε, μή τά ἐπὶ γῆς» (Κολ. γ΄, 1-2), τήν ὑπέρβασιν τῆς ἀδιεξόδου προσκολλησεως εἰς τό ἐγώ καί τάς ἀκορέστους ἐπιθυμίας του. Ὡστόσο, εἶναι ἐξόχως σημαντικόν ὅτι πλέον σήμερον, αἱ ἱεραὶ μοναί τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἀποτελοῦν πόλον ἔλξεως, τόπον παρηγορίας καί «θεραπείας τῶν τῆς καρδίας ἀλγηδόνων». Οὐδεὶς ἐκ τῶν προσκυνητῶν καί τῶν ἐπισκεπτῶν τῶν Αῠθνικῶν μοναστηρίων ἀποχωρεῖ χωρὶς νά ἔχη βιώσει ἐσωτερικήν ἀναγέννησιν, χωρὶς νά ἔχουν κλονισθῇ αἱ κοσμικαὶ βεβαιότητές του. Δέν εἶναι τυχαῖον ὅτι πολλοί ἐξ αὐτῶν συνειδητοποιοῦν ὅτι ἡ αὐθεντικὴ ἀσκητικὴ βιοτὴ εἶναι πηγὴ ἐσωτερικῆς ἐλευθερίας καί ἐναλλακτικὴ πρότασις ζωῆς ἐναντι τῆς εὐδαιμονιστικῆς αὐτοπραγματώσεως. Ὅ,τι εἶναι, ὅ,τι ἐκφράζει, ὅ,τι συμβολίζει τό Ἅγιον Ὅρος δέν ἔχει ἡμερομηνίαν λήξεως, διότι εἶναι ἀληθινόν.

Ἐπιθυμοῦμεν νά ἀναφερθῶμεν καί εἰς τήν ἐξαίρετον πνευματικήν σχέσιν Ἁγίου Ὁρους καί Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὑπὸ τήν ἀμεσωτάτην ἐποπτεῖαν, προστασίαν καί δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου εὐρίσκεται. Ὁ ἐκάστοτε Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ὡς ὁ κανονικὸς κυριάρχης Ἐπίσκοπος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, εἶναι ὁ πνευματικὸς πατήρ καί προστάτης τῶν ἐκεῖσε ἐγκαταβιούντων μοναχῶν. Πᾶσα προσπάθεια διασαλεύσεως ταύτης τῆς ἀρμονικῆς σχέσεως ἀπεδείχθη ἱστορικῶς πηγὴ προβλημάτων καί πλανῶν πού ἔθεσαν εἰς κίνδυνον τήν εὐστάθειαν καί εὐθυδρομίαν τῆς Μοναστικῆς Πολιτείας. Εἰς κάθε ἀναδυομένην ἀπειλήν, ἡ ἄγρυπνος μέριμνα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καί ἡ ἀνά τούς αἰῶνας πρὸς αὐτήν πιστότης τῶν Ὁσίων Ἀγιορειτῶν Πατέρων ἀπесόβησαν κινδύνους καί διετήρησαν τό Περιβόλαιον τῆς Παναγίας ἁμωμον τόπον προσευχῆς καί ἀσκήσεως.

Τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον χαίρει διά τήν πνευματικότητα τοῦ Ἀγιορειτικοῦ μοναχισμοῦ καί ἀδιαλείπτως γρηγορεῖ ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὁμοίως δέ ἐκτιμᾷ βαθύτατα καί τάς πρωτοβουλίας, τούς φορεῖς καί τά ἔργα,

δί' ὧν τό Ἅγιον Ὅρος ἐπικοινωνεῖ πρὸς τόν λοιπόν κόσμον. Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, ἡ Ἀγιορειτική Ἑστία, καθ' ὅλην τήν λειτουργίαν αὐτῆς ἐπὶ ἓν τέταρτον αἰῶνος, πραγματώνει τήν ἐξακτίνωσιν τῆς Ἀθωνικῆς διακονίας πρὸς τοὺς ἐκτός, καταδεικνύουσα ὅτι ἡ κληρονομία τοῦ Ἁγίου Ὁρους δέν εἶναι μουσειακόν κατάλοιπον τοῦ παρελθόντος, ἀλλά πηγὴ ζωσα, τρέφουσα τό σήμερον καί τό αὔριον τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ μέχρι σήμερον εὐκαρπὸς πορεία τοῦ θεσμοῦ τούτου ἐφάνε-
ρῳσεν ὅτι ἡ πνευματικότης καί οἱ πολύτιμοι θησαυροὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους δύνανται νά προβληθοῦν δημιουργικῶς καί ἐν τῷ κόσμῳ, νά ἐκτιμηθοῦν ὑπὸ τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων, καί νά ἐμπνεύσουν τοὺς νεωτέρους εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἁγίου καί ὑψηλοῦ νοήματος τῆς ζωῆς.

Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τῶν εἰκοσιπέντε ἐτῶν λειτουργίας τῆς Ἀγιορειτικῆς Ἑστίας, ἐπαναβεβαιούμεν τήν Πατριαρχικὴν εὐαρέσκειαν καί πατρικὴν ἡμῶν στοργὴν πρὸς πάντας τοὺς συντελεστάς διὰ τόν ἀκάματον μόχθον πού κατέβαλον καί καταβάλλουν. Ἡ Μετριότης ἡμῶν, θεωροῦσα τοὺς πλουσίους καρπούς τῆς Ἱερᾶς ταύτης ἀποστολῆς, χαίρει καί συγχαίρει.

Ἐντιμότετε κύριε Διευθυντά τῆς Ἀγιορειτικῆς Ἑστίας, προτρέπομεν ὑμᾶς, τοὺς ἐπιστήμονας, τοὺς ἐρευνητάς καί πάντας τοὺς συνεργάτας ὑμῶν, νά συνεχίσετε μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου καί τῆς αὐτῆς ἀφοσιώσεως τό σπουδαῖον ὑμῶν ἔργον. Αἱ προκλήσεις τῆς συγχρόνου ἐποχῆς καθιστοῦν τήν διακονίαν πάντων ὑμῶν ἔτι μᾶλλον ἀναγκαίαν· ὁ κόσμος διψᾷ διὰ τό ὕδωρ τό ζῶν, τό ὁποῖον ἀναβλύζει ἐκ τῆς ἀενάου πηγῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, καί τό Ἅγιον Ὅρος ἀποτελεῖ μίαν ἐκ τῶν πλουσιωτάτων αὐτῆς φλεβῶν. Μὴ παύσητε νά στρέφετε τόν νοῦν καί τήν καρδίαν τῶν συνανθρώπων μας πρὸς τό Ἀγιώνυμον Ὅρος καί τά δῶρα του: τά δῶρα τῆς πίστεως, τῆς προσευχῆς, τῆς ἀσκήσεως, τῆς Ὁρθοδόξου παραδόσεως.

Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, καταστέφομεν πάντας ὑμᾶς διὰ τῆς Πατριαρχικῆς ἡμῶν εὐλογίας, δεόμενοι ὅπως, πρεσβεΐαις καί ἰκεσίαις τῶν Ὁσίων Ἀγιορειτῶν Πατέρων, ἡ ἀδιάλειπτος προστασία τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, τῆς Κυρίας καί προστάτιδος τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων καί τοῦ Ἀγιωνύμου Ὁρους, κρατύνῃ πάντας ὑμᾶς. Ἀμήν!

**Ἐναρκτήριος προσφώνησις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου
εἰς τό συγκληθέν ὑπό τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Β' Διεθνές Ἐπιστημονικόν Συνέδριον τοῦ Περιοδικοῦ «Θεολογία»
μέ θέμα «Ἡ Ὁρθόδοξη θεολογία καί ἡ ὄντολογία» τῆς τεχνολογίας:
ἀνθρωπολογικές, πολιτικές, οἰκονομικές, κοινωνικές
καί πολιτισμικές συνέπειες»
(Θεσσαλονίκη, 29 Σεπτεμβρίου 2025)**

* * *

Ἐξοχώτατε κύριε Πρόεδρε τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας,
Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κύριε
Τερώνυμε, Πρόεδρε τῆς Ὄργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συνεδρίου,
Μακαριώτατοι ἀδελφοί Προκαθήμενοι Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν,
Τερώτατοι καί Θεοφιλέστατοι ἀδελφοί Ἱεράρχαι,
Ἐξοχώτατοι καί Ἐντιμότατοι ἐκπρόσωποι τῶν Ἀρχῶν,
Ἐντιμολογίωτατοι Ἀρχοντες Ὁφικιάλαιοι,
Ἐλλογιμώτατε κύριε Πρύτανι,
Ἐλλογιμώτατοι Κοσμήτορες, Πρόεδροι, καθηγηταί καί καθηγήτριαι,
προσφιλεῖς φοιτηταί καί φοιτήτριαι,
Ἐλλογιμώτατοι σύνεδροι,
Ἐκλεκτοί παρόντες,

Τό περιοδικόν *Θεολογία*, τό παγκοσμίως γνωστόν ἐπιστημονικόν
ὄργανον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,
εἰσῆλθεν, ἤδη πρό διετίας, εἰς τόν δεύτερον αἰῶνα τῆς ζωῆς καί τῆς
προσφορᾶς του, μέ παρακαταθήκην αὐτό τό ὅποιον ἀνεδείχθη κατά
τόν 20^{ον} αἰῶνα πρότυπον θεολογικῆς ἐργασίας: τήν θεολογικήν
μαρτυρίαν τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, μίαν ἐκκλησιοτραφῆ
διαλεγομένην θεολογίαν, ἡ ὁποία συνέδεε τήν πίστιν μέ τήν ζωήν,
ὡμίλει πάντοτε ἐστραμμένη πρός τόν σύγχρονον αὐτῇ ἄνθρωπον,
μέ ἀνοικτοσύνην πρός τόν πολιτισμόν, χωρίς ἀμυντικά καί φοβικά
σύνδρομα.

Παρουσιάζει ιδιαίτερον ἐνδιαφέρον ὅτι οἱ Πατέρες τῆς ἐν Νικαίᾳ Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τὴν 1700^{ην} ἐπέτειον τῆς ὁποίας τιμᾷ ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὸ τρέχον ἔτος, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀρείου ἐξεπροσώπει «ἓνα ὁξὺ ἐξελληνισμόν τοῦ Χριστιανισμοῦ», εἰσήγαγον τοὺς φιλοσοφικούς ὅρους «οὐσία» καὶ «ὁμοούσιος» εἰς τὸ Σύμβολον, χωρὶς φόβον ὅτι ἐγκλωβίζουν τὸ δόγμα εἰς ἑλληνιστικά νοητικά σχήματα. Ἡ φιλοσοφικὴ ὀρολογία ἐλειτούργησεν ἐδῶ ὡς πρόσφορον μέσον ἐκφράσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας.

Εἰς τὴν συνάντησιν μέ τὸν ἐκάστοτε πολιτισμόν, στόχος τῆς θεολογίας εἶναι «νά μεταδώσει τὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου ἄθικτο, ἀκέραιο, ἀνόθευτο· καὶ νά τὸ παρουσιάσει μέ τὰ πιό ἔξοχα μέσα ἐπικοινωνίας πού μπορεῖ νά παράσχει ἓνα πολιτιστικό περιβάλλον»². Ἡ χρῆσις τῶν δυνατοτήτων, τὰς ὁποίας προσφέρει ὁ πολιτισμός, ἀποτελεῖ ἔνδειξιν ζωτικότητος καὶ δυναμισμοῦ τῆς θεολογίας. Δέν ἀντίκειται ἡ συναφειακότης καὶ ἡ εὐθύνη τῆς θεολογίας νά διατυπώνη τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου ἐνώπιον τῆς ἱστορικῆς στιγμῆς εἰς τὴν καθολικότητα καὶ τὸν διαχρονικόν χαρακτήρα τοῦ Εὐαγγελικοῦ λόγου. Τό ζητούμενον εἶναι πάντοτε ὄχι τὸ ὅτι ἀλλὰ τὸ πῶς, ὁ τρόπος τῆς συναφειακότητος. Λέγομεν εὐθαρσῶς καὶ κατηγορηματικῶς ὅτι ἡ γενικῶς ἀμυντικὴ στάσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀπέναντι εἰς τὸν πολιτισμόν, δέν ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ εἰς τὴν ἀποστολὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ κόσμῳ. Κλειστή, σκυθρωπὴ καὶ ἄσαρκος Ὁρθοδοξία εἶναι λύχνος «ὑπὸ τὸ μόδιον». Τότε ἐπέρχεται μία περιχαράκωσις τῆς Ἐκκλησίας, ἀπομόνωσις ἐκ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ συρρίκνωσις τῆς «εἰς ἐλάχιστα ὑπολείμματα γνησίων ὀρθοδόξων». Τό «γνησίων» κατ' εὐφημισμόν! Ἡ μαρτυρία τῆς Ἐκκλησίας «ἐν τῷ κόσμῳ», ἡ ἐγκοσμίκευσις τῆς, δέν σημαίνει νομοτελειακῶς «ἐκκοσμίκευσιν» διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Ὅλα τὰ δόγματα, ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ θεία λατρεία καὶ τὸ ἦθος τῆς, ἐμπεριέχουν καὶ ἐκφράζουν ζωτικὰς ἀληθείας διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξιν, διὰ τὸν ἐπίγειον βίον καὶ τὴν αἰωνίαν προοπτικὴν τῆς.

Σήμερον ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ θεολογία τῆς εὐρίσκονται ἐνώπιον συνθηκῶν, διαμορφωθείσων πρωτίστως ὑπὸ τῶν ἐκπληκτικῶν ἐξελίξεων εἰς τὸν χώρον τῆς τεχνολογίας. Ὁ μακαριστὸς Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης σημειώνει ὅτι αὐτὸ πού ἦτο διὰ τοὺς Πατέρας τῆς

² Δ. Τρακατέλλης, «Τέσσερις συναντήσεις τῆς θεολογίας: κίνδυνοι καὶ προοπτικές», στό Στ. Φωτίου (ἐπιμ.), *Μαρτυρία ζωῆς*, ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 1999, σ. 138.

Ἐκκλησίας ἢ ἑλληνική φιλοσοφία, ὁ κόσμος δηλαδή μέ τόν ὁποῖον ἡ θεολογία ὤφειλε τότε νά διαλεχθῇ, «εἶναι γιά τή σημερινή Ὁρθοδοξία ὁ καλπάζων τεχνικός πολιτισμός τῆς ἐποχῆς μας»³.

Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι οἱ εἰδικοί εἰσηγηταί θά φωτίσουν σημαντικές διαστάσεις καί πτυχάς τῆς συναντήσεως τῆς Ὁρθοδόξου θεολογίας μέ τήν «ὄντολογία τῆς τεχνολογίας», τήν «οὐσίαν τῆς τεχνικῆς» ὅπως θά ἔλεγεν ὁ φιλόσοφος Martin Heidegger, ἡ ὁποία κατ' αὐτόν «δέν συμπίπτει μέ τήν τεχνικήν»⁴. Συγχαίρομεν τήν Ὁργανωτικήν Ἐπιτροπήν διά τήν Ἐπιλογήν τῆς λίαν ἐπικαίρου αὐτῆς θεματικῆς.

Αναμφιβόλως, ἡ ἐντυπωσιακή ἀνάπτυξις τῆς τεχνολογίας ἀλλάζει καί ἐπηρεάζει εἰς βάθος τήν ζωὴν μας. Ποτέ κατὰ τό παρελθόν ἡ ἀνθρωπότης δέν ἐβίωσεν, εἰς τόσον σύντομον χρονικόν διάστημα τόσας ριζικάς ἀνατροπάς εἰς τόν τρόπον τοῦ βίου τῶν ἀτόμων καί τῶν κοινωνιῶν, ὅσον εἰς τήν ἐποχήν μας. Ὅπως ἔχει λεχθῇ, ἡ ἀπόλυτος κυριαρχία τῆς τεχνολογίας, «τό τεχνοπῶλιον»⁵ πιέζει ἀσφυκτικῶς τὰς ἄλλας μορφάς πολιτισμοῦ, ἐπαναπροσδιορίζει τὰς λειτουργίας τῆς πολιτικῆς, τῆς ἠθικῆς, τῆς θρησκείας, τῆς παιδείας, τῆς τέχνης, ἐπηρεάζει καταλυτικῶς τὰς κοινωνικάς μας σχέσεις, τήν ἰδιωτικήν ζωὴν, τόν ψυχισμόν μας. Εἶναι χαρακτηριστικόν ὅτι γίνεται λόγος περὶ ἐνάρξεως μιᾶς νέας «ἄξονικῆς ἐποχῆς» εἰς τήν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος.

Βιοῦμεν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τήν διάδοσιν καί τήν ἐμβέλειαν τῆς «τεχνητῆς νοημοσύνης», ἡ ὁποία θεωρεῖται ἡ κορωνὶς τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς τεχνολογικῆς προόδου. Αἱ ἐφαρμογαί τῆς ἐπεκτείνονται εἰς ὅλα τὰ πεδία τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ὑποστηρίζεται μάλιστα ὅτι ὀφείλομεν πλέον νά ὁμιλῶμεν περὶ τῆς «πρὸ τῆς τεχνητῆς νοημοσύνης» καί τῆς «μετὰ ἀπὸ αὐτὴν» περιόδου τῆς πορείας τοῦ πολιτισμοῦ.

Οὐδεὶς νουνεχῆς δύναται νά ἀμφισβητήσῃ συνολικῶς τὰς εὐεργεσίας τῆς ἐπιστήμης καί τῆς τεχνολογίας. Αδιαμφισβήτητον εἶναι ὅμως καί τό γεγονός ὅτι ἡ ἐπιστήμη, παρὰ τήν ἄποψιν ὅτι «θά ἦταν αὐταπάτη νά πιστεύουμε ὅτι μποροῦμε νά βροῦμε ἄλλου, ὅ,τι δέν μπορεῖ αὐτή

³ Ἰω. Ζηζιούλα, «Ἡ Ὁρθοδοξία σήμερα», *Εὐθύνη* 180 (1986), σ. 582.

⁴ M. Heidegger, «Die Frage nach der Technik», στό: M. Heidegger, *Vorträge und Aufsätze I*, ἐκδ. Neske, Pfullingen 1967, σ. 5.

⁵ Βλ. N. Postman, *Τεχνοπῶλιο, Ἡ ὑπόταγὴ τοῦ πολιτισμοῦ στήν τεχνολογία*, μτφρ. Κ. Μεταξᾶ, ἐκδ. Καστανιώτη, Ἀθήνα 1999.

νά μᾶς δώση»⁶, δέν δύναται νά προσφέρει ἀπαντήσεις καί λύσεις εἰς τά μεγάλα ὑπαρξιακά καί κοινωνικά προβλήματα, τά ὅποια ταλανίζουν τήν ἀνθρωπότητα, ὅπως ἡ βία, ἡ ἀδικία, ὁ θρησκευτικός φονταμενταλισμός, τά ἀδιέξοδα τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων, καί πρό πάντων, ὁ «ἔσχατος ἐχθρός», ὁ θάνατος. Ἀπαντήσεις εἰς αὐτά τά προβλήματα προσφέρουν ὅμως ἄλλαι δυνάμεις, μέ πρώτην τήν θρησκευτικήν πίστιν. Εἶναι βέβαιον ὅτι, ὁμοῦ μετά τῆς ἐπιστήμης καί τῆς τεχνολογίας, τῆς συγχρόνου «ὑπερδυνάμεως», τό μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος συνδέεται μέ τήν πνευματικήν «μεγάλην δύναμιν», τήν θρησκείαν. Ἄνευ ἀναφορᾶς εἰς τήν θρησκείαν δέν δυνάμεθα νά κατανοήσωμεν τό παρελθόν, νά ἀναλύσωμεν τήν σύγχρονον κατάστασιν, νά φαντασθῶμεν τό μέλλον καί νά νοηματοδοτήσωμεν τήν ὑπαρξιν μας.

Αναφορικῶς πρός τήν παρουσίαν τῶν θρησκειῶν, ἡ ἐποχή μας χαρακτηρίζεται ἀπό τήν ταυτόχρονον ἐμφάνισιν δύο τάσεων: τήν ἐπάνοδόν των εἰς τό προσκηνιον τῆς ἱστορίας, ἀλλά καί τήν ἐμφάνισιν παραμορφώσεων τοῦ θρησκευτικοῦ φαινομένου, αἱ ὅποιαι, ὄχι μόνον ἀλλοιώνουν τήν αὐθεντικήν ἔκφρασιν τῆς θρησκευτικῆς πίστεως, ἀλλά καί ἀπειλοῦν τήν εἰρήνην καί τήν συνεργασίαν τῶν λαῶν. Τοιοῦτον φαινόμενον εἶναι ὁ θρησκευτικός φονταμενταλισμός, ὁ ὁποῖος γεννᾶται ἐκ τοῦ φόβου, τῆς ἀνασφαλείας καί τῆς ἀδυναμίας δημιουργικῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν ταχυτάτων ἀλλαγῶν καί τῶν προκλήσεων τῆς συγχρόνου ἐποχῆς καί οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μέ τήν αὐθεντικήν βίωσιν τῆς πίστεως.

Αἱ σύγχρονοι τεχνολογικά κατακτήσεις καί ἐξελίξεις δέν ἀκυρώνουν ὅσα γνωρίζομεν διά τόν ἄνθρωπον καί τήν *conditio humana*. Παρά τά «θαύματα τῆς ἐπιστήμης», καί εἰς τήν ἐποχήν μας αἱ «ὑπαρξιακαί ἀντιφάσεις» τοῦ ἀνθρώπου, τό χάσμα μεταξύ οὐρανοῦ καί γῆς μέσα του καί αἱ ἀπορίαι τῆς ἐλευθερίας του παραμένουν. Ἡ ἀνθρωπιὰ δέν εἶναι αὐτονόητος, πάντοτε θά ἀπειλεῖται, πάντοτε κατακτᾶται μέ προσωπικόν ἀγῶνα καί αὐθυπέρβασιν. Ὁ ἄνθρωπος συνεχίζει νά ἀναζητῇ αὐθεντικόν νόημα ζωῆς, ἀξίας, νά φιλοσοφῇ, νά θέλγεται ἀπό τήν ὁμορφιά, νά ἀφουγκράζεται τήν φωνήν τοῦ οὐρανοῦ.

Ὁ τεχνολογικός πολιτισμός εἶναι μία δυναμική προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νά δώσῃ ἀπάντησιν εἰς τό κεντρικόν ἐρώτημα «Τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος;». Καί εἰς τό μέλλον θά συνεχισθῇ ἡ ἀναζήτησις νέων

⁶ S. Freud, *Τό μέλλον μιᾶς ἀνταπάτης*, μτφρ. Θ. Παπακωνσταντίνου, ἐκδ. Γκοβόστη, Ἀθήνα χ.χρ., σ. 81.

ἀπαντήσεων εἰς τό ἐρώτημα αὐτό, πέραν ὅσων ἐπέτυχε καί θά ἔχη κατορθώσει ὁ ἄνθρωπος ὡς homo technologicus. Οὐδεῖς πολιτισμός ἀποτελεῖ ὀριστικήν λύσιν τοῦ ἀνθρωπίνου αἰνίγματος, οὐδεῖς δημιουργεῖ τόν ἐπίγειον παράδεισον διὰ τόν ἄνθρωπον. Οἱ πολιτισμοί εἶναι ἀμφίσημοι, ἐπεὶ ὁ δημιουργός των εἶναι καί παραμένει τό «δεινότερον» τῶν ὄντων. Ἡ διαχείρισις τῶν ἐπιτευγμάτων τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι πολυπλοκώτερα καί δυσχερεστέρα ἀπό τήν παραγωγήν των. Ὁρθῶς ἐκφράζεται σήμερον προβληματισμός διὰ τό γεγονός ὅτι ἡ ἐπιστημονική πρόοδος δέν συνέβαλεν οὐσιαστικῶς εἰς τήν ἐνίσχυσιν τοῦ ἠθικοῦ αἰσθητηρίου τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὅποιος, παρ' ὅτι γνωρίζει, συνεχίζει νά δρᾷ ὡς νά μή ἐγνώριζε. Λησμονοῦμεν ὅτι δέν συμβάλλει εἰς τήν πρόοδον ἡ ἐφαρμογή τῆς νεοπρομηθεϊκῆς «τεχνολογικῆς προστακτικῆς», ἡ ὁποία ἐπιτάσσει νά παράγωμεν ὅτι εἶναι τεχνικῶς ἐφικτόν, ἀνεξαρτήτως τῶν ἐπιπτώσεων του διὰ τόν ἄνθρωπον καί τήν κτίσιν. Ἡ ἀληθῆς πρόοδος ἐπιτυγχάνεται ὄχι μόνον διὰ μέσου αὐτοῦ πού πράττομεν, ἀλλά καί μέ ὅσα, ὑπευθύνως, δέν πράττομεν.

Ἐκλεκτή ὁμήγουρις,

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καί ἡ θεολογία της θά συνεχίσουν νά ἐνδιαφέρονται διὰ τās ἐπιστημονικὰς ἐξελίξεις, διὰ τόν πολιτισμόν καί τούς πολιτισμούς, διὰ τὰ κοινωνικά δρώμενα καί τās ἱστορικές συνθήκας, ἐντός τῶν ὁποίων ἐκτυλίσσεται ἡ ζωὴ τῶν πιστῶν. Αἱ ἐντάσεις, πού εἶναι ἀναπόφευκτον νά ὑπάρχουν μεταξύ χριστιανικῆς ταυτότητος καί ἐκάστοτε συγχρόνου βιοτῆς, ὀφείλουν νά λειτουργοῦν ὡς εὐκαιρία διὰ δημιουργικήν συνάντησιν, ἀνάδειξιν τῆς ἐπικαιρότητος τοῦ χριστιανικοῦ Εὐαγγελίου καί τῶν ζωτικῶν διὰ τόν ἄνθρωπον καί τόν κόσμον ἀρχῶν καί ἀληθειῶν τῆς Ὁρθοδόξου παραδόσεως. Ποτέ ἡ ἐσωστρέφεια δέν ὠφέλησε τήν Ἐκκλησίαν καί τήν ἱεράν ἀποστολήν της. Ἡ κλειστότης εἶναι ἀπομάκρυνσις ἀπό τό πνεῦμα τῶν Πατέρων καί ὄχι ἐπιστροφή εἰς αὐτό.

Χαιρόμεθα ἰδιαίτερος διὰ τήν ἐνασχόλησιν τῆς Ὁρθοδόξου θεολογίας μέ τήν τεχνολογίαν. Εἰς τήν συνάντησιν αὐτήν πίστις καί ἐπιστήμη δέν συμμετέχουν ὡς ἀντίπαλοι, ἀλλά ὡς συνεργάται καί ἐταῖροι εἰς τήν διακονίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀποψις περὶ ἀναποφεύκτου συγκρούσεως πίστεως καί ἐπιστήμης προκύπτει ἀπό λανθασμένην κατανόησιν τῆς οὐσίας καί τῆς στοχοθεσίας τῶν δύο αὐτῶν μεγάλων πνευματικῶν δυνάμεων, τῆς πίστεως καί τῆς ἐπιστήμης, δηλαδή. Εἰς τόν διάλογόν

των ἀναδεικνύεται ἐπίσης ἡ ἀλήθεια, ὅτι τό ἀνθρώπινον πρόσωπον εἶναι πάντοτε «περισσότερον ἀπό αὐτό πού δύναται νά συλλάβῃ ἡ ἐπιστήμη», ὅτι ἡ προσέγγις τοῦ ἀνθρώπου ὡς θεοῦ δημιουργήματος, κατ' εἰκόνα Θεοῦ καί καθ' ὁμοίωσιν Αὐτῷ, δίδει εἰς τήν ὑπαρξίν του τήν ὑψίστην δυνατήν ἀξίαν, ἐνῶ ἡ ἄρνησις τοῦ «Υπερβατικοῦ» ὁδηγεῖ εἰς βαθμιαίαν μείωσιν τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τόν ἄνθρωπον. Ὁμοῦ μετὰ τῆς λήθης τῆς διαστάσεως τοῦ «θρησκευτικοῦ μυστηρίου», ὑποχωρεῖ καί ἡ αἴσθησις διὰ τήν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου».

Οὐδόλως ἀμφιβάλλομεν, ὅτι τό περιοδικόν Θεολογία θά παραμείνῃ καί εἰς τό μέλλον βαρόμετρον τῶν θεολογικῶν ἐξελίξεων, ὅτι μέσα εἰς τό παγκόσμιον «τεχνοπώλιον» θά ἐκπροσωπῇ τόν «πολιτισμόν τοῦ προσώπου», τήν «οἰκουμενικήν εὐρυχωρίαν» τῆς «διαλεγομένης θεολογίας», ἡ ὁποία θά συνεχίσῃ νά ἀπελευθερώνῃ δημιουργικάς δυνάμεις ἐντός τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, θά στηρίξῃ τήν διαχριστιανικήν προσέγγισιν, θά προβάλλῃ τήν κοινωνικὴν διάστασιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡθους, θά λειτουργῇ ὡς τό ὄχημα, τό ὅποιον θά μεταφέρῃ τήν φωνήν τῆς ἑλληνοφώνου θεολογίας εἰς τήν οἰκουμένην, φωνήν ἀπηχοῦσαν τό πνεῦμα τῶν Πατέρων, ὅχι ὡς ἀναφοράν εἰς τό παρελθόν, ἀλλὰ ὡς «μαρτυρίαν» τῆς ὀρθῆς πίστεως, αἰεὶ ζώσης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἡ ὁποία, ὅπως γράφει ὁ μακαριστός π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ, «εἶναι ὁ διαρκὴς μάρτυς τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἐγγύησις καί ἡ ἀποκάλυψις τῆς νίκης καί τῆς δόξας του»⁷.

Μετὰ τοιούτων σκέψεων καί αἰσθημάτων, ἐκφράζοντες τάς εὐλικρινεῖς εὐχαριστίας τῆς ἡμῶν Μετροπότητος διὰ τήν τιμητικὴν πρόσκλησιν, κηρύσσομεν τήν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ παρόντος Διεθνoῦς Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου, εὐχόμενοι δέ πολὺκαρπον καί κατὰ πάντα ἐπιτυχὴ τήν διεξαγωγὴν αὐτοῦ, δοξάζομεν τό ὑπεράγιον ὄνομα τοῦ Θεοῦ τῆς σοφίας καί τῆς ἀγάπης, τοῦ αἰεὶ δαψιλεύοντος ἐπὶ τόν λαόν Αὐτοῦ πλουσίας τάς οὐρανίους Αὐτοῦ δωρεάς καί εὐλογίας.

Ὁ Χριστός ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν!

⁷ π. Γ. Φλωρόφσκυ, *Τό σῶμα τοῦ ζώντος Χριστοῦ. Μία ὀρθόδοξη ἐρμηνεία τῆς Ἐκκλησίας*, μτφρ. Ἰ. Κ. Παπαδοπούλου, ἐκδ. Ἀρμός, Αθήνα 1999, σ. 20.

Ὁμιλία
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου
εἰς τὴν Β' Παναυστραλιανὴν Ἱερατικὴν Σύναξιν
μέ θέμα
«Μέσα Κοινωνικῆς Δικτυώσεως καὶ Ἱερωσύνη.
Ἡ χρῆσις τῶν Μέσων Κοινωνικῆς Δικτυώσεως ἀπὸ τὸν κληρικόν»
(Σύδνεϋ, 29 Σεπτεμβρίου 2025)

* * *

Ἱερῶτατε Ἀρχιεπίσκοπε Αὐστραλίας κύριε Μακάριε,
Ἱερῶτατοι καὶ Θεοφιλέστατοι ἀδελφοί Ἱεράρχαι,
Ἐξοχώτατοι καὶ Ἐντιμότατοι ἐκπρόσωποι τῶν Ἀρχῶν,
Εὐλαβέστατοι πρεσβύτεροι, διάκονοι καὶ Ὅσιώτατοι μονασταί,
Ἐντιμολογιώτατοι Ἀρχοντες Ὀφφικιάλιοι,
Προσφιλέστατα καὶ εὐλογημένα τέκνα ἐν Κυρίῳ,

Μέ πολλή χαρά ἀπευθυνόμεθα ἐκ τοῦ κλεινοῦ Φαναρίου πρὸς τὸν
ιερό κληρο τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας καὶ πρὸς ὅλους τοὺς
συμμετέχοντας στῇ Β' Παναυστραλιανῇ Ἱερατικῇ Σύναξι. Βρίσκεται
κοντά σας ὁ Ἐκπρόσωπος τῆς ἡμῶν Μετριότητος, Ἱερῶτατος ἀδελφός
Μητροπολίτης Μιλήτου κύριος Απόστολος, ὁ ὅποιος θά μεταφέρῃ καὶ διὰ
ζώσης πρὸς τὴ Σύναξιν τὴν εὐλογία τῆς Μητρὸς Κωνσταντινουπολίτιδος
Ἐκκλησίας.

Σᾶς συγχαίρομε, Ἱερῶτατε καὶ λίαν ἀγαπητέ ἀδελφέ ἅγιε
Αὐστραλίας, γιὰ τὴν πρωτοβουλία τῆς ὁργανώσεως τῆς πνευματικῆς
αὐτῆς Συνάξεως, καὶ γιὰ τὴν ἐπιλογή τῆς ἐπικαίρου θεματικῆς. Περί τῆς
θεματικῆς αὐτῆς, τοῦ ρόλου δηλαδὴ τῶν μέσων κοινωνικῆς δικτυώσεως
καὶ τῆς χρῆσεώς τους ἀπὸ τοὺς κληρικούς μας, εἴμεθα βέβαιοι ὅτι
θά ἀκουσθοῦν στὴ συγκέντρωσή σας ἐνδιαφέρουσες ἀπόψεις ἐκ
μέρους τῶν εἰδικῶν καὶ ἐμπείρων στὸν χώρο αὐτόν εἰσηγητῶν. Ἡ
δική μας ἀναφορά στό θέμα τῆς Συνάξεως προσεγγίζει γενικώτερες
παραμέτρους, μέ ἔμφαση στὴν ταυτότητα τοῦ συγχρόνου κληρικοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ τρόπος μέ τὸν ὅποιον ὁ Θεός κατεργάζεται τὴν
σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου, ἡ δὲ ἱερωσύνη ἀνήκει στό κέντρο

τῆς ζωῆς τῆς. Ὁ ἱερεὺς διακονεῖ τὸ θεανδρικό μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ὅλη παρουσία καὶ μαρτυρία του εἶναι συμβολὴ στὴν εὐχαριστιακὴ πραγμάτωση τῆς Ἐκκλησίας στὴ λειτουργικὴ ζωὴ καὶ τὴ διακονία τῆς ἀγάπης, τὴ «λειτουργία μετὰ τῇ Θεῷ Λειτουργία». Σύνολη ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας τρέφεται ἀπὸ τῇ Θεῷ Εὐχαριστία καὶ εἶναι ἔκφραση τοῦ ἡθους τῆς ἀκαταλύτου ἐνότητος πίστεως στὸν Θεὸ καὶ ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον, τὸν συνάνθρωπο καὶ ἀδελφόν.

Εἶναι ἰδιαίτερη εὐλογία γιὰ ἐσᾶς νὰ ἀνήκετε στὶς τάξεις τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὁ ἐν Ἁγίοις προκάτοχος τῆς ἡμῶν Μετριότητος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀπεκάλεσε τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης «μέγα καὶ θαυμαστόν» (PG 62, 525-6). Μέγα προνόμιο, μέ πολλές εὐθύνες γιὰ τὸν καθένα σας, ἀποτελεῖ τὸ γεγονός ὅτι εἰσθε πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τοῦ πιστοῦ φύλακος τῆς Παραδόσεως τῶν Αποστόλων, τῶν Πατέρων, τῶν Ἁγίων καὶ τῶν Μαρτύρων τῆς πίστεως, τῆς φιλοθεΐας καὶ τῆς φιλανθρωπίας τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ, τὸ πρῶτο ζητούμενο ἀπὸ ἐσᾶς εἶναι ἡ πιστότης στὸ πνεῦμα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, στὶς δύο διαστάσεις του: τὴν ἀκλόνητη πιστότητα στὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴ διακονία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴ συμβολὴ στὴν ἐν Χριστῷ μεταμόρφωση τοῦ κόσμου.

Τὸ λειτούργημα τοῦ κληρικοῦ προϋποθέτει καὶ ἀπαιτεῖ αὐθυπέρβαση καὶ αὐτοπροσφορά. Ὁ ἱερεὺς τοῦ Ὑψίστου ὀφείλει νὰ εἶναι ἀπαιτητικός πρωτίστως ἀπέναντι στὸν ἑαυτό του. Καὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ ὅτι στὴ συνειδηση τῶν πιστῶν τὸ ὄνομα «Ἐκκλησία» συνδέεται αὐθορμήτως μέ τὸν ἱερό κλήρο καὶ ὅτι ἡ κριτικὴ πρὸς τοὺς κληρικούς ταχέως μετατρέπεται σὲ κριτικὴ πρὸς τὴν Ἐκκλησία.

Ἐπαναλαμβάνουμε καὶ ἐνώπιόν σας κάτι που συχνὰ ἀναφέρουμε. Δὲν πείθει κανένα μία «εἰκονικὴ ἱερωσύνη», ἡ ὁποία ἐπιδιώκει νὰ φαίνεται περισσότερο παρά νὰ εἶναι, νὰ διεκδικῇ παρά νὰ θυσιάζεται καὶ νὰ προσφέρει. Ἡ Ὁρθόδοξος εὐσέβεια τιμᾷ βαθέως τὸν ἱερέα, ὁ ὁποῖος εἶναι πλήρως ἀφωσιωμένος στὸν Χριστό καὶ τοὺς ἀδελφούς.

Ἀναφορικῶς πρὸς τὸ θέμα τῆς χρήσεως τῶν δυνατοτήτων ποὺ προσφέρει ὁ σύγχρονος πολιτισμός γιὰ τὸ ποιμαντικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, ἐπιθυμοῦμε νὰ τονίσωμε τά ἑξῆς: Ἡ Ἐκκλησία ἀπευθύνεται, μέσα σὲ κάθε παρόν, πρὸς συγκεκριμένους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι εἶναι φορεῖς καὶ ἔκφραστες τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἐποχῆς τους. Δὲν ὑπάρχει ἀφηρημένη ποιμαντικὴ. Ὁ τρόπος τοῦ βίου καθορίζεται σήμερα ἀπὸ

τήν κυριαρχία τοῦ τεχνολογικοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ ποιμαντική παρέμβαση τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀδύνατον νά ἀγνοήσῃ αὐτό τό δεδομένο, ἐφ' ὅσον ἐνδιαφέρεται νά φθάσῃ ἡ φωνή της στόν νοῦ καί στήν καρδιά τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων, καί δὴ τῶν νεωτέρων ἡλικιακά.

Τά μέσα κοινωνικῆς δικτυώσεως ἀνήκουν στό δυναμικό αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ. Ἔχουν βεβαίως καί αὐτά τόν χαρακτήρα κάθε ἀνθρωπίνου ἐπιτεύγματος, νά ἀντανακλοῦν δηλαδή τά χαρακτηριστικά τοῦ δημιουργοῦ τους, τοῦ ὄντος ποῦ, κατὰ τόν Ἅγιο Γρηγόριο τόν Θεολόγο, εἶναι πλέγμα οὐρανίων καί γῆϊνων στοιχείων, «πλεκτός ἐξ ἀμφοτέρων, οὐρανίων χθονίων τε», εἶναι «θεοῦμενον ζῶον». Ἦδη στόν χαρακτηρισμό τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τόν φιλόσοφο Ἀριστοτέλη ὡς «ζῶου λόγον ἔχοντος» ἐμπεριέχεται αὐτή ἡ ἔνταση μεταξύ τῆς βιολογικῆς καί τῆς πνευματικῆς φύσεώς μας. Ἀμφίσημος ὁ ἄνθρωπος, ἀμφίσημα καί τά δημιουργήματά του. Αὐτή εἶναι ὁμως ἡ πορεία τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ἐχει λεχθῇ μάλιστα, ὅτι παρὰ τήν ἀμφισημία τῶν τεχνολογικῶν ἐξελίξεων, τό νά ἀπορρίπτουμε τή σύγχρονη τεχνολογία εἶναι «σάν νά ἀρνοῦμεθα νά ἀναπνέουμε».

Καί τά μέσα κοινωνικῆς δικτυώσεως ἔχουν τόν ρόλο τους στό πλαίσιο τῆς συγχρόνου ποιμαντικῆς διακονίας τῆς Ἐκκλησίας, σέ ἓνα ὡρο βεβαίως ὅπου τό ζητούμενο εἶναι ἡ ζωντανή παρουσία τῶν πιστῶν, ἡ προσωπική κοινωνία τῆς ζωῆς, ὅπου δέν ὑπάρχει ὑποκατάστατο γιά τήν ζωντανή, ἐν προσώπῳ συμμετοχή στή Θεία Εὐχαριστία καί στά ἄλλα μυστήρια τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ἐν ἐπιγνώσει τῶν ὁρίων τους, μποροῦν τά μέσα κοινωνικῆς δικτυώσεως νά λειτουργήσουν ὡς ἀπαρχή γιά τήν ἀνακάλυψη, ἐκ μέρους τῶν νέων, τοῦ μηνύματος καί τῆς κλήσεως τῆς Ἐκκλησίας καί νά τοὺς ὀδηγήσουν ἐν συνεχείᾳ σέ ζῶσα συμμετοχή στήν ἐκκλησιαστική ζωή.

Εὐλαβέστατοι κληρικοί,

Νά ἐνθυμῆσθε πάντοτε τοὺς λόγους τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι με Χριστῷ» (Φιλιπ. δ', 13). Τά πάντα εἶναι δωρεά τοῦ Κυρίου μέσα στήν θειανθρώπινη κοινωνία τῆς Ἐκκλησίας. Τίποτε δέν εἶναι δικό μας κατόρθωμα. Ἐμεῖς καταθέτουμε τό ἐλεύθερο «Ναί» στή χάρη τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία θεραπεύει τά ἀσθενῆ καί ἀναπληροῖ τά ἐλλείποντα. Αὐτό εἶναι τό νόημα τοῦ τίτλου «Θεοῦ συνεργοί» (πρβλ. Α' Κορ. γ', 9) γιά τοὺς πιστοὺς.

Περαίνοντες τόν λόγον, ἐπιθυμοῦμε νά ἐκφράσωμε πρὸς ἐσᾶς, προσφιλέστατε ἀδελφέ ἅγιε Αὐστραλίας, τήν Πατριαρχική μας εὐαρέσκεια

διά ὅσα εὐφημα καί σεμνά πράττετε γιά τόν περί ὑμᾶς ἱερό κληρο. Σᾶς ἐπαινοῦμε γιά τήν ποιμαντική σας εὐαισθησία, ἐνσυναίσθηση καί φαντασία, γιά τό γεγονός ὅτι στό πρόσωπό σας ὑπάρχει ἡ δημιουργική σύζευξη ἱερατικής κλήσεως καί θεολογικῆς παιδείας καί ἡ βεβαιότης ὅτι ἡ θεολογική γνώση διευκολύνει τό ἔργο τοῦ κληρικοῦ. Σᾶς συγχαίρομε καί γιά ὅσα ἐπετύχατε εὐρύτερα γιά τήν καλή λειτουργία τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων στή μεγάλη Ἐπαρχία σας, γιά τήν Ὁμογένεια καί τή νεολαία μας, καθώς καί γιά τήν πολύκαρπη συνεργασία σας μέ τίς Ἀρχές τῆς Αὐστραλίας. Αναγνωρίζουμε ἐπίσης τήν πολύ θετική συμβολή καί μαρτυρία τῶν περί ὑμᾶς Θεοφιλεστάτων ἀδελφῶν. Ὁ Θεός νά εὐλογῇ καί νά κρατύνῃ τήν διακονία ὅλων σας.

Μέ αὐτές τίς σκέψεις καί τά αἰσθήματα, παρόντες ἐν πνεύματι μεταξύ σας, εὐχόμεθα εὐλογημένη καί καθ' ὅλα λυσιτελῇ διά τήν ἁγίαν ἀποστολήν τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας τήν παροῦσα Ἱερατική Σύναξη καί ἐπικαλούμεθα γιά ὅλους σας, γιά τήν Ὁμογένεια καί γιά ὁλόκληρο τόν αὐστραλιανό λαό τήν πλουσιόδωρο χάρη καί τό ἀμέτρητον ἔλεος τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης, τοῦ ὁποίου τό πάντιμον καί μεγαλοπρεπές ὄνομα εἴη εὐλογημένον νῦν καί ἀεί καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος Νουθετήριος
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου
κατὰ τὴν σύναξιν τῶν Μοναστικῶν Ἀδελφοτήτων
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης
 (Ἱερὰ Μονὴ Κοιμήσεως Θεοτόκου Πανοράματος, 30 Σεπτεμβρίου 2025)

* * *

Ἱερώτατε Μητροπολίτα Θεσσαλονίκης κ. Φιλόθεε,
 Τιμιώτατοι ἀδελφοὶ Ἱεράρχαι,
 Ὅσιώτατοι Μοναχοὶ καὶ Ὅσιώτατοι Μοναχαί,
 Τέκνα ἐν Κυρίῳ εὐλογημένα,

Χαρὰν ἐξαίρετον δοκιμάζομεν σήμερον ἡ ἡμετέρα Μετριότης καὶ ἡ τιμία Συνοδεία ἡμῶν, εὐρισκόμενοι, κατόπιν τῆς εὐγενοῦς προσκλήσεως σας, Ἱερώτατε ἀδελφέ ἅγιε Θεσσαλονίκης, ἐν τῷ Παρθενῶνι τούτῳ τῆς Δεσποίνης ἡμῶν καὶ Θεοτόκου, ἔχοντες πέριξ ἡμῶν τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀγγελοειδῆ τάγματα, τῶν μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν τὴν τιμιωτάτην ὁμήγυριν.

Ἐκ τοῦ Μεγάλου Μοναστηρίου τοῦ Φαναρίου κομίζομεν τὴν ἀγάπην, τὴν στοργὴν καὶ τὸ ἀνύστακτον ἐνδιαφέρον τῆς Μητρὸς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας πρὸς ἅπαντας καὶ ἀπάσας ὑμᾶς, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἐπιπόθητα καὶ ἠγαπημένα, καὶ ἀσπαζόμεθα ὑμᾶς φιλήματι ἀγίῳ, ἀπονέμοντες ἐνὶ ἐκάστῳ τὴν πατρικὴν καὶ Πατριαρχικὴν ἡμῶν εὐχὴν καὶ εὐλογίαν.

Ὁ μοναχισμὸς συνιστᾷ χαρισματικὴν κατάστασιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ συγχρόνως θεσμὸν ἢ ἰδιαίτεραν τάξιν. Οἱ μονασταὶ ἀπέβαλον τὸν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου διὰ τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν. Δὲν εἶναι ὁμῶς ἀποκεκομμένοι ἐκ τοῦ λοιποῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας, καθ' ὅσον «*διαίρέσεις χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ Πνεῦμα... ἐκάστῳ δὲ δίδεται ἢ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται*», (Α' Κορ. ιβ', 4-11).

Οἱ μονασταὶ διακατέχονται ὑπὸ τοῦ ἐντόνου πόθου τῆς Βασιλείας, ἥτις εἶναι «*ἡ νίθησις, ἡ ἐκθέωσις, ἡ τῶν οὐρανίων θησαυρῶν*

ἀποκάλυψις καὶ κτῆσις καὶ ἀπόλαυσις»⁸, κατὰ τὸν Ἅγιον Ἀρχιεπίσκοπον Θεσσαλονίκης Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν. Ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀποτελεῖ τὴν μόνην ἐπιθυμίαν καὶ τὸν μόνον σκοπὸν ἐν τῷ μονήρει βίῳ. Δι' ὃ καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτοῦ ὡς «στιφοῦ καὶ τεθλιμμένου» ἀποτελεῖ θεολογικὸν ἀτόπημα, καθ' ὅτι ἡ ἀναμονὴ τῆς Βασιλείας καὶ πρόγευσις αὐτῆς ἐν τῇ εὐχαριστιακῇ πραγματώσει τῆς Ἐκκλησίας εἶναι «ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια» (Γαλ. ε, 22), καὶ οὐχὶ θλίψις καὶ στέρησις.

Ἡ βίωσις τῆς μοναχικῆς ἀφιερώσεως ὑπὸ τὴν πνιγερὰν αὐτῆς ἐκδοχήν, καὶ ὄχι ὡς κλήσεως εἰς Δεῖπνον καὶ ἄρα ὡς εὐφροσύνου προσδοκίας, ὁδηγεῖ εἰς ἐκκοσμίκευσιν τῆς μοναχικῆς πολιτείας. Ἡ ἐνασχόλησις τοῦ μοναχοῦ μὲ τὰς ὑποθέσεις καὶ τὰς μερίμνας τοῦ κόσμου ἀποτελεῖ σύμπτωμα τοῦ ὡς ἄνω πνευματικοῦ ἀποπροσανατολισμοῦ, καθ' ὅτι ὁ ἐν λόγῳ μοναχὸς ἐπιζητεῖ ἑτέραν προοπτικὴν καὶ κατεύθυνσιν ζωῆς ἐν τῷ κόσμῳ, ὑπὸ τὸ προκάλυμμα τῆς ἐπιστηρίξεως καὶ συμμετοχῆς εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ δρώμενα, τῆς πνευματικῆς ἀφυπνίσεως τοῦ ποιμνίου καὶ τῆς ἱεραποστολῆς, τῆς διαφυλάξεως τῆς καθαρότητος τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς ὀρθότητος βίου καὶ ἄλλων πολλῶν εὐλογοφανῶν ἀφορμῶν.

Κατ' ἀλήθειαν ὁμως, ταῦτα πάντα συνιστοῦν ἐκτροπὴν ἐκ τοῦ ἐσχατολογικοῦ προσανατολισμοῦ τοῦ μοναχοῦ, ἐφ' ὅσον ἡ ἀποταγὴ τοῦ κόσμου ἀποτελεῖ θεμελιώδη ὄρον τῆς μοναχικῆς πολιτείας. Δι' ὃ καὶ ὁ Ὅσιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης, ἐν τῇ περιωνύμῳ αὐτοῦ «Κλίμακι», θέτει τὴν ἀποταγὴν ὡς πρώτην βαθμίδα ἀνόδου καὶ λέγει χαρακτηριστικῶς: «Ἀναχώρησις κόσμου ἐστὶν ἐκούσιον μῖσος ἐπαινουμένης ὕλης, καὶ ἄρνησις φύσεως δι' ἐπιτυχίαν τῶν ὑπὲρ φύσιν»⁹. Ὁ δὲ ἕτερος διδάσκαλος τῆς μοναχικῆς βιοτῆς καὶ τῆς νοερᾶς προσευχῆς, Ἅγιος Διάδοχος Φωτικῆς, σημειώνει ἐμφαντικῶς: «Ψυχὴ μὴ τῶν κοσμικῶν ἀπαλλαγεῖσα φροντίζων οὔτε τὸν Θεὸν ἀγαπήσει γνησίως οὔτε τὸν διάβολον βδελύσσεται ἀξίως»¹⁰. Ὡς προσφυῶς ἐγράφη ὑπὸ συγχρόνου σοφοῦ θεολόγου, «ὁ μονα-

⁸ Λόγος Ὑπὲρ τῶν Ἱερῶς Ἠσυχάζοντων Ι.3 εἰς τὸ Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ. Ἔργα τ. 2 (Σειρᾶ Ε.Π.Ε 54), Πατερικαὶ Ἐκδόσεις «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», Θεσσαλονίκη 1982, σ. 180

⁹ Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, Κλίμαξ, PG 89, 633 C.

¹⁰ Διαδόχου Ἐπισκόπου Φωτικῆς τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου τοῦ Ἰλλυρικοῦ, Κεφάλαια Πρακτικὰ Γνώσεως καὶ Διακρίσεως Πνευματικῆς ρ', εἰς: Ἁγίου Διαδόχου Φωτικῆς, Ἔργα, Ἱερὰ Μονὴ Σταυρονικήτα, Ἅγιον Ὄρος 2019, σ. 216.

χὸς ἔχει περιβληθεῖ μέλανα στολή καὶ δίνει ὄρκους ἀναχωρήσεως ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ θανάτου ὡς πρὸς τὸν κόσμον. Ἀποτελεῖ ὁξύμωρον τὸ νὰ μετέρχεται ὁ μοναχὸς κοσμικὰς μεθόδους γιὰ νὰ κερδίσει ἀνθρώπους στὸν Χριστό. Ἡ ἱεραποστολή δὲν εἶναι ἔργο τοῦ μοναχοῦ. Ἔργο του εἶναι ἡ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἡ σιωπηλὴ ἀλλὰ καὶ τόσο κραυγαλέα ὑπόμνηση πρὸς ὅλους μας ὅτι ἡ παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. Ἄν ἐκκοσμικευθεῖ ὁ μοναχισμὸς, χάνεται μία δύναμη ποὺ θὰ προστατεύσει τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὴν ἐκκοσμίκευση»¹¹.

Ἡ Ἀγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, μὲ μητρικὰ σπλάγχχνα περιέβαλεν ἀνέκαθεν καὶ περιβάλλει ἔως τῆς σήμερον τὴν μοναχικὴν πολιτείαν διὰ τῆς προστατευτικῆς αὐτῆς ἀγκάλης καὶ στοργῆς. Οὕτω, ἐπαγρυπνεῖ ἀνυστάκτως, ὄχι μόνον διὰ τὴν παραφυλακὴν τῶν ὄρων τῆς Πίστεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀκλινὴ τήρησιν τῶν ὁροθεσιῶν τοῦ μοναχικοῦ βίου. Ταῦτα τὰ ἱερὰ θέμεθλα, κατὰ τὴν μακραίωνα καὶ πολυκύμαντον πορείαν της, διεμορφώθησαν παρὰ τῶν θεοφόρων Πατέρων καὶ καθιερώθησαν ὑπὸ τῶν Ἁγίων Τοπικῶν καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, οὐχὶ βεβαίως ὑπὸ μίαν δικανικὴν ἢ τυπικὴν ἐκδοχήν, ἀλλ' ὑπὸ ἀπολύτως ἰσόρροπον θεώρησιν μεταξὺ Ἀγιοπνευματικῆς καὶ θεσμικῆς συγκροτήσεως, ἥτις πάντοτε ἔχει ἐσχατολογικὸν προσανατολισμόν.

Ὁ μοναχισμὸς δὲν προβάλλει ἑαυτὸν εἰς τὸ Κυριακὸν Σῶμα, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς παράλληλον ἢ καὶ ἐπικουρικὸν ἐκκλησιαστικὸν θεσμόν, ἀλλὰ, ἐκ τοῦ εἶναι του, ὡς φανέρωσιν τῆς ἀληθείας τῆς ἐν Χριστῷ καινῆς ζωῆς καὶ ἐπιβεβαίωσιν τῆς ἐρχομένης Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀπλότης τοῦ βίου ἢ ἐν προσευχῇ, κόπῳ, ἀφανείᾳ καὶ σιωπῇ, ἐργασία τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἢ κάθαρσις τῆς καρδίας ἢ ζήλωσις τῶν κρειττόνων χαρισμάτων τῆς πίστεως, τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς ἀγάπης καί, ἐν τέλει, ἡ ἀέναντος δοξολογία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, ἀποτελοῦν τὸ διαρκῶς ἀνακαινιστικόν, ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου, στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον ὡς καταλύτης διευκολύνει τὴν παρὰ πάντων τῶν πιστῶν ἄρσιν τοῦ σωτηρίου Σταυροῦ πρὸς γεῦσιν τῆς Ἀναστάσεως καὶ μέθεξιν τῶν Ἐσχάτων.

Σεῖς δέ, τέκνα ἡγαπημένα, «μένετε ἐν οἷς ἐμάθετε καὶ ἐπιστώθητε, εἰδότες παρὰ τίνος ἐμάθετε» (πρβλ. Β' Τιμ. γ', 14), διότι ἔχετε τὸ προνόμιον τῆς πνευματικῆς ἀναφορᾶς εἰς τὴν Ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ τῆς διαποιμάνσεως ὑπὸ Ποιμένων ἀξίων

¹¹ Ἰ. Ζηζιούλα, «Ἐκκλησία καὶ ἔσχατα», εἰς τὸ ἔργον: Ἀκαδημία Θεολογικῶν σπουδῶν, Ἐκκλησία καὶ Ἐσχατα, ἐκδ. Καστανιώτη, Ἀθήνα 2003, σ. 40.

καὶ παραδοσιακῶν, ἀμετακινήτως προσδεδεμένων εἰς τὸ ἥθος αὐτῆς, ὡς τυγχάνει καὶ ὁ σήμερον θεοφιλῶς ποιμαίνων τὴν θεοτήρητον καὶ ἱστορικὴν ταύτην Ἐπαρχίαν, Ἱερώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Φιλόθεος, πρὸς τὸν ὁποῖον καταθέτομεν τὰς εὐχαριστίας μας διὰ τὴν εὐγενῆ πρόσκλησιν καὶ τὴν εὐκαιρίαν ταύτην τῆς πρόσωπον πρὸς πρόσωπον κοινωνίας μαζί σας, λίαν ἀγαπητοὶ μοναχοὶ καὶ μοναχαί.

Ἡ δὲ Χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διὰ πρεσβειῶν τῆς Κυρίας Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἐνταῦθα Ἁγίων, εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν!

Ὁμιλία
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος
κ. κ. Βαρθολομαίου
εἰς τό Κολλέγιον «Δελασάλ»
(Θεσσαλονίκη, 30 Σεπτεμβρίου 2025)

* * *

Τιμιώτατοι ἀδελφοί Ἱεράρχαι,

Ἑλλογιμώτατε κύριε Παπαϊωάννου, Γενικέ Διευθυντά τοῦ Κολλεγίου
«Δελασάλ» καί λοιποί ἐλλογιμώτατοι ἐκπαιδευτικοί,

Προσφιλέστατά μας παιδιά, μαθητές καί μαθήτριες,

Ἐκλεκτοί παρόντες,

Μέ αἰσθήματα πολλῆς χαρᾶς βρισκόμαστε σήμερα στούς χώρους τοῦ Κολλεγίου Δελασάλ, ἀνταποκρινόμενοι στήν εὐγενῆ πρόσκλησή σας, Ἑλλογιμώτατε κύριε Γενικέ Διευθυντά, γιά τήν ὁποία ἐκφράζουμε τίς θερμές εὐχαριστίες μας. Ἰδιαίτερη συγκίνηση μᾶς προκαλεῖ ἡ παρουσία τόσο πολλῶν μαθητῶν καί μαθητριῶν, ἐκπροσώπων τῆς νέας γενεᾶς τῆς Ἑλλάδος καί τοῦ μέλλοντός της. Εἴμαστε βέβαιοι, ὅτι τό Κολλεγίό σας τούς προσφέρει ὅλα τά ἀπαραίτητα πνευματικά ἐφόδια γιά δημιουργική πορεία πρὸς τό μέλλον.

Ἡ ζωή σας, ἀγαπητά μας παιδιά, θά ἐκτυλίσσεται μέσα στό περιβάλλον πού δημιουργεῖ ἡ ἱλιγγιώδης πρόοδος τῆς ἐπιστήμης καί τῆς τεχνολογίας, μέ ἀποκορύφωμα τήν ταχύτατη ἀνάπτυξη καί κυριαρχία τῆς τεχνητῆς νοημοσύνης. Ἡ πολιτισμική αὐτή ἔκρηξη, πού ἀλλάζει ριζικά τήν ἀνθρώπινη ζωή σέ ὅλες τίς διαστάσεις της, προσφέρει ἤδη πάμπολλα, καί ἀναμένεται νά ἐπιτύχη ἀκόμη περισσότερα, στήν ἀντιμετώπιση προβλημάτων πού μέχρι τώρα θεωροῦνταν ἀπροσπέλαστα. Δέν θά εἶναι ὁμως ὀριστική λύση τοῦ ἀνθρωπίνου αἰνίγματος, οὔτε θά ἐξελίσσεται ἀνεπηρέαστη ἀπό ἐπικίνδυνες ἀπολυτοποιήσεις καί ἀνέγγιχτη ἀπό τόν γιγαντισμό τοῦ ἐπιστημονισμοῦ.

Ἐμεῖς σᾶς προτρέπουμε νά καλλιεργήτε καί τήν «πνευματική νοημοσύνη», τήν ἐπαφή μέ τίς ὑψηλές ἀξίες τῆς χριστιανικῆς μας παράδοσης καί μέ ἀναφορά στίς ἀνθρωπιστικές κατακτήσεις, πού καί ἐκεῖνες ἔχουν χριστιανικές ρίζες. Ἡ πρόοδος τῆς τεχνολογίας εἶναι

ἀποκάλυψη τῆς ἰσχύος, ἀλλὰ καὶ τῶν ὁρίων τῆς ἀνθρώπινης γνώσης. Ἡ πίστις καταφάσκει τὰ εὐεργετικά γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἐπιτεύγματα τῆς ἐπιστήμης καὶ ἀναδεικνύει τὸ «πέραν τῆς γνώσεως», τὴ διάστασι τοῦ «Ὑπερβατικοῦ». Ἡ ἀναφορά στὸ «Ὑπερβατικό» δίνει στὴν ἀνθρώπινη προσπάθεια ζωτικὴ κατεύθυνσι καὶ προοπτικὴ.

Ποτέ οἱ πνευματικὲς ἀξίες δὲν ἦταν αὐτονόητες. Ἐπρεπε νὰ τίς ἀνακαλύψουμε, νὰ τίς ἐνστερνισθοῦμε, νὰ τίς πραγματώσουμε. Ἡ χριστιανικὴ πίστις εἶναι ἓνα ἡχηρὸ «ναί» στὴ ζωὴ, εἶναι ἔμπνευσις γιὰ δημιουργικὴ δράσι, χαρὰ τῆς κοινωνίας μέ τὸν συνάνθρωπο. Ἡ πνευματικότης, ἡ ἀπλότης, ὁ πολιτισμὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀλληλεγγύης ἀποτελοῦν πολὺτιμη παρακαταθήκη, τὴν ὁποία ὀφείλουμε νὰ σεβώμαστε καὶ νὰ καλλιεργοῦμε. Πρόκειται γιὰ τὸ ἦθος τοῦ «εἶναι» καὶ ὄχι τοῦ «ἔχειν», τῆς ἐλευθερίας ὡς σχέσης καὶ ὄχι ὡς κτήσης ἀγαθῶν καὶ ὡς ἔχειν τοῦ ἑαυτοῦ μας. Ἡ ζωὴ εἶναι πεδίο καὶ εὐκαιρία γιὰ προσφορὰ καὶ διακονία, γιὰ πραγμάτωσι ἀξιών, γιὰ ἐφαρμογὴ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, πυρῆνας τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἀγάπη.

Αὐτὰ δίδαξαν στὴ Μετριότητά μας οἱ δάσκαλοί μας, στὴν Ἱμβρο, στὸ Ζωγράφειο τῆς Πόλης καὶ στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης. Στάσεις ζωῆς, ὄχι μόνο γνώσεις. Μᾶς ἐνστάλαξαν τὴν ἐμπιστοσύνη στὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ, τὸν σεβασμὸ στὶς παραδόσεις μας, τὴν ἀγάπην γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴ φύσιν, τὴν ἀξία τῆς μελέτης καὶ τῆς μόρφωσης, τὴν ἀνάγκη συμβολῆς στὸ κοινὸ καλόν. Πάντοτε θυμόμαστε τὰ λόγια τοῦ φιλοσόφου Ἀριστοτέλη, ὁ ὁποῖος διεκήρυττε, ὅτι στοὺς γονεῖς μας χρεωστοῦμε τὸ ζῆν, στοὺς δασκάλους ὅμως τὸ «εὖ ζῆν» ἢ τὸ «καλῶς ζῆν», μέ τὴν ἔννοια τοῦ «πράττειν τὰ καλά», δηλαδὴ τὴν ἀνθρωπιά καὶ τὴν προσφορὰ στὴν κοινωνία, τὰ πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα, τὴ δημιουργικὴ σχέση μας μέ τὸν πολιτισμό.

Αὐτές τίς ἀξίες ἀγωνίζεσθε καὶ ἐσεῖς νὰ ἐνσπείρετε στὸν νοῦ καὶ τὴν καρδιά τῶν παιδιῶν καὶ τῶν νέων, Ἑλλογιμώτατοι καὶ ἀγαπητοὶ ἐκπαιδευτικοί, μέ τὴ διπλὴ βεβαιότητα γιὰ τὴ δύναμιν τῆς γνώσης, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμβέλεια τῶν πνευματικῶν ἀρχῶν. Ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἡ πρώτη μεγάλη δύναμις σήμερα. Μεγάλῃ πνευματικῇ δύναμει εἶναι παράλληλα καὶ ἡ θρησκεία, γιὰ ἐμᾶς ἡ πίστις στὸν Χριστό, ἡ ὁποία ἀνοίγει στὸν ἄνθρωπο τὴν ὁδὸ τῆς κατὰ χάριν θεώσεως καὶ παράλληλα ἐνισχύει τὸν ἀγῶνα τοῦ γιὰ καλὴ ἐγκόσμια μαρτυρία, γιὰ νὰ ἀναπτύξῃ τὰ χαρίσματά του, νὰ συμβάλῃ στὸν ἀγῶνα γιὰ ἓνα δικαιότερο καὶ εἰρηνικὸ κόσμον καὶ στὴν προστασία τῆς ἀκεραιότητος τῆς δημιουργίας. Ἐχει γραφῆ ὅτι οἱ

Χριστιανοί είναι πιο φιλόανθρωποι από τους ανθρωπιστές, αφού οι αξίες του ανθρωπισμού αποκτούν νέα έκφραση μέσα στο χριστιανικό ήθος, μέ δεδομένο ότι τό δέον περί ανθρώπου στην παράδοσή μας υπερβαίνει τόν ανθρωπισμό. Οί Χριστιανοί καλούμαστε νά θυσιάζουμε τά ατομικά μας δικαιώματα στο όνομα τής αγάπης.

Απαραίτητο παιδαγωγικό πλαίσιο γιά τή μετάδοση τών πνευματικών αξιών στη νέα γενεά είναι ή ζωτική σχέση δασκάλου καί μαθητή. Τό «ήθος του δασκάλου» καί τό «πνεῦμα τής μαθητείας» αποτελοῦν τό μέγιστο κεφάλαιο γιά τήν προαγωγή τής παιδείας μέσα στη σύγχρονη «κοινωνία τής πληροφορίας». Ὁ αὐθεντικός δάσκαλος «διδάσκει μέ αὐτό πού εἶναι», ταυτίζεται μέ τήν παιδευτική ἀποστολή του, τήν ὁποία ὁ Βασίλειος Τατάκης ἀποκαλεῖ «ἀγία ἀποστολή», καί μετατρέπει τούς ἐκπαιδευόμενους σέ γνήσιους μαθητές, γιά τούς ὁποίους ή ιδέα τής μαθητείας θά παραμείνῃ βασική διάσταση τής υπάρξεώς τους σέ ὁλόκληρη τή ζωή τους. Οί μαθητές ἀνταποδίδουν στόν καλό δάσκαλο γνήσια εὐγνωμοσύνη. Ἐλέχθη μάλιστα, ὅτι «μετά τήν ἀγάπη πρὸς τούς γονεῖς μας, καμμία ἀγάπη δέν εἶναι πιο βαθειά καί δέν διαρκεῖ πιο πολύ, ὅσον ή ἀγάπη πρὸς τόν δάσκαλο, ὁ ὁποῖος κατάλαβε καί προώθησε κάποιον ὡς ἄνθρωπο» (Eduard Spranger).

Στόν χώρο τής αὐθεντικῆς παιδείας ἰσχύουν, παρὰ τίς ἀναπόφευκτες ἀλλαγές, τίς συνεχεῖς μεταρρυθμίσεις καί τήν ἄμεση ἐπιρροή τών πολιτισμικῶν ἐξελίξεων, διαχρονικές ἀρχές καί ἀμετακίνητα κριτήρια. Ἡ σύγχρονη ἔκρηξη τής τεχνολογίας δέν ἀκύρωσε τήν ἀλήθεια ὅτι ὁ καλός δάσκαλος τοῦ χθές ἔχει πολλά κοινά μέ τόν υπεύθυνο ἐκπαιδευτικό τής ἐποχῆς μας. Καί ὁ σύγχρονος ἐκπαιδευτικός ἀπευθύνεται σέ παιδιά, ἔστω καί μέ ἀλλαγμένη ἀπό τό τεχνοπῶλο καί τήν ἐξάρτηση ἀπό τόν ψηφιακό κόσμο παιδικότητα. Καί αὐτός πρέπει νά στηρίζει τούς μαθητές καί τίς μαθήτριες, ὥστε ή ἀπόκτηση γνώσεων νά συμβαδίζει μέ τήν ἐδραίωση ἀξιολογικοῦ προσανατολισμοῦ, κοινωνικῆς καί περιβαλλοντικῆς εὐαισθησίας καί, ἀκόμη, νά συμβαδίζει μέ τήν ἀνάπτυξη ὑπευθυνότητας. Καί σήμερα τό ἔργο τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ εἶναι ἰδιαίτερος ἀπαιτητικό, ὅπως ὑπῆρξε ἀνέκαθεν. Παραμένουν σέ ἰσχὺ τά λόγια τοῦ ἀρχαίου φιλοσόφου, ὅτι πολλά πράγματα στη ζωή μας εἶναι «ὦνητά ἀργυρίου», ἀγοράζονται δηλαδή μέ χρήματα. Ἀλλά, ὅμως, ὅπως ή παιδεία, εἶναι ὑπόθεση «χρόνου καί ἐπιμελείας», ὄχι χρημάτων.

Τό Κολλέγιο «Δελασάλ» διασώζει τόν πολιτισμό τής γνήσιας παιδείας, ή ὁποία εἶναι πάντοτε παιδεία ἐλευθερίας καί εὐθύνης.

Τά Έκπαιδευτήριά σας αποτελοῦν σύμβολο ενός ὑψηλοῦ ἀξιακοῦ προσανατολισμοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένος μέ τίς πνευματικές καταβολές τοῦ πολιτισμοῦ μας. Τά ἀληθινά πράγματα δέν ἔχουν ἡμερομηνία λήξεως. Τό πνεῦμα διακονίας, ἡ ἐπιστημονική γνώση συνδυασμένη μέ τήν πνευματική διάσταση, τήν ὑπευθυνότητα, τίς ἠθικές καί ἀνθρωπιστικές ἀρχές καί τή χριστιανική παρακαταθήκη, ἡ ὁλιστική θεώρηση καί ἡ ἐμπιστοσύνη στή νέα γενεά, συγκροτοῦν ἕνα μοντέλο παιδείας μέ βέβαιο μέλλον, μέ ἐμβέλεια καί βάθος. Ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας (Κρήτη, 2016) ὑπενθύμισε μέ ἔμφαση, ὅτι ἡ μορφωτική πρόταση τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ παιδεία, «ἡ ὁποία ἀποβλέπει ὄχι μόνον εἰς τήν νοητικήν καλλιέργειαν, ἀλλά καί εἰς τήν οἰκοδομήν καί τήν ἀνάπτυξιν τοῦ συνόλου ἀνθρώπου ὡς ψυχοσωματικῆς καί πνευματικῆς ὀντότητος, συμφώνως πρός τήν τρίπτυχον ἀρχήν Θεός, ἄνθρωπος, κόσμος» (Εγκύκλιος, §9).

Μέ αὐτές τίς σκέψεις καί τά αἰσθήματα, εὐχαριστοῦμε ἀκόμη μία φορά γιά τήν εὐγενική πρόσκληση καί τήν ωραία εὐκαιρία αὐτῆς τῆς πρόσωπον πρός πρόσωπον ἐπικοινωνίας μέ ὅλους ἐσᾶς καί ἰδιαίτερος μέ τά παιδιά σας, τά μάτια τῶν ὁποίων, ὅπως ἔλεγε ἕνας μέγας φιλόσοφος τοῦ 18^{ου} αἰῶνος, «εἶναι πιό λαμπερά κι ἀπό τόν ἥλιο». Ἡ σπουδαία προσπάθεια τοῦ Κολλεγίου σας καί ὅλων τῶν σχολείων «Δελασάλ» παγκοσμίως, ἐκπροσωπεῖ, μέ ἀκλόνητη ἐμπιστοσύνη στή μεταμορφωτική δύναμη τῶν χριστιανικῶν ἀξιῶν, ἕνα ὑψηλό παιδαγωγικό ὄραμα, πού εἶναι προσανατολισμένο στή μετάδοση καί καλλιέργεια στή μαθητιῶσα νεολαία, μαζί μέ τή γνώση καί ἥθους διακονίας καί προσφορᾶς, πολιτισμοῦ ἀλληλεγγύης, σεβασμοῦ τῆς δημιουργίας καί πνεύματος ἀνοικτοσύνης καί διαλόγου.

Νά εἴσθε ὅλοι εὐλογημένοι, καί ὁ Θεός τῆς ἀγάπης καί τῆς εἰρήνης νά σκέπη τή ζωή καί τά ἔργα σας, νά κρατύνῃ τόν καλόν ἀγῶνα σας. Καλή πρόοδο ἀγαπητά μας παιδιά. Ὁ Πατριάρχης σας προσεύχεται γιά ἐσᾶς καί τούς ἀγαπημένους σας.

Σᾶς εὐχαριστοῦμε ὅλους γιά τήν προσοχή σας!

Ὁμιλία
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. κ. Βαρθολομαίου
κατά τὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὰ Ἑκπαιδευτήρια
«Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος»
(Θεσσαλονίκη, 30 Σεπτεμβρίου 2025)

* * *

Τιμιώτατοι ἀδελφοί Ἱεράρχαι,

Ἑλλογιμώτατοι διδάσκοντες στὰ Ἑκπαιδευτήρια «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος»,

Ἀγαπητά μας παιδιά, μαθητές καί μαθήτριες,

Ἐκλεκτοί παρόντες,

Ἀσμένως ἀποδεχθήκαμε τὴν εὐγενικὴ πρόσκληση νὰ ἐπισκεφθοῦμε τὰ Ἑκπαιδευτήρια «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος» καί νὰ γνωρίσουμε ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸ σπουδαῖο μορφωτικὸ ἔργο πού ἐπιτελεῖται ἐδῶ, πραγματώνοντας τοὺς ὁραματισμοὺς τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κυροῦ Λεωνίδου Παρασκευοπούλου, ἱδρυτοῦ τοῦ σημαντικοῦ τούτου θεσμοῦ, γιὰ μιὰ αὐθεντικὴ παιδεία. Πηγὴ ἰδιαιτέρας χαρᾶς εἶναι ἡ παρουσία τῶν μαθητῶν καί τῶν μαθητριῶν, τῶν παιδιῶν μας, πού προετοιμάζονται ἐδῶ, μέ τὴ δική σας καθοριστικὴ συμβολή, Ἑλλογιμώτατοι καί ἀγαπητοὶ ἐκπαιδευτικοί, γιὰ νὰ εἰσέλθουν στὸν στίβο τῆς ζωῆς, νὰ ἐνταχθοῦν στὴ σύγχρονη κοινωνία, καί νὰ καταθέσουν, ἀναλόγως μέ τὰ χαρίσματά τους, τὴ συμβολή τους στὴν πορεία τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, μέ ὑγιὲς αἰσθητήριό γιὰ τὰ οὐσιώδη τῆς ζωῆς πού ἔχουν ἀποκτήσει καί ἀναπτύξει ἐδῶ, στό σχολεῖο τους καί τὸ σχολεῖο σας.

Οἱ λέξεις «δάσκαλος» καί «μαθητής» κατονομάζουν δύο πολύτιμες κατακτήσεις στὸν χώρο τῆς παιδείας. «Τό νὰ δώσης ἀγωγή ἀπαιτεῖ ἀγάπη, τέχνη καὶ κόπο», σημειώνεται στό ὥραϊο κείμενο «Τό Ἅγιον Ὅρος καί ἡ παιδεία τοῦ Γένους μας». Δέν εἶναι τυχαῖο, ὅτι παρὰ τίς ταχύτατες ἀλλαγές στὸν χώρο τῆς ἐκπαίδευσης, ὁ δάσκαλος παραμένει ἡ «ψυχὴ τοῦ σχολείου». Χαιρετίζουμε τὸ γεγονός ὅτι τὰ Ἑκπαιδευτήριά σας δίνουν μεγάλη σημασία στὴν ἐπιλογή ἱκανῶν καί ἀφιερωμένων στὴν ἀποστολή τους ἐκπαιδευτικῶν. Ὅντως, χρειαζόμαστε ἐκπαιδευτικούς

μέ ἄρτια ἐπιστημονική καί διδακτική κατάρτιση, ἀλλά καί μέ τό «ἦθος τοῦ δασκάλου», οἱ ὅποιοι βλέπουν τό ἔργο τους ὡς ὑψηλό λειτούργημα καί προτεραιότητά τους εἶναι ἡ πρόοδος καί ἡ προκοπή τῶν μαθητῶν καί τῶν μαθητριῶν. Χωρίς καλούς δασκάλους καμμία μεταρρῦθμιση τῆς ἐκπαίδευσης δέν καρποφορεῖ.

Ὁ δάσκαλος ἀντιστέκεται στή μετατροπή τῆς διδασκαλίας σέ ἀπλή «πληροφόρηση», θεωρεῖ τήν ἀποστολή του ὡς «ἀγωγή ἀξιών», ἡ ὁποία λειτουργεῖ λυσιτελῶς μόνον μέσα σέ σχεσιακό περιβάλλον, ὅπου οἱ ἐκπαιδευόμενοι ἀναπτύσσουν γνήσιο πνεῦμα μαθητείας. Οἱ σύγχρονες τεχνολογικές, οἰκονομικές καί πολιτισμικές ἐξελίξεις, ὁδήγησαν σέ βαθειά ἀλλαγὴ τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Ἐγινε μάλιστα λόγος γιά «ἐξαφάνιση τῆς παιδικῆς ἡλικίας» καί γιά ἀρνητική γιά τήν παιδική ψυχὴ «πρώιμη συμμετοχὴ τῶν παιδιῶν στά προβλήματα, τοὺς διχασμοὺς καί τὸν εὐδαιμονισμό τοῦ κόσμου τῶν ἐνηλίκων».

Υπὸ τίς νέες αὐτές συνθήκες, ἡ διαπαιδαγώγηση τῆς νέας γενεᾶς καθίσταται πιό πολύπλοκη. Ποτέ βεβαίως, ὅπως ἔχει προσφῶς παρατηρηθῇ, «ἡ ἀνθρωπιά δέν εἶναι δεδομένη, ἀλλὰ πάντοτε ἀποτελεῖ καθῆκον καί χρέος, κάτι πού πρέπει νά κατακτηθεῖ μέ ἀγῶνες καί θέλει χρόνο νά ἀναπτυχθεῖ καί νά καρποφορήσει. Δέν ὑπάρχουν εὐκολες λύσεις στὸν δρόμο πρὸς τὴν ἐλευθερία». Οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας ὀνόμαζαν τὴν πορεία πρὸς τὴν ἀληθινὴ ἐλευθερία «ὄρθιον οἶμον», ἀνηφορικό δρόμο. Τό πῶς μιὰ κοινωνία ἐκτιμᾷ καί ὁργανώνει τὴν ἐκπαίδευση τῆς νεότητος, τό πῶς βλέπει τὸν δάσκαλο καί τὸν μαθητή, τό σχολεῖο καί τοὺς σκοποὺς τῆς παιδείας, ἀποκαλύπτει τό ἐπίπεδο τοῦ πολιτισμοῦ της καί τὴν ποιότητα τῶν ἐπιλογῶν καί τῶν ὁραματισμῶν της.

Ἡ καταλυτικὴ παρουσία καί ἡ εὐρύτατη χρῆση τῶν νέων τεχνολογιῶν χαρακτηρίζεται ὡς ἡ μεγαλύτερη πρόκληση στὴν ἱστορία τῆς ἐκπαίδευσης. Αναμφισβήτητα, ἡ ἐξέλιξη αὐτὴ ἔχει τίς θετικές της πτυχές. Τό σύγχρονο σχολεῖο εἶναι ἀναπόσπαστο μέρος τῶν πολιτισμικῶν ἐξελίξεων καί ὀφείλει νά προετοιμάζη τὴ μαθητιῶσα νεολαία γιά νά ἐνταχθῇ καί νά ἀναπτυχθῇ δημιουργικά μέσα στό νέο αὐτό παγκόσμιο πολιτισμικό περιβάλλον. Πάντως, ἡ θεώρηση τοῦ ρόλου τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ, πρωτίστως ὡς «διευκολυντὴ μάθησης» στό «ψηφιακὸ σχολεῖο», λειτουργεῖ εἰς βάρος τῆς παιδαγωγικῆς του ἀποστολῆς. Ἡ ἀγωγή καί ἡ παιδεία ἀναφέρονται ὅχι πρωτίστως σέ αὐτό πού εἶναι, ἀλλὰ σέ αὐτό πού ὀφείλει νά εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Ἐδῶ

βρίσκεται τό μεγαλειό της ιδέας της παιδείας, ή όποία συνδέεται μέ τίς πνευματικές παραδόσεις καί μέ τίς άκατάλυτες ήθικές καί άνθρωπιστικές άξίες.

Είναί χαρακτηριστικό, ότι ή Έκκλησία μας, καθ' όλη τήν πορεία της, έδειξε ιδιαίτερο ένδιαφέρον γιά τήν παιδεία, τήν θύραθεν καί τήν κατά Χριστόν. Τό Οίκουμενικό Πατριαρχείο διέσωσε καί καλλιέργησε τήν πνευματική καί γλωσσική μας ταυτότητα σέ καιρούς ευδίας καί καιρούς κλύδωνος, ιδρύοντας σχολεία καί Ακαδημίες, καλώντας σοφούς καί φιλογενείς διδασκάλους, αλλά καί μέ τό παιδευτικό έργο πού έπιτελείται από τήν ίδια τή ζωή της Έκκλησίας, τή διδασκαλία της, τήν θεία λατρεία, τό ήθος της άλληλοβοηθείας καί αγάπης, τήν έλπίδα της αιωνιότητος.

Καί σήμερα τό Οίκουμενικό Πατριαρχείο διακηρύττει, σύμφωνα καί πρós τίς αποφάσεις της Αγίας καί Μεγάλης Συνόδου της Όρθοδόξου Έκκλησίας (Κρήτη, 2016), ότι ή πίστη στόν Θεό της αγάπης όχι μόνον δέν μās αποκόπτει από τόν κόσμο, αλλά μās ενισχύει στόν άγώνα της ζωής, στηρίζει τίς δημιουργικές μας δυνάμεις καί προάγει τή συμβολή μας στήν ανάπτυξη του πολιτισμού. Πιστεύουμε, ότι ή άδιαφορία γιά τίς θετικές δυνατότητες της τεχνολογίας ή ή άπόρριψή τους πηγάζει από μία παρανόηση του χριστιανικού ήθους καί ουδόλως άποτελεϊ συνέπεία του. Χρήση τή τεχνολογίας δέν σημαίνει όμως κατάφαση όλων τών διαστάσεων της τεχνολογικής επανάστασης, ούτε ταύτιση της ιδέας της προόδου μέ τήν πρόοδο της τεχνολογίας. Όλοι γνωρίζουμε, ότι πολλά μεγάλα προβλήματα της ανθρωπότητος δέν επιλύονται μέ τή βοήθεια της έπιστήμης καί της τεχνολογίας. Άλλες πνευματικές δυνάμεις καλούνται -καί θά καλούνται καί στό μέλλον- νά δώσουν άπαντήσεις στά ζητήματα αυτά.

Η χριστιανική μας πίστη είναι ή πρώτη μεταξύ αυτών τών πνευματικών δυνάμεων. Οί Όρθόδοξοι Χριστιανοί είμαστε κληρονόμοι καί συνεχιστές μιās μοναδικής πνευματικής παράδοσης, ή όποία μās έμπνέει καί διδάσκει καί γιά τήν αντιμετώπιση τών συγχρόνων προκλήσεων, αλλά καί γιά τήν αξιοποίηση τών θετικών δυνατοτήτων του πολιτισμού. Είναι αυτονόητο, ότι ή μαρτυρία της Όρθοδοξίας στόν σύγχρονο κόσμο είναι άδύνατον νά δοθῇ, όταν άγνοούμε τόν κόσμο ή τόν άπορρίπτουμε, ούτε βέβαια, όταν ταυτιζόμαστε μέ αυτόν.

Μέσα στό σύγχρονο σχολείο, ή παιδεία όφείλει νά λειτουργη ως «άγωγή έλευθερίας καί ευθύνης», ως αξιοποίηση μιās πνευματικής

παρακαταθήκης, πού δέν ἔχει ἡμερομηνία λήξεως. Εἴμαστε βέβαιοι, ὅτι ὅλοι ἐσεῖς, Ἑλλογιμώτατοι ἐκπαιδευτικοί, ἀντιστέκεσθε στίς τάσεις συρρίκνωσης τοῦ σύγχρονου σχολείου σέ χώρο ὅπου προσφέρεται μόνο χρηστική γνώση καί ὄχι πνεῦμα διακονίας καί ἀλληλεγγύης. Δύναμη δέν εἶναι μόνον ἡ γνώση, ἀλλά καί ἡ πίστη, πού μᾶς ἀνοίγει τήν πύλη γιά νά ζήσουμε μία ἄλλη ἐλευθερία, ἡ ὁποία, ὅπως ἔχει γραφή, «ὑπερβαίνει τίς ἄλλες ἐλευθερίες, ὅσο ὁ οὐρανός τῆ γῆ».

Σᾶς καλοῦμε νά στηρίζετε τή στοχοθεσία τῆς σχολικῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς, ἡ ὁποία εἶναι «τό κατ' ἐξοχήν μάθημα πολιτισμοῦ τοῦ προσώπου», στρέφει τά παιδιά πρὸς τό «ἐν, οὐ ἔστι χρεία» καί πρὸς τό βάθος τῶν πραγμάτων, ἀποκαλύπτει τόν πνευματικό, τόν ἀνθρωπιστικό καί τόν πολιτισμικό πλοῦτο τῆς Ὁρθόδοξης παράδοσης, ἀξίες μέ παγκόσμια ἐμβέλεια, πού συνέβαλαν καθοριστικά στή διαμόρφωση τοῦ πολιτισμοῦ μας, καί εἶναι βέβαιοι ὅτι θά παραμείνουν κομβικῆς σημασίας γιά τή διαφύλαξη τῆς ἰδιοπροσωπίας μας.

Στό πνεῦμα αὐτό, συγχαίρουμε καί ἐπαινοῦμε ὅλους σας, ἀγαπητοὶ διδάσκοντες, γιά τήν προσφορά σας στήν παιδεία. Διαβεβαιώνουμε τοὺς νεούς καί τίς νέες μας, ὅτι τρέφουμε μεγάλη ἐκτίμηση γιά τίς εὐαισθησίες καί τά ὁράματά τους, γιά τό ἔμπρακτο ἐνδιαφέρον τους γιά τήν προστασία τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, καί τοὺς διαβεβαιώνουμε ὅτι οἱ ἀξίες τῆς Παράδοσής μας μποροῦν νά συνυπάρξουν καί νά συνδυασθοῦν μέ τόν σύγχρονο τρόπο τοῦ βίου, σέ μία δημιουργική σύνθεση, χωρίς συμβιβασμούς στά οὐσιώδη.

Ἐκφράζουμε τήν πεποίθησή μας ὅτι τό ὄραμα τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Λεωνίδου Παρασκευοπούλου γιά τήν παιδεία, τό ὁποῖον ἤδη ἐπὶ πέντε δεκαετίες, καρποφόρησε δαψιλῶς, ἐγγυᾶται τήν εὐδόκιμη πορεία τῆς Ἐκπαιδευτηρίων σας πρὸς τό μέλλον, μέ λάβαρο τήν πρόταση ζωῆς καί ἐλευθερίας τῆς Ὁρθοδοξίας. Ὁ Κύριος τῆς δόξης νά ἀναπαύῃ τήν ψυχὴ τοῦ ἀειμνήστου ἀδελφοῦ Λεωνίδου ἐν Χώρᾳ Ζώντων καί ἐν σκηναῖς δικαίων καί νά χαρίζῃ σέ ὅλους ἐσᾶς καί τοὺς ἀγαπημένους σας ὑγεία, προκοπὴν βίου, πρόοδο καί κάθε ἄνωθεν εὐλογία.

Σᾶς εὐχαριστοῦμε γιά τήν προσοχή σας!

ΜΕΡΟΣ Β'**ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ, ΜΕΛΕΤΑΙ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ**

**Ἐπιστολὴ τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς Ἀλβανίας
πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα**

**Republic of Albania
Prime Minister**

Tirana, 30 June 2025

Your All-Holiness,

It is with great joy and sincere appreciation that I received your gracious letter on the inaugural official visit of His Beatitude John, Archbishop of Tirana, Durres, and all Albania, to the Ecumenical Patriarchate.

On behalf of the Albanian Government, I wish to express my gratitude for the fraternal welcome you extended to the Primate of the Autocephalous Orthodox Church of Albania, who is a worthy son of our nation and a pastor beloved and respected by all.

Your kind words and thoughtful gestures reflect the enduring spiritual and cultural ties uniting Orthodox communities. I am especially touched by the generous offering sent by Your All-Holiness; both the beautifully prepared sweets and the volumes you have shared, which highlight the contemporary mission of the Church of Constantinople in addressing global and social challenges. These tokens of friendship and respect are truly appreciated.

Allow me also to express my heartfelt thanks for your personal invitation to visit the Sacred Centre of Orthodoxy at the Phanar. In this regard, I always recall with pleasure and emotion my last official visit to the Ecumenical Patriarchate a few years ago. It is always enriching to approach Your All-Holiness to receive precious counsel drawn from the treasury of Orthodox tradition and from a long pastoral experience – an

experience that has most recently led the World Council of Churches to rightly recognize You as a *Highly Respected Global Moral Voice*.

In this year marking the 1700th anniversary of the Council of Nicaea, I would consider it a great honour to undertake such a visit, and I will make every effort to ensure that it may be realized in the near future.

With deepest respect, and wished for your continued health, wisdom, and strength in your sacred mission, please accept Your All-Holiness the assurances of my highest consideration.

Sincerely,

Edi Rama

**Τὸ μυστήριον τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου
Νικόλαον, Σπυρίδωνα, Ἀθανάσιον, Ἐτοιμάσιον καὶ πάντας τοὺς
Θεηγόρους 318 Πατέρας προφρόνως τιμῶμεν ἐν Θάσῳ**

Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Μελίτωνος

Ὅταν κανεὶς καλεῖται νὰ ὁμιλήσῃ διὰ τὴν Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας, καὶ μάλιστα διὰ τὰ ὅσια καὶ ἱερὰ καὶ μεγάλα πού ἱερουργήθησαν διαχρονικῶς εἰς τοὺς ἱερούς χώρους τῆς· ὅταν μάλιστα ἐκπροσωπεῖ θεσμόν ἱερὸν καὶ καταξιωμένον, πρωτεργάτην τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τῆς Νικαίας διαδραματισθέντων, τὸν θεσμόν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καὶ τὸν Προκαθήμενον αὐτοῦ, Παναγιώτατον Πατριάρχην Βαρθολομαῖον, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν ὁποίων συνέρχεται ἡ ἐπιστημονικὴ-ἀκαδημαϊκὴ αὕτη καὶ πνευματικὴ συνεστίασις καὶ αἱ λοιπαὶ ἐόρτιοι ἐκδηλώσεις τοῦ εὐλογημένου Δήμου τῆς Θάσου· ὅταν καλῆται νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῆς «ἀληθείας, τοῦ φωτός καὶ τῆς ζωῆς», τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ¹· ὅταν κανεὶς καλῆται νὰ ὁμιλήσῃ ἐν τόπῳ ὅπου βέβηλοι πόδες οὐκ ἐπάτησαν καὶ ἐπικρατεῖ «τό σμαραγδί τοῦ Αἰγαίου» αὐτὸ καὶ τηρεῖται ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων καιρῶν μας τὸ ἱερὸν καὶ τὸ ὅσιον καὶ τὸ μέγα καὶ ἀσφαλές τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ εὐσεβοῦς Γένους μας· ἀσφαλῶς καὶ καταλαμβάνεται ὑπὸ δέους καὶ ἐκπλήξεως καὶ ἀπορίας, ἀδυνάτου οὐσης ἀσφαλῶς τῆς προσψαύσεως τοῦ ἀκαταλήπτου καὶ παντοδυνάμου Κυρίου τοῦ ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ πάσης παρακλήσεως, τοῦ τὰ πάντα ὁδηγοῦντος πρὸς τὸ ἡμέτερον συμφέρον.

Μεταφέρω, λοιπόν, πρωτίστως πρὸς ἅπαντας ὑμᾶς, ἀδελφοί καὶ πατέρες, Σεβασμιώτατε ἀδελφέ ἅγιε Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κύριε Στέφανε, ἀδελφοί Ἀρχιερεῖς, κλεινὲ ἅγιε Μεσσηνίας καὶ ἀγαπητέ ἅγιε Θεσπιῶν, καὶ Ἐντιμότητε καὶ φίλτατε κύριε Δήμαρχε τῆς περικλεοῦς νήσου Θάσου, τὸν ἀδελφικὸν χαιρετισμὸν καὶ τὴν μαρτυρίαν καὶ τὸ διαχρονικὸν μαρτύριον τῶν χώρων ἐκείνων, τῶν μοναδικῶν καὶ ἀνεπαναλήπτων, τῶν ἱστορικῶν καὶ συγχρόνων, ὅπου ἐθεολογήθη καὶ ἱερουργήθη συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως καὶ ὀρθοδόξως τὸ μυστήριον τὸ ἀπ' αἰῶνος κεκρυμμένον, ὡς παρελήφθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ ἀλληλοδιαδόχως διὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Πατέρων, τῶν οἰκοδομησάντων «δένδρον ἀρετῆς μέγα»². Ὡς ἀληθῶς οἱ χῶροι οὗτοι τῆς καθ'

¹ πρβλ. Ἰω. 14, 6.

² Βασίλειος, Μητροπολίτης Νικαίας, Ὁ ἐν Νικαίᾳ Ναός τῆς Θεοτόκου, Συνοπτικὴ ἐπισκόπησις, Ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου, ἐν Κ/πόλει 1912,

ἡμᾶς Ἀνατολῆς, ἐξαιρέτως τῆς Ἰωνίας καί τῆς Καππαδοκίας, φωτίζουν φωτὶ ἀπροσίτῳ ἐπὶ δεκαεπτὰ καὶ πλέον αἰῶνας το στερέωμα τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐνσαρκοῦται καὶ ἀποκαλύπτεται διαχρονικῶς ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Σᾶς μεταφέρω συγχρόνως τὸν ἀδελφικὸν καὶ πατρικὸν χαιρετισμὸν καὶ τὰς εὐχὰς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ ὁποίου τελεῖ ἡ ἐπετειακὴ αὕτη ἐκδήλωσις, τιμῶσα καὶ τὴν Νίκαιαν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἰδίᾳ ὅμως τὴν Ἀποστολικὴν Θάσον.

Βεβαίως, νὰ ὁμολογήσω εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὅτι αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν ἄπειρον καὶ ἄμοιρον ἀρθρώσεως τοῦ προσήκοντος λόγου ἐνώπιον τοῦ ἀποκαλυπτομένου ἐνώπιόν μας μυστηρίου τοῦ Θεοῦ, τῆς Ἀγίας Ἀ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῆς ἀρχῆς καὶ συγχρόνως τῆς σφραγίδος τῆς Συνοδικῆς παραδόσεως τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς παρέδωκαν ταῖς παρελθούσαις γενεαῖς καὶ ἡμῖν «οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ Λόγου»³, καὶ ἐνώπιόν σας ἀδελφοί καὶ πατέρες.

Περὶ τῆς ἀμολύντου καὶ ἀμώμου, μὴ «ἐχούσης σπῖλον ἢ ρυτίδα»⁴ Ἐκκλησίας «ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι (ἀλλοίαν) διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων (καὶ βεβιωμένων) ἐν ἡμῖν πραγμάτων»⁵ καὶ προσεπάθησαν νὰ μολύνουν ἀνά τοὺς αἰῶνας οἱ ποικιλώνυμοι «προβατόσχημοι λύκοι» οὗτοι, οἱ ὅποιοι εἰσελθόντες οὐχὶ διὰ τῆς «Θύρας», ἣτις ἐστὶ Ἰησοῦς Χριστός, Θεοῦ Υἱός, Σωτὴρ, ἐν τῇ θεῇ παρεμβολῇ τῆς Ἐκκλησίας, ἐκήρυξαν «Θεὸν ἀλλότριον».

Ἡ ταπεινὴ ἀναφορά τοῦ ὁμιλοῦντος, θὰ περιορισθῇ εἰς τὴν εὐδαίμονα πόλιν τῆς Νικαίας τῆς Βιθυνίας, καὶ εἰς τὰς ἐν αὐτῇ συνελθούσας Ἀ' καὶ Ζ' Οἰκουμενικὰς Συνόδους, ἰδιαίτερος εἰς τὴν πρώτην, καὶ εἰς τοὺς συγκροτήσαντας αὐτὴν 318 Πατέρας, μέ ἰδιαίτεραν μνηεῖαν τῶν Ἀγίων Νικολάου Μύρων, Σπυριδῶνος Τριμυθοῦντος, Ἀθανασίου (τότε ἀρχιδιακόνου καὶ μετέπειτα Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας), τοῦ Μεγάλου, Ἐτοιμασίου Φιλαδελφείας, καὶ Ἀριστάρχου ἢ Μάρκου Θάσου, τοῦ ἰδικοῦ σας προπάτορος, ἀδελφοί καὶ πατέρες καὶ φίλοι Θάσιοι.

Οἱ Πατέρες οὗτοι, οἱ διὰ τῆς διδασκαλίας των συμβαλόντες εἰς τὴν ἔκβασιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἀ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀνεδείχθησαν

σελ. 32.

³ Λουκ. 1, 2.

⁴ Ἐφεσ. 5, 27.

⁵ Λουκ. 1, 1.

ἀληθῶς «τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως στυλοὶ ἀμετάθετοι»⁶ καὶ «πρόμαχοι τῆς Ἀληθείας πιστότατοι»⁷, δογματίσαντες ἀληθῶς καὶ πολιτευθέντες εὐσεβῶς, τιμώμενοι ἀπὸ τοὺς πιστοὺς «ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς»⁸, καὶ ἀποτελοῦν, ὡς μετασχόντες εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, τὴν ἀληθεστάτην μαρτυρίαν τῆς διὰ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων καὶ αὐτοπτῶν τοῦ Λόγου καὶ τῶν Ἀγίων Πατέρων ἀκραιφνοῦς παραδόσεως τοῦ μυστηρίου τῆς σωτηρίας ἡμῶν. Ἐτοιμάσιος Ἐπίσκοπος Φιλαδελφείας, ὁ ἔνδοξος οὗτος προκάτοχος τῆς ἐμῆς ἐλαχιστότητος τὴν ἀληθῆ ἐτοιμάζει τράπεζαν τῶν δογμάτων καὶ συγκαλεῖ ὄντως εἰς πνευματικὴν ἐστίαν, εἰς ξενίαν δεσποτικὴν καὶ ψυχотρόφον τράπεζαν, ἐτοιμασθεῖσαν σήμερον ἐνώπιόν μας κόποις ἀνυστάκτοις τοῦ διαδόχου τοῦ Θάσου Μάρκου - Ἀριστάρχου, τοῦ ἀληθῶς φυλάσσοντος τὴν πατερικὴν παράδοσιν καὶ ἀλήθειαν Σεβ. Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Στεφάνου, ἀληθοῦς στεφάνου τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἱεραρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Οὕτω ἀπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Μάρκου - Ἀριστάρχου ἕως τοῦ ἀδελφοῦ Μητροπολίτου Στεφάνου ἡ εὐλογημένη νῆσος Θάσος φυλάττει τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τῆς Νικαίας, τὴν ἐν αὐτῇ διὰ τῶν 318 θεοφόρων Πατέρων χαραχθεῖσαν εἰς τὰς καρδίας τοῦ Ὁρθοδόξου πληρώματος καὶ εἰς τὴν κοινὴν συνείδησιν τῆς Μιᾶς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Περὶ μὲν τῆς πόλεως τῆς Νικαίας δανέιζομαι τὸν περὶ τῆς εὐκλεοῦς πόλεως ταύτης λόγον τοῦ ἀπὸ Νικαίας Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βασιλείου τοῦ Γ', ἀνδρὸς ἐπὶ παιδείᾳ καὶ λογιότητι καὶ πάσῃ ἀρετῇ διακριθέντος, ἀποφαινομένου ὅτι «ἡ Νίκαια ἡ περικλεὴς καὶ αἰδιδίμος, τῆς Ἑλληνικῆς Βιθυνίας ἡ ἀρχαία μητρόπολις, τό στερρόν καὶ ἀσύντριπτον τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας ἔρεισμα, ἡ ζῶσα νῦν νεκρά καὶ τεταπεινωμένη εἰς τό ἔπακρον, διήνυσε βίον μακρόν, παντοίων μεγαλουργημάτων καὶ περιπετειῶν πλήρη. Ἰδίᾳ δέ διεκρίθη ὡς πλουσία ἐστία τηλαυγοῦς λαμπηδόνης ἐκκλησιαστικοῦ καί... Ἑλληνικοῦ μεγαλείου. Δι' ὃ ἀνεξίτηλον παραμένει τό μέγα αὐτῆς ὄνομα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα»⁹.

1. Ἡ Νίκαια, πόλις ἀπ' ἀρχῆς ἑλληνική, ἐν καλλίστῳ χώρῳ παρὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς Ἀσκανίας λίμνης κειμένη, λίαν ἐνωρὶς ἀνεδεῖχθη πολυάνθρωπος, κραταιά καὶ

⁶ Ἰωάννης Χρυσόστομος, *Εἰς τοὺς ἀγίους δώδεκα Ἀποστόλους*, PG 59, σελ. 495.

⁷ Μηναῖα τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ..., τομ. III, Ρώμη 1896, σελ. 276.

⁸ Ἐφ. 5, 19.

⁹ Βασιλείος Μητροπολίτης Νικαίας, ἔνθ. ἀν., σελ. 3.

εὐδαίμων. Οἱ πρῶτοι θεμελιωταί αὐτῆς Μακεδόνες Βοττιαῖοι, ὡς σεῖς, οἱ πραγματικοὶ Μακεδόνες τῆς περιοχῆς ταύτης, ὠνόμασαν αὐτὴν Ἀγκώρην. Εἶτα δὲ ὁ Ἀντίγονος εὐρυτέραν ταύτην καταστήσας, τὴν μετωνόμασεν ἀφ' ἑαυτοῦ Ἀντιγόνειαν (310 π.Χ.). Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Λυσίμαχος (300 π.Χ.) τὴν μετωνόμασε Νίκαιαν, καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἀνέπτυξεν αὐτήν. Οἱ χρόνοι τῆς νεωτέρας θεμελιώσεως διὰ τοῦ Ἀντιγόνου καὶ τοῦ Λυσιμάχου ἦσαν οἱ ἔνδοξοι ἐκεῖνοι χρόνοι τῆς ἐκτάκτου Ἑλληνικῆς ζωῆς τῶν διαδόχων τοῦ μεγάλου Μακεδόνα Ἀλεξάνδρου, τοῦ Ἑλληνος πνευματικοῦ μᾶλλον ἀνακαινιστοῦ, ἢ δορυκτήτορος τοῦ κόσμου, τοῦ μεγάλου υἱοῦ τοῦ Μακεδόνα βασιλέως Φιλίππου καὶ τῆς ἐνθουσιώδους Ἡπειρώτιδος Ὀλυμπιάδος, μαθητοῦ δὲ τοῦ μεγίστου τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφου Ἀριστοτέλους τοῦ Σταγειρίτου.

2. Τοιούτων δ' ἰδρυτῶν καὶ προστατῶν εὐμοιρήσασα ἡ Νίκαια, κατέστη ταχέως μεγάλη φωτοβόλος ἐστία Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τέχνης ἐν μέσῳ τῆς Βιθυνίας.
3. Οὕτως ἀνθηρὰν καὶ ἀκμαίαν εὗρε τὴν Νίκαιαν τό εὐαγγελικὸν κήρυγμα. Εἶτε δ' ὁ πρωτόκλητος Ἀνδρέας, εἶτε ἄλλος ἀπόστολος, ἢ μαθητὴς ἀποστόλων ἐκήρυξεν ἐν αὐτῇ, βέβαιον μένει ὅτι λίαν ἐνωρὶς ἐνεκολπώθη τὸν Χριστιανισμόν, καὶ κατέστη κέντρον ἐπίσημον Ὁρθοδόξου ἐκκλησιαστικῆς μαρτυρίας. Γνωστόν δ' ἄλλως ὅτι ἡ Βιθυνία ἰδίαν ἔδειξεν ἀγάπην πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Θεοανθρώπου ἐλευθερωτοῦ τῆς ἀνθρωπότητος.
4. Τοιαύτην εὗρε τὴν Νίκαιαν ὁ ἐκ μητρὸς Βιθυνὸς Ἑλλην φιλόσοφος αὐτοκράτωρ, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος. Διὰ τῆς ὀξυδερκείας δέ, κατανοεῖ ὅτι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἡδύναντο νὰ διευθετηθοῦν σοβαραὶ ἐκκλησιαστικαὶ ἔριδες, ἐκ βάρθρων κλονίζουσαι τὴν νέαν θρησκείαν.
5. Συγκαλεῖται, λοιπόν, τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ κραταιοῦ καὶ θεοφιλοῦς Ἀνακτος, ἡ Πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῶν 318 θεοφόρων Πατέρων. Κατακρίνεται ἡ χειρίστη τῶν αἰρέσεων, ὁ φαῦλος ἀρειανισμός, ὁ καταβιβάζων τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ, τὸν Λυτρωτὴν καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου, εἰς κτίσματος θέσιν, καὶ καθορίζεται διὰ τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως ἡ Ὁρθοδοξία, ἡ δὲ Νίκαια ἔκτοτε συμβολίζει τὴν Ὁρθόδοξον Πίστιν, τὸ φρόνημα καὶ τὸ ἥθος, τὴν ἀκραιφνὴ παράδοσιν, τὴν πορείαν τῶν Ὁρθοδόξων γενεῶν τῆς Οἰκουμένης. Διὸ καὶ κατέστη οἰκουμενικὴ πόλις, πα-

ράλληλος πρὸς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, τὴν Κωνσταντινούπολιν, τῶν ὁποίων πόλεων ἡ πορεία ὑπῆρξε παράλληλος ἀπὸ τε τῆς βασιλικῆς ἀλουργίδος, κυρίως ὁμῶς διὰ τῆς διαφυλάξεως τῆς ἀγίας, ἀμωμήτου καὶ ἀχράντου Ὁρθοδόξου μαρτυρίας, τὴν ὁποῖαν καὶ παρέδωκεν ἡ πρώτη τοῖς ἀγίοις μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις, τοῖς Ἱεράρχαις καὶ τοῖς κληρικοῖς, ἐπιλέγουσα διὰ τοῦ Συμβόλου τῆς καὶ προτρέπουσα λάβετε φάγετε καὶ πείτε ἐξ αὐτῆς τῆς ἰδίας κελλαριζούσης πηγῆς φῶς καὶ ἀλήθειαν καὶ ζωὴν, Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ.

6. Ἡ Νίκαια ὑπῆρξε τό θεμέλιον ἢ ὁ θέμεθλος τοῦ δόγματος, τῆς καθολικότητος καὶ τῆς συνοδικότητος τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἡ κατακλείς τῆς κατοχυρώσεως τῆς παραδόσεως, ὡς διεκήρυξαν οἱ πατέρες οἱ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τῆς Νικαίας συνελθόντες: «οἱ προφῆται ὡς εἶδον, οἱ Ἀπόστολοι ὡς ἐδίδαξαν, ἡ Ἐκκλησία ὡς περᾶλθεν οἱ Διδάσκαλοι ὡς ἐδογματίσαν, ἡ Οἰκουμένη ὡς συμπεφώνηκεν, ἡ Χάρις ὡς ἔλαμψεν, ἡ ἀλήθεια ὡς ἀποδέδεικται, τό ψεῦδος ὡς ἀπελήλათαι, ἡ σοφία ὡς ἐπαρησιασάτο, ὁ Χριστός ὡς ἐβράβευσεν. Οὕτω φρονοῦμεν, οὕτω λαλοῦμεν, οὕτω κηρύσσομεν Χριστόν τόν ἀληθινόν Θεόν ἡμῶν...»¹⁰
7. Ἀλλ' ἐπέπρωτο, ἡ περίπυστος πόλις, ἡ τοσαύτας γενναίως ἀποκρούσασα βαρβάρων ἐπιδρομὰς νά κυριευθῇ τό ἔτος 1081 ὑπὸ τοῦ σελτσουκίδου σουλτάνου τοῦ Ἰκονίου Σουλεϊμάν, καὶ νά γίνη πρωτεύουσα μωαμεθανικοῦ κράτους.
8. Καὶ ἐπανῆλθε μὲν μετ' ὀλίγον εἰς τοὺς βυζαντινοὺς, βραδύτερον δ' ἐξόχως δι' αὐτῶν ἐδοξάσθη, ἀλλὰ τό γεγονός τοῦτο ἐγένετο ἀφετηρία νέας τροπῆς τῶν πραγμάτων ἐν Ἀνατολῇ, δυσμενῶν πάντως πρὸς τὰ ἡμέτερα.
9. Ἀλωθείσης δέ ὑπὸ τῶν σταυροφόρων τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων (1204), οἱ σπουδαιότατοι τῶν ἀνδρῶν τοῦ κράτους προσβλέπουν ὡς εἰς «λιμένα σωτηρίας» εἰς τὴν Νίκαιαν. Οὐ μακρὰν κεκμένη τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ Νίκαια, συγκοινωνοῦσα δέ μετ' αὐτῆς εὐχερῶς, περὶ τοὺς ἀγῶνας καλῶς ἡσκημένη, ἀπέβη προσωρινόν ἀπόρρητον προπύργιον κατὰ διπλῶν πολεμίων, γνωστῶν χριστιανῶν καὶ ἀλλοδόξων, ἰδίᾳ δέ κατὰ τῶν πρώτων, οὕτως ἐγκληματικῶς καὶ λαθραίως ἐνθρονισθέντων εἰς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων.

¹⁰ Τριῶδιον κατανυκτικόν..., Ἐν Ῥώμῃ 1879, σελ. 241.

10. Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις, γόνος ἐπισήμου στρατιωτικῆς οἰκογενείας, ἐκλέγεται ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῷ Ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας αὐτοκράτωρ. Ἐνθρονίζεται ἐν Νικαία καί ἰδρύει τό νέον Βυζαντινόν Κράτος, ἀποβλέπων πάντοτε εἰς τήν ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως
11. Ἡ Νίκαια πρὸς καιρόν καθίσταται πρωτεύουσα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, δευτέρα Κωνσταντινούπολις δηλαδή.
12. Οἱ Ἐπίσκοποι κανονικῶς χωροῦντες, ἐκλέγουν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην Μιχαήλ τόν Αὐτοριανόν (1206), ἄνδρα λόγιον καί συνετόν, δοκίμως πολιτευθέντα κατὰ τοὺς δυσχερεῖς ἐκείνους χρόνους. Οὗτος πολυειδῶς ἐξῆρε τό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἀξίωμα, μηδαμῶς ἐννοῶν ὅτι ἡ κατ' ἀνάγκην ἐν Νικαία ἐγκατάστασις ἐμείου τὰ δικαιώματα αὐτοῦ. Ἀμέσως δέ προέβη εἰς τήν κρίσιν καί στέψιν Θεοδώρου Α' τοῦ Λασκάρεως ὡς αὐτοκράτορος καί βασιλέως τῶν Ρωμαίων.
13. Ἵνα δέ μηδέν ἐλλείπη ἀπό τῆς Αὐτοκρατορικῆς καί Πατριαρχικῆς αἰγλῆς, τὰ πάντα διευθετήθησαν ἐν Νικαία λαμπρῶς, τὰ τε πολιτικά καί τὰ ἐκκλησιαστικά, κατὰ τὰ μεγάλα ἀρχαῖα πρότυπα τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ἐπιμελής δέ τῶν ἐθιμοτυπιῶν τήρησις ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ Αὐλῇ καί τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ δέν ἦτο ἐξεζητημένη μικρολογία, ἀλλ' ἐμαρτύρει νοῦν συνετόν καί πρακτικὴν φιλογένειαν. Οὕτω δέ συνεκρατοῦντο πάντες εἰς τὰ κεκτημένα καί παρωρμῶντο εἰς ἐπανάκτησιν τῶν ἀπολεσθέντων.
14. Οἱ Οἰκουμενικοὶ δέ Πατριάρχαι, ἰδίᾳ δ' ὁ περικλεέστατος πάντων καί μακρότερον πατριαρχεύσας Γερμανός ὁ Β' (1222–1240), μίαν ἐκκλησιαστικὴν ἠκολούθουν πολιτικὴν, ὁμοθύμως συμπράττοντες εἰς τοὺς κοινούς πόθους, τὴν πολιτικὴν τῆς ἐνώσεως καί συγκεντρώσεως. Δί' ὃ καί τραχύτερον ἐνίστε πρὸς τοὺς τῶν δυτικῶν ἡγεμονιῶν διαπρεπεῖς ἱεράρχας ἤριζον, ἐντονώτερον δ' ἀπεσόβουν καί τοὺς ἀπὸ τῆς Ρώμης ποικίλους πειρασμούς.
15. Μόλις ἀνεκτῆθη ἡ Κωνσταντινούπολις (25 Ἰουλίου 1261), τὰ πάντα ἐπανῆλθον ἐκεῖ, καί ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Ρωμαίων καί ὁ Πατριάρχης ὁ Οἰκουμενικός, καί τὰ πολιτικά καί τὰ ἐκκλησιαστικά μεγαλεῖα, ἐμπρέποντα εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας καί τῆς πρώτης τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.
16. Ἡ δέ Νίκαια, χαίρουσα ἐπὶ τούτοις, διετήρησεν ἀπαρამείων

τήν προτέραν σεπτὴν ἐκκλησιαστικὴν δόξαν, ἐτιμᾶτο δὲ μᾶλλον ὡς δεξιῶς διαχειρισθεῖσα σπουδαιοτάτην ὑπόθεσιν.

17. Ἀλλ' ἐπέπρωτο μετὰ ἐβδομηκονταετίαν νά κύψῃ τὸν αὐχένα εἰς τὸν σουλτάνον Ὁρχάν (1330) καὶ νά ὑποστῇ μεγάλας ἀλλοιώσεις καὶ ἀνατροπὰς. Ναοί, ἐν οἷς καὶ ὁ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως, ὅπου συνεκλήθη ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (787), μετεβλήθησαν εἰς τεμένη μετ' ἀνυπολογίστων καταστροφῶν πολυτίμων ἀριστουργημάτων βυζαντινῆς καλλιτεχνίας.
18. Ὅντως ἡ Νίκαια εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν πόλις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἡ πόλις τῆς Ὁρθοδοξίας, ὅπου ἀρραγῶς ἐθεμελιώθη καὶ ἐπεστεγάσθη τό σεπτὸν τῆς πίστεώς μας οἰκοδόμημα. Ἐδέσποζε δὲ καὶ ἐν Νικαίᾳ ὁ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας Ναός, ὅπως καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ ὁμώνυμος Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. Κατὰ δὲ τό 1575 ἐσώζετο μόνος ὁ Ναός, παρ' ᾧ ἐδεικνύετο εὐρύτατος χῶρος καὶ ἐν ᾧ, κατὰ παράδοσιν περιφερομένην ὑπὸ ποικίλας μορφάς μέχρι τοῦ νῦν, συνεκλήθη ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ διεσώζετο ἐπιγραφή ἐνδιαφέρουσα τοὺς Θασίους: «Ἐν ἔτει 1803 αὐγούστου 15 ἦλθα ἐγὼ ὁ ὢν ἱερέων ἐλάχιστος Νικόλαος ἱερεὺς ταπεινὸς σακελλάριος ἐκ νήσου Θάσου καὶ ἐμβατίκιασα τὴν ἐκκλησίαν τῆς ποτὲ περιβλέπτου καὶ πολυθρυλήτου πόλεως Νικαίας καὶ ἔστω εἰς ἐνθύμιον».
19. Κατὰ τοὺς ἐσχάτους καιροὺς, ἰδίᾳ μετὰ τό 1922, ἐν Νικαίᾳ μόνον ἐλάχιστα ὑπολείμματα Ὁρθοδόξου μαρτυρίας παρέμειναν, ἄλλοι πλὴν εὐγλωττοὶ μάρτυρες μεγαλείων καὶ δόξης. Κατὰ τὸν διελθόντα μετὰ τό 1922 αἰῶνα τὴν ἱστορικὴν καὶ πολυθρύλητον Μητρόπολιν Νικαίας ἐκόσμησαν οἱ: Βασίλειος Γεωργιάδης (1910-1925), ὁ γοερῶς θρηνήσας τὸν ἐκπατρισμόν τοῦ ποιμνίου του, καθ' ὃ μνημονεύει ὁ ἴδιος, καὶ Βενιαμίν Κυριακοῦ (1925-1933), ἀμφοτέροι ἀναδειχθέντες Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι, Ἰωάννης Ε. Ρίννε (2001-2010) καὶ Κωνσταντῖνος Χαρισιάδης (2011- 2021), Καθηγητὴς τοῦ ὁμιλοῦντος χρηματίσας ἐν τῇ γεραρᾷ Ἱερᾷ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης.

Τό ἦθος καὶ τό ἔθος τῆς Νικαίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ συνεκλήθησαν ἡ Α' καὶ ἡ Ζ' Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, καὶ πασῶν τῶν συνελθουσῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἐφέσῳ καὶ Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῶν Συνόδων, συμπραγματικῶς συγκερνᾷ εἰς ὀλίγας φράσεις ὁ πολίος ἐν Χριστῷ ἀδελφός καὶ ἀκαδημαϊκός διδάσκαλος, Σεῖς ἅγιε Μεσσηνίας, προλέγων καὶ ἐπιλέ-

γων: « Ἡ Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀποτελεῖ, ὡς γνωστόν, τὴν σπουδαιότερη μορφή ἐκφρασης τῆς συνοδικότητος στὴν ἱστορία καὶ θεολογία τῶν Συνόδων, ὡς ἐκφράζουσα τὴν καθολικότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ μέ τὴν σύγκλησὴ τῆς καὶ τὴν συνοδική τῆς δομὴ καὶ λειτουργία ἀπετέλεσε τὴν ἀναντίρρητη ἐκκλησιολογικὴ ἐκφραση τῆς αὐθεντίας τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας σέ θέματα πίστεως καὶ κανονικῆς παραδόσεως, ὥστε νά διαφυλαχθεῖ ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ νά ἀποφευχθεῖ μία «πολυκέφαλη» θεώρηση τῆς ἐκκλησιαστικότητος ... Ὁ ἑορτασμός τῶν 1.700 ἐτῶν ἀπὸ τῆς συγκλήσεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐπαναφέρει στό προσκήνιο τοῦ θεολογικοῦ καὶ ἐκκλησιολογικοῦ προβληματισμοῦ μας, τὸ θέμα τῆς συνοδικότητος καὶ τοῦ τρόπου μέ τὸν ὁποῖο δύναται νά ἀναγνωριστεῖ καὶ νά καταστεῖ ἀποδεκτὸ ἀπὸ ὁλόκληρον τὸν χριστιανικὸ κόσμον...ἀποτελεῖ ἓνα ἀρκετὰ εὐαίσθητο ζήτημα, τὸ ὁποῖο ἀπαιτεῖ διαλεκτικὴ κατανόηση καὶ συναίνεση. Δέν μπορεῖ νά εἶναι αὐτοσκοπὸς ἀλλὰ καρπὸς καὶ ἐκφραση τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητας, κυρίως γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ πάντοτε στό πλαίσιο τῆς ἐκκλησιολογικῆς παραδόσεως καὶ αὐτοσυνειδησίας τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία προκαλεῖται καὶ προσκαλεῖται νά διδάξει καὶ νά νοηματοδοτήσῃ καὶ τίς ἄλλες Χριστιανικὲς Ὁμολογίες καὶ Παραδόσεις σχετικὰ μέ τὰ «πῶς δεῖ καὶ ὑπὲρ ὧν δεῖ» τῆς συνοδικότητος, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἄλλα σύγχρονα ἀνθρωπολογικὰ προβλήματα. Ἡ Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος θά πρέπει νά παραμένει πάντοτε τὸ σημεῖο ἀναφορᾶς καὶ τὸ πρότυπό μας, ὃχι μόνο ἐορτολογικά, ἀλλὰ κυρίως ἐκκλησιολογικά, ὥστε νά μπορούμε νά ἐπιβεβαιώνουμε ἔμπρακτα καὶ οὐσιαστικά τὴν σημασία τῆς, τὴν σπουδαιότητά τῆς ἀλλὰ καὶ τὴν ἀναγκαιότητά τῆς»¹¹.

Οἱ 318 Πατέρες, μετὰ τῶν ὁποίων, ἐπαναλαμβάνω, καὶ ὁ ἰδικὸς σας Ἐπίσκοπος Θάσου Ἀρίσταρχος ἢ Μάρκος, «προσομιλήσαντες φωτὶ ἀκροτάτῳ» ἐ χρημάτισαν «αἴγλη Θείας Χάριτος», ἀληθῶς «φῶτα δεύε-ρα», καὶ διαλύσαντες τὰς τῶν αἵρετικῶν φάλλαγας καὶ δοξασίας, «πάντας ἐβεβαίωσαν πρὸς τὴν ἀλήθειαν»¹².

Νά ἐπισημανθῇ ὅτι διὰ τῶν ἀπολύτον κύρος διὰ πᾶσαν τὴν Ἐκκλησίαν ἐχουσῶν ἀποφάσεων αὐτῆς ἡ Α΄ ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἔθεσε τέρμα εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ δ' αἰῶνος ἐκκλησιαστικὰς ἐριδας καὶ καθώρισε τὴν ἐν τοῖς ἀμφισβητούμενοις σημείοις Ὁρθόδοξον διδασκαλίαν

¹¹ Εἰσήγησις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, κατὰ τὴν Πανηγυρικὴν Συνεδρίαν τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 1.700 ἐτῶν ἀπὸ τῆς συγκλήσεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

¹² Πρβλ. Μηναῖα τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ..., τομ. VI, Ρώμη 1901, σελ. 462.

αὐτῆς. Πλήν τῆς καταδίκης τοῦ Ἀρείου καὶ τῆς μέχρι τοῦ Η' ἄρθρου διατυπώσεως τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, ἡ Οἰκουμενικὴ Α' Σύνοδος καθώρισε καὶ τὰ τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, ὅπερ κατὰ τὴν ἔκτοτε καθ' ἅπασαν τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἐπιβληθεῖσαν καὶ ἐπικρατήσασαν διάταξιν, ἑορτάζεται τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν Πανσέληνον τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας. Ἐπίσης διὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς Συνόδου ἐτέθη τέρμα εἰς τὸ νοουατιανὸν καὶ μελετιανὸν σχίσμα. Πρὸς τοῦτοις δέ ἐθεσμοθέτησεν ἡ ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ εἴκοσι κανόνας, καθ' ἃ μαρτυρεῖ Γελάσιος ὁ ἱστορικός, γράφων: «... εἴκοσι νόμους τὸ αὐτὸ ἅγιον αὐτῶν συνέδριον ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Θεοφιλεστάτου καὶ πανευφήμου βασιλέως, περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς πολιτείας συνεγράψατο»¹³.

Ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, πρὸς τοῦτοις, κέκτηται τὸ προνόμιον, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ἐπισήμου ἐπικοινωνίας τοῦ Κράτους μετὰ τῆς ἐκχριστιανισθείσης πλέον τότε Βυζαντινῆς-Ρωμαϊκῆς Πολιτείας (μετὰ τὴν ἐκμηδένισιν τοῦ Λικινίου) καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐπικοινωνίας ταύτης ἐτέθησαν αἱ βάσεις τῆς στενῆς ἐνώσεως καὶ συμπράξεως τῶν δύο παραγόντων, ἥτοι ἔνωσις καὶ σύμπραξις, καθ' ἅπασαν τὴν Βυζαντινὴν καὶ Μεσαιωνικὴν ἐποχὴν συνεχισθεῖσα, ἐξακολουθεῖ δέ μέχρι τῆς σήμερον ὑφισταμένη εἰς ἐνίας Χριστιανικὰς Πολιτείας¹⁴.

Ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀπετέλεσε, κατὰ συνέπειαν, τὴν καλὴν ἀπαρχὴν τῆς συνοδικῆς ἐκφράσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀποφάνσεως ἐπὶ δογματικῶν, κανονικῶν καὶ ἐτέρων μειζόνων ζητημάτων, τὴν ὅποιαν ἠκολούθησαν ἅπασαι αἱ κατόπιν γενόμεναι Σύνοδοι, αἱ ἀναγνωρισθεῖσαι ὑπὸ τοῦ συνειδήσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ὡς Ἁγίαί καὶ Οἰκουμενिकाί. Σημειωτέον ὅτι ἡ Στ' ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθοῦσα (681) κατεδίκασε τὰς ταλανισάσας τότε τὴν Ἐκκλησίαν αἰρέσεις τοῦ Μονοενεργητισμοῦ καὶ τοῦ Μονοθελητισμοῦ καὶ ὠριστικοποίησε τὸ Χριστολογικὸν Δόγμα τῆς Γ' ἐν Ἐφέσῳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου περὶ τῆς Θείας ἐνανθρωπήσεως, περὶ τῆς σαρκώσεως τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ πού εἶναι ἀπαραίτητος καὶ ἀναγκαία συνέπεια τῆς διδασκαλίας τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀλλὰ συγχρόνως ἀποτελεῖ ὁλοκληρωσιν τῆς δογματικῆς ἐξελιξεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς χριστολογικῆς ἀληθείας. Ἡ ἰδίᾳ Σύνοδος ἐπιβεβαιώνει τὴν οἰκουμενικὴν αὐτοσυνειδησίαν αὐτῆς περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας, καὶ ὅτι ἐν τέλει τοῦ Ὁρου ἀπαγορεύει, ὡς καὶ ἡ Γ' καὶ Δ' Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, τὴν ἀλλοίωσιν καὶ

¹³ Εὐσεβ. ἐν Β. Κων. Α'.

¹⁴ Κυζίκου Καλλίνικος, *Ἡ Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος*, ἐν ΚΠόλει 1930, σελ. 6.

ἀλλαγὴν τῆς ἐκτεθείσης ὑπὸ τῆς Α΄ ἐν Νικαία Οἰκουμενικῆς Συνόδου μιᾶς καὶ ἐνιαίας ἀκριβοῦς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως¹⁵.

Καὶ νῦν, κατὰ τοὺς ἐσχάτους τούτους καὶ ἀποκαλυπτικούς καιροὺς, ὅτε πάντα τὰ ἀνθρώπεια ρεῖ καὶ οὐδέν διαμένει, καὶ ὁ ποταμὸς τῆς ματαιόφρονος ζωῆς ρεῖ καὶ οὐδέν καταλείπει ἵχνος, ἔρχεται ἀπὸ τοὺς αἰῶνας καὶ διὰ τῶν αἰώνων ἡ Νίκαια καὶ ἀποκαλύπτει τὸ αἰώνιον, τὸ παραμόνιμον, τὸ ἀληθές, τὸ μέγα καὶ ἱερώτατον κειμήλιον, τὴν ἀλήθειαν, τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν σήμερον καὶ χθές καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τὸν αὐτὸν Βασιλέα τῆς Δόξης, τὸν παθόντα καὶ ταφέντα καὶ ἀναστάντα καὶ μένοντα εἰς τὸν αἰῶνα Φωτοδότην καὶ Κύριον καὶ Θεόν καὶ Σωτῆρα. Τὸν Σωτῆρα, ὡς τὸν ἐδογμάτισεν θεοπρεπῶς ἡ Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, διὰ τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, ὡς τὸν διετράνωσεν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθοῦσα Β΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (381) τῶν 150 πατέρων, ὁλοκληρώσασα καὶ παραδώσασα εἰς τοὺς αἰῶνας τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως, γνωριζόμενον οὐχὶ τυχαίως ὡς τὸ Σύμβολον Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως· ὡς τὸν διεκήρυξεν διὰ τοῦ Μαριολογικοῦ δόγματος ἡ Γ΄ ἐν Ἐφέσῳ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (431) τῶν 200 Πατέρων· ὡς ἐδογμάτισεν ἡ ἐν Χαλκηδόνι Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (451), διὰ τῆς ὁποίας ἰδιαίτερος ἡὺλογήθη ὁ Οἰκουμενικὸς Θρόνος νά φυλάσῃ ἀποτεθησαυρισμένον ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ αὐτοῦ τὸ ἱερόν Λεῖψανον τῆς Ἀγίας Μεγαλομάρτυρος Εὐφημίας, τὸ συνδεδεμένον πρὸς τὸν Τόμον τῆς Ἀγίας ταύτης Συνόδου καὶ διότι ἐκ τῶν τῆς Συνόδου ταύτης Ἱ. Κανόνων, δύο κατοχυρώνουν ἰδιάζοντα δικαιώματα τῆς πρωτοθρόνου Ἐκκλησίας τῆς ΚΠόλεως, ὡς εἶναι τὸ ἔκκλητον (Κανὼν ΙΖ΄) καὶ ἡ ἐπὶ τῆς Διασπορᾶς κανονικὴ δικαιοδοσία αὐτῆς (Κανὼν ΚΗ΄)· συνεπλήρωσαν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ε΄ (553) Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῶν 165 Πατέρων· καὶ ὡμολόγησεν ἡ Στ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (680) τῶν 174 Ἐπισκόπων, συνελθοῦσα καὶ αὐτὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἐσφράγισε δέ ἅπαξ καὶ διὰ παντός ἡ καὶ αὖθις ἐν Νικαία συνελθοῦσα Ζ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (787) τῶν 350 Πατέρων.

Ἄλλωστε, «τάς ἐπτά Συνόδους τὰς τῶν Πατέρων, τὰς κατὰ διαφόρους καιροὺς συστάσας, εἰς ἓνα συνήθροισεν ἐνὶ Κανόνι, μάλα καλῶς ὁ Πατριάρχης ὁ Γερμανὸς ὁ νέος, γράφων ὁμοῦ καὶ κρατύνων τὰ δόγματα τὰ τούτων¹⁶ » τοῦ ἦν καὶ αἰεὶ καὶ ἔστι καὶ ἔσται, δηλαδὴ τοῦ ἀειζώου

¹⁵ Πρβλ. Ἰωάννης Ρίννε, Ἐπισκόπου Ἑλισγικίου (μετέπειτα Μητροπολίτου Νικαίας), *Ενότης καὶ ὁμοιομορφία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ*, διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίᾳ, Θεσσαλονίκη 1971, σσ. 16-19.

¹⁶ Πρβλ. Μηναῖα τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ..., τομ. Ι, Ρώμη 1888, σελ. 396-397.

καί ἀδύτου φωτός, πού εἶναι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, πού εἶναι ὁ ἰδρυτής καί Κύριός της, καί παρέδωκαν αἱ ἑπτὰ Οἰκουμενικάι Σύνοδοι τοῖς Ὁρθοδόξοις «μίαν τρισυπόστατον ἀρχήν ... ἀσιγήτως δοξάζειν, ἀναρχον, ἀΐδιον, ποιητικήν ἀπάντων, ἀκατάληπτον· ἦν καί πᾶσα γλῶσσσα πιστῶς γεραίρει...»¹⁷.

Νά σημειωθῇ δέ ὅτι ἡ Β΄ Οἰκουμενική Σύνοδος ὥρισε διά τοῦ ἀκανόνος αὐτῆς «μή ἀθετεῖσθαι τήν πίστιν τῶν πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καί ὀκτώ (318) τῶν ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας συνεληθόντων, ἀλλά μένειν ἐκείνην κυρίαν»¹⁸. Τό αὐτό ἐπαναλαμβάνουν καί πᾶσαι αἱ λοιπαί 5 Οἰκουμενικάι Σύνοδοι ἐν ἀρχῇ τῶν Ὁρῶν Πίστεως ἐκάστης ἐξ αὐτῶν, τοῦθ' ὅπερ ἀκριβῶς μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἔργου τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Συνόδου ἀπὸ ἀπόψεως δογματικῆς, κανονικῆς καί ἐκκλησιολογικῆς.

Ἐν τοῖς κάτω δέ τούτοις χρόνοις, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Δημήτριος, παραλλήλως πρὸς τόν προκάτοχον αὐτοῦ Γερμανόν τόν νέον ἀποφαίνεται: «Αἱ ἅγιοι Οἰκουμενικάι Σύνοδοι τῆς ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας, ἀποτελοῦσαι τήν ἀνωτάτην αὐθεντίαν τοῦ Χριστοῦ...εἶναι τὰ θεῖα ὄργανα τῆς ἀδιακόπου συνεχείας τοῦ ἐνός καί μόνου Σώματος τοῦ Χριστοῦ, τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ἡμετέρου κοινοῦ τῆς Πίστεως Συμβόλου. Ὡς ἐκ τούτου δέν ἀπέβλεπον μόνον εἰς τό χθές. Εἶχον ὑπ' ὄψιν τήν σήμερον. Καί προσέβλεπον εἰς τήν αὖριον. Ἐν τῇ τοιαύτῃ καθολικῇ θεωρήσει τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, κατὰ τὰς δύο διαστάσεις αὐτῶν, τοῦ χρόνου καί τοῦ ἐπέκεινα τοῦ χρόνου...» ἀξιολογεῖται ἡ Νίκαια, ἡ ἐορταζομένη καί τιμωμένη παγκοινῶς μετὰ 1700 ἔτη Α' Οἰκουμενική Σύνοδος καί μετ' αὐτῆς ἀσφαλῶς πᾶσαι αἱ μετ' αὐτήν μέχρι τῆς Ζ', τῆς ἐν τῇ αὐτῇ πόλει συγκληθείσης, καθότι «μίαν οὐσίαν ἐδογματίσαν καί φύσιν καί τό μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας τρανῶς παρέδωκαν τῇ Ἐκκλησίᾳ»¹⁹.

Αἱ ἑπτὰ Οἰκουμενικάι Σύνοδοι ὑπῆρξαν «σημεῖα τοῦ Κυρίου ἐνωτικά τῆς χθῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς σήμερον καί τῆς αὖριον μέχρι τῶν ἐσχάτων. Τοῦτο δέ πρὸς βεβαίωσιν καί διατύπωσιν τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐκφράσεως, παρουσίας καί μαρτυρίας ἐν τῷ κόσμῳ τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο εἶναι τό θέ-

¹⁷ G. Valentini, *Metrofane, I Canoni Trinitari I-IV*, Edizioni Fussi, Casa editrice Sansoni, Firenze 1957, p. 18.

¹⁸ Ἰωάννης Καρμίρης, *Τὰ δογματικά καί συμβολικά μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, Αθήναι 1960, σελ. 127.

¹⁹ Μηναῖα τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ..., τομ. Ι, Ρώμη 1888, σελ. 403.

λημα τοῦ Κυρίου. Τοῦτο εἶναι ὁ λόγος τῆς ὑπάρξεως τῆς Ἐκκλησίας Του. Τοῦτο εἶναι τό αἶτημα τοῦ κόσμου ὅλου. Ὁ Θεός, ἡ Ἐκκλησία Του καί ὁ κόσμος Του μᾶς καλοῦν εἰς τήν εὐθύνην μας. Ἡ ἐπέτειος αὕτη, πέραν τοῦ χρέους μας πρὸς τοὺς Πατέρας ἡμῶν, ἃς ἀποτελέσῃ νέαν ἀφετηρίαν μαρτυρίας τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν κόσμον ὅλον διὰ τήν σωτηρίαν ὅλων τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων. Ἀμήν»²⁰.

Οἱ λόγοι τῶν δύο Πατριαρχῶν Γερμανοῦ τοῦ νέου (1223–1240) καί Δημητρίου τοῦ σεμνοῦ (1972–1991) εἶναι ἀληθῶς λόγοι προφητικοί. Λόγοι ἀληθείας. Λόγοι αὐθεντίας. Λόγοι Ζωῆς. Λόγοι Χάριτος. Λόγοι τοῦ Θεοῦ Λόγου, μαρτυροῦντες τό κύρος καί τήν αὐθεντίαν τῶν ἐπτά Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Ἡ Α' ἐν Νικαία Οἰκουμενική Σύνοδος ἐφώτισε «ἀκτίσι τὰς φρένας τῶν σελασφόρων ἀστέρων τοῦ νοητοῦ πόλου»· ἡ Β' κατεδίκασε το «παμπόνηρον πνεῦμα» τοῦ Μακεδονίου, τοῦ τολμήσαντος «μὴ Θεόν λέγειν τό Θεῖον Πνεῦμα»· ἡ Γ' Οἰκουμενική Σύνοδος ἐκήρυξε Θεάνθρωπον τόν Θεόν Λόγον· ἡ Δ' Οἰκουμενική Σύνοδος ἐδογματίσῃ τήν τοῦ Θεοῦ Λόγου σάρκωσιν ἀψευδεστάτην· ἡ Ε' Οἰκουμενική Σύνοδος τῶν «προσκυνητῶν τοῦ Λόγου» καθεῖλε τοὺς λογους τοῦ Ὠριγένους ὡς ἄλλου Βελίαρ· «σέβειν θελήσεις τοῦ Θεανθρώπου δύω, ἕκτη διδάσκει πληθὺς εὐσεβοφρόνων»· ἡ Ζ' Οἰκουμενική Σύνοδος ἀπολαμβάνει τοῦ προνομίου «τῶν ὑπερμάχων τῶν ὅπλων τοῦ Λόγου καί ἐχθροὺς τροποῦται τῶν σεβαστῶν εἰκόνων» καί σφραγίζει ἅπαξ καί διὰ παντός τό τῆς θεολογίας μυστήριον.

Καί τοῦτο, τό ὄντως μέγα καί ἀληθῶς ὑψηλόν τῆς θεολογίας καί τῆς εὐσεβείας μυστήριον, κατὰ θείαν πάντως πρόνοιαν, ἐτελεσιουργήθη ἀνά τοὺς αἰῶνας, διὰ τῶν Ἀγίων Ἐπτά Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῆς ἑπταφώτου ταύτης λυχνίας τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀγίας Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἐν τῷ χώρῳ τῆς κανονικῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας τῆς ποτνίας Μητροῦς Ἐκκλησίας, τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριαρχείου, τῆς κιβωτοῦ ταύτης τῶν δογμάτων καί τῆς παραδόσεως, καί τροφοῦ, παραλλήλως καί ἰδιαίτερος τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν Χαλκηδόνι καί ἐν Ἐφέσῳ συνεκλήθησαν αἱ ἑπτά Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, ἔνθα ἡ ἀπ' αἰώνων παρουσία τοῦ ἡμετέρου Γένους, ἔνθα ἡ ἀνάπτυξις τῆς Ἑλληνίδος παιδείας καί τῶν γραμμάτων, ἔνθα

²⁰ Βλ. προσφώνησιν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου πρὸς τοὺς μετασχόντας τῶν ἑορτασμῶν τῆς 1600ῆς ἐπετείου τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, 7 Ἰουνίου 1981, ἐν Τόμῳ «Μνήμη Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου», σελ. 32.

ὁ σπόρος τῆς εἰς Χριστόν πίστεως εὔρε τὴν γῆν τὴν καλὴν καγαθὴν καὶ ἀπέδωκε καρποὺς ἑκατονταπλασίονας τῷ Κυρίῳ: δῆμους εὐκλεῶν Πατριαρχῶν, Ἀγίων Πατέρων, στρατιάς Ὁμολογητῶν, πληθὺν Ὁσίων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, φάλαγγας μαρτύρων, θεμένων προθύμως τὴν ἑαυτῶν ζωὴν ὡς θυσίαν ἁμωμον, καθαρὰν, εὐπρόσδεκτον τῷ Κυρίῳ. Ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ, τῆς Βασιλίδος τῶν Πόλεων καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐπεφοίτησεν ἀληθῶς ἡ Χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος καὶ κατεσκήνωσεν ἐπὶ τοὺς Ἀγίους Πατέρας, τοὺς χαραξαμένους ὅρους θεοδιδάκτους καὶ διασαφηνίσαντας τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν καὶ διδασκαλίαν. Ἠγιάσθη τῷ ὄντι, ἔτι περαιτέρω, ἡ ἡδὴ ἡγιασμένη γῆ τῆς Πόλεως καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς, διὰ τῆς συγκλήσεως ἐν αὐτῇ καὶ τῶν Ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Δόξα Θεῷ τῷ Ἁγίῳ, τῷ οὕτῳ τὰ περὶ ἡμᾶς οἰκονομήσαντι, ὥστε τὸ ἱερώτερον τοῦ Γένους ἡμῶν τιμαλφές, τὸ Σεπτόν Κέντρον τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως, τὸ Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, νά σεμνύνεται διὰ τῆς συγκλήσεως ἐντός τῶν ὁρίων τῆς κανονικῆς αὐτοῦ δικαιοδοσίας καὶ τῶν Ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Καὶ ἡμεῖς πάντες οἱ ἐκ τοῦ Γένους τούτου ἀπανταχοῦ τῆς γῆς διεσπαρμένοι Ὁρθόδοξοι δικαίως ἐγκαυχώμεθα ἐπὶ τούτῳ, ἰδιαίτερος, ὅμως, σεῖς, οἱ Θασῖται, ἀφοῦ πνευματικῶς καὶ κανονικῶς ὑπαγόμεθα ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία εἶναι πόλις ὃχι μόνον βασιλεία καὶ συγκλήτῳ, ἀλλὰ καὶ πατριαρχικῇ ἀξίᾳ καὶ οἰκουμενικαῖς Συνόδοις ἀεί τιμωμένη, ἡ περιβάλλουσα ἡμᾶς ὡς στοργικὴ ὄρνις τὰ νοσσία αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῆς.

Ἡμεῖς δέ πάντες ὡς «τὰ Χερουβείμ εἰκονίζοντες, πᾶσαν τὴν βιοτικὴν ἀποθέμενοι μέριμναν» ἰστάμεθα ἐνεοὶ ἐνώπιον τοῦ ἀποκαλυπτομένου θεανδρικοῦ Μυστηρίου τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῆς ἐν Νικαίᾳ συνελθούσης, καὶ ἀποτελούσης τὸ «εὐαγγέλιον τῆς δογματικῆς καὶ κανονικῆς διδασκαλίας» τῆς Μιᾶς τότε Ἐκκλησίας, τῆς Ὁρθοδόξου, εἰς τοὺς κόλπους τῆς ὁποίας «κεκλημένοι» εἶναι οἱ πάντες.

Σημειωτέον, πρὸς τούτοις, ὅτι αἱ ἑπτὰ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ἀένναος παράδοσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐσφράγισαν τόσον τὴν ἀκρίβειαν τοῦ δόγματος διὰ τῶν θεσπισθέντων «Ὁρων Πίστεως», ὅσον καὶ τὴν κανονικὴν εὐρυθμίαν καὶ λειτουργίαν τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδή τὴν ἀπαραχάρακτον Κανονικὴν Τάξιν καὶ Παράδοσιν διὰ τῶν θεσπισθέντων ἱερῶν κανόνων ὑπ' αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχουν αἰώνιον κύρος κατὰ τὸ θέσπισμα καὶ τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου

Διασκέψεως, τῆς συνελθούσης ἐν Σαμπεζύ Γενεύης ἐν ἔτει 1976ω (Βλ. Πρακτικά, ἐν «Συνοδικά» Δ'σελ. 156), ἀποκλεισάσης τὴν μεταβολὴν ἢ συμπληρώσιν οἰουδητήνος Κανόνος Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὡς ἐχόντων τῶν ἱερῶν τούτων κανόνων «αἰώνιον κύρος».

Ασφαλῶς καὶ δὲν εἶναι τυχαῖον τό γεγονός ὅτι ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ σφραγὶς πασῶν ἐν τῷ κλίματι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου συνελθουσῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τυγχάνει ἡ κλεινὴ τῶν Νικαέων πόλις. Καὶ σημερον ἡ εὐλογημένη Θάσος, κλεινός κλάδος τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἱ Θασιῶται, προσφιλεῖς ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, κατέχοντες ἀνά τοὺς αἰῶνας κειμήλιον καὶ φυλακτόν τὴν Ἀγίαν Ὁρθόδοξον ἡμῶν Πίστιν, ὡς παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Αποστόλων Αὐτοῦ καὶ ἐβεβαιώθη καὶ ἐκρατύνθη διὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν ἐπτὰ Οἰκουμενικῶν Πατέρων καὶ τῆς ἀκραιφνοῦς Ὁρθοδόξου Πραδόσεως, ὡς τηρεῖται ἐν τῇ μητρὶ καὶ κιβωτῷ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους, τῷ Πάνσεπτῳ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ, τιμοῦν καὶ γεραίρουν καὶ πλέκουν στεφάνους πρὸς τοὺς μύστας Θεοφόρους Πατέρας τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ τιμοῦν συγχρόνως καὶ τὴν φιλοξενήσασαν «χάριν καὶ ἔλεος καὶ ἀλήθειαν» καὶ διατρανώσασαν αὐτὴν τῷ κόσμῳ παντὶ περιφημον πόλιν τῶν Νικαέων, τὴν κρατύνασαν ἀληθῶς τὸν ἱερώτατον θεσμόν τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Αποστολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς μόνης σωτηριώδους κιβωτοῦ.

Ἡ Ὁρθόδοξος Θάσος τοῦ Αἰγαίου, ὁ πάλαι Θάσου Ἀρίσταρχος καὶ ἡ ὑμετέρα Σεβασμότης, ἅγιε Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κύριε Στέφανε, ὁ κληρὸς καὶ ὁ λαὸς σας, ἐπὶ πᾶσι δέ ὁ σεπτὸς ἐντολεὺς μου Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος ὁμοῦ μετὰ τῆς ἀνὰ τὴν ὑψηλὸν Ὁρθόδοξον Ἱεραρχίας καὶ μετὰ τοῦ τῶν Ὁρθοδόξων ἀπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης πληρώματος, ὁμολογοῦν καὶ διακηρύττῃ πρὸς ἑαυτοὺς πρωτίστως καὶ εἶτα πρὸς πάντας τοὺς ἐγγύς καὶ τοὺς μακρὰν, ὅτι «τῶν Αποστολῶν τό κήρυγμα, καὶ τῶν Πατέρων τά δόγματα, τῇ Ἐκκλησίᾳ μίαν τὴν πίστιν ἐκράτυνεν...», ἡ ὁποία Ἐκκλησία «καὶ χιτῶνα φοροῦσα τῆς ἀληθείας, τὸν ὕφαντόν ἐκ τῆς ἄνω θεολογίας, ὁρθοτομεῖ καὶ δοξάζει τῆς εὐσεβείας τό μέγα μυστήριον»²¹.

²¹ Πρβλ. Πεντηκοστάριον χαρμόσυνον..., Ἐν Ρώμῃ 1883, σελ. 351–352.

**Ένα απόρρητο σημείωμα του τότε Αρχιεπισκόπου Μεσσηνίας
Χατζή
για τὸ Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας**

**Παναγιώτου Τζουμέρκα Ἀναπληρωτοῦ Καθηγητοῦ Θεολογικῆς
Σχολῆς ΑΠΘ**

1. Εἰσαγωγή

Αναδιφώντας στὸ Ἱστορικό καὶ Διπλωματικό Ἀρχεῖο τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδας γιὰ μιὰ μελέτη ποὺ ἀφοροῦσε τὰ Πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς κατὰ τὸν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, περιήλθε στὰ χέρια τοῦ γράφοντος ἓνα ἀπόρρητο σημείωμα τοῦ τότε Ἀρχιεπισκόπου καὶ μετέπειτα μητροπολίτη Χαλκηδῶνος Μεσσηνίας Χατζή (+1989) ποὺ ἀναφέρεται στὴν κατάσταση, κυρίως οἰκονομική, τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας κατὰ τὰ μέσα τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου, τὸ ὁποῖο παρουσιάζεται καὶ σχολιάζεται στὴν παρούσα ἐργασία.

2. Ὁ συντάκτης τοῦ Σημειώματος

Ὡς συντάκτης τοῦ σημειώματος, τὸ ὁποῖο συνοδεύεται ἀπὸ διαβιβαστικὴ ἐπιστολή, φέρεται ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μεσσηνίας Χατζής, ὁ ὁποῖος ὑπογράφει¹ ὡς «Ἀρχίμ. Μεσσηνίας Χατζή Πρωτοερεὺς τοῦ Β.Ε.Σ.Μ.Α.». Ὁ τότε ἀρχιεπίσκοπος Μεσσηνίας Χατζής καὶ μετέπειτα ἐξέχων ἱεράρχης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου βρέθηκε ἀναγκαστικὰ στὴν Αἴγυπτο καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐντάχθηκε στὴ θρησκευτικὴ ὑπηρεσία τοῦ Βασιλικοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ Μέσης Ἀνατολῆς (ΒΕΣΜΑ) γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τῶν στρατευμένων, ἀλλὰ καὶ τὴν θεραπεία τῶν ποιμαντικῶν ἀναγκῶν τῶν Ἑλλήνων ὀρθοδόξων προσφύγων ποὺ εἶχαν καταφθάσει στὴν περιοχὴ ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου.

Εἰδικότερα, ὁ Μεσσηνίας Χατζής (1913–1989) κωνσταντινοπολίτικης καταγωγῆς φοίτησε στὴ θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποφοίτησε τὸ 1934. Χειροτονήθηκε διάκονος τὸ 1933 ἀπὸ τὸν τότε Μητροπολίτη Χαλκηδόνος καὶ μετέπειτα Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη

¹ Διπλωματικὸ καὶ Ἱστορικό Ἀρχεῖο τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν (ΔΙΑΥΕ), 1943–1944 Φ. 52. 2/Ἐγγράφο 19–4–1943, 1–6: 6.

Μάξιμο Ε' (1946–1948) καὶ ἔλαβε τὴ θέση τοῦ ἀρχιεπισκόπου στὴν ἴδια Μητρόπολη ὅπου διακρίθηκε ὡς λαμπρὸς θεράπων τοῦ Θεοῦ λόγου ἀπὸ ἁμβωνος ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν κατηχητική του δράση. Τὸ 1938 ὁ Πατριάρχης Βενιαμὶν Α' (1936–1946) τὸν διόρισε στὴν θέση τοῦ ὑπογραμματέα τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, θέση τὴν ὁποία διατήρησε μέχρι τὸ 1941. Τὸ ἔτος αὐτὸ χειροτονήθηκε πρεσβύτερος καὶ ἀπεστάλη ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Βενιαμὶν γιὰ μετεκπαίδευση στὸ Μάντσεστερ τῆς Ἀγγλίας. Παράλληλα ὁ τότε Μητροπολίτης Θυατείρων Γερμανὸς τὸν διόρισε προϊστάμενο τῆς ἐκεῖ ὑπάρχουσας ἑλληνορθόδοξης κοινότητας. Ὅμως λόγω τῆς ἐμπόλεμης κατάστασης, ἀφοῦ ἤδη ὁ Β' Παγκόσμιος Πόλεμος βρισκόταν στὴν κορύφωσή του, κατόρθωσε νὰ φτάσει μέχρι τὴν Αἴγυπτο, ὅπου παρέμεινε γιὰ δύο χρόνια. Στὴν Αἴγυπτο ἐντάχθηκε στὴ δύναμη τοῦ Βασιλικοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ Μέσης Ἀνατολῆς, ὡς στρατιωτικὸς ἱερέας στὸ Ἀρχηγεῖο τοῦ στὸ Κάιρο, θέση στὴν ὁποία παρέμεινε μέχρι τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1943, ὁπότε, τῶν συνθηκῶν ἐπιτρεψάσων, κατόρθωσε νὰ μεταβεῖ στὸ Μάντσεστερ καὶ νὰ ἀναλάβει τὰ καθήκοντα του. Ἀπὸ τὴ θέση τοῦ στρατιωτικοῦ ἱερέα προσέφερε μεγάλες ὑπηρεσίες καλύπτοντας τὶς μεγάλες καὶ ἐπιτακτικὲς ποιμαντικὲς ἀνάγκες τοῦ στρατοῦ, κυρίως ὅμως τῶν πολυάριθμων προσφύγων ποὺ κατέφθαναν στὴν Μέση Ἀνατολή ἀπὸ τὶς ἐμπόλεμες περιοχές. Παράλληλα ἀνέλαβε καὶ διάφορες εἰδικὲς ἀποστολὲς κατ' ἐντολὴ τῆς τότε ἐξορίστης ἑλληνικῆς κυβέρνησης Μέσης Ἀνατολῆς γιὰ τὴν μελέτη τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων στὴν περιοχή τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ τὴν ὑποβολὴ συγκεκριμένων προτάσεων γιὰ τὴν βελτίωση αὐτῶν. Μιὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἀποστολὲς ὑπῆρξε καὶ ἡ κυβερνητικὴ ἐντολὴ νὰ μεταβεῖ στὸ Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας καὶ νὰ μελετήσῃ ἐκ τοῦ συνέγγυς τὴν κατάσταση αὐτοῦ καὶ κυρίως νὰ διαπιστώσῃ τὶς οἰκονομικὲς τοῦ ἀνάγκες καὶ ἐν γένει τὴν κατάσταση αὐτοῦ καθὼς καὶ τὶς συνθήκες διαβίωσης τοῦ Πατριάρχη καὶ τῶν μητροπολιτῶν τοῦ θρόνου².

² Βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν μητροπολίτη Χαλκηδόνης Μελίτων Χατζῆ βλ. Αρ. Πανώτης, «Μελίτων, ὁ Χατζῆς», *Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία*, τ. 8, 1966, σσ. 984–987. Πατριαρχικὸ Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν, *Χαριστήρια εἰς τιμὴν τοῦ Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνης Μελίτωνος*, Θεσσαλονίκη 1977. Μ. Καράς, *Ἡ νῆσος Ἰμβρος. Συμβολὴ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν της*, Θεσσαλονίκη 1987, σσ. 291–302. «Μελίτων, μητροπολίτης Χαλκηδόνης», *Πάπυρος-Λαρούς-Μπριτάννικα*, τ. 41, σ. 237. Α. Νανάκης (ἐπιμ.), *Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνης κυροῦ Μελίτωνος Λόγοι καὶ Ὁμιλίες*, Ἅγιον Ὅρος 1991. Β. Σταυρίδης, *Αἱ Μητροπόλεις Χαλκηδόνης, Δέρκων καὶ Πριγκηποννήσων Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου*, Θεσσαλονίκη 1991,

3. Τὸ Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας

Τὸ ἀνωτέρω σημείωμα ἀναφέρεται στὴν κατάσταση τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας κατὰ τὴν περίοδο τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου καὶ ἐπικεντρώνεται στὴν οἰκονομικὴ κατάστασή του, διότι αὐτὸ ἦταν τὸ θέμα ἔρευνας τῆς εἰδικῆς ἀποστολῆς κατ' ἐντολὴ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβέρνησης τοῦ ἀρχιμανδριτῆ Μελίτωνος Χατζῆ.

Τὸ Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας τὴν ἐποχὴ ἐκείνη βρισκόταν δεινὴ θέσις ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀποψῆς καὶ μὲ δυσκολία ἐξεύρισκε πόρους πρὸς ζωάρκεια τοῦ πλείστου τῶν ἀρχιερέων. Ἡ δὲ ἔλλειψη πόρων ἐμπόδιζε καὶ τὴν ὁμαλὴ διοικητικὴ πορείας καὶ ὀργάνωση αὐτοῦ.

Συγκεκριμένα τὸ Πατριαρχεῖο δὲν εἶχε μεγάλη ἀκίνητη περιουσία στὴ Συρία καὶ τὸ Λίβανο καὶ αὐτὴ ἢ ὅποια ὑπῆρχε δὲν ἦταν ἀξιοποιημένη κατάλληλα ὥστε νὰ ἀποφέρει τὸ μέγιστο τῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων τῆς. Τοῦτο ὀφειλόταν στὸ γεγονός ὅτι μέχρι τὸ 1917 τὸ Πατριαρχεῖο στηριζόταν στὴν πολλαπλὴ οἰκονομικὴ ἐνίσχυση τῆς Ρωσικῆς Κυβέρνησης τόσο πρὸς τὴν ὑποστήριξη τῆς λειτουργίας τῶν ἰδρυμάτων τοῦ Πατριαρχείου ὅσο καὶ πρὸς τὸν Πατριάρχη καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς γιὰ τὴ διαβίωσή τους. Μετὰ τὴν ἔκρηξη τῆς μπολσεβίκικης ἐπανάστασης καὶ τῆς ἐγκαθίδρυσης τοῦ κομμουνιστικοῦ σοβιετικοῦ καθεστώτος στὴ Ρωσία ἔπαυε κάθε τέτοια μορφή ἐνίσχυσης μὲ ἀποτέλεσμα τὸ Πατριαρχεῖο νὰ περιέλθει σὲ μεγάλη ἐνδεια διότι δὲν ἦταν προετοιμασμένο γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς δυσμενοῦς αὐτῆς ἐξέλιξης. Μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀρνητικὴ τροπὴ κατέβαλε προσπάθειες γιὰ τὴν ἀξιοποίηση τῆς ἀκίνητης περιουσίας του ὥστε νὰ καταστεῖ

σ. 131–134. Β. Σταυρίδης, *Ἐπισκοπικὴ ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου*, Θεσσαλονίκη 1996, σ. 154–157. Σύνδεσμος τῶν ἐν Ἀθήναις Μεγαλοσχιολιτῶν, *Χαλκηδόνια. Μνήμη Μελίτωνος Χατζῆ, Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος 1913-1989*, Αθήνα 1999. «Μελίτων Χατζῆς», *Μεγάλῃ Ὁρθόδοξῃ Χριστιανικῇ Ἐγκυκλοπαίδειᾳ*, τ. 11, σ. 323. Μ. Καράς, *Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον. Μνήμη Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος Μελίτωνος (1913-1989)*, Αθήνα 2015. Μ. Μπέλλος, *Σπουδὴ στὸ κηρυγματικὸ ἔργο τοῦ Γέροντος Χαλκηδόνος Μελίτωνος Χατζῆ*, Θεσσαλονίκη 2017. Ἰδρυμα Ὑποστήριξης Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, *Ἐπετηρὶς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἔτους 2019*, Αθήνα 2018, σ. 15–18. Ι. Μητρόπολη Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου, *Ἡμερολόγιον 2019*, Ἀρκαλοχωρί 2018, σ. 6–71. Μελίτων Χατζῆς, *Ἀνέσπερον φῶς ἐκ Φαναρίου* (ἐπιμ. Μελίτων, μητροπολίτης Φιλαδελφείας), Αθήναι 2022, ὅπου διάφοροι λόγοι, συνεντεύξεις, προσφωνήσεις κ.λπ. τοῦ Χαλκηδόνος Μελίτωνος.

προσοδοφόρα, χωρίς όμως τὰ ἐπιθυμητὰ ἀποτελέσματα. Ἡ δυσμενὴς αὕτη ἐξέλιξη ὁδήγησε τὸν Πατριάρχη καὶ τοὺς περισσότερους ἐκ τῶν ἀρχιερέων σὲ μεγάλη πενία, ἡ ὁποία ἐπιδεινώθηκε καὶ ἀπὸ τὴν ἐκρηξη τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Ἡ ἄσχημη οἰκονομικὴ κατάσταση τοῦ θρόνου ἦταν ἐμφανὴς σὲ ὅλους ὅσους ἐπισκέπτονταν τὸ Πατριαρχεῖο καὶ τοὺς κατὰ τόπους ἀρχιερεῖς. Χαρακτηριστικὰ εἶναι αὐτὰ ποὺ ἀναφέρει ὁ μητροπολίτης Θυατείρων Γερμανὸς σὲ ἐκθεσὴ του πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη Βασίλειο Γ' (†1929) μετὰ ἀπὸ ἐπίσκεψιν τοῦ στὴ Συρία καὶ τὸν Λίβανο. Συγκεκριμένα ὁ Θυατείρων Γερμανὸς ἐπισκέφθηκε τὴν Ἱερουσαλὴμ γιὰ διάφορα ζητήματα τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων· μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐπίσκεψίν του στὸ Πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων ἐπισκέφθηκε γιὰ κάποιες μέρες καὶ τὸ Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας, ὅπου εἶχε συναντήσεις καὶ συνομιλίες μὲ τὸν Πατριάρχη Γρηγόριο καὶ μητροπολίτες τοῦ θρόνου· παράλληλα ἐπισκέφθηκε καὶ διάφορα ἰδρύματα τοῦ θρόνου. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐπίσκεψιν αὐτῆς ὑπέβαλε σχετικὴ ἐκθεση πρὸς ἐνημέρωση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχη. Στὴν ἀνωτέρω ἐκθεσὴ ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ: «... Γενικῶς εἰπεῖν ἐκτὸς 3 ἐπαρχιῶν, Βηρυττοῦ, Λιβάνου καὶ Τριπόλεως αἱ ἄλλαι εἶναι ἀμπτωχοὶ καὶ δὲν δύνανται νὰ διατηρήσωσι Σχολεῖα καὶ Ἐκκλησίας ἄνευ βοηθείας ἔξωθεν. Ἐν τοιαύτῃ πενίᾳ διατελοῦσαν τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἐν Συρίᾳ εὐνόητον, διατὶ ἡ Παλαιστίνειος Ἑταιρεία ἐπολιόρκησεν καὶ ἥλωσεν αὐτὴν πρὸ τοῦ πολέμου. Ἰχνη τῆς τοιαύτης ἐκκλησιαστικῆς καὶ φιλανθρωπικῆς δράσεως τῆς Ρωσσίας συναντᾷ τις καὶ σήμερον καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Συρίας. Αὐτὸς ὁ Πατριάρχης ἐλάμβανεν ἐπίδομα ἐκ Ρωσσίας 5000 λίρας ἐτησίως, αἵτινες κατὰ τὸν πόλεμον παρείχοντο αὐτῷ ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως μέχρι δὲ σήμερον ἡ Συριακὴ Κυβέρνησις (λέγε Γαλλικὴ) χορηγεῖ αὐτῷ 100.000 φρ. δηλ. περὶ τὰς 1000 λίρας δι' ἔξοδα συντηρήσεως. Τὴν ἑλλειψιν τῶν ἐκ Ρωσσίας ἐπιδομάτων ἐν μέρει ἤλθον ν' ἀναπληρώσωσιν αἱ προσφοραὶ τῶν ἐν Ἀμερικῇ Σύρων χάριν Ἐκκλησιῶν, Σχολειῶν, Νοσοκομείων καὶ Ὁρφανοτροφείων. Προκειμένου ὅμως εἰδικῶς περὶ τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Κλήρου φοβοῦμαι, ὅτι καὶ ἐν Συρίᾳ ἡ οἰκονομικὴ καχεξία τῆς Ἐκκλησίας πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἑλλειψιν καλῆς διαχειρίσεως μᾶλλον ἢ τὴν ἑλλειψιν πόρων. Πατριαρχικαὶ Μοναὶ πλουσιώταται ἰδία εἰς κτήματα ὑπάρχουσι 4, ὧν μία μόνον ἡ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ὑπολογίζεται ἔχουσα κτηματικὴν περιουσίαν ἀξίας 400.000 λιρῶν χρυσῶν, ὡσαύτως δὲ ὑπάρχουσι 10 ἐπαρχιακαί, ὧν 3 ἐν Τριπόλει καὶ 7 ἐν Λιβάνῳ. Μία γενναία χειρονομία

πρὸς ἐκποίησην τῶν κτημάτων αὐτῶν καὶ κεφαλαιοποίησιν τοῦ προϊόντος θὰ ἡδύνατο νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας τὴν συντήρησιν τοῦ Κλήρου αὐτῆς, ὅστις ἄλλως δὲν ὑπερβαίνει τὸν ἀριθμὸν 350. Ἀλλὰ φοβοῦμαι, ὅτι συμβαίνει ἐνταῦθα ὅ,τι καὶ εἰς τοὺς ἐν Παλαιστίνῃ Ἀραβοφώνους. Ἐθισθέντες νὰ δέχωνται ἑξῶθεν ὑλικάς βοηθείας καὶ ἐπ' αὐτῶν νὰ στηρίζωσι κυρίως τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν ἡμέλησαν νὰ φροντίσωσι περὶ τοῦ ἰδίου οἴκου οὕτως ὥστε αὐτάρκεις γενόμενοι νὰ μὴ χρῆζωσι τῆς ἑξῶθεν βοηθείας. Ὁ ἐνοριακὸς κλῆρος συντηρεῖται ἐκ τῶν τυχηρῶν αὐτοῦ, πλὴν τῶν ἐν Βηρυττῷ, οἵτινες λαμβάνουσι καὶ 30λίρον ἐτήσιον ἐπίδομα παρὰ τῆς Κοινότητος. Οἱ ἀρχιερεῖς οὐδὲν ἔχοντες ἐπίδομα εἰσπράττουσι τὴν ἐπιχορήγησιν αὐτῶν αὐτοπροσώπως ἐπισκεπτόμενοι τὰς οἰκείας τοῦ ποιμνίου αὐτῶν κατὰ τὰκτὰς ἡμέρας, γενικῶς ὁμῶς εἰπεῖν αἱ ἐπιχορηγήσεις αὐτῶν δὲν ὑπερβαίνουν τὰς 250 λίρας ἐτησίως πλὴν τῶν ἀνωτέρω 3 μνημονευθέντων, ἐξ ὧν ὁ Βηρυττοῦ λέγεται εἰσπράττων περὶ τὰς 2000 λίρας ἐτησίως»³ καὶ συνεχίζων παρακάτω «Μετὰ πικρίας ἡ Α. Μ. μοι εἶπεν, ὅτι ἀτυχῶς Ὁρθόδοξος Ρωσία δὲν ὑπάρχει πλέον, ἡ δὲ Ἑλλάς εἶναι πολὺ μικρὰ καὶ ἐξηντλημένη οὐτε νὰ προσέλθῃ ἐπίκουρος εἰς τὴν ἐν Συρίᾳ ἀγωνιζομένην Ὁρθόδ. Ἐκκλησίαν»⁴.

Τὴν οἰκονομικὴ καχεξία τοῦ ἀντιοχικοῦ θρόνου γνώριζαν ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ οἱ κατὰ καιροὺς Γενικοὶ Πρόξενοι Βηρυτοῦ, οἱ ὁποῖο συχνὰ σὲ ἀναφορὰς τοὺς πρὸς τὴν ἑλληνικὴ κυβέρνησιν περιέγραφαν τὴν δεινὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τοῦ Πατριαρχείου καὶ τόνιζαν πρὸς τὴν κυβέρνησιν ὅτι ἦταν «ἐθνικὸ καθήκον» νὰ προσέλθῃ ἡ ἑλληνικὴ πολιτεία πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας. Μέσα σὲ αὐτὸ τὸ πλαίσιο ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησιν στὴ Μέση Ἀνατολὴ θέλησε νὰ ἐγκύψει στὶς σχετικὰς ἀναφορὰς τῶν κατὰ καιροὺς προξένων καὶ γιὰ νὰ διαμορφώσῃ ἰδίᾳ ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων θέλησε νὰ ἔχῃ ὑπόψιν τῆς καὶ τῇ γνώμῃ ἑνὸς εἰδικοῦ ὁ ὁποῖος θὰ ἐνημέρωνε λεπτομερῶς τὴν κυβέρνησιν. Ὡς τέτοιος κρίθηκε ὁ τότε ὑπηρετῶν ὡς κληρικὸς τοῦ Β.Ε. Σ.Μ.Α. ἀρχιμανδρίτης Μελίτων Χατζῆς, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὴν ἐντολὴ νὰ μελετήσῃ τὴν κατάστασιν στὸ Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας καὶ νὰ προτείνει

³ Μουσεῖο Μπενάκη/Ἀρχεῖο Ἐλευθερίου Βενιζέλου/Φάκ. 357-26: Ἔκθεσις τοῦ Μητροπολίτη Θυατείρων Γερμανοῦ πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη Βασιλεῖο Γ' σχετικὰ μὲ τὴν κατάστασιν τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στὴ Συρία, 7-5-1928, σ. 1-10, ἐδῶ σ. 5-6. Πρβλ. Μ. Γ. Βαρβούνης – Παν. Τζουμέρκας, *Τὰ Ὁρθόδοξα πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα*, ὁ.π., σ. 444-445, ἀρ. σχόλ. 75.

⁴ Ο.π., σ. 8. Πρβλ. Μ. Γ. Βαρβούνης – Παν. Τζουμέρκας, *Τὰ Ὁρθόδοξα πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα*, ὁ.π., σ. 435, ἀρ. σχολ. 64.

σχετικά στην Κυβέρνηση και ιδία στον Πρόεδρο αυτής τον τρόπο ενεργείας της για την όσο το δυνατόν αΐσια λύση των οικονομικών προβλημάτων του Πατριαρχείου Αντιοχείας.

4. Τὸ Σημείωμα

Τὸ διπλωματικὸ γραφεῖο τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς ἐλληνικῆς κυβέρνησης ἢ ὁποία ἔδρευε προσωρινὰ στὸ Κάϊρο ἀπέστειλε στὶς 16 Ἀπριλίου 1944 ἐπιστολὴ τοῦ τότε Πρωθυπουργοῦ Ἑμμ. Τσουδεροῦ στὸν ἀρχιμανδρίτη Μελίτωνα Χατζῆ μὲ τὴν ὁποία τοῦ διαβίβαζε ἔγγραφο τοῦ Ἑλληνικοῦ Γενικοῦ Προξενείου Βηρυτοῦ καὶ ζητοῦσε νὰ ἐκφράσει τὶς ἀπόψεις του γιὰ τὸ πῶς θὰ πρέπει νὰ ἐνεργήσῃ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση στὸ ζήτημα τὸ ὁποῖο ἔθιγε τὸ ἐν λόγω ἔγγραφο⁵.

Τὸ ἔγγραφο τοῦ Γενικοῦ Προξενείου Βηρυτοῦ περιέγραφε τὴν κατάσταση ποὺ ἐπικρατοῦσε στὸ Πατριαρχεῖο Αντιοχείας ὅσον ἀφορᾷ τὶς οικονομικὲς δυνατότητες αὐτοῦ καὶ τοὺς ὑπάρχοντες διαθέσιμους πόρους. Ἀνέφερε ὅτι μετὰ τὴν ἔκρηξη τῆς μπολσεβικικῆς ἐπανάστασης διακόπηκε ἡ ἐτήσια σταθερὴ ἐπιχορήγηση τοῦ Πατριαρχείου ἀπὸ τὴ Ρωσία ἢ ὁποία ἐτησίως ἔφθανε στὸ ὕψος τῶν 8.000 λιρῶν Ἀγγλίας καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ Πατριαρχεῖο σήμερα πένεται. Συνεχίζοντας διατύπωνε τὴν ἄποψη ὅτι οἱ ἀραβόφωνοι ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ πάντοτε στρέφουν τὸ βλέμμα τους πρὸς τὴν ὀρθόδοξη Ἑλλάδα καὶ γι' αὐτὸ ἔπρεπε ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνηση νὰ ἔλθῃ ἀρωγὸς καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὸ Πατριαρχεῖο Αντιοχείας, τὸν Πατριάρχη καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς, οἱ ὁποῖοι στὴ συντριπτικὴ τους πλειοψηφία κυριολεκτικὰ πένονται καὶ στεροῦνται κάθε οικονομικῆς δυνατότητας⁶.

Μετὰ τὴ λήψη τοῦ ἀνωτέρου ἐγγράφου μὲ τὸ αἶτημα τοῦ Πρωθυπουργοῦ ὁ ὁποῖος ἐκτελοῦσε καὶ χρέη Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν ὁ Μελίτων, ἀφοῦ διάβασε τὸ ἔγγραφο τοῦ Γενικοῦ Προξένου Βηρυτοῦ συνέταξε καὶ υπέβαλε στὶς 19 Ἀπριλίου τοῦ 1943 πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸ τὸ ἀπόρρητο «Σημείωμα Περὶ τῆς οικονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ Πατριαρχείου Αντιοχείας»⁷. Στὸ διαβιβαστικὸ ἔγγραφο,

⁵ ΔΙΑΥΕ, 1943–1944/Φ. 52. 2/Ἐγγραφο 19–4–1943: ὁ Μελίτων Χατζῆς πρὸς τὸν διπλωμάτη Νικολαρεῖζη.

⁶ ΔΙΑΥΕ, 1943–1946/Φ. 110. 4/Οἰκονομικὰ τοῦ Πατριαρχείου Αντιοχείας/Ἐγγραφο 641/14–4–1943: ὁ Γενικὸς Πρόξενος Βηρυτοῦ πρὸς τὸν Πρόεδρο καὶ Ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν.

⁷ ΔΙΑΥΕ, 1943–1944/Φ. 52. 2/Ἐγγραφο 19–4–1943, «Ἀπόρρητον Σημείωμα περὶ

πού δὲν συναριθμεῖται στὶς σελίδες τοῦ σημειώματος, ἀναφέρει ὅτι γιὰ τὸ ζήτημα ἐκθέτει καθαρὰ προσωπικὲς ἐκτιμήσεις τῶν πραγμάτων σημειώνοντας χαρακτηριστικὰ ὅτι στὸ Σημείωμα «ἐκτίθενται αἱ ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἀπόψεις μου, εἰλημμέναι ἐκ προσωπικῆς ἐκτιμήσεως τῶν πραγμάτων» καὶ κλείνοντας τὸ διαβιβαστικὸ γράμμα σημειώνει «ὅτι αἱ ἀσθενεῖς μου δυνάμεις εἴρηνται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κ. Προέδρου»⁸.

Στὸ ἀπόρρητο Σημείωμα ὁ Μελίτων ἐκθέτει τὶς ἀπόψεις του γιὰ τὸ ὅλο ζήτημα σὲ δύο ἐνότητες. Στὴν πρώτη ἐνότητα τάσσεται ἀμέσως μὲ τὴν ἀποψη τοῦ Γενικοῦ Προξένου Βηρυτοῦ καὶ τονίζει ὅτι θὰ πρέπει νὰ ἐνισχυθεῖ οἰκονομικὰ τὸ Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας ἄμεσα καὶ δηλώνει κατηγορηματικὰ ὅτι «τὸ Πατριαρχεῖον οὐδαμῶθεν ὑποστηριζόμενον ἀποβλέπει ὅσον ποτὲ ἄλλοτε πρὸς τοὺς ἀρμοδίους ὡς πρὸς φυσικοὺς αὐτοῦ προστατάς καὶ ἀντιλήπτορας»⁹ καὶ ἡ δήλωσή του αὐτὴ προκύπτει ἀβίαστα διότι ὅπως σημειώνει «ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως διεπίστωσα, ὅ τε Μακαρ. Πατριάρχης Ἀντιοχείας καὶ οἱ αὐτόθι Μητροπολίται ἀπὸ πολλοῦ ἀναμένουσι μίαν τοιαύτην θετικὴν ἐκδήλωσιν ἐνδιαφέροντος καὶ προστασίας ἀπὸ μέρους τῶν ἀρμοδίων»¹⁰. Τονίζει δὲ μὲ ἔμφαση ὅτι ἡ ἐνέργεια αὐτὴ τῆς ἑλληνικῆς κυβέρνησης θὰ ἀποτελέσει τὴ βάση γιὰ νὰ οἰκοδομηθοῦν ἐγκάρδιες σχέσεις μεταξὺ τῆς κυβέρνησης καὶ τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας.

Ἡ σημείωση ὅτι «ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως διεπίστωσα» ὅπως καὶ ἡ ἀναφορὰ στο διαβιβαστικὸ γράμμα «αἱ ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἀπόψεις μου, εἰλημμέναι ἐκ προσωπικῆς ἐκτιμήσεως τῶν πραγμάτων» μᾶς δείχνουν ὅτι οἱ προτάσεις του πρὸς τὴν ἑλληνικὴ κυβέρνηση εἶναι ἀποτέλεσμα προσωπικῶν ἀπόψεων πού δημιουργήθηκαν ὅπως μᾶς δίνεται νὰ καταλάβουμε ἀπὸ ἐπιτόπια ἐπίσκεψη τοῦ ἰδίου καὶ μελέτη ἐκ τοῦ σύνεγγυς τῆς κατάστασης τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας καὶ συναντήσεις του μὲ ἀρχιερεῖς τοῦ ἀντιοχικοῦ θρόνου.

Πράγματι, ἀναδιφῶντας στὸ ἀρχεῖο τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν βρήκαμε μία τηλεγραφικὴ ἀναφορὰ τοῦ Γενικοῦ Προξένου Βηρυτοῦ

τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, σ. 1-6.

⁸ ΔΙΑΥΕ, 1943-1944/Φ. 52. 2/Ἐγγραφο 19-4-1943: ὁ Μελίτων Χατζῆς πρὸς τὸν διπλωμάτη Νικολαρεῖζη.

⁹ ΔΙΑΥΕ, 1943-1944/Φ. 52. 2/Ἐγγραφο 19-4-1943, «Ἀπόρρητον Σημείωμα περὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, σ. 1-6: 2.

¹⁰ Ὁ.π.

πού ανέφερε ότι ο αρχιμανδρίτης Μελίτων Χατζής τὸ καλοκαίρι τοῦ 1942 ἐπισκέφθηκε τὴν περιοχὴ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, μετὰ ἀπὸ πρόσκληση τοῦ Γενικοῦ Προξένου Βηρυτοῦ, γιὰ νὰ μελετήσῃ ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς πλευρᾶς τὴν κατάσταση τοῦ Πατριαρχείου. Μάλιστα, ὁ Γενικὸς Προξένος προτείνει ὅπως ὁ αρχιμανδρίτης Μελίτων μεταβεῖ ἐκ νέου στὴ Βηρυτὸ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ προβεῖ σὲ συναντήσεις μὲ τὸν Πατριάρχη καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ Πατριαρχείου καὶ νὰ συζητήσῃ μαζί τους ὥστε νὰ ἀποκτήσῃ μιὰ σφαιρικὴ καὶ πλήρη ἀποψη γιὰ τὸ ζήτημα ἀλλὰ καὶ ἐν γένει γιὰ τὴν κατάσταση τοῦ Πατριαρχείου¹¹. Ἀπὸ τα ἐδῶ αναφερόμενα προκύπτει ὅτι ὁ Μελίτων κλήθηκε ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ κυβέρνησις νὰ εκφράσῃ τὴ γνώμη του γιὰ τὸ ζήτημα τῆς οικονομικῆς ἐνίσχυσης τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας διότι γνώριζε καὶ εἶχε σχηματίσῃ ἰδίᾳ ἀντίληψη γιὰ αὐτὸ μετὰ ἀπὸ ἐπιτόπια ἐρευνά.

Τὸ δεύτερο τμῆμα τοῦ ἀπόρητου Σημειώματος εἶναι μεγαλύτερο σὲ ἔκταση καὶ σὲ αὐτὸ διατυπώνεται μὲ ἐπιχειρήματα ἢ θέσις τοῦ Μελίτωνα γιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο θὰ πρέπει νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ οικονομικὴ ἐνίσχυση τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας. Μάλιστα, ὡς πρὸς τὸν τρόπο τῆς οικονομικῆς ἐνίσχυσης καὶ τῆς προσοχῆς πού θὰ ἔπρεπε νὰ δειχθεῖ πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση ἀπὸ τοὺς «ἀρμοδίους», ἀναφέρθηκε ὁ Μελίτων καὶ σὲ τηλεγράφημά του πρὸς τὸν Γενικὸ Προξένο μετὰ ἀπὸ τὴν ἐπιτόπια μελέτη τοῦ ζητήματος, τὸ καλοκαίρι τοῦ 1942, καὶ τὶς σχετικὲς συναντήσεις πού εἶχε μὲ τὸν Πατριάρχη καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ Πατριαρχείου στὸ ὁποῖο ἀνέφερε σχετικὰ: «Ἐπὶ μελετωμένης ἀρωγῆς εἰς Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας ὑποβάλλω ταπεινῶς ὅτι ἐνδείκνυται πραγματοποιηθῇ κατὰ παροῦσαν ψυχολογικῶς πρόσφορον στιγμήν. Τοιαύτη θετικὴ ἐκδήλωσις ἐνδιαφέροντος προστασίας ἀρμοδίων ἀναμένεται αὐτόθι ἐξυπηρετήσῃ σύσφυγξιν ἐσχάτως ἀποκατασταθέντων δεσμῶν. Ἐσωτερικοὶ λόγοι σώματος ἱεραρχίας ἐπιβάλλουν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ τρόπου διαθέσεως ἐνδεχομένης ἀρωγῆς ...»¹². Σημαντικὴ σὲ αὐτὸ τὸ τηλεγράφημα εἶναι ἡ διατύπωση τοῦ Μελίτωνα «κατὰ παροῦσαν ψυχολογικῶς πρόσφορον στιγμήν», ἡ ὁποία καταδεικνύει ὅτι ὁ συντάκτης

¹¹ Δ.Ι.Α.Υ.Ε., 1942, Φ. 14/6, (παλαιὸς Α' /26)/ Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας/ Κρυπτογραφικὸ Τηλεγράφημα ἀρ. 2047/12–8–1942: Ὁ Γεν. Προξένος Βηρυτοῦ πρὸς τὸν Ὑφυπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν.

¹² Δ.Ι.Α.Υ.Ε., 1942, Φ. 14/6, (παλαιὸς Α' /26)/ Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας/ Κρυπτογραφικὸ Τηλεγράφημα ἀρ. 4393/1–9–1942: Ὁ Γεν. Προξένος Βηρυτοῦ πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν.

του Σημειώματος κρίνει τὰ πράγματα ἔχοντας ὑπόψη του ἀφ' ἑνὸς νὰ ὑποστηρίξει τὸ συμφέρον τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ κατορθώσει τὸ καλύτερο δυνατὸ ἀποτέλεσμα γιὰ τὸν ἐντολέα του, τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση καὶ ὡς πρὸς τὸ δεύτερο κρίνει ὅτι εἶναι ἡ καταλληλότερη στιγμή νὰ ἐνεργήσει ἡ Κυβέρνηση ὥστε νὰ ἐπιδράσει εὐεργετικὰ στὴν ψυχολογία τῶν ἱεραρχῶν μὲ ἀποτελέσματα ἄκρως θετικὰ γιὰ τὴν Κυβέρνηση. Ἐπίσης, στὸ τηλεγράφημα αὐτὸ συνιστᾷ τὴν προσοχὴ τῆς Κυβέρνησης ὡς πρὸς τὸν τρόπο τῆς οἰκονομικῆς ἐνίσχυσης τοῦ Πατριαρχείου. Ἀκριβῶς τὸ ἴδιο ἀναφέρει καὶ στὸ δεύτερο μέρος τοῦ Σημειώματος ὅπου ἀναλυτικότερα ξεδιπλώνει τὴ σκέψη του γιὰ τὸν τρόπο τῆς οἰκονομικῆς ἐνίσχυσης τοῦ Πατριαρχείου. Συγκεκριμένα προτείνει νὰ ἐπιδοτηθοῦν μὲ ἓνα ὀρισμένο ποσὸ ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτες, διατυπώνοντας παράλληλα τὴν ἄποψη ὅτι τὸ ποσὸ αὐτὸ πρέπει «νὰ παρέχεται δὲ εἰς ἓνα ἕκαστον αὐτῶν κεχωρισμένως ἀμέσως ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων»¹³, δηλαδή νὰ δίνει ὁ πρόξενος τὴ σχετικὴ οἰκονομικὴ ἐνίσχυση σὲ κάθε ἓναν τῶν ἱεραρχῶν ξεχωριστὰ καὶ ἐξηγεῖ ἀναλυτικὰ παραθέτοντας ἐπιχειρήματα γιὰ τὴν πρότασή του αὐτή.

Ὡς πρῶτο λόγο προβάλλει τὸ ἐπικρατοῦν, τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, σύστημα διοίκησης στὸ Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας κατὰ τὸ ὁποῖο οἱ Μητροπολίτες ἦταν πλήρως ἐλεύθεροι νὰ ἀσκοῦν τὰ καθήκοντά τους χωρὶς νὰ ὑπάρχει κάποιος κεντρικὸς ἔλεγχος ὅπως γιὰ παράδειγμα τοῦ Πατριάρχου ἐν Συνόδῳ. Ἡ κατάσταση αὐτὴ προήλθε, ὅπως τονίζει, ἐξ αἰτίας τοῦ διχασμοῦ τῆς συνόδου σὲ δύο ἀντιμαχόμενες ὁμάδες κατὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξάνδρου, διχασμὸς ὁ ὁποῖος κρατεῖ μέχρι σήμερα καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ δὲν θὰ ἔπρεπε ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυση νὰ δοθεῖ στὸν Πατριάρχη πρὸς διαχείριση αὐτῆς διότι θὰ ἐπιφέρει σύγχυση καὶ ἀντιπαλότητα. Δηλαδή μπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ τὴν εὐμενῆ διάθεση τοῦ Πατριάρχου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση, ἀλλὰ ἡ διάθεση τοῦ ποσοῦ ἀπὸ τὸν Πατριάρχη μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ σὲ διακρίσεις πρὸς τοὺς Μητροπολίτες καὶ νὰ τοὺς διαχωρίσῃ σὲ αὐτοὺς ποὺ πρόσκεινται στὸν Πατριάρχη καὶ σὲ αὐτοὺς ποὺ στέκονται ἐχθρικά ἀπέναντί του, μὲ ἀποτέλεσμα ἐνῶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση θὰ περιμένει μὲ τὴν ἐνέργεια τῆς οἰκονομικῆς ἐνίσχυσης νὰ δημιουργήσῃ ἄριστες σχέσεις μὲ τὸ Πατριαρχεῖο συνολικά, νὰ ὀδηγηθεῖ σὲ ἀντίθετα ἀποτελέσματα καὶ ὀλόκληρη ἡ προσπάθεια νὰ καταστῇ ἀτελέσφορη.

Δεύτερος λόγος τὸν ὁποῖο προβάλλει ὁ Μελίτων γιὰ τὸν

¹³ ΔΙΑΥΕ, 1943-1944/Φ. 52. 2/Ἐγγραφο 19-4-1943, «Ἀπόρρητον Σημείωμα περὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, σ. 1-6: 2.

προτεινόμενο τρόπο τῆς οἰκονομικῆς ἐνίσχυσης τοῦ Πατριαρχείου εἶναι ἡ διατύπωση τῆς γνώμης ὅτι διὰ τῆς ἐπαφῆς τοῦ Γενικοῦ Προξένου Βηρυτοῦ μὲ κάθε ἕναν τῶν ἀρχιερέων τοῦ Πατριαρχείου ξεχωριστὰ θὰ δημιουργοῦσε στενὲς προσωπικὲς σχέσεις καὶ προσωπικὴ ὑποχρέωση κάθε μητροπολίτη πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση.

Κλείνοντας τὸ Σημείωμά του ὁ ἀρχιμανδρίτης Μελίτων Χατζῆς προτείνει στὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση νὰ δεῖ θετικὰ καὶ τὴν πρότασή του γιὰ τὴν ἀπονομὴ παρασήμων πρὸς τὸν Πατριάρχη καὶ τοὺς Μητροπολίτες, ἐνέργεια, ὅπως σημειώνει: «ἀναμένεται αὐτόθι, κατόπιν τῆς εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας περυσινῆς ἐπισκέψεως τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως»¹⁴.

Αναλύνοντας τὰ ἀναφερόμενα ἀπὸ τὸν Μελίτωνα στὸ Σημείωμά του, διαπιστώνεται ὅτι προβάλλει δύο βασικοὺς λόγους γιὰ τὴν ἐπιλογὴ τοῦ τρόπου ἐνεργείας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως: α) τὴν ὑπάρχουσα διοικητικὴ κατάσταση στὸ Πατριαρχεῖο καὶ β) τὴν ἀνάγκη ἀνάπτυξης διαπροσωπικῶν σχέσεων τῶν διπλωματικῶν καὶ προξενικῶν ἀρχῶν στὴν περιοχὴ μὲ κάθε ἕναν ἱεράρχη χωριστὰ.

Ὡς πρὸς τὸν πρῶτο λόγο θὰ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἐξ αἰτίας τοῦ τρόπου ἐκλογῆς τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξάνδρου δὲν ὑπῆρχε στὸ Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας σύμπτωση τῆς Συνόδου καὶ συνοδικὴ ἐνότητα, ἀφοῦ τὰ γεγονότα ποὺ διαδραματίσθηκαν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐκλογῆς δημιούργησαν συγκρούσεις καὶ ἐξῆψαν τὰ πάθη στὸ μέγιστο βαθμὸ καὶ ἐξ αὐτοῦ δημιουργήθηκαν φυγόκεντρες δυνάμεις διαλυτικῆς τῆς συνοδικῆς ἐνότητας, οἱ ὁποῖες παρὰ τὸ διαρρέυσαν διάστημα μέχρι τὴν ἐποχὴ ποὺ ἐπισκέφθηκε ὁ Μελίτων τὸ Πατριαρχεῖο δὲν εἶχαν καταλαγιάσει καὶ ἡ ἀντιπαλότητα μεταξὺ τῶν ἱεραρχῶν ἦταν ὀρατὴ, ἰδίως κατὰ τὶς συνεδριάσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Συγκεκριμένα μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Δ' (12 Δεκεμβρίου 1928) ξεκίνησε ἡ διαδικασία ἐκλογῆς νέου Πατριάρχου, ἡ ὁποία ὅμως διεξήχθη μὲ τέτοια ἀντιπαλότητα καὶ ὀξύτητα ὥστε νὰ δημιουργηθεῖ σχίσμα στὴν Ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας τὸ ὁποῖο διῆρκεσε τρία ἔτη καὶ ἄφησε βαθιὰ τραύματα στὸ σῶμα τῆς, διασπώντας τὴν ἐνότητα τῆς ἱεραρχίας τῆς καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ πληρώματός τῆς. Ἡ πλειοψηφία τῆς συνόδου, δηλαδὴ ἑπτὰ ἀρχιερεῖς, ἤθελε ὡς Πατριάρχη τὸν τοποτηρητὴ τοῦ θρόνου μητροπολίτη Λαοδικείας Ἀρσένιο. Ἡ μειοψηφία τῶν ἀρχιερέων, δηλαδὴ τρεῖς ἀρχιερεῖς καὶ ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν λαϊκῶν

¹⁴ Ὁ.π., σ. 6.

ἐκλεκτόρων ποὺ συμμετείχαν στὴν ἐκλογή βάσει τοῦ κανονισμοῦ, ἤθελε ὡς Πατριάρχη τὸν μητροπολίτη Τριπόλεως Ἀλέξανδρο, ὁ ὁποῖος οὐσιαστικὰ συγκέντρωνε τὴν ἀπόλυτη πλειοψηφία γιὰ τὴν ἐκλογή του. Ὁ τοποτηρητὴς γιὰ νὰ ἐκλεγεῖ θέλησε νὰ ἀλλάξει τὸν κανονισμό ἐκλογῆς καὶ νὰ ἀποκλείσει τὴ συμμετοχὴ τῶν λαϊκῶν στὴν πατριαρχικὴ ἐκλογή. Μετὰ ἀπὸ πολλὰ διεργασίες ἡ πλειοψηφία τῶν ἀρχιερέων συνήλθε τὶς 24 Ἰανουαρίου 1931 καὶ ἐξέλεξε ὡς Πατριάρχη, χωρὶς τὴ συμμετοχὴ τῶν λαϊκῶν καὶ τῆς μειοψηφίας τῶν ἀρχιερέων, τὸν τοποτηρητὴ μητροπολίτη Λαοδικεῖας Ἀρσένιο. Σὲ ἀντίδραση ἡ μειοψηφία τῶν ἀρχιερέων καὶ οἱ λαϊκοὶ ἐκλέκτορες συνήλθαν στὴ Δαμασκὸ στίς 27 Ἰανουαρίου 1931 καὶ ἐξέλεξαν ὡς Πατριάρχη τὸν μητροπολίτη Τριπόλεως Ἀλέξανδρο, τὸν ὁποῖο καὶ ἐνθρόνισαν στὸν Πατριαρχικὸ ναὸ τῆς Δαμασκοῦ. Ἡ κατάσταση εἶχε ξεφύγει ἐκτὸς ὁρίων καὶ κατέστη δραματικὴ. Πολλοὶ ἱεράρχες ἀλλὰ καὶ πλῆθος πιστῶν καλοῦσαν μὲ ὑπομνήματά τους καὶ ἐπιστολὰς πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ τὰ ὑπόλοιπα πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα νὰ ἐπέμβουν γιὰ νὰ διασώσουν τὴν Ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας καὶ νὰ λύσουν τὸ περίπλοκο καὶ ἀκανθῶδες ζήτημα. Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἀνταποκρινόμενον στὰ ἀνωτέρω παρακλητικὰ αἰτήματα καὶ σὲ συνεννόηση μὲ τὰ Πατριαρχεῖα Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων συγκρότησε τριμελὴ ἐξ ἀρχιερέων τῶν τριῶν Πατριαρχεῶν ἐπιτροπὴ ἡ ὁποία μετέβη καὶ μελέτησε ἐπιτόπου τὸ ζήτημα καὶ εἰσηγήθηκε ὅτι θὰ πρέπει νὰ ἀναγνωρισθεῖ ὡς Πατριάρχης Ἀντιοχείας ὁ ἀπὸ Τριπόλεως Ἀλέξανδρος διότι ἡ ἐκλογή του προσιδίαζε περισσότερο πρὸς τὴν κανονικότητα ἀφοῦ στηρίχθηκε στίς σχετικὲς διατάξεις τοῦ ὑπάρχοντος κανονισμοῦ ἐκλογῆς. Ἔτσι, μετὰ τὴν ἀνωτέρω εἰσηγήσει τὰ πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα ἀναγνώρισαν τὸν Ἀλέξανδρο ὡς Πατριάρχη. Ἡ ἀναγνώριση τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς Πατριάρχου, ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς ποὺ ἀνῆκαν στὴν ὁμάδα τοῦ Λαοδικεῖας Ἀρσενίου ἐπῆλθε μετὰ τὸν θάνατο αὐτοῦ, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1933¹⁵.

¹⁵ Γιὰ τὰ γεγονότα αὐτὰ βλ. Π. Τζουμέρκας, «Τὸ Ἀντιοχικὸ Ζήτημα (1928-1933). Ἀνέκδοτη ἔκθεσι τοῦ μητροπολίτη Ἀζώμης Νικολάου (+1967)», στὸ Β. Κουκουσᾶς (ἐπιμ.), *Ὁ Κόσμος τῆς Ὁρθοδοξίας στὸ παρὸν καὶ στὸ παρελθόν*, Θεσσαλονίκη 2006, σ. 409-449. S. Roussos, *Greece and the Arab Middle East. The Greek Orthodox Communities in Egypt, Palestine and Syria* (PhD), London 1994, σ. 217 κ.ε. S. Roussos, «Diplomacy and communal identity. Greece and the Greek Orthodox in Syria and Lebanon (1919-1940)», *Chronos, Revue d' Histoire de l' Université de Balamand* 1: 1 (1998), σ. 33-65, κυρίως ἀπὸ 36 κ.ε. Μ. Γ. Βαρθούνης – Παν. Τζουμέρκας, *Τὰ Ὁρθόδοξα πρεσβυγενῆ Πατρι-*

Παρά τὸ γεγονός αὐτὸ τὸ ὁποῖο φαινομενικὰ ὀδήγησε τὴν Ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας σὲ εἰρηνικὴ πορεία, τὰ βαθιὰ τραύματα, οἱ διαιρέσεις, οἱ συγκρούσεις καὶ οἱ ἀντιπάθειες τοῦ παρελθόντος δὲν ξεχάστηκαν καὶ ἐμφανίζονταν εὐκαίρως ἀκαίρως ὅταν ἐμφανιζόταν κάποιο πρόβλημα καὶ ἰδίως στὶς ἐργασίες τῆς Ἱερᾶ Συνόδου, κατὰ τὶς ὁποῖες ὁ Πατριάρχης μὲ δυσκολία μποροῦσε νὰ ἀσκήσει τὰ ἐν Συνόδῳ πατριαρχικὰ καθήκοντά του καὶ πολὺ περισσότερο νὰ ἀποσπάσει τὴν πλειοψηφία στὶς ὑποβαλλόμενες προτάσεις του. Σχετικὰ μὲ τὴ λειτουργία τῆς Συνόδου χαρακτηριστικὰ εἶναι αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἀναφέρει ὁ μητροπολίτης Σάμου Εἰρηναῖος, ὁ ὁποῖος, μετὰ ἀπὸ ἐντολὴ τῆς ἐλληνικῆς κυβέρνησης, ἐπισκέφθηκε τὴν περιοχὴ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1944: «... ἡ ἐκκλησία αὐτὴ εἰς τὴν διοίκησίν της δὲν εἶναι καλῶς συγκεκροτημένη. Ἡ Ἱερά Σύνοδος συνεδριάζει ἅπαξ τοῦ ἔτους καὶ οἱ διαπληκτισμοὶ καὶ αἱ ἀντιθέσεις τῶν Ἐπισκόπων πρὸς ἀλλήλους εἶναι περισσότερον ἔντονοι ἢ εἰς ἄλλας ὁμογενεῖς ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας. Ὁ Πατριάρχης ὡς εἶναι σήμερον στερεῖται τῆς ἡθικῆς δυνάμεως ὅπως κρατῆσι εἰς τάξιν καὶ πειθαρχίαν τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶ Συνόδου καὶ δι' αὐτῶν ἐμφανισθῇ ὡς ἀνώτατος ἀληθῆς ἡγέτης εἰς ὅλας τὰς ἀπόψεις τῆς ζωῆς ὅλου τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ κόσμου τῶν δύο Δημοκρατιῶν. Ἐκαστος Ἐπίσκοπος εἰς τὴν περιφέρειάν του κινεῖται καὶ φέρεται κατ' ἰδίαν ἀρέσκειαν. Μετὰ κόπον σχηματίζεται ἡ πλειοψηφία ἐν τῇ Συνόδῳ μετὰ τοῦ Πατριάρχου»¹⁶. Μάλιστα, ὁ Εἰρηναῖος ἀποδίδει τὴν ἔλλειψιν συνοχῆς τῆς Συνόδου σὲ οἰκονομικοὺς λόγους ἀναφέροντας ὅτι: «Ἡ ἔλλειψις συνοχῆς καὶ πειθαρχίας τῶν Ἐπισκόπων εἰς τὴν Σύνοδον ὡς Ἀνωτάτην Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Πατριάρχην προέρχεται καὶ ἀπὸ τὴν ἄνισον ἀμοιβὴν ἢ

αρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς, ὁ.π., σ. 169 κ.ε.

¹⁶ Κέντρο Ἐκκλησιαστικῶν, Ἱστορικῶν καὶ Πολιτισμικῶν Μελετῶν Μητροπόλεως Σάμου/ Ἀρχεῖο Μητροπολίτη Εἰρηναίου/ Ἐκθεση μητροπολίτη Εἰρηναίου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση 11-9-1944: «Τὸ Ἑλληνορθόδοξον Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας ἐντὸς τῶν νέων πολιτικῶν ἐλευθεριῶν Λιβάνου καὶ Συρίας», σ. 1-31: 19. Πρὸβλ. καὶ Μ. Γ. Βαρθούνης – Παν. Τζουμέρκας, *Τὰ Ὁρθόδοξα πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς*, ὁ.π., σ. 368. Σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ἐκθέσεώς του ὁ Εἰρηναῖος ἀναφέρει γιὰ τὸ θέμα: «Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ἡ Ἱερά Σύνοδος δὲν ἐμφανίζει τὴν δέουσαν συνοχὴν καὶ πειθαρχίαν, οἱ περισσότεροι σύνεδροι δὲν ἔχουν τὴν ἀρτιότητα τῆς μορφώσεως ἐκείνης ἢ ὁποῖα δίδει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ δικαίωμα τῆς ἡγεσίας εἰς ὅλας τὰς κατευθύνσεις τῆς ζωῆς...» (Ἐκθεση, ὁ.π., σ. 28. Πρὸβλ. καὶ Μ. Γ. Βαρθούνης – Παν. Τζουμέρκας, *Τὰ Ὁρθόδοξα πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς*, ὁ.π., σ. 375).

ὅποια παρατηρεῖται μεταξύ τῶν Μητροπολιτῶν. Ἄλλοι ἔχουν πλουσίας παροχάς καὶ ἄλλοι πένονται κυριολεκτικῶς»¹⁷.

Ἡ ἐσωτερικὴ αὐτὴ κατάσταση τοῦ Πατριαρχείου εἶχε γίνει ἀντιληπτὴ καὶ ἀπὸ τὸν Μελίτωνα κατὰ τὶς συζητήσεις τοῦ μὲ τὸ Πατριάρχη καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ Πατριαρχείου καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ὑπογράμμιζε στὸ Σημείωμά του τὸν ἀνωτέρω τρόπο ἐνίσχυσης. Φρονοῦσε δὲ ὅτι ἐὰν τὸ ὅποιοδήποτε ποσὸ τῆς οἰκονομικῆς ἐνίσχυσης δινόταν στὸν Πατριάρχη γιὰ νὰ τὸ κατανείμει αὐτὸς στοὺς ἀρχιερεῖς του, ἐνεῖχε τὸν κίνδυνο αὐτὸς νὰ ἀσκοῦσε δι' αὐτοῦ πιέσεις πρὸς τοὺς συνοδικοὺς ἀρχιερεῖς γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τῶν ἀποφάσεων του ἢ νὰ μὴν χορηγοῦσε τὴν σχετικὴ ἐνίσχυση σὲ ἀρχιερεῖς ποὺ ἦταν ἐχθρικοὶ ἀπέναντί του. Συναφὲς μὲ τὸ ἐπιχείρημα αὐτό, ἡ ὀρθότερα πλήρως συνυφασμένο μὲ αὐτό, εἶναι καὶ τὸ ἐπιχείρημα ποὺ διατυπώνει ὁ Μελίτων γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν διαπροσωπικῶν σχέσεων τῶν κατὰ τόπους διπλωματικῶν καὶ προξενικῶν ἀρχῶν. Ἡ ἐπαφή, γιὰ παράδειγμα, τοῦ Γενικοῦ Προξένου Βηρυτοῦ μὲ κάθε ἕναν ἱεράρχη χωριστὰ θὰ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν εὐμενὴ προδιάθεση ἑνὸς ἐκάστου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση καὶ ἐν γένει πρὸς τὴν ἑλληνικὴ πολιτεία μὲ θετικὰ ἀποτελέσματα γιὰ τὴν συνολικὴ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδας στὴ Μέση Ἀνατολή, περιοχὴ, ὅπως φάνηκε ἐκ τῶν ὑστέρων, ἡ ὅποια ἀπέτελεσε ἕναν ἀπὸ τοὺς κύριους πυλῶνες τῆς ἑλληνικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Ἐπίσης, οἱ καλὲς σχέσεις τῶν διπλωματῶν μὲ τοὺς ἀρχιερεῖς θὰ μπορούσαν νὰ ἐπιδράσουν θετικὰ καὶ στὸ ἔργο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου, ἐπηρεάζοντας θετικὰ τοὺς ἀρχιερεῖς ὑπὲρ τῆς συνεργασίας καὶ τῆς καταλλαγῆς ἐντὸς τῆς Συνόδου γιὰ τὸ καλὸ τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας. Κλείνοντας τὸ Σημείωμά του ὁ Μελίτων ἀναφέρει ὅτι θὰ ἐνισχύσει τὴ θέση τῆς Ἑλληνικῆς Κυβέρνησης καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἀπονομῆς παρασῆμων τῆς ἑλληνικῆς πολιτείας πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ Πατριαρχείου, οἱ ὅποιοι καὶ ἀναμένουν μιὰ τέτοια χειρονομία, ιδίως μετὰ τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Βασιλέως Γεωργίου καὶ τοῦ Πρωθυπουργοῦ στὴν περιοχὴ τοῦ Λιβάνου τὸ 1942¹⁸.

¹⁷ Κέντρο Ἐκκλησιαστικῶν, Ἱστορικῶν καὶ Πολιτισμικῶν Μελετῶν Μητροπόλεως Σάμου/ Ἀρχεῖο Μητροπολίτη Εἰρηναίου/ Ἐκθεση μητροπολίτη Εἰρηναίου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση 11-9-1944: «Το Ἑλληνορθόδοξον Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας ἐντὸς τῶν νέων πολιτικῶν ἐλευθεριῶν Λιβάνου καὶ Συρίας», σ. 1-31: 19. Πρβλ. καὶ Μ. Γ. Βαρθούνης—Παν. Τζουμέρκας, *Τὰ Ὁρθόδοξα πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς*, ὅ.π., σ. 369.

¹⁸ ΔΙΑΥΕ, 1943-1944/Φ. 52. 2/ Ἐγγράφο 19-4-1943, «Ἀπόρρητον Σημείωμα περὶ

Σχετικά με τις προτάσεις του Μελίτων για την οικονομική ενίσχυση του Πατριαρχείου Αντιοχείας και ιδία ως προς τὸν τρόπο αὐτῆς θὰ πρέπει νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλες εἰσηγήσεις πού διατυπώνουν μὲ διαφορετικὸ τρόπο τὸ πῶς θὰ πραγματοποιηθεῖ αὐτή. Ἐξ αὐτῶν χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ πρόταση τοῦ μητροπολίτη Σάμου Εἰρηναίου, ὁ ὁποῖος ἐπισκέφθηκε τὸ Πατριαρχεῖο Αντιοχείας, μετὰ ἀπὸ ἐντολὴ τῆς ἐλληνικῆς κυβέρνησης, τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1944 καὶ μελέτησε στὸ σύνολό της τὴν κατάσταση τοῦ Πατριαρχείου Αντιοχείας καὶ ιδία τὸ ζήτημα τῆς οἰκονομικῆς ἐνίσχυσης αὐτοῦ. Σὲ ἀναλυτικὴ ἐκθεση πού ὑπέβαλε στὴν ἐλληνικὴ κυβέρνηση φρονεῖ ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς κακῆς συνοχῆς τῆς Συνόδου καὶ τῆς δυσκολίας ἀπόκτησης πλειοψηφίας ἀπὸ τὸν Πατριάρχη κατὰ τις συνεδριάσεις αὐτῆς, θὰ ἔπρεπε ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυση νὰ δίνεται στὸν Πατριάρχη, ὥστε νὰ τὴ διαχειρίζεται αὐτὸς κατὰλληλα καὶ νὰ χορηγεῖ τὰ σχετικὰ ποσὰ αὐτὸς σὲ κάθε ἕναν συνοδικὸ ἀρχιερέα ἀφ' ἑνὸς γιὰ τὴ δημιουργία πλειοψηφίας ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς ὅσο τὸ δυνατόν μεγαλύτερης συνοχῆς τοῦ σώματος τῶν συνοδικῶν ἀρχιερέων. Μάλιστα ὁ Εἰρηναῖος, μετὰ ἀπὸ σχετικὴ συζήτηση μὲ τὸν τότε Πατριάρχη Αντιοχείας Ἀλέξανδρο¹⁹, εἰσηγήθηκε στὴν ἐλληνικὴ κυβέρνηση τὴ χορήγηση 500 λιρῶν Αἰγύπτου στὸν Πατριάρχη καὶ 300 λιρῶν πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 150 θὰ δίνονται ἀμέσως καὶ οἱ ὑπόλοιπες 150 θὰ δίνονται στοὺς ἀρχιερεῖς ἀπὸ τὸν Πατριάρχη κατὰ τὸ δοκοῦν. Συγκεκριμένα ἀνέφερε: «Οἱ Συνοδικοὶ οἱ ἔχοντες ἀνάγκην βοήθειας εἶναι ὀκτώ. Ἐκαστος ἐξ αὐτῶν θὰ ἔπρεπε νὰ λαμβάνῃ κατ' ἔτος ὡς πρόσθετον ἐπιχορηγίαν ἀπὸ μέρους τοῦ Υπουργείου ἀπὸ 150-300 λίρας Αἰγύπτου διὰ χειρὸς τοῦ Πατριάρχου. Ὁ τελευταῖος θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξουσιοδοτηθῇ ὑπὸ τοῦ Υπουργείου νὰ διαθέτῃ κατὰ βούλησιν τὰς λοιπὰς 150 λίρας πού θὰ συνεπλήρουν τὰς 300 λίρας διότι οὕτω θὰ ἡδύνατο νὰ ἐλκύῃ καλλίτερον πρὸς ἑαυτὸν τοὺς Ἀρχιερεῖς πρὸς συγκρότησιν τῆς σταθερᾶς πλειοψηφίας ἐν τῇ Συνόδῳ. Ἐάν δὲ ἐλάμβανε κατὰ τὴν προσωπικὴν μου γνώμην καὶ ὁ Πατριάρχης περὶ τὰς 500 λίρας Αἰγύπτου ἐτησίως τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο δι' ἐνίσχυσιν τῶν μελῶν τῆς Συνόδου καὶ τοῦ Προέδρου αὐτῆς θὰ ἀνήρχετο κατ' ἔτος εἰς 2.900·λίρας Αἰγύπτου»²⁰.

τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ Πατριαρχείου Αντιοχείας, σ. 1-6: 5-6.

¹⁹ Γιὰ τὸν Πατριάρχη Ἀλέξανδρο βλ. Π. Τζουμέρκας, «Ἀλέξανδρος Γ' ὁ Ταχάν, Πατριάρχης Αντιοχείας», *Μεγάλη Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια*, τ. 2, σ. 163.

²⁰ Κέντρο Ἐκκλησιαστικῶν, Ἱστορικῶν καὶ Πολιτισμικῶν Μελετῶν Μητρο-

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυση, ὁ Εἰρηναῖος φρονεῖ καὶ αὐτός, ὅπως καὶ ὁ Μελίτων σημειώνει στὸ Σημειώμά του, ὅτι θὰ πρέπει νὰ τιμηθοῦν οἱ ἀρχιερεῖς μὲ ἠθικὰς ἀμοιβὰς ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν μὲ βάση, ὅμως, τὴν εἰσήγησιν τοῦ Πατριάρχου ἀναφέροντας σχετικὰ: «Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διὰ παρασῆμων τιμητικὴν διάκρισιν τῶν Ἀρχιερέων, ἐπιθυμεῖ ὁ Πατριάρχης, νὰ λάβῃ χώραν ἀργότερον ἀφ’ οὗ πιστοποιηθῇ ὅτι διὰ τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τῶν μελῶν τῆς Συνόδου ἐσχηματίσθῃ ἡ σταθερά καὶ ἀκλόνητος πλειονοψηφία ἐν τῇ Συνόδῳ, ὅποτε θὰ προτείνῃ ἐκεῖνος ποῖον εἶδον διακρίσεις διὰ παρασῆμων δέον νὰ κάμῃ τὸ ἡμέτερον Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς τοῦ Θρόνου»²¹.

Στὴν τοποθέτησιν τῶν δύο ἀνωτέρω, τοῦ ἀρχιμανδρίτη Μελίτωνος καὶ τοῦ μητροπολίτη Εἰρηναίου βλέπουμε μιὰ διαφοροτικὴ προσέγγισιν τῶν πραγμάτων. Ὁ Εἰρηναῖος οὐσιαστικὰ μεταφέρει στὴν ἑλληνικὴ κυβέρνησιν κυρίως τὶς ἀπόψεις τοῦ Πατριάρχου τὶς ὁποῖες συμπλέκει μὲ τὴν προσωπικὴν του ἀποψὲς μετὰ ἀπὸ ἐπιτόπια ἐκτίμησιν τῶν πραγμάτων. Ὁ Μελίτων προσεγγίζει τὸ ζήτημα μὲ διακριτικότητα, εὐελιξία καὶ μὲ ἐκκλησιαστικὴ διπλωματία· γνωρίζει τὴν ὑπάρχουσα ἀντιπαλότητα μετὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν συνοδικῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν ἀρχιερέων μετὰ τῶν καὶ δὲν θέλει νὰ ὀξύνῃ τὴν ὑπάρχουσα κατάστασιν καὶ νὰ προκαλέσῃ μὲ τὴν πρότασίν του τὴ δημιουργίαν μεγαλύτερων ἐντάσεων καὶ προστριβῶν. Ὁξυδερκὴς καὶ μὲ πλήρη ἐπίγνωσιν τῶν ἰδιαίτερων συνθηκῶν ποὺ ἐπικρατοῦν στὸ Πατριαρχεῖο, ἐξετάζει τὸ ζήτημα συνολικὰ ἔχοντας κατὰ νοῦ ἀφ’ ἑνὸς τὴ βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν στὴν Ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας καὶ ἀφ’ ἑτέρου τὴ δημιουργίαν ὅσο τὸ δυνατόν καλύτερων ἀποτελεσμάτων γιὰ τὸν ἐντολέα του, δηλαδὴ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Θεωρεῖ ὅτι ἡ τελευταία δὲν θὰ ἔπρεπε, μὲ ἀφορμὴ τὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυσιν νὰ ὑπεισέλθῃ στὰ ἐσωτερικὰ τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας καὶ νὰ καταστεῖ καὶ ἡ ἴδια μέρος τοῦ προβλήματος

πόλεως Σάμου/ Ἀρχεῖο Μητροπολίτη Εἰρηναίου/Β' Ἐκθεσὴ μητροπολίτη Εἰρηναίου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν 12–9–1944: «Συμπληρωματικὴ Ἐκθεσις περὶ τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας», σ. 1–4: 1. Πρβλ. καὶ Μ. Γ. Βαροβούνης—Παν. Τζουμέρκας, *Τὰ Ὁρθόδοξα πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα τῆς Ανατολῆς*, ὅ.π., σ. 378.

²¹ Κέντρο Ἐκκλησιαστικῶν, Ἱστορικῶν καὶ Πολιτισμικῶν Μελετῶν Μητροπόλεως Σάμου/ Ἀρχεῖο Μητροπολίτη Εἰρηναίου/Β' Ἐκθεσὴ μητροπολίτη Εἰρηναίου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν 12–9–1944: «Συμπληρωματικὴ Ἐκθεσις περὶ τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας», σ. 1–4: 4. Πρβλ. καὶ Μ. Γ. Βαροβούνης—Παν. Τζουμέρκας, *Τὰ Ὁρθόδοξα πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα τῆς Ανατολῆς*, ὅ.π., σ. 380.

δημιουργώντας συμπάθειες και αντιπάθειες. Μὲ τὴν προσέγγιση αὐτή, ὁ Μελίτων, οὐσιαστικά προστατεύει ἀπὸ λάθη τὴν ἑλληνικὴ κυβέρνηση καὶ ἀναδεικνύει τὰ διοικητικά του προσόντα ἀλλὰ καὶ τὴν προσήλωσή του στὴν παράδοση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἡ πρόταση τοῦ Μελίτωνος, τὴν ὁποία διατύπωσε μὲ τὸ ἀπόρητο Σημείωμά του, υἱοθετήθηκε ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ κυβέρνηση μὲ πράξη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, μὲ τὴν ὁποία ἐπιχορηγούνταν ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας μὲ 200 λίρες Αἰγύπτου καὶ οἱ ἐν ἐνεργείᾳ μητροπολίτες μὲ 100 λίρες ὁ καθένας²². Ἡ πράξη-ἀπόφαση μέχρι τὸ τέλος τοῦ 1943 δὲν εἶχε ὑλοποιηθεῖ, ὅπως φαίνεται ἀπὸ μεταγενέστερη τροποποίηση αὐτῆς. Ἡ τροποποίησή της πραγματοποιήθηκε στὶς ἀρχὲς τοῦ 1944 μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς παρουσίας τοῦ Πατριάρχῃ Ἀντιοχείας Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν μητροπολιτῶν τοῦ Πατριαρχείου, Ἐμμέσης Ἀλεξάνδρου καὶ Λιβάνου Ἡλίας στὸ Κάϊρο. Ἡ τροποποιητικὴ πράξη καθόρισε τὸ ποσὸ τῶν 500 λιρῶν Αἰγύπτου γιὰ τὸν Πατριάρχῃ καὶ 200 λιρῶν Αἰγύπτου γιὰ κάθε ἕναν ἀπὸ τοὺς μητροπολίτες τοῦ Πατριαρχείου²³. Μάλιστα τὸ ποσὸ γιὰ τὸν Πατριάρχῃ καὶ τοὺς δύο μητροπολίτες πὺν τὸν συνόδευαν δόθηκε ἀμέσως σὲ αὐτοὺς μὲ φροντίδα τοῦ πρέσβῃ Περικλῇ Σέκερη παρουσία καὶ τοῦ μητροπολίτη Εἰρηναίου Σάμου²⁴.

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ «ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΟΣ»

[Σχετικὰ μὲ τὸ ἔγγραφο: Τὸ ὅλο σῶμα τοῦ ἔγγράφου ἀποτελεῖται ἀπὸ 7 (1 καὶ 1-6) φύλλα χαρτιοῦ 200-240 γραμμαρίων πολὺ καλῆς ποιότητος καὶ μὲ διαστάσεις 18X23 ἑκατοστά. Εἶναι γραμμένη μόνον ἡ μία ὄψη τοῦ φύλλου (rectus). Τὸ πρῶτο φύλλο περιλαμβάνει τὸ διαβιβαστικὸ ἔγγραφο. Τὰ ὑπόλοιπα ἑξὶ περιλαμβάνουν τὸ Σημείωμα. Ἡ γραφὴ καθαρὴ καὶ ἐπιμελημένη χωρὶς λάθη]

Καῖρον, 19 Ἀπριλίου 1943

²² ΔΙΑΥΕ, 1943-1946/Φ. 110/ ὑποφ. 4/Οἰκονομικὰ τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας/ Απόφαση ἀρ. 45/1943 Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου «Περὶ ἐγκρίσεως παροχῆς χρηματικῆς ἀρωγῆς εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας».

²³ ΔΙΑΥΕ, 1943-1946/Φ. 110/ ὑποφ. 4/Οἰκονομικὰ τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας/ Απόφαση ἀρ. 190/1944 Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου «Περὶ τῆς τροποποιήσεως τῆς ὑπ' ἀρ. 45/1943 ἀποφάσεώς του».

²⁴ ΔΙΑΥΕ, 1943-1946/Φ. 110/ ὑποφ. 4/Οἰκονομικὰ τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας/ Πρακτικὸν ἀρ. 770B'/21-1-1944.

Φίλτατε κ. Νικολαρεΐζη²⁵,

Ευχαρίστως λίαν ἐκπληρῶν σεβαστὴν ἐντολὴν τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως²⁶, διαβιβασθεῖσαν μοι διὰ τῆς ἀπὸ 16 τρέχοντος

²⁵ Πρόκειται γιὰ τὸν διπλωμάτη Δημήτριο Νικολαρεΐζη, ὁ ὁποῖος τὴν ἐποχὴ ἐκείνη μὲ τὸν βαθμὸ τοῦ γραμματέα Β' ὑπηρετοῦσε στὸ διπλωματικὸ γραφεῖο τοῦ πρωθυπουργοῦ Ε. Τσουδεροῦ τῆς ἐξόριστης Ἑλληνικῆς Κυβέρνησης. Ὁ Δ. Νικολαρεΐζης γεννήθηκε τὸ ἔτος 1908 στὴ Σάμο καὶ ἦταν γιὸς τοῦ καπνέμπορου καὶ ἐφοπλιστῆ Ἰωάννη (Τζῶν) Νικολαρεΐζη. Φοίτησε στὸ Πυθαγόρειο Γυμνάσιο Σάμου καὶ μετὰ τὴν ἀποφοίτησή του εἰσήλθε στὴ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Τὸν Φεβρουάριο τοῦ ἔτους 1936, μετὰ ἀπὸ διαγωνισμό τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, εἰσήλθε στὴ διπλωματικὴ ὑπηρεσία καὶ σταδιοδρόμησε ὡς διπλωμάτης ὑπηρετῶντας σὲ διάφορες θέσεις στὸ ἐξωτερικὸ ἀλλὰ καὶ στὴν κεντρικὴ ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου στὴν Ἀθήνα. Διατέλεσε ὑποπρόξενος στὸ Ἀργυρόκαστρο (1940-1941). Τὸ 1941 ἀκολούθησε τὴν ἐξόριστὴ ἑλληνικὴ κυβέρνησις στὴν Κρήτη καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὴν Ἀλεξάνδρεια, στὴ Ν. Ἀφρικὴ καὶ στὸ Λονδίνο. Ἀπὸ τὸ 1948-1950 ὑπηρέτησε ὡς Πρόξενος στὸ Ἀμβούργο, ὡς ἐπιτετραμμένος στὴ Βόννη (1950-1952), ὡς ἀναπληρωτὴς σύμβουλος τῆς Ἑλλάδος στὸ ΝΑΤΟ μὲ ἔδρα τὸ Παρίσι (1954-1956), ὡς ἐπιτετραμμένος σύμβουλος Πρεσβείας καὶ Γενικός Πρόξενος στὸ Λονδίνο (1956-1958), ὡς πρέσβης τῆς Ἑλλάδος στὸ Βελιγράδι (1960-1964) καὶ στὸ Λονδίνο (1964-1967). Τέλος, διατέλεσε διευθυντὴς Β' Πολιτικῆς Διεύθυνσης τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν (1967-1968). Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς θητείας του τιμήθηκε μὲ διάφορα παράσημα (Ἀργυρὸ Σταυρὸ τοῦ Σωτήρος, Ταξιάρχη Γεωργίου κ.ά.). Ἀπεβίωσε στὴν Ἀθήνα τὸ 1981. Ὁ Δ. Νικολαρεΐζης ὑπῆρξε καὶ συγγραφέας καὶ διακρίθηκε κυρίως ὡς δόκιμος κριτικός. Δύο βιβλία του ξεχωρίζουν: «Οὖγος Φώσκολος καὶ Ἀνδρέας Κάλβος» (1961), «Δοκίμια κριτικῆς» (1962, 2η ἐκδ. 1983, 3η ἐκδ. 2010). Τὰ «Δοκίμια κριτικῆς» βραβεύτηκαν τὸ 1963 μὲ τὸ βραβεῖο Λ. Γουλανδρῆ. Τὰ ἔργα αὐτὰ ἐπανεκδόθηκαν τὸ 2011 σὲ ἓνα τόμο μὲ ἐπιμέλεια τοῦ Χ. Α. Καραόγλου ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις Ἄγρα. Σχετικὰ γιὰ τὸν βίον τοῦ βλ. Κ. Καραθανάσης, *Ἐξι φωνὲς ἀπ' τὸ Αἰγαῖο*, Ἀθήνα 2001, σ. 311-334. Β. Βαρίκας, *Συγγραφεῖς καὶ κείμενα*, τ. Α', 196-1965, Ἀθήνα 1975, σ. 93-95.

²⁶ Ὁ τότε πρόεδρος τῆς κυβέρνησης ἦταν ὁ Ἐμμανουὴλ Τσουδερός ὁ ὁποῖος διατέλεσε Πρωθυπουργὸς καὶ Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν τῆς ἐξόριστης Ἑλληνικῆς Κυβέρνησης ἀπὸ 21-4-1941 ἕως 3-4-1944. Σχετικὰ βλ. Η. Βενέζης, *Ἐμμανουὴλ Τσουδερός, ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Μάχης τῆς Κρήτης καὶ ἡ ἐποχὴ του*, Ἀθῆναι 1066. *Μαργαρίτα Δρίτσα*, *Ἐμμανουὴλ Τσουδερός 1882-1956. Κεντρικὸς τραπεζίτης καὶ πολιτικός*, Ἀθῆνα 2013. Ἐπίσης βλ. καὶ Ε. Τσουδερός, *Ἑλληνικὲς ἀνωμαλίες στὴ Μέση Ἀνατολή*, Ἀθῆναι 1945. Ε. Τσουδερός, *Ὁ ἐπισιτισμὸς τῆς Ἑλλάδος 1941-1944*, Ἀθῆναι 1946. Ε. Τσουδερός, *Διπλωματικὰ παρασκήνια 1941-1944*, Ἀθῆναι 1950.

μηνὸς ἐπιστολῆς Σας, συνέταξα καὶ ὑποβάλλω ἐγκλίστως ᾧδε διὰ τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα Σημεῖωμα «Περὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας», ἐν ἣ ἐκτίθενται αἱ ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἀπόψεις μου, εἰλημμέναι ἐκ προσωπικῆς ἐκτιμήσεως τῶν πραγμάτων.

Δὲν παραλείπω νὰ ἐπαναλάβω καὶ ἐνταῦθα, ὅτι αἱ ἀσθενεῖς μου δυνάμεις εἰρηνται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κ. Προέδρου.

Μετ' ἀγάπης καὶ εὐχῶν
Υμέτερος
Αρχιμ. Μ. Χατζῆς

Σημ. Ἐσωκλείστως ἐπιστρέφω τὸ ἔγγραφον τοῦ Γεν. Προξενείου Βηρυτοῦ²⁷.

ΑΠΟΡΡΗΤΟΝ

Σημεῖωμα

«Περὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας»

Ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα τῆς παροχῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας, ὑποβάλλω τὰ ἀκόλουθα:

1. Ὡς πρὸς τὸ κατ' ἀρχὴν ζήτημα φρονῶ ταπεινῶς ὅτι ἡ ἀπὸ μέρους τῶν ἀρμοδίων οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας θὰ ἔδει νὰ πραγματοποιηθῇ κατὰ τὰς παρούσας στιγμάς, καθ' ὃν τὸ Πατριαρχεῖον οὐδαμῶθεν ὑποστηριζόμενον ἀποβλέπει ὅσον ποτὲ ἄλλοτε πρὸς τοὺς ἀρμοδίους ὡς πρὸς φυσικοὺς αὐτοῦ προστάτας καὶ ἀντιλήπτορας, δεδομένου μάλιστα [σ. 2] ὅτι, ὡς ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως διεπίστωσα, ὁ τε Μακαρ. Πατριάρχης Ἀντιοχείας καὶ οἱ αὐτόθι Μητροπολίται ἀπὸ πολλοῦ ἀναμένουσι μίαν τοιαύτην θετικὴν ἐκδήλωσιν ἐνδιαφέροντος καὶ προστασίας ἀπὸ μέρους τῶν ἀρμοδίων, ἐφ' ἧς, τιθεμένης ὡς, βάσει, δύναται νὰ οἰκοδομηθῇ πᾶσα περαιτέρω ἐγκαρδιότης καὶ πρόοδος

²⁷ Πρόκειται γιὰ ἔγγραφο ΔΙΑΥΕ, 1943–1946/Φ. 110. 4/Οἰκονομικὰ τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας/Ἐγγραφο 641/14–4–1943: ὁ Γενικὸς Πρόξενος Βηρυτοῦ πρὸς τὸν Πρόεδρο καὶ Ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν μὲ θέμα τὴν «οἰκτρὰ» οἰκονομικὴ κατάστασι τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας.

σχέσεων Πατριαρχείου Ἀντιοχείας καὶ Ἀρμοδίων.

2. Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς διαθέσεως τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως, θὰ μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ ὑποβάλω, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις θὰ ἔδει νὰ ἐπεκταθῇ εἰς τὸ σύνολον τῶν ἤδη ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολιτῶν τοῦ ἀντιοχικοῦ θρόνου, ἑννέα (9) τὸν ἀριθμόν¹, νὰ παρέχεται δὲ εἰς ἕνα ἕκαστον αὐτῶν κεχωρισμένως ἀμέσως ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων, διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους:

Ἐν τῇ πραγματικότητι τὸ διέπον [σ. 3] τὴν Ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας σήμερον σύστημα ἔν τε τῇ διοικήσει καὶ τῇ διαχειρίσει τῶν οἰκονομικῶν εἶναι ἀποκεντρωτικόν, τοῦ μὲν Πατριάρχου περιοριζομένου εἰς τὴν διοίκησιν καὶ τὴν θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτοῦ κυριαρχίαν ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας, τῶν δὲ Μητροπολιτῶν ἐνδιαφερομένων διὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἕκαστος μόνον Ἐπαρχίαν.

Εἰς ἐπίτασιν τῆς καταστάσεως ταύτης συνετέλεσεν τὰ μέγιστα καὶ ἡ, συνεπείᾳ τῶν κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ νῦν Πατριαρχεύοντος ἐρίδων, ἐπελθοῦσα διάστασις μεταξὺ μεγάλης μερίδος τῶν Ἱεραρχῶν καὶ τοῦ Πατριάρχου, διάστασις μὴ διαλυθεῖσα μέχρι τῆς σήμερον.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἡ πρὸς μόνον τὸν Πατριάρχην ἐπιχορήγησις δύναται μὲν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν Πατριαρχικὴν συμπαθείαν [σ. 4] καὶ καλὴν διάθεσιν, θὰ ἐκθέσῃ ὅμως ὠρισμένως πᾶσαν σκοπιμότητα τῶν ἀρμοδίων εἰς τὴν δυσμένειαν τῶν ἑννέα Μητροπολιτῶν καὶ δὴ τῶν ἐξ αὐτῶν πολεμίων τοῦ Πατριάρχου².

¹ Οἱ ἑννέα μητροπολίτες ἦταν οἱ ἐξῆς: 1) ὁ Τύρου καὶ Σιδῶνος Θεοδόσιος, 2) ὁ Ἡλιουπόλεως Νήφων, 3) ὁ Ἐπιφανείας Ἰγνάτιος, 4) ὁ Ἀρκαδίας Ἐπιφάνειος, 5) ὁ Λαοδικείας Τρύφων, 6) ὁ Ἐμμέσης Ἀλέξανδρος, 7) ὁ Βόστρων Ἀθανάσιος, 8) ὁ Λιβάνου Ἡλίας καὶ 9) ὁ Βηρυτοῦ Ἡλίας. Τὴν ἐποχὴ πού ὁ Μελίτων ἐπισκέφθηκε τὴν περιοχὴ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας καὶ κατὰ τὸν χρόνον πού συντάσσει τὸ Σημείωμά του ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὑπῆρχαν καὶ ὁ Νέας Ὑόρκης Ἀντώνιος, ὁ ὁποῖος καίτοι εὐρίσκετο στὴν Ἀμερικὴ ἦταν μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ οἱ πρόωνι μητροπολίτες: Ἀμίδης (Ντιγιαρμπάκιρ) καὶ Μεσοποταμίας Μελέτιος καὶ Χαλεπίου Ραφαήλ, ὁ ὁποῖος εἶχε ἐγκαταλείψει τὴν ἐπαρχία του καὶ διέμενε στὴν Βραζιλία. Ἐπίσης, ὑπῆρχαν καὶ δύο βοηθοὶ ἐπίσκοποι ὁ Παλμύρας Φώτιος καὶ ὁ Σελευκειᾶς Γεώργιος. Σχετικὰ βλ. Μ. Γ. Βαρθούνης – Παν. Τζουμέρκας, *Τὰ Ὁρθόδοξα πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς*, ὁ.π., σ. 364-366 καὶ ἀρ. σχολίων 34-48, σ. 416-421.

² Πολέμιοι καὶ ἀντίθετοι τοῦ Πατριάρχῃ Ἀλεξάνδρου ὑπῆρξαν κυρίως οἱ:

Καὶ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν, διὰ τὸν ὡς ἄνω λόγον, θὰ ἔκρινε τὸ μᾶλλον συμφέρον καὶ ἡ ἐπέκτασις τῆς ἐνισχύσεως εἰς πάντας τοὺς Μητροπολίτας, φρονῶ ὅτι ἡ παροχὴ αὐτῆς δὲν θὰ ἔδει νὰ γένηται ἐμμέσως διὰ τοῦ Πατριάρχου, τιθεμένου εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ τοῦ ὀρισθησομένου ποσοῦ, διότι οὐδόλως ἀποκλείεται νὰ γένηται διαχείρισις τῆς ἐπιχορηγήσεως ἀναλόγως τῶν ἐκάστοτε συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν τοῦ Πατριάρχου πρὸς τοὺς Μητροπολίτας, πράγμα τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ἀποτέλεσμα ἀντικρυς ἀντίθετον ἐκείνου, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιθύμουν οἱ ἀρμόδιοι προβαίνοντες εἰς μίαν τοιαύτην ὑλικὴν θυσίαν.

[σ. 5] Εἰσηγούμενος τὴν παροχὴν οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς διαθέσεως αὐτῆς ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ἐν Βηρυτῶ ἀρμοδίου³ πρὸς τὸν Πατριάρχην ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕνα ἕκαστον τῶν Μητροπολιτῶν κεχωρισμένως ἀφ' ἑτέρου, ὑπογραμμίζω ὅτι ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως ταύτης συνηγορεῖ, ἐκτὸς τῶν ἄνωθι ἐκτεθέντων, καὶ ἕτερος λόγος οὐχὶ ἡττονος σημασίας διὰ τοὺς ἀρμοδίους, ἥτοι ἡ ἐκ τῆς κεχωρισμένης ἐνὸς ἐκάστου τῶν Μητροπολιτῶν πρὸς τὸν ἐν Βηρυτῶ ἀρμοδίον ἐπαφῆς μέλλουσα νὰ δημιουργηθῇ στενότης σχέσεων καὶ ἡ προσωπικὴ ἐνὸς ἐκάστου ὑποχρέωσις πρὸς τὸ Κέντρον.

Συναφῶς ἐπιτραπήτω μοι νὰ ὑποβάλω ὅτι θὰ ἔδει ἐκ παραλλήλου νὰ μελετηθῇ καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἀπονομῆς Παρασῆμων⁴ εἰς [σ. 6] τὸν

Ἐπιφανείας Ἰγνάτιος καὶ Ἀρκαδίας (ὁ ἀπὸ Ἐμμέσης) Ἐπιφάνειος, οἱ ὅποιοι κατὰ τὸ ζήτημα τῆς πατριαρχικῆς ἐκλογῆς καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς δημιουργίας τοῦ ἀντιοχικοῦ ζητήματος (1928–1933) τάχθηκαν ὑπὲρ τοῦ τοποτηρητῆ Λαοδικείας Ἀρσενίου καὶ σφόδρα ἐναντίον τοῦ Τριπόλεως Ἀλεξάνδρου, ὁ ὁποῖος τελικὰ ἐξελέγη καὶ ἀναγνωρίστηκε ὡς Πατριάρχης. Σχετικὰ βλ. Π. Τζουμέρκας, «Τὸ Ἀντιοχικὸ Ζήτημα (1928–1933)», ὁ.π., σ. 422 κ.ε. καὶ σημ. 56. Μ. Γ. Βαρβούνης—Παν. Τζουμέρκας, *Τὰ Ὁρθόδοξα πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς*, ὁ.π., σ. 364–365. S. Roussos, *Greece and The Arab Middle East: The Greek Orthodox Communities In Egypt, Palestine and Syria 1919–1940*, (διδ. διατρ.), London 1994, σ. 218 κ.ε.

³ Ὡς «ἀρμοδίος» ἐδῶ ἐννοεῖται ὁ Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στὴ Βηρυτὸ ὑπεύθυνος καὶ γιὰ τὴ Συρία. Σημειωτέον ὅτι ἡ Ἑλλάδα δὲν εἶχε πρεσβεῖα στὸ Λίβανο οὔτε στὴ Συρία, περιοχὲς ποὺ ἀνήκαν στὴν ἐπίβλεψη τῆς Γαλλίας ὡς ἐντολοδόχου δυνάμεις μετὰ ἀπὸ ἀπόφαση τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Γιὰ τὶς χώρες αὐτὲς ὑπεύθυνη διπλωματικὰ ἦταν ἡ πρεσβεῖα τῆς Ἑλλάδος στὸ Κάιρο.

⁴ Στὸ χειρόγραφο κείμενο τοῦ Μελίτωνος ἡ φράση «τὸ ζήτημα τῆς ἀπονομῆς

Πατριάρχην καὶ τοὺς Μητροπολίτας, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι καὶ ἡ ἐκδήλωσις αὕτη, ὥς μοι ἐδηλώθη ὑπὸ ἐνίων Μητροπολιτῶν, ἀναμένεται αὐτόθι, κατόπιν τῆς εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας περυσινῆς ἐπισκέψεως τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως⁵.

Κάϊρον 19 Ἀπριλίου 1943

[υπογραφή]

Ἀρχιμ. Μελίτων Χατζῆς

Παρασήμων» εἶναι ὑπογραμμισμένη μὲ χρωματιστὸ μολύβι πιθανὸν ἀπὸ διπλωμάτη εἰσηγητὴ τοῦ θέματος στὸν Πρωθυπουργὸ καὶ Ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν. Πιθανόν, ὅμως, νὰ εἶναι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Πρωθυπουργός.

⁵ Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος Β' τὸ Πάσχα τοῦ 1942 ἐπισκέφθηκε τὴν περιοχὴ τῆς Παλαιστίνης, τὸν Λίβανο καὶ τὴν Συρίαν. Συγκεκριμένα τὴ Μ. Ἑβδομάδα συμμετεῖχε στὶς ἱερὲς ἀκολουθίες καὶ παράλληλα ἔκαμε καὶ ἐπισκέψεις στὰ διάφορα ἑλληνικὰ στρατόπεδα τοῦ Βασιλικοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ Μέσης Ἀνατολῆς (ΒΕΣΜΑ). ποὺ εἶχαν ἐγκατασταθεῖ στὴν περιοχὴ τῆς Παλαιστίνης. Μετὰ τὸ Πάσχα, στὶς 9 Ἀπριλίου, ὁ βασιλεὺς μαζί μὲ τὸν πρωθυπουργὸ Ἑμμ. Τσουδερό ἐπισκέφθηκαν τὰ στρατόπεδα τοῦ ΒΕΣΜΑ στὶς περιοχὲς τοῦ Λιβάνου καὶ τῆς Συρίας γιὰ νὰ παραστοῦν στὶς τελετὲς ὀρκωμοσίας καὶ συγκρότησης τῶν μονάδων τοῦ ΒΕΣΜΑ. Σχετικὰ βλ. Μ. Γ. Βαρβούνης—Παν. Τζουμέρκας, *Τὰ Ὁρθόδοξα πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς*, ὁ.π., σ. 343. Ε. Χατζηβασιλείου, «Οἱ ἐξόριστοι Ἑλληνικὲς Κυβερνήσεις», *Ἱστορία Ἑλληνικοῦ ἔθνους*, τ. ΙΣΤ', σ. 77. Γιὰ τὶς ἐνέργειες καὶ τὴν πολιτικὴ τῆς ἐξόριστης Ἑλληνικῆς Κυβέρνησης βλ. Λένα Διβάνη, *Ἡ πολιτικὴ τῶν ἐξόριστων Ἑλληνικῶν Κυβερνήσεων 1941–1944*, Ἀθήνα–Κομοτηνὴ 1991. Π. Παπαστράτης, «Οἱ κυβερνήσεις ἐξορίας ἓνα εὐρωπαϊκὸ φαινόμενο», στὸ Χ. Χατζηωσiph (ἐπιμ.), *Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος τὸν 20ῦ αἰῶνα*, τ. Γ', τεύχ. 1, Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, Κατοχὴ, Ἀντίσταση 1941–1945, σ. 197 κ.ε.

The Issue of the 'Orthodox Diaspora'

The Historic Orthodox Parish of St. Catherine in Amsterdam: A Greco-Russian Parish?

Athenagoras Peckstadt,
Metropolitan of Belgium

Introduction

This article aims to recall the issue of the 'Orthodox Diaspora', which remains unresolved. Indeed, it is an open secret that the presence of Orthodoxy in the West has given rise to a wider ecclesiological problem. This problem—known as the issue of 'the so-called Orthodox Diaspora'⁶—is characterized as an extraordinary and complex phenomenon. This diaspora is linked to well-defined events that Orthodox Christianity itself did not cause. As a direct consequence of migration, Orthodoxy found its way to the West. The reasons for this migration varied and initially began with early trade relations, followed by the Russian Revolution (1917), the Asia Minor Catastrophe (1922), the arrival of guest workers, various wars, difficult economic circumstances, pursuing employment with an international institution or simply seeking a better future. With the migrants, there also arrived priests who established small ethnic communities in order to meet the pastoral needs of the people. Subsequently, there also came bishops

⁶ Authors deliberately label it as the problem of the 'so-called Orthodox diaspora' because, ecclesiastically speaking, one cannot speak of a diaspora, but rather of an integration into the jurisdiction of the local Church. The diaspora—which means 'dispersion'—always has a geographical place of origin, which is constantly seen as the 'centre', while the diaspora is seen as the 'periphery', which is constantly focused and dependent on the 'centre'. In this sense, one speaks of an 'ethnic diaspora' and not an ecclesiastical one! However, integrating the 'ecclesiastical diaspora' into the existing local Church does not mean renouncing one's ethnic identity. It is when the two diasporas (ethnic and ecclesiastical) merge, that an ecclesiastical problem arises, which is what accounts for the current situation in the Orthodox Church. See: Grigorios D. Papathomas, *Essai de bibliographie (ad hoc) pour l'étude des questions de l'autocéphalie, de l'autonomie et de la diaspora*, (Athènes, 2000), 26–27.

who grouped these ethnic parishes into ethnic ‘dioceses’, which originally remained part of their respective patriarchates.

Hence, the ‘so-called Orthodox Diaspora’ is perceived externally as the result of a divided Orthodoxy, with numerous ‘dioceses’ and bishops existing and functioning independently in the same city or region, crossing one another’s jurisdictions, while ‘belonging’ to various patriarchates. In this context, the Ecumenical Patriarchate has assumed a central role in resolving diaspora issues, since, in accordance with the 28th Canon of the 4th Ecumenical Council (held in 451 in Chalcedon), it has the exclusive prerogative of extraterritorial administrative jurisdiction. Indeed, the organization of the church is not based on the principle of autocephaly, but on a territorial principle whereby only one bishop should be responsible for one and the same area, thereby symbolizing and materializing the unity of the church. Traditional, canonically established territorial boundaries of the old and new patriarchates as well as the autocephalous churches remain unchanged unless a higher, canonically competent authority decides to revise them.

The Holy and Great Council of the Orthodox Church, which met in Crete in 2016, recognized the need to resolve the problem of the diaspora soon and to organize it in accordance with the canonical traditions of the Orthodox Church. It was initially decided to set up ‘Orthodox Bishops’ Conferences’ in different regions throughout the world, bringing together all canonical bishops from those areas for the sake of promoting the unity of Orthodoxy, coordinating pastoral work, and facilitating common decisions.¹ Today, instead of adopting measures to resolve the problem once and for all, unfortunately certain patriarchates are creating new ‘dioceses’ through which they seek to plant their national flag in areas where they do not yet even have their own bishop, but where several other hierarchs already reside. Hence, the study and approach to the ‘issue of Orthodox Diaspora’ should not be forgotten.

Plea for a unifying rather than dividing church

The motivation for this article emerged in my recent research on the historical parish of St Catherine, which first saw the light of day in Amsterdam in 1752. The study relates how Greek traders established their own

¹ *Synodos. Die offiziellen Dokumente des heiligen und grossen Konzils der Orthodoxen Kirche (Kreta, 18–26 Juni 2016)*, (Bonn: 2018).

Orthodox parish dedicated to St Catherine in Amsterdam in the 18th century for the sake of preserving their faith and traditions in the new environment where they found themselves. Moreover, it focuses on the reasons for founding the church, the translation of the Divine Liturgy into Dutch in 1760, and how the community—which consisted of Greeks, Russians, and local believers—managed to integrate into Dutch society. Finally, through critical analysis of primary and secondary sources, the study reveals not only the religious and cultural identity of the diaspora, but also the interactions between the Orthodox migrants and their host country.

What immediately stood out was the merging of Greeks and Russians in a parish placed under the supervision of the Ecumenical Patriarchate. In a parish register—which I discovered in the Amsterdam city archives and which recorded the celebration of baptisms, marriages and funerals—the priest usually signed as “Father Makarios Typaldos, priest of the Roman (Rum) church established here.”² Occasionally, he also signed as “the priest of the Greek-Russian church established here.”³ In other documents, we read of a “Greco-Russian Congregation”, which raises other questions. Why was the parish so named? Was it really a Greek-Russian parish community, and why? Were there perhaps other intentions behind this characterization? Was the mingling of Greeks and Russians in the same parish not an ideal situation?

At the same time, there are many documents dating from the 18th and 19th centuries that cite Orthodoxy as the “Greco-Russian Church”. Hermann Joseph Schmitt titled his work “Die morgenländische griechisch-russische Kirche”, and John Glen King called his book “The rites and ceremonies of the Greek Church in Russia”. This should be seen in the light of a division created since the schism of 1054, which sweepingly referred to the Latin Church as compared with or opposed to the Greek Church. During the Ottoman period, people would not talk about the Greek Church, but instead of the Roman (or Rum) Church.⁴ That is also why Makarios Typaldos called the Codex “Πρώτος Κώδιξ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν

² Ἐφημέριος τῆς ἐδῶ Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. See: Πρώτος Κώδιξ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἀμστερντάμ (Stadsarchief Amsterdam N°5001/399).

³ Ἐφημέριος τῆς ἐδῶ Γραικορωσσικῆς ἐκκλησίας.

⁴ Ἡ Ρωμέικη Ορθόδοξος Ἐκκλησία (Rum Ortodoks Kilisesi) or Roman Orthodox Church. Zie: Λουκία Δρούλια: *Τὸ βλέμμα τοῦ ἄλλου*. *Τὸ Ἀμστερνταμ στὸν 18ο αἰῶνα ὅπως τὸ εἶδαν δύο Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς*, in *Ὁ Ἑραμιστής*, τ. 24 (2003), 98.

Ἀμστερντάμ” (First Codex of the Roman Church in Amsterdam). By Romans (Rum Millet), what was implied and included was ‘the entirety of the Orthodox peoples’ living in the Ottoman Empire, over which the Ecumenical Patriarch was in charge as ethnarch.⁵

Why then was the ethnic adjective ‘Russian’ added? From what my research has uncovered, three reasons can be given by way of response. First, because Greek merchants in Amsterdam had their eyes on Petersburg from the moment of their arrival, in order to obtain financial support to build their own church. Second, because the parish had a handful of Russians, which is why some Russian diplomats in the Netherlands had their marriages blessed there or else had their children baptized or married there, simply calling on the local priest whenever any pastoral or liturgical need arose. And third, because Russia was never part of the Ottoman Empire and could therefore hardly be included under the ‘Rum Millet’. Thus, for these reasons, it was felt necessary to add ‘Russian’ alongside the adjective ‘Rum’ or ‘Greek’.

But was the parish really Greek-Russian? And what is meant by ‘Greek-Russian church’? It may be better to answer the second question first. The phrase ‘Greek-Russian church’ indicates a parish to which both Greeks and Russians belong. Ioannis Pringos, one of the seniors among Greek traders, recorded in his diary being pleasantly surprised by the number of Russians who came to pray with them: “There is no shortage whatsoever of Muscovites, distinguished as well as plain people.”⁶ The parish joyfully welcomed Russian believers, both those belonging to the elite, but equally sailors, merchants, and even a student.⁷ The designation ‘Greek-Russian church’ was also used out of a sense of opportunism, inasmuch as the

⁵ “From 1453, the Ecumenical Patriarch was recognized not only as the religious leader, but to some extent also as the political leader (ethnarch) of the entire Roman nation, i.e. of all orthodox peoples, with the right to judge and govern according to Christian law (...). The Ecumenical Patriarch as ethnarch (...) was incomparably higher than any other patriarch in the new Ottoman Empire.” See: Métropolitte Maxime de Sardes, *Le Patriarcat Cécuménique dans l’Eglise Orthodoxe*, (Paris, 1975), 347.

⁶ Sophia Antoniadis, *Het dagboek van een te Amsterdam gevestigde Griekse koopman*, in *Tijdschrift voor geschiedenis*, (Groningen: 1956), 60.

⁷ Βαγγέλη Σκουβαρά, *Ιωάννης Πρίγκος (1725-1789). Η ελληνική παροικία του Ἀμστερντάμ, ή σχολή και ή βιβλιοθήκη Ζαγοράς*, in *Ιστορική και Λαογραφική Ἑταιρεία τῶν Θεσσαλῶν*, τ. ΙΑ’, (Ἀθῆναι: 1964), 44.

Greek brokers and their priest secretly hoped that the Church of Russia or more broadly the Russian community would help them build or acquire a church in Amsterdam.

By using the term 'Greek-Russian', then, they indicated a convening and cooperation for the benefit of the parish community. There were, after all, very few Orthodox parishes in the West. The Ecumenical Patriarchate did have a metropolitan who resided in Venice, but the latter did not really take charge of parishes outside Italy. On the other hand, there were no bishops belonging to the other Orthodox patriarchates. By forming parishes together, they avoided indulging in 'ethnophyletism'⁸, something the Great Local Council of Constantinople had strongly condemned and branded as a heresy in 1872.⁹

In his book *The Ecumenical Patriarchate in the Orthodox Church*, Metropolitan Maximos of Sardes declared "that this Council condemned phyletism, which is not only a perversion of the healthy love of nation and state, but is also a real obstacle to the cooperation of the local Orthodox Churches around the world, and the greatest enemy of their unity."¹⁰ So the designation 'Greco-Russian' referred to forming community together—that is, to a cooperation of Orthodox Christians living in Amsterdam and its surroundings. This manner of forming a joint community may be viewed as an appropriate model for parishes in the Orthodox diaspora and could serve as a fine inspiration in search of a solution to the resulting canonical and ecclesiastical problem.

We have already mentioned the superposition of several 'dioceses' in one and the same city, something that goes against the principles of orthodox ecclesiology and canon law. Orthodox canonist Metropolitan Grigor-

⁸ Ethnophyletism or phyletism: giving priority to one's own language, origin or nationality over professing the unity of the Church. The text of the Council of 1872 stipulates, among other things, "The formation in the same place of separate churches, based on race (the national origin), welcoming only believers of the same nation, while excluding the believers of other nations, and led only by pastors of the same race - as the supporters of phyletism claim - is a matter without precedent." The full text can be found in: Maxime de Sardes, *Le Patriarcat Œcuménique dans l'Eglise Orthodoxe*, 378–379.

⁹ Grigorios D. Papathomas, *De niet-aanwezigheid van de kerken in het openbare leven: van de éne Kerk naar de versnippering van de Kerk en 'het teloorgaan' van het Lichaam van Christus*, in *Collationes*, 37e Jaargang, N°4 (2007), 407–428.

¹⁰ Maxime de Sardes, *Le Patriarcat Œcuménique dans l'Eglise Orthodoxe*, 378.

ios Papathomas describes this unacceptable situation as follows: “In fact, several ‘cross-border’ (ὑπερὸρια) ecclesiastical jurisdictions appear in the same country, on the same territory, and almost simultaneously, exercised from a distance by different national orthodox churches, each on its own account, over ethnically homogeneous ecclesial communities.”¹¹

Orthodox ecclesiology is based on the principle of the local church. In his letters, Ignatius of Antioch (1st–2nd century) defined the local church as the eucharistic community gathered in a given place around its bishop, but also living in the unity of faith and in sacramental communion with the other local churches. St. Ignatius provides precious information about his views on the episcopate, which gains a clear profile during his period, but also about his views on ecclesiology and especially on preserving the unity of the Church.¹² To ensure the unity of the Church, the concept of synodality or conciliarity was developed. The synodal way of life of the Church, which assumes its supreme expression in the episcopal synods, testifies to the synergy of God and human beings for the realization of salvation and the preservation of truth. Apostolic Canon 34, which emerged at the end of the third century, establishes that any decision that exceeds the authority of the bishop of the local church must be formulated in synod: “The bishops of each nation (ἔθνος) must recognize the one who is the first (πρῶτος) among them and regard him as their head (κεφαλὴ), and do nothing important without his consent (γνώμη) (. ...), but the first (πρῶτος) among them may do nothing without the consensus of all.”¹³

Now, the anomaly in the ‘so-called Orthodox Diaspora’ is that there are multiple bishops in the same city or region, while the 8th canon of the 1st Ecumenical Council (Nicaea, 325) explicitly recommends “that in one city there shall not be two bishops.”¹⁴ This means that all the faithful of a city or region should have one and the same bishop, regardless of their ethnicity and language. According to Grigorios Papathomas, who has studied the

¹¹ Papathomas, *La relation d’opposition entre l’Eglise établie localement et diaspora ecclésiale*, 99.

¹² Athénagoras Peckstadt, *L’autorité dans l’Eglise: une approche orthodoxe*, in *Irénikon*, Tôme LXXV (2002), 39–41.

¹³ Apostolische Canons (Mansi, *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio* I, 35). See also: *Synodaliteit in het leven en de zending van de Kerk*, Wereldkerkdocumenten N°42, Brussel, 2019, 25.

¹⁴ Philip Schaff and Henry Wace (eds.), *A Select Library of Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church*, Vol. XIV, Edinburgh, 1988, 20.

issue in depth, “the local church is therefore the only form that guarantees ecclesiological unity, while the Orthodox ethno-phyletistic ‘diaspora’, as the orthodox experienced [and unfortunately still experience] during the 20th century, inevitably gives co-territoriality and multi-jurisdiction reasons for existence and undermines ecclesial unity in a particular place. (...) This is why church and diaspora are opposing and incompatible terms and realities: the term ‘diaspora’ designates exclusively an entity with a precise and unique reference point across the world (state, ethnic-state boundaries), while the church has as its Eucharistic reference point the Altar of each local Church, which is the image of the Kingdom.”¹⁵ And Papathomas continues: “Therefore, a nation or state can legitimately have its national diaspora, while a local church, by definition, cannot have, cultivate or claim a diaspora.”¹⁶ The local church is the eucharistic community in a given place, led by a bishop. This means that the faithful who settle in this region no longer belong ecclesiastically to the church provinces from which they came, but since settling in another church province, they become members of the local church and place themselves under the local bishop. Such is the original and traditional order of the church that holds valid to this day.¹⁷

The problem is not only that there are several bishops residing with superimposed ‘dioceses’, but also that these bishops depend on different patriarchates whose ‘centres’ are in different countries. This raises the question of who actually has jurisdiction over the ‘so-called Orthodox Diaspora’? It is known that all the ancient patriarchal seats of the East, but also the newer patriarchates and autocephalous churches, received a clear and limited district of canonical jurisdiction, which cannot be extended either unilaterally or without a necessary canonical foundation.¹⁸ The jurisdiction of each is geographical in nature and was determined either

¹⁵ Papathomas, *La relation d’opposition entre l’Eglise établie localement et diaspora ecclésiale*, 108.

¹⁶ Papathomas, *La relation d’opposition entre l’Eglise établie localement et diaspora ecclésiale*, 108.

¹⁷ Panteleimon Rodopoulos, *Territorial jurisdiction according to orthodox canon law. The phenomenon of ethnophyletism in recent years*, in Παντελεήμονος Ροδοπούλου, *Μελέται Β’ — Νομοκανονικά, ιστορικοκανονικά και άλλα* (Θεσσαλονίκη: 2008), 60.

¹⁸ Athenagoras Peckstadt, *Het probleem van de orthodoxe diaspora*, in *Jaarboek van de Vereniging van Orthodoxen* H. Nikolaas van Myra (2011), Amsterdam, 11–17.

by an ecumenical council or when the Ecumenical Patriarchate granted the status of autocephaly or autonomy to it as a specific local Orthodox church.¹⁹

Incidentally, the defined area or particular jurisdiction of a local church is also reflected in the title of the primacy of each autocephalous Orthodox Church, such as: 'Patriarch of Moscow and all Russia',²⁰ or 'Patriarch of

¹⁹ For the well-defined boundaries of the various patriarchates and autokefalous churches, see: Παντελεήμονος Ροδοπούλου, *Ἡ Ὁρθόδοξος Διασπορά ἀπὸ ἐκκλησιολογικῆς καὶ κανονικῆς ἀπόψεως*, in Παντελεήμονος Ροδοπούλου, *Μελέται Α'* —Κανονικά, ποιμαντικά, λειτουργικά, οἰκουμενικά, διάφορα, Θεσσαλονίκη, 1993, 180–181.

²⁰ In the minutes of the Holy and Great Synod (12 February 1593), which took place in Constantinople and ratified Ecumenical Patriarch Jeremias II's decision to elevate the metropolitan of Moscow to the rank of patriarch, we read the following: "... The throne of the most venerable and orthodox city of Moscow will become patriarchate and will be so called (...) and all of Russia and the far northern territories will be subject to the patriarchal throne of Moscow and all Russia (...) It has its place after His Beatitude of Jerusalem in the holy diptychs and at ecclesiastical meetings, and so that we may strictly respect the canons previously formulated by the Holy Fathers, it stands above the bishops, metropolitans and archbishops (...) of this region of Moscow and all Russia and the territories in the far north, and he will be recognized as such in accordance with canon 34 of the holy and universally acclaimed Apostles, which stipulates that the bishops of each nation should recognize the one who is first among them and regard him as their head, and do nothing important without his consent.' See: Καλλινίκου Δελικάνη, *Τὰ ἐν τοῖς Κώδιξι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ σωζόμενα ἔγγραφα*, τ. Γ', Κωνσταντινούπολις, 1905, 16. In addition to the Ecumenical Patriarch, the Patriarchs of Alexandria, Antioch and Jerusalem participated in this Council. See: Δελικάνη, *Τὰ ἐν τοῖς Κώδιξι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ σωζόμενα ἔγγραφα*, 10–20. In the *Tomos* (Συνοδικὸν Χρυσόβουλλον) of May 1590, signed by Ecumenical Patriarch Jeremias, Patriarch Ioakim of Antioch, Patriarch Sophronios of Jerusalem and 81 metropolitans, archbishops and bishops, it goes on to say: "... that by the grace of God we have delivered this Patriarchal Golden Bull, and consented that the Archbishop of Moscow henceforth acts as the fifth Patriarch and for the sake of his dignity and honor is recognized throughout the ages after the other Patriarchs, (...) after the Patriarch of Jerusalem, while he has as his head and authority the Apostolic Throne of Constantinople, exactly as the other Patriarchs have. ...'. See: Δελικάνη, *Τὰ ἐν τοῖς Κώδιξι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ σωζόμενα ἔγγραφα*, 24–26.

Serbia',²¹ or 'Patriarch of Romania',²² and so on. Extending the jurisdiction of a local Orthodox Church to other areas (regions or countries) is not canonical and therefore considered a cross-border act.²³ Even though phyletism was unanimously condemned by the Holy and Great Council of Constantinople in 1872, some 150 years ago, yet one can only note that ecclesiastical practice has not distanced itself from it; on the contrary, it confirms it.²⁴ As a result, some local Orthodox Churches²⁵ put forward the idea—frequently to justify their presence in the 'Diaspora'—that they have jurisdiction over the whole nation where they exist, claiming, for example, that "the Patriarch of Romania is the spiritual leader of all Romanians around the world, the Russian Patriarch of all Russians around the world, and so on."²⁶

Such a theory should immediately be rejected because the determination of jurisdiction is founded on the principle of territory and not of peoples or nations. In an article devoted to the 8th canon of Nicaea I, John Meyendorff stresses "that no canonical regulation has ever been more forcefully

²¹ In 1879, the Church of Serbia received from the Ecumenical Patriarchate the status of autocephaly. A Patriarchal and Synodal Tomos determines its canonical administration and canonical jurisdiction, which is limited to the territory of the Serbian state. See: Βαρνάβα Δ. Τζωρτζάτου, *Οί βασικοί θεσμοί διοικήσεως τῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχείων μετὰ ἱστορικῶν ἀνασκοπίσεων*, Αθήναι, 1972, 191.

²² In 1885, the Church of Romania received from the Ecumenical Patriarchate, at the time of Patriarch Ioakim IV, autocephaly, which is limited to the territory of the Romanian State. See: Τζωρτζάτου, *Οί βασικοί θεσμοί διοικήσεως τῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχείων*, 273.

²³ See: Rodopoulos, *Territorial jurisdiction according to orthodox canon law*.

²⁴ Papathomas, *La relation d'opposition entre l'Eglise établie localement et diaspora ecclésiale*, 100–101.

²⁵ An interesting study on how the Patriarchate of Romania is entangled with nationalism can be found in: Olivier Gillet, *Orthodoxy, nation et ethnicité en Roumanie au XXe siècle. Un problème ecclésiologique et politique*, in M. Craciun et O. Ghitta, *Ethnicity and Religion in Central and Eastern Europe*, (Cluj: 1995), 345–361.

²⁶ Μακαρίου Γρινιεζάκη, *Περί πρωτείων ὁ λόγος* (<https://docplayer.gr/34807616-Peri-proteion-o-logos.html>). See also: Panteleimon Rodopoulos, *The Russian canonical territory. The Estonian question*, in Παντελεήμονος Ροδοπούλου, *Μελέται Β' — Νομοκανονικά, ἱστορικοκανονικά καὶ ἄλλα, Θεσσαλονίκη*, 2008, 243–257.

affirmed by the Tradition of the Church, than the rule prohibiting the existence of separate ecclesiastical structures in a single place. The strictly territorial nature of church organization seemed practically self-evident to the church fathers of all councils and is implied by all canons dealing with church order."²⁷ The objective is to preserve the original nature of the church, which consisted of introducing a new relationship between God and humankind, a new unity between heaven and earth: "I have given them the glory which Thou hast given Me, that they may be one as We are one: I in them and Thou in Me, that they may be perfectly one, and that the world may acknowledge that Thou hast sent Me and hast loved them as Thou hast loved Me" (Jn 17.22–23). Unity with God also presupposes unity between people, only then can the world 'know' and 'believe'. Such is the mission of the church. This is why, on the birth of the church, "all who had accepted the faith were united and possessed everything in common" (Acts 2.44).

And Meyendorff continues: "It is impermissible to have two communities and two bishops in one place, simply because Christ is one and only one person can fulfil His place. (...) But what happens then when Orthodox Christians living side by side in the same city find it normal to form several 'churches'²⁸—Russian, Greek, Serbian or Syrian—which of course retain their formal unity in faith and spirit, but not in practice? There is no doubt that such a situation is the biggest blow to our witness in today's world and goes against the very nature of Christ's church. Any reference to 'spiritual unity' or 'sacramental intercommunion' is irrelevant in this context, because Christ has established a visible church on earth and the very meaning of spiritual communion is to give us the strength and responsibility to accomplish that visible unity."²⁹ Clearly, in any given place, there can only be one bishop. What happens today is tolerated merely by application of ecclesiastical *oikonomia*. However, Meyendorff is strict and believes that ecclesiastical *oikonomia* should not be a pretext for offering permanence to the anomaly and division. Therefore, he believes that one should hold the will of God and the traditions of the church above all else and certainly above 'human traditions'.³⁰

²⁷ John Meyendorff, "One Bishop in One City (Canon 3, First Ecumenical Council)," in *St. Vladimir's Seminary Quarterly*, Vol. 5, 1-2 (1961), 54.

²⁸ By 'churches' here, Fr. John Meyendorff means 'dioceses'.

²⁹ Meyendorff, *One Bishop in One City*, 61.

³⁰ Meyendorff, *One Bishop in One City*, 62.

No one can dispute that there is a serious canonical problem here. In fact, the issue involves jurisdiction, authority, submission, dependence, and the distinction of race or tradition. This in turn sows division and rivalry, while leading to tension and conflict, thereby grievously compromising the expression of the unity among the Orthodox churches.³¹ However, to which jurisdiction, or which church, do areas outside the well-defined boundaries of the autocephalous churches belong? To answer this question, it is common for canonists to look for other historical elements that can provide a solution.³² Accordingly, one must first consult and verify the canons of the Ecumenical Councils. This leads us to the 28th canon of the 4th Ecumenical Council (Chalcedon, 451), which stipulates that it is the right of the Archbishop of Constantinople to consecrate the metropolitans of the Pontus, of Asia and of Thrace, as well as to consecrate the bishops who are in the so-called barbarian regions.³³ The phrase ‘in the barbarian territories’ refers to the areas that lay outside of the Byzantine Empire and attributes to the Ecumenical Patriarchate an extra-territorial administrative jurisdiction.³⁴ In other words, these are the areas outside the well-defined boundaries of the autocephalous churches.

Thus, for purposes of the proper structure and smooth governance of Orthodox affairs in the ‘so-called Orthodox Diaspora’, the 28th canon of the

³¹ Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδου, *Σημεία ἐνούντα καὶ διαφοροποιούντα τὴν Μίαν Ὁρθοδοξίαν ἡμῶν*, in Πανηγυρικός τόμος ἐορτασμοῦ τῆς ἐξακοσιοστῆς ἐπετείου τοῦ θανάτου τοῦ Ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης (1359-1959), Θεσσαλονίκη, 1960, 193. Ἀντωνίου Αλιβιζάτου, *Περὶ ἐνότητος ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ*, in Πανηγυρικός τόμος ἐορτασμοῦ τῆς ἐξακοσιοστῆς ἐπετείου τοῦ θανάτου τοῦ Ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης (1359-1959), (Θεσσαλονίκη: 1960), 169.

³² Papathomas, *La relation d’opposition entre l’Eglise établie localement et diaspora ecclésiale*, 109.

³³ In his commentary, Bright says that this “evolves the rights of the bishop of Constantinople from an ‘honorary prerogative’ to wider jurisdiction,” while Tillemont notes “that this canon in clear terms attributes as many [rights] to Constantinople as to Rome, with the exception of the first place.” See: Philip Schaff, Henry Wace, *A select library of Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church*, Vol. XIV, Edinburgh, 1988, 287–288.

³⁴ One can refer here to canons 2 and 3 of the 2nd Ecumenical Council (Constantinople), 9, 17 and 28 of the 4th Ecumenical Council (Chalcedon) and 36 of the Council at Trullo. See also: Rodopoulos, *Territorial jurisdiction according to orthodox canon law*, 51.

4th Ecumenical Council serves as the golden rule.³⁵ The correct interpretation of this canon recognizes the right of initiative as well as the prerogative of chairmanship and responsibility to the Ecumenical Patriarchate, the first throne of Orthodoxy. Alexander Schmemmann concurs, arguing that “even if the 28th canon and other, earlier canons did not exist, the simple fact that the Ecumenical Patriarch is the first bishop gives him, and no other, the right to watch over the new ecclesiastical organizations that are still too young to be ‘autocephalous’”.³⁶ In this important article, Schmemmann adds “that this jurisdiction is not given to make the Ecumenical Throne appear stronger, nor to multiply its rights and its privileges; but for the local unity of the ecclesial life of the ‘diaspora’, which is divided on a national and ideological basis et al.”³⁷ The 28th canon is clear and refers to territorial jurisdictions and not nations. All autocephalous churches have specific geographical boundaries, with the exception of Constantinople, which has the right to extend everywhere, albeit outside the well-defined boundaries of the other local Orthodox Churches.³⁸ For Schmemmann, it is clear that “in order to safeguard local unity, each local church must include in its fold all Orthodox Christians residing within its borders and therefore jurisdiction must necessarily be unifying.”³⁹

The canonical situation in Western Europe is admittedly different and has nothing to do with the ‘barbarian territories’. This territory historically belongs to the Patriarchate of Rome. However, since the schism of 1054 and due to the lack of an ‘Orthodox Pope and Patriarch’ for the Orthodox Christians of Western Europe, according to the canonical principle of prerogatives (προεσβεία τιμῆς) of the autocephalous churches, the authority

³⁵ Maxime de Sardes, *Le Patriarcat Œcuménique dans l’Eglise Orthodoxe*, 389.

³⁶ Ἀλεξάνδρου Σμέμαν, *Περὶ “νεοπαπισμοῦ”*, in Ὁρθοδοξία (*Orthodoxia*), ἔτος ΚΘ’, τεύχος 1 (1954), 68 and 74.

³⁷ Σμέμαν, *Περὶ “νεοπαπισμοῦ”*, 68 and 74.

³⁸ Centuries later, it appears that not all local Orthodox Churches want to grant this privilege vis-à-vis Constantinople. The Belgian Benedictine Dom Pierre Dumont described this situation in a note published in *Irénikon*: “... un des buts de l’Église de Russie: amoindrir l’autorité et l’influence du patriarcat œcuménique dans le but de s’en revêtir... ». See Pierre Dumont, Note d’ecclésiologie orthodoxe autour d’une autorité, in *Irénikon*, tome 22 (1949), 306. Dom Pierre Dumont sees a danger in the fact that “the Church of Moscow has been able to group the Slavic Orthodox Churches around itself.”

³⁹ Σμέμαν, *Περὶ “νεοπαπισμοῦ”*, 75.

of jurisdiction passes to the next Patriarchal Church, according to Metropolitan Grigorios Papathomas.⁴⁰ This situation will remain in place until the day the Roman Catholic and Orthodox churches have restored unity. Moreover, the Ecumenical Patriarchate cannot create or declare an autocephalous church in Western Europe, as this would be canonically seen as an act of 'transgression' (ὕπερβόριος).⁴¹ In anticipation of this restoration of unity, and in the hope that this will occur sooner than later, the Ecumenical Patriarchate does not assign to metropolitans in Western Europe the title of the city⁴² where they reside, but rather of the country.

Much like his friend and colleague Alexander Schmemmann⁴³, John Meyendorff⁴⁴ personally experienced and theologically analyzed the problem of the 'Orthodox Diaspora'. He too was of the opinion "that the Ecumenical Patriarchate of Constantinople, deprived of its original political base, could regain its supranational prestige, which will give its diaconate of primacy more existence."⁴⁵ Indeed, Schmemmann and Meyendorff were both nurtured spiritually in Paris, within the Russian Exarchate that belonged to the Ecumenical Patriarchate. Thus, they were well aware that the First Throne had been assigned the eminent role of abandoning old certainties and adopting new challenges. On the vision of Alexander Schmemmann, one doctoral thesis observes: "At the church level, it is about

⁴⁰ Grigorios D. Papathomas, *Le Patriarcat Œcuménique de Constantinople (y compris la politeia monastique du Mont Athos) dans l'Europe Unie (approche nomocanonique)*, (Athènes: 1998), 109–111.

⁴¹ Methodios Fouyas, *The inheritance of the Ecumenical Patriarchate in Europe*, in Methodios Fouyas, *Theological and historical studies. A collection of minor works*, Vol. IX, (Athens: 1986), 331. See also: Papathomas, *Le Patriarcat Œcuménique de Constantinople*, 130.

⁴² See: Canon 15 of the I Ecumenical Council that met in Nicaea in 325. The general idea is that the bishop is indissolubly linked to the city, in the sense of a Church in a given place, the local Church. See also: Jean Zizioulas, *L'Eucharist, l'Evêque et l'Eglise durant les trois premiers siècles*, Paris, 1994, 93–98. See also: Athenagoras Peckstadt, *The Orthodox Church and the Belgian Government, in Religions and the Government in Belgium. A commentary by representatives of recognised religions and the liberal non-confessional worldview*, (Antwerp: 2011), 102–103.

⁴³ Alexander Schmemmann (1921–1983) was born in Tallinn and moved to Paris at the age of seven.

⁴⁴ John Meyendorff (1926–1992) was born and raised in Paris.

⁴⁵ John Meyendorff, "Mission, Unity, Diaspora," in *Greek Orthodox Theological Review* 17/1 (1972), 41.

allowing new structures, overcoming legal cleavages in the diaspora and enabling Orthodoxy to take root on Western social, cultural and political grounds; at the religious level, it is about theology nurtured by the specific Orthodox heritage and theology that becomes the source of the new mission needed in today's secularized society."⁴⁶

When the first waves of migration occurred from Orthodox countries, the Orthodox Church was not ready to face this canonical situation. A century later, however, it cannot continue to hide behind unfounded arguments and is called more than ever to redress ecclesiological disorder. For several decades, this anomaly was discussed at the highest pan-orthodox meetings, until finally, in preparation for the Holy and Great Council of the Orthodox Church, which convened in Crete in June 2016, the Primates of the Orthodox Churches declared their intention to solve the problem "in order to meet the conditions for the application of the canonical 'akriveia'."⁴⁷ Consequently, thirteen bishops conferences were established in areas outside the boundaries of the local Orthodox Churches, presided over by the first among the hierarchs of the Ecumenical Patriarchate. In light of these episcopal conferences, the local Orthodox Churches undertake "not to take any actions that could hinder the process intended to canonically resolve the issue of the 'diaspora', such as the conferral on hierarchs of pre-existing titles, but also that they will make every effort to ensure the success of the work of the bishops' conferences and to restore the normality of the canonical order in the 'diaspora'."⁴⁸

The question is whether the local Orthodox churches really want to solve the problem? Why are they still creating new dioceses and sticking to churches organized on the national background? Is cooperation between Orthodox Christian believers of different nationalities—as in the historic parish of Amsterdam—not a solution? These are questions that must be considered and addressed by bishops and other clergy, as well as by the faithful. After all, the related decisions and texts of the Holy and Great Council of the Orthodox Church refer to the promise "of restoring the

⁴⁶ Cristian Panaïtescu, *Alexander Schmemmann's Ecclesiology: Witnessing the Crisis within the Orthodox Church* (doctoral thesis), Karlova University of Prague, 2016, 8.

⁴⁷ *Synodos. Die offiziellen Dokumente des heiligen und grossen Konzils der Orthodoxen Kirche*, 71.

⁴⁸ *Synodos. Die offiziellen Dokumente des heiligen und grossen Konzils der Orthodoxen Kirche*, 73–74.

normality of the canonical order in the ‘diaspora’.” By its anomalous nature and uncanonical status, this regrettable state of affairs can only be seen as temporary and exceptional. The hope now remains that one should not have to wait more decades for a final solution.

Admittedly, the application and implementation of canonical order in the ‘so-called Orthodox Diaspora’ does not imply that one must arrive at uniformity in local parishes. In a local church led by a local bishop, there can be parishes where liturgy is celebrated in one or another language and where one or another liturgical tradition is preserved. There are plentiful examples of this. One ethnicity should not be absorbed by the other; the goal is to achieve a form of equilibrium.⁴⁹ Above all, people should be able to maintain their faith and spiritual life without feeling contempt for their culture and without being cut off from their roots.⁵⁰ At the same time, every parish should to some extent be embedded in the society in which it functions. This is of great importance if the church wants to survive and continue to bear witness.

Although in the Amsterdam parish of St Catherine the majority of the faithful lived in a closed community, many aspects can be discerned that reveal they wanted to be part of the society in which they lived: For instance, the translation of the Divine Liturgy of Saint John Chrysostom into Dutch, adapting to local customs and habits, mixed marriages, along with a curiosity about the unknown. What is particularly striking is the harmonious coexistence of Greeks and Russians in the same parish. This, too, this may be considered exemplary, contributing to the naming of the parish as ‘Greek-Russian’, although it was also sometimes shortened to ‘Roman parish’ (Rum) or even ‘Greek’. What is important to note here is that when ethnic adjectives were used before the word ‘church’, this did not in fact have any national connotation. This came only after certain schisms appeared in the heart of the church. That is why the later descriptions, such as ‘Latin Church’, ‘Greek Church’, ‘Armenian Church’ generally do not merely indicate an ethnic distinction, but actually a difference in dogma.⁵¹ To this day in Syria, Lebanon, and Jordan, people use the name ‘Greek Orthodox’ or ‘Rum Orthodox’ for the Arabophone Orthodox Christians,

⁴⁹ Ροδοπούλου, *Ἡ Ὁρθόδοξος Διασπορά ἀπὸ ἐκκλησιολογικῆς καὶ κανονικῆς ἀπόψεως*, 188–189.

⁵⁰ Μητροπολίτου Σηλυβρίας Αἰμιλιανοῦ, *Ἡ ἀναζωογόνησις τῆς τοπικῆς κοινότητος*, in *Επίσκεψις* 192 (1978), 10–11.

⁵¹ Maxime de Sardes, *Le Patriarcat Œcuménique dans l’Eglise Orthodoxe*, 380.

in order that they might be distinguished from one or another branch of Roman Catholicism.

Similarly, the Church of Greece, or Greek Church, means the autocephalous Church of Greece; the Russian Church, or Church of Russia, means the Patriarchate of Moscow and all Russia; the Romanian Church, or Church of Romania, means the Patriarchate of Romania, and so on. All this has nothing to do with the organization, let alone the responsibility, of churches in areas outside their well-defined specific territory.⁵² Otherwise, we would be dealing with ‘autocephalism’, not autocephaly. The French theologian Olivier Clément spoke about this phenomenon in his conversations with Ecumenical Patriarch Bartholomew, stating that “autocephaly has gradually become a theory among some, confirming that the basis of ecclesiology is not the eucharistic principle, but the ethnic and national principle. Thus, the ‘local’ Church then means the ‘national’ Church.”⁵³ This state of fragmentation and coexistence has miserable consequences. “These principles are not of administrative order, but of mystical order, in the sense of the Church as the ‘mystery’ of the Risen One. In the same place, all orthodox must eucharistically integrate themselves as a Body of Christ, and they must bear the apostolic witness of this through a single bishop.”⁵⁴

The Church on earth does not exist for itself. It is there—just as Christ is—for people and their salvation. Its nature is indissoluble from her mission. The great Orthodox theologian of the past century, Fr. Georges Florovsky, tells us that “the first task of the historic Church is to proclaim the Gospel.”⁵⁵ The nature of the Church is thus the presence of the Redeemer and the place of the Spirit of love; it is charged with spreading the witness of the salvific Incarnation, the word of the Good News. It is to let the world know that God loves us and saves us in Jesus Christ. The Church’s mission is to invite the world to conversion, to move from a life that leads only to death, to a life that leads to life. This proclamation and offering are offered by the

⁵² Maxime de Sardes, *Le Patriarcat Œcuménique dans l’Eglise Orthodoxe*, 380.

⁵³ Olivier Clément, *La vérité vous rendra libre. Entretiens avec le Patriarche œcuménique Bartholomée Ier*, Paris, 1996, 43.

⁵⁴ Olivier Clément, *Avenir et signification de la Diaspora orthodoxe en Europe occidentale*, in *Contacts*, N°103, 3e Trim. (1978), 265.

⁵⁵ George Florovsky, *L’Eglise: sa nature et sa tâche*, in «L’Eglise universelle et le dessein de Dieu. Rapport préparatoire de l’Assemblée d’Amsterdam, 1948», (s.l., 1949), 77.

Church in word and deed, “because the true announcement of the Gospel consists precisely in the deep experience of this new life, in the expression of faith by acting on it.”⁵⁶ In fact, the Church is not just a witness that knows and speaks, but a community that introduces: She introduces the faithful, into the experience of the Mystery She offers. “The ministry of the Word thus knows its consummation in the ministry of the sacraments.”⁵⁷

Conclusion

The analysis of the historical parish of St Catherine in Amsterdam aptly illustrates how coexistence and cooperation can become tools for the complexity and deep-rooted canonical and ecclesiological issues that characterize the Orthodox Diaspora. Migratory movements and the related creation of ethnically oriented parishes demonstrate how historical circumstances led to a multiple, non-territorial organization of the Orthodox Church in the West. This fragmentation—with multiple bishops and dioceses operating within the same region and under different patriarchates—runs counter to the foundation of Orthodox ecclesiology, which advocates the local church as one eucharistic community under one bishop.

The central role of the Ecumenical Patriarchate, as endorsed by the 28th canon of the 4th Ecumenical Council, provides a canonical starting point for the restoration of order in the diaspora. Both Alexander Schmemmann and John Meyendorff stress that the pursuit of unity should not be at the expense of an authentic, territorial organization of the Church. In this regard, the harmonious coexistence of Greeks and Russians within the Amsterdam parish serves as an example of how cooperation and integration, regardless of national or ethnic boundaries, can contribute to a sustainable and inclusive church community.

Work needs to be done towards unified dioceses under the aegis of the Ecumenical Patriarchate, dioceses that include a diversity of parishes with believers of diverse origins and where Liturgy is celebrated in one language or another, or even in multiple languages. Away from purely ethnic parishes, where there is even a tendency towards ghettoisation, in the sense that people behave as if they were still living in their country of origin. Of course, there must be room to retain one’s identity and thus be

⁵⁶ Florovsky, *L’Eglise: sa nature et sa tâche*, 55.

⁵⁷ Florovsky, *L’Eglise: sa nature et sa tâche*, 78.

able to speak one's own language.

Restructuring the Orthodox Diaspora on the basis of a territorial-based model—where one local church, with all the diversity of liturgical and cultural traditions, functions under the leadership of one bishop—seems to be the most promising way of overcoming internal divisions and restoring the visible unity of Orthodoxy.

**Ὁμιλία εἰς μνήμην τῶν Ἀγίων τῆς Θάσου
Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Μελίτωνος
(Θάσος, 7 Σεπτεμβρίου 2025)^{1*}**

Ὁ λόγος ὁ πανηγυρικός τῆς σημερινῆς ἐορτίου ἡμέρας, ἔρχεται πρὸς σᾶς, Σεβασμιώτατοι ἅγιοι, Ποιμενάρχα κύριε Στέφανε καὶ ἀδελφοί ἐν Χριστῷ Ἱεράρχαι, περισπούδαστε ἅγιε Μεσσηνίας κύριε Χρυσόστομε καὶ γόνε τῆς Ἐπαρχίας ταύτης ἅγιε Θεσιπῶν κύριε Παῦλε, πατέρες καὶ ἀδελφοί Θάσιοι, ἀπὸ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν καὶ ἀπὸ μέρους τοῦ πατρὸς μας τοῦ πνευματικοῦ καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου καὶ ἀπευθύνεται πρὸς σᾶς τοὺς «εὐσεβεῖς, σεμνοὺς κατὰ τὰ ἦθη καὶ ἀβλασφήμους καὶ ἀπονήρους καὶ κατὰ πάντα ἀκολουθούντας τῇ πατροπαράδοτῳ καὶ Ὁρθοδόξῳ Πίστει» Θασίους, διὰ νὰ δανεισθῶ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἀγιορείτου πατρὸς Ἀβιμέλεχ τοῦ Κρητός.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ νήσός σας ἔχει μακρὰν παράδοσιν ἀγιότητος, ἡ ὁποία ἐπηρεάζει ὅλον τὸν ἱστορικὸν βίον τῆς καὶ εἶναι βαθέως ἐρριζωμένη εἰς τοὺς κατοίκους τῆς, εἰς σᾶς ὅλους, εὐλαβεῖς Ὁρθόδοξοι Θάσιοι.

Τὴν ὑπέριτον ἀθλησιν, τὰ γενναῖα παλαιίσματα τῶν ἐν Θάσῳ ἀκμασάντων Ἀγίων, Ὁσίων καὶ μαρτύρων τιμῶμεν καὶ γεραίρομεν σήμερον ἐν ᾧδαῖς πνευματικαῖς καὶ ἐν ὕμνοις, καταβάλλοντες κάθε προσπάθειαν καὶ ἡμεῖς οἱ σύγχρονοι νὰ μιμηθῶμεν τὰς ἀρετὰς των. Τὰς ἀρετὰς τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς μαρτυρίας. Τῆς θυσίας καὶ τῆς κενώσεως ὑπὲρ τοῦ πλησίον συνανθρώπου, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου καὶ ἱεροῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἰστάμεθα οἱ Ὁρθόδοξοι κάτοικοι τῆς Αἰγαιοπελαγιτίσσης αὐτῆς νήσου.

Καὶ ἐὰν τὰ κύματα τῆς εἰρηνικῆς θαλάσσης, ἄλλοτε γαληνιώσης καὶ ἄλλοτε ταρασσομένης καὶ κλυδωνιζομένης ποικίλοις ἀνέμοις, θραύονται ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ καὶ δέν ἐπιστρέφουν εἰς τὴν προτέραν θέσιν καὶ τὸν παφλασμόν, οἱ ἐν πόντῳ τῶν βιοτικῶν μελημάτων πορευθέντες καὶ νικῆσαντες ἀθλοφόροι μάρτυρες ἀποτελοῦν οὐχὶ σημεῖον ἀντιλεγόμενον, ὥς θὰ ἐνόμιζον οἱ πολλοί, ἀλλὰ σημεῖον σταθερᾶς καὶ

^{1*} Ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Θάσου, κατὰ τὴν μνήμην πάντων τῶν ἐν τῇ νήσῳ Ἀγίων, τῇ 7ῃ Σεπτεμβρίου 2025, συνιερουργούντων τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου καὶ οἰκείου Ποιμενάρχου Σεβ. Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Στεφάνου καὶ τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Θεσιπῶν κ. Παύλου.

ἀμετακινήτου πορείας τῶν ἀνθρωπείων. Σημεῖον ποῦ ὁδηγεῖ εἰς τὸν ἀπάνεμον λιμένα τῆς καταξιώσεως τῆς ἐπιγείου ζωῆς.

Θά ἔδει ὅμως νά προβληματισθῶμεν ὅλοι μας καί νά ἐνωτισθῶμεν τῆς φωνῆς τῶν Ἀγίων τούτων, πῶς ἐν βίῳ ἡγιάσθησαν καί ἡγίασαν, ἔμαρτύρησαν καί ἐθρήνησαν, ἐπειράσθησαν πολυειδῶς, καί πόθεν ἡ δύναμις, ἡ ὁποία τοὺς ἐξήγαγεν εἰς ἀναψυχὴν καί τοιουτοτρόπως κατέστησαν πρεσβευταί καί φωτεινοί ὁδοδείκται διαχρονικῶς τῶν Θασίων Ὁρθοδόξων καί παντός τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, θαυματοποιοῦντες καθημερινῶς ἐν πνεύματι καί ἀληθείᾳ.

Ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ἀπορίαν μας αὐτὴν εἶναι ἀπλή: εἶναι τὸ ἦθος καί τὸ ὕφος, τὸ γνήσιον φρόνημα, κυρίως ὅμως ἡ παραδοσιακὴ εὐσέβεια τῶν Θασίων, τῶν γιαγιάδων, τῶν μανάδων καί τῶν πατεράδων μας, οἱ ὅποιοι ἀνά τοὺς αἰῶνας, δέν ἔπαυον νουθετοῦντες, διδάσκοντες τὰ ἐπίπονα τῆς ἀθλήσεως ὑπὲρ τῶν ἀξιῶν τοῦ Γένους καί τοῦ ἀτιμήτου τιμαλφοῦς, τῆς πίστεώς μας τῆς Ὁρθοδόξου, ὑπὲρ τῆς αἰωνιζούσης εὐκλείας.

Μέ αὐτά τὰ ἐφόδια οἱ Ἅγιοι Πάντες τῆς Θάσου, ἔξ τόν ἀριθμὸν γνωστοί, καί ἄπειροι ἄγνωστοι, τὸν τῆς ἀθλήσεως δρόμον ἐξετέλεσαν. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν κατεφοινίχθησαν μέ στέφανον πορφυροῦν ἐξ αἵματος. Καί τοιουτοτρόπως ἀπέβαλον τὸ τῆς φθορᾶς ἔνδυμα. Καί κατέστησαν ἄφθαρτοι καί ἄμωμοι. Παρέδωσαν ἑαυτοὺς σφάγια ἱερά καί ἐγένοντο ὄργανα τοῦ Παναγίου Πνεύματος, τοὺς καρπούς τοῦ Ὁποίου μεταδίδουν τοῖς πᾶσι. Καί ὁ καρπὸς ὁ πολὺς, ὁ πλούσιος, ὁ μοναδικός, τὸν ὁποῖον μᾶς μεταδίδουν καί σήμερον οἱ Ἅγιοί σας ὑπερβαίνει πάντα νοῦν καί πᾶσαν ἀνθρωπίνην διάνοιαν. Διότι εἶναι «ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια...»².

Ἀδελφοί μου,

Ὡς ἀληθῶς, ἡ νήσος Θάσος «οὐ μόνον κατὰ τὸ τῆς ὕλης προσόν καί προῖόν ὁμοίομορφος τῷ μεγαλοπρεπεῖ καί γείτονι Ἄθῳ, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον καί διὰ τὸ τῶν χαρίτων αὐτῆς ἀνάμεστον καί τῆς εὐλαβοῦς ἀναθυμιάσεως καί μυριστικῆς εὐωδίας τῶν ὑψηλῶν καί θεουργῶν αὐτοῦ ἀρετῶν, πλήρης αὕτη τυγχάνει τῆς θαυμασίου ὁσμῆς»³.

Ἡ παράδοσις αὕτη πηγάζει πρωτίστως ἀπὸ τοὺς Ἁγίους τῆς νήσου, τοὺς ὁποίους τιμῶμεν σήμερον ἐν Συνάξει γηθοσύνης. Τιμῶμεν τοὺς

² Φιλίπ. ε', 22.

³ Βλ. Ἀισματικὴ Ἀκολουθία τῆς Συνάξεως Πάντων τῶν Ἀγίων τῶν ἐν τῇ Ἁγιοφώρῳ Νήσῳ τῆς Θάσου τῷ Θεῷ ἐναρεστησάντων, τροπάριον τῶν Αἰνῶν.

τέσσαρας Ὅσιους, Δανιήλ, Λουκᾶν, Εὐθύμιον καὶ Εὐφρόσυνον, καὶ τοὺς δύο νεομάρτυρας, τὸν Ἰωάννην καὶ τὴν Χάϊδα, οἱ ὁποῖοι ὡς ἄλλοι ἀθλοφόροι μάρτυρες καὶ ὅσοι, ἰσοστάσιοι τῶν παλαιῶν μεγάλων μαρτύρων, «καλῶς ἡθλήσαν καὶ ἐστεφανώθησαν καὶ πρεσβεύουν πρὸς Κύριον ἐλεηθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

«Ἄγιοι Θάσιοι, πάντιμοι, ἐν διαφόροις καιροῖς ὥσπερ ἥλιοι ἄδυτοι ἐν τῇ νήσῳ λάμπαντες, τοὺς πιστοὺς ἐφωτίσατε διδασκαλίαις ὑμῶν καὶ πράξεσιν, ὡς πεπλησμένοι τοῦ θείου Πνεύματος· ὅθεν τὴν σύναξιν τὴν ὑμῶν ἐν ἁσμασιν ἐπιτελεῖ ὁ λαὸς γηθόμενος, ἐξὰς πανεύφημος⁴.

Οἱ τέσσαρες Ὅσιοι τῆς Θάσου ἠγάπησαν τὴν ἀσκησιν, τὴν ἀγρυπνίαν, τὴν ψαλμωδίαν, τὴν νηστείαν, τὴν φιλοξενίαν, τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν διδασκαλίαν, τὴν νῆψιν, τὰ δαρκυα τὰ πολλά. Ὑπῆρξαν ἐργάται τῆς νοερᾶς προσευχῆς, τὴν ὁποῖαν μεταλαμπαδεύουν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν καὶ εἰς τοὺς συμπατριώτας των ὡς πολύτιμον παρακαταθήκην. Ἀπέβησαν στύλοι ἔμψυχοι τῆς ἐγκρατείας. Ἀλλὰ καὶ στύλοι ἄσειστοι τῆς παραδόσεως, τῶν ἡθῶν καὶ τῶν ἐθίμων, τοῦ ἀθανάτου καὶ ἀτιμῆτου θησαυροῦ μας.

Εἶναι διὰ τὴν νησὸν σας πνευματικοὶ ὁδηγοὶ ἄριστοι. Καὶ εἶναι παρόντες αἰεὶ. Καὶ μᾶς εὐλογοῦν καὶ μᾶς στηρίζουν καὶ μᾶς ἐνισχύουν. Διότι, «τρυφήν τὴν ἀκήρατον καὶ αἰώνιον ἀπόλαυσιν κομίζουσιν τὰς ἐπικαρπίας τῶν ἀμέτρων πόνων των καὶ ὧν ἀρετῶν ἐθησαύρισαν»⁵.

Πόθεν ὅμως ἡ ἀντοχή καὶ ἡ καρτερία τῶν Ἀγίων ἐξ Ὑπασίων, πέραν τῆς παρακαταθήκης, τῆς παραδοσιακῆς δηλαδή πατρογονικῆς εὐσεβείας. Βεβαίως καὶ πρωτίστως ὁ δεσμός ὁ ἄρρηκτος καὶ πρὸς τὴν Μητέρα Ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν, τὴν Ἐκκλησίαν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, Εἰρήνης καὶ Δυναμέως, ἡ ὁποία Σοφία, Εἰρήνη καὶ Δύναμις τοῦ Θεοῦ ἐστήριξε τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πατέρων μας, τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία ἐπὶ δεκαεπτὰ καὶ πλέον αἰῶνας διακονεῖ τὴν σοφίαν καὶ τὴν εἰρήνην, τὴν ἐν ἀφελείᾳ καὶ ἀπλότῃ κραταιάν δύναμιν, τὸν λόγον καὶ τὴν πράξιν. Αὐτῆς τῆς ἐν διαρκείᾳ ἀθλήσει καὶ μαρτυρίᾳ πορευομένης Ἐκκλησίας κλάδοι καὶ τέκνα εἴσθε, εὐλογημένοι Θάσιοι.

Εἰς τὴν σχέσιν Θάσου καὶ Κωνσταντινουπόλεως, σχέσιν πείρας

⁴ Βλ. Αἰσματικὴ Ἀκολουθία τῆς Συνάξεως Πάντων τῶν Ἀγίων τῶν ἐν τῇ Ἀγιοφώρῳ Νήσῳ τῆς Θάσου τῷ Θεῷ ἐναρεστησάντων, τροπάριον τῶν Αἰνῶν.

⁵ Βλ. Ἀκολουθία καὶ Βίος τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Δανιήλ τοῦ Θασίου τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Θάσῳ ἀσκήσαντος, ἐν Ἀθήναις 1894, σελ. 6.

καί ἀγιότητος καί ἀντοχῆς, προσθετέα ἀσφαλῶς καί ἡ γειτνίασις τῆς Θάσου πρὸς τὴν κληρουχίαν τῆς βασιλίδος Ἐκκλησίας, πρὸς τὸ ὑπερχιλιετές ἐργαστήριον ἀρετῆς καί ἀγιότητος, τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὸ ὁποῖον ἐκόσμησε ψυχὰς θεοφιλεῖς πολλῶν Θασίων καί τοὺς ἀνέδειξε Ναοὺς ἐμψύχους, κτίτορας μονυδρίων, σχολῶν καί θεραπευτηρίων ψυχῶν ἐν τοῖς ὁποίοις τὸ θεῖον κατοικεῖ καί δοξολογεῖται τὸ Ὄνομα τοῦ Κυρίου. Ἀσφαλῶς ὁμιλῶ πρὸς εὖ εἰδότας καί χάριτι εἰδότας.

Ἄλλωστε, εἰς τὴν ἀγιότητα τοῦ ὁσίου Λουκᾶ ὀφείλεται ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ καί ἡ ἀνίδρυσις τοῦ σεπτοῦ ἐν Θάσῳ προσκυνηματός του: «ἀγίασματος, ἀσθενῶν ἱατηρίου, Λουκᾶ ὅσιῳ δεδώρηται», ἐν ᾧ «καθ' ἐκάστην ἰάματα παρέχονται τοῖς προσιοῦσιν ἐν αὐτῷ μετὰ πίστεως»⁶.

Ὁ Ἰβηρίτης Εὐφρόσυνος ἀπεκλήθη καί γνωρίζεται ὡς «συγχωρημένος» λόγω τῆς ἀνεξικακίας καί τῆς ἀπλότητος καί τοῦ χαρίσματος τοῦ προορατικοῦ ὡς εἰκονίζεται γονυπετῆς ἐν τοιχογραφίᾳ τοῦ Κυριακοῦ τῶν Κανσοκαλυβίων καί ἐν τῇ Λιτῇ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ξηροποτάμου.

Μέ μόνον ὄπλον τὴν ἀρετὴν, οἱ Ἅγιοι τῆς Θάσου εἰργάσθησαν διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ ὑγιοῦς Ὁρθοδόξου πνεύματος, διό καί ἀποτελοῦν τὴν κοινὴν πνευματικὴν παρακαταθήκην μας.

Ἡ νοερά προσευχή, τὸ «ἐργαλεῖον», κατὰ τὸν ὕμνωδόν, καί μάλιστα ἡ καρδιακή καί ἀδιάλειπτος προσευχή, τὸ «Κύριε ἐλέησον», ἀπετέλεσε τὴν μονήρη προσευχὴν των ἐν νυκτί καί ἡμέρα.

Ἡ Θασία μάρτυς Χαΐδω, ἡ ὁμολογητὶς, ἐκ Στανοῦ Χαλκιδικῆς ὁρμωμένη, ἐνέμεινεν ἀκλινῶς εἰς τὴν παραδοσιακὴν εὐσέβειαν τῆς Θάσου. Ὑπέστη μυρίας βασάνους. Ἐγκατέλειψε γῆϊνὴν πατρίδα καί ἐβίωσεν ἐν ἀσκήσει καί παρθενίᾳ εἰς τὸ Παντοκρατορινόν μετόχιον τῆς Θάσου, ἀξιωθεῖσα θείας ἀρπαγῆς ὑπὸ ἀγγέλων. Ἡ κεκρυμμένη ἀρετὴ της, ὡς ποτὲ καί ἡ τιμία Κάρα τοῦ Προδρόμου, φανερωθεῖσα ἐκ τῶν λαγόνων τῆς γῆς, ἀνεδείχθη τόσον ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἀσκήσεώς της, ἐν Θάσῳ ὅσον καί ἐν τῷ τόπῳ τῆς καταγωγῆς της, τῇ Χαλκιδικῇ, ἐκ τῆς ὁποίας φυγοῦσα τὴν μίξιν μετ' ἄλλοθρήσκων ὡς φάρος φωτός, πίστεως, ἐλπίδος, ἀγάπης πρὸς τὸν Θεόν ἔλαμψε εἰς τὴν Θάσον. Ἦλθε εἰς τὸ νησί σας κομίζουσα τὰ στίγματα τοῦ μαρτυρίου καί τῆς ὁμολογίας. Ἄλλωστε, μαρτύριον ὑπὲρ καί ὁμολογία τοῦ Χριστοῦ ταυτίζονται. Καί τὸ τέλος

⁶ Βλ. *Τερά Ἀκολουθία τοῦ θείου Αρχιστρατήγου Μιχαήλ*, στιχηρά τοῦ Ἑσπερινοῦ, Ἐγκόλπιον, ἐνθ. ἀν., σελ. 28.

των ή θέωσις.

Ἄς ἐπιτραπή ὅμως εἰς τόν ἐνώπιόν σας εὐλαβῶς ἱστάμενον ἐκπρόσωπον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου νά ἐπικεντρώσῃ τόν λόγον εἰς τόν παιδομάρτυρα Ἰωάννην: «τοῦ παιδιοῦ αὐτοῦ πού ἁγιασε στήν Πόλη καί πού ἦταν ἀπό ἐκεῖ δά, ἀπό τίς Μαριές», καθώς ἐδιηγούντο μέ δάκρυα στά μάτια καί ρίγη συγκινήσεως οἱ γιαγιάδες εἰς τά ἐγγόνια των⁷. Καί βεβαίως ἡ παράδοσις αὐτή, παρὰ τās ἐναλλαγὰς τῶν καιρῶν καί τῶν περιστάσεων, τῶν συνθηκῶν καί τῆς ἐκκοσμικεύσεως συνεχίζεται. Τό παραμῦθι καί τό ἀφήγημα τῆς γιαγιάς εἶναι ἡ λυδία λίθος τῆς συνεχείας τῆς παραδόσεως τῆς Θάσου καί τῆς διαχρονικῆς πορείας τῆς πρὸς «ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφημα· πρὸς τὴν ἀρετὴν καί τόν ἔπαινον»⁸.

Ὁ καθαρὸς ὀλιγοετής βίος τοῦ Θασίου μάρτυρος Ἰωάννου, ἡ σταθερότης τῆς πίστεως καί τῆς ὁμολογίας του, ἡ καρτερικὴ του ἐνάθλησις, ἐμπνέουν καί ἐνθαρρύνουν πρὸς τὴν πορείαν ταύτην. Πορείαν πίστεως, μαρτυρίου καί μαρτυρίας. Χαρακτηριστικά καί τῆς Ὁρθοδόξου Θάσου καί τῆς πόλεως τῆς Ὑπερμάχου Στρατηγοῦ.

Ἡ προσωπικὴ μου συγκίνησις ἀνέκφραστος, διότι ὁ ἰδιαίτερος τιμώμενος Ἅγιός σας Ἰωάννης ἐμαρτύρησε εἰς τὴν Πόλιν καί προσετέθη ὡς πάγχρυσος κρίκος τῆς ἀτελευτήτου ἀλυσίδος τῶν προπατόρων μαρτύρων μας τῶν ἐκεῖ ἀκμασάντων καί τελειωθέντων. Ἦθλησε ἐκεῖ, εἰς τὸ «ἐργαστήριον τῆς ἀρετῆς», τῆς Προδρομικῆς Μονῆς τοῦ Στουδίου καί τῆς ἄλλης περιφήμου τῶν «ἀκοιμήτων», εἰς τὴν εὐδαίμονα Πόλιν ὅπου εἶχε μεταβῆ, ὅπως καί πολλοὶ ἄλλοι τοῦ καιροῦ ἐκείνου, διὰ νά μάθῃ τὴν τέχνην τοῦ ράπτου. Ἐκεῖ «ἀνέπτυε εἰς τά θεῖα ἀνάκτορα ἐκ γῆς, χρυσαῖς ὥσπερ πτέρυξι τῶν ἁθλῶν του ἀρθεῖς· τῷ αἵματι αὐτοῦ ἀνακαινισθεῖσα ἡ νεότης αὐτοῦ ἡ ἐν τῷ σώματί του οὐσα, ἄνθρωπον ἀετόν ἀνέδειξε αὐτόν», ὅπως χαρακτηριστικῶς τόν ἐγκωμιάζει Μελέτιος ὁ Συρίγος⁹.

Τὴν ἱστορικὴν ταύτην σχέσιν Θάσου καί Κωνσταντινουπόλεως ἐπισημαίνει, κατὰ τόν 19ον αἰῶνα, ὁ Ἱερομόναχος Ἀγαθάγγελος τῆς Ἱβηρικῆς Σκήτης Τιμίου Προδρόμου, ὑπογραμμίζων χαρακτηριστικῶς:

«Μέγα καύχημα τῆς Θάσου πέλεις,

⁷ Βλ. Δημήτριος Στρατῆς, Ὁ ἅγιος νεομάρτυρας Ἰωάννης ὁ Θάσιος (+1652), ἐκδ. «Ἀθῶς», Ἀθήνα 2002, σελ. 1.

⁸ Φιλίπ. δ', 8.

⁹ Βλ. Δημητρίου Στρατῆ, ἐνθ. ἀν., σελ. 46.

νέον στήριγμα τῆς Κωνσταντίνου,
τῆς μὲν γάρ γόνος σεπτὸς ἐχρημάτισας,
τὴν δέ τὰ σὰ ἐπορφύρωσαν αἵματα»¹⁰.

Ἡ παράδοσις πηγάζει πρωτίστως ἀπὸ τοὺς Ἁγίους τῆς νήσου, τοὺς ὁποίους τιμῶμεν σήμερον ἐν Συνάξει γηθοσύνως. Τὸν κοινόν χαρακτηριστικόν των· ἡ Ὁρθόδοξος πίστις, ἡ ἀφειδώλευτος ἀγάπη των πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ.

Μετά πίστεως, ἀγάπης καὶ φόβου Θεοῦ ἐπορεύθησαν καὶ ἐμαρτύρησαν καὶ ὅσιακῶς ἐβίωσαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν αὐτοὺς. Διότι «ἐθέλγοντο διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ συναθρώπου»¹¹. Διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἐτίμησε. Διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἐδόξασε. Διὰ τοῦτο ἐγίναν φίλοι Του καὶ ἰδικοὶ μας πραγματικοὶ ἀλτρουϊσταὶ φίλοι. Καὶ μᾶς ἐπισκέπτονται καὶ σήμερα οἱ Ἅγιοι μας καὶ μᾶς καλοῦν καὶ μᾶς ἐνθαρρύνουν νὰ ἀποκτῶμεν σχέσιν πραγματικὴν μέ τὸν παθόντα καὶ σταυρωθέντα καὶ ἀναστάντα Κύριον τοῦ ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ πάσης παρακλησεως· καὶ νὰ ὁμιλῶμεν μέ τὸν Θεόν καὶ μέ τοὺς Ἁγίους Του πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, ἐνώπιος ἐνωπίῳ· νὰ ἔχωμεν σχέσιν ἀγάπης, θυσίας, ἐλπίδος καὶ πίστεως μαζί των.

Σήμερον, εὐρισκόμενοι παρὰ τὴν γηραιάν Μαμβρῇ τῆς Θάσου, ὑποδεχόμεθα καὶ τιμῶμεν τοὺς Ἁγίους καὶ τοὺς φιλοξενούμεν εἰς τὴν καρδίαν μας, ὅπως κάποτε ὁ προπάτωρ Ἀβραάμ τὸν Πατέρα, τὸν Υἱόν καὶ τὸ Πανάγιον Πνεῦμα.

Καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ταύτῃ, ἔχω τὴν τιμὴν καὶ τὸ προνόμιον νὰ μεταφέρω κατὰ τὴν ἐόρτιον ταύτην ἡμέραν καὶ λειτουργικὴν στιγμήν τὸ αἰεὶ λάμπον φῶς τοῦ κλεινοῦ Φαναρίου. Καὶ ἀκόμη τὸν ἀδελφικὸν μὲν ἀσπασμόν πρὸς ὑμᾶς, θεοφιλεῖς καὶ περισπούδαστοι ἀδελφοὶ ἅγιοι, εὐλογημένε Ποιμενάρχα, πολιεὶ Μητροπολίτα Μεσσηνίας κύριε Χρυσόστομε καὶ ἀγαπητέ Ἐπίσκοπε Θεσπιῶν κύριε Παῦλε, τοῦ σεπτοῦ ἐντολέως μου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου· πρὸς σᾶς δέ τίμιον πρεσβυτέριον, ἐν Χριστῷ διακονία, εὐλογημένοι Θάσιοι, τὴν ἁγίαν Πατριαρχικὴν εὐλογίαν καὶ εὐχήν, εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ καθενός καὶ τῆς καθεμιᾶς σας ἐν τῷ βίῳ παντί.

¹⁰ Βλ. *Ακολουθία, βίος καὶ ἐγκώμιο στὸν Νεομάρτυρα Ἰωάννη «Διὰ χειρὸς Ἀγαθαγγέλου Ἱερομονάχου Προδρομίτου»*, Δημητρίου Στρατῆ, ἔνθ. ἀν., σελ. 77-78.

¹¹ Βλ. Ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, *Κατήχησις ΠΕ'*, ΕΠΕ 18Α, σελ. 276.

Καί νά προσθέσω, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι τό σῶμα τοῦ ζῶντος Χριστοῦ. Χριστός καί Ἐκκλησία ταυτίζονται. Ὃπου ὁ Χριστός, ἐκεῖ καί ἡ Ἐκκλησία. Καί ὅπου ἡ Ἐκκλησία, ἐκεῖ καί ὁ Χριστός. Δι' ἡμᾶς δέ ὅλους, ἡ Μήτηρ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, παρά τās ἱστορικές ἐναλλαγὰς τās ὁποίας ἔχει ὑποστῆ εἰς τήν μακροαίωνα ζωήν του καί ὑφίσταται μέχρι σήμερον· παρά τήν κατά κοσμικήν ἔννοιαν ἀδυναμίαν του· εἶναι πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. Εἶναι ἡ ἀκένωτος καί ζῶσα Πηγὴ. Ὅχι ἀπλῶς τό Φρέαρ τοῦ Ἰακώβ, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐζήτει ἡ Ἰσαπόστολος Φωτεινὴ νά ἀντλήσῃ ὕδωρ διὰ νά ξεδιψάσῃ. Ἀλλὰ τό Φρέαρ τῆς ζωῆς, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπευθύνεται ἡ ὁμολογία τοῦ Κυρίου εἰς τήν ἀπορίαν τῆς Σαμαρείτιδος περὶ τοῦ Μεσσίου: «Εγὼ εἰμι, ὁ λαλῶν Σοι»¹². Ὁ Χριστός ἀποκαλύπτεται εἰς μίαν ἀμαρτωλόν. Ἄς ἀκροασθῶμεν τήν Θείαν Φωνὴν ταύτην σήμερον διὰ τῶν ἑξ Ἁγίων καί Ὁσίων μας. Καί ἄς εἶναι τό βίωμά μας. Μᾶς ἔρχεται ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς ἡρωϊκῆς Θάσου. Μᾶς ἔρχεται ἀπὸ τήν Χώραν τοῦ Ἀχωρήτου. Ἀπὸ τήν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, ἀπὸ τὰ ἄψυχα καί τὰ ἐμψυχα καί συμποσοῦνται εἰς τήν ρῆσιν πολλοῦ Ἀγιορείτου Πνευματικοῦ Πατρός «τό ἀληθινὸ δέν πεθαίνει». Ζῇ καί βασιλεῦει καί κατισχύει πάσης «πονηρᾶς συνειδήσεως». Διότι εἶναι ὁ ἄρτος τῆς Ζωῆς. Ἡ μᾶλλον αὐτὴ ἡ Ζωή, τό Φῶς καί ἡ Ἀλήθεια καί ἡ Εἰρήνῃ τοῦ κόσμου. Ὁ Χριστός, ὁ πανταχοῦ παρὼν καί τὰ πάντα πληρῶν, ὁ θησαυρός τῶν ἀγαθῶν καί ὁ ζωῆς χορηγός. Ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος βασιλεῦει εἰς τās καρδίας μας, καί διὰ τῶν πρεσβειῶν τῶν ἑξ Ἁγίων τῆς Θάσου, μάλιστα δέ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βάπτου καί τῆς Χαίδως, κοινωνοὺς ἡμᾶς τῶν θείων αὐτοῦ χαρισμάτων ἀπεργαζόμενος καί λύσιν τῶν παρεσχηκότων ἡμᾶς κατὰ καιροὺς δεινῶν παρεχόμενος, καθοδηγοῦντες ἡμᾶς «πρὸς βίον κρείττονα». Ἀμήν.

¹² Ἰωάν. δ', 26.

ΜΕΡΟΣ Γ'

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον

Πατριαρχικὸ Τρισάγιο γιὰ τὸν μακαριστὸ Μητροπολίτη Βιζύης

Τὴν Τετάρτην, 2αν Ἰουλίου (2025), τὴν πρωΐαν, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. κ. Βαρθολομαῖος ἐτέλεσε Τρισάγιον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ κοιμηθέντος Μητροπολίτου Βιζύης κυροῦ Ἀθηναγόρου, ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Νάῳ, συμπροσευχομένων τῶν μελῶν τῆς Πατριαρχικῆς Αὐτοῦ Αὐλῆς.

Ἀμέσως μετὰ τὸ Τρισάγιον ὁ Πατριάρχης ἀνεχώρησε διὰ τὴν γενέτειραν Αὐτοῦ νῆσον Ἴμβρον, ὅπου τέλεσε τὸ Σάββατον, 5ην τ.μ., τὸ τεσσαρακονθήμερον μνημόσυνον τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Μοσχονησίων κυροῦ Κυρίλλου, διατελέσαντος ἐπὶ δεκαοκταετίαν ποιμενάρχου τῶν νήσων Ἴμβρου καὶ Τενέδου.

Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα συνόδευσαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κωνσταντίας καὶ Ἀμμοχώστου κ. Βασίλειος, Ἱεράρχης τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας Κύπρου, καὶ οἱ Ἱερολογιώτατοι Πατριαρχικοὶ Διάκονοι κ. Ἀνατόλιος Δοξαστάκης καὶ κ. Φώτιος Πουλόπουλος.

Ὁ Πατριάρχης στὴν Τένεδο

Νωρὶς τὸ ἀπόγευμα τῆς Παρασκευῆς, 25 Ἰουλίου 2025, ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ἀφίχθη στὴ νῆσο Τένεδο, προσκληθεὶς ἀπὸ τὸν οἰκεῖο Ποιμενάρχη Σεβ. Μητροπολίτη Ἰμβρου καὶ Τενέδου κ. Κύριλλο, προκειμένου νὰ παραστῇ στὴν ἑορτὴ τῆς Πολιοῦχου τῆς νήσου Ἀγίας Παρασκευῆς, καθὼς καὶ στὰ Θυρανοίξια τοῦ Ἑνοριακοῦ Ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὁ ὁποῖος ἀνακαινίσθηκε ριζικὰ μὲ εὐλαβῇ χορηγία τοῦ Ἐντιμολ. κ. Ἀθανασίου Μαρτίνου, Προέδρου τῆς Ἀδελφότητος Ὁφφικιαλίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου «Παναγία ἡ Παμμακάριστος», καὶ τῆς

Εὐγεν. συζύγου του, κυρίας Μαρίνης.

Τὸν Πατριάρχη συνόδευσαν ὁ Πανοσιολ. Μ. Σύγκελλος κ. Ἱερώνυμος, ὁ Ἱερολ. Πατριαρχικός Διάκονος κ. Φώτιος Πουλόπουλος καὶ ὁ Ἐντιμ. κ. Γεώργιος Ζεῖτουνλου ἐκ τῶν Πατριαρχικῶν ὑπαλλήλων.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης συνεόρτασε μὲ τοὺς Τενεδίους τὴν προστάτιδά τους Ἀγία Παρασκευή

Ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, χοροστάτησε στὴ Θεία Λειτουργία ποὺ τελέστηκε τὸ Σάββατο 26 Ἰουλίου 2025, ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, προστάτιδος τῆς Τενέδου καὶ τῶν Τενεδίων, στὸ ἱστορικὸ Ναῦδριο τοῦ Ἀγιασματος τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς τῆς Αἰγαιοπελαγίτικης νήσου.

Ἐκκλησιάστηκαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζάμπιας κ. Ἰωάννης, οἱ Ἐντιμολ. Ἀρχοντες τῆς Μ.τ.Χ.Ε. κύριοι Ἀθανάσιος Μαρτίνος καὶ Γεώργιος Προκοπίου, Πρόεδρος καὶ Ἀντιπρόεδρος ἀντίστοιχα τῆς Ἀδελφότητος τῶν Ὀφφικιαλίων τῆς Μ.τ.Χ.Ε. «Παναγία ἡ Παμμακάριστος», μαζὶ μὲ μέλη αὐτῆς, ὁ Ἐξοχ. κ. Νικόλαος Ἀνδρουλάκης, Πρόεδρος τοῦ ΠΑ-ΣΟΚ-Κινήματος Ἀλλαγῆς καὶ Ἀρχηγὸς τῆς Ἀξιωματικῆς Ἀντιπολιτευσεως τῆς Ἑλλάδος, ὁ Ἐξοχ. Πρόεδρος κ. Κωνσταντῖνος Κούτρας, Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στὴν Πόλη, ὁ Ἐντιμ. κ. Μάξιμος Χαρακόπουλος, μέλος τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ Γενικὸς Γραμματέας τῆς Δ.Σ.Ο. μαζὶ μὲ συνεργάτες του, ὁ Ἐντιμ. κ. Γεώργιος Κουτελάκης, Δήμαρχος Νέας Σμύρνης, ἐκπρόσωποι Συλλόγων Τενεδίων καὶ Ἰμβρίων, καθὼς καὶ πλῆθος Τενεδίων καὶ φίλων τῆς Τενέδου.

«Ἠλθαμε στὴν Τένεδο γιὰ νὰ προσκυνήσουμε τὴν πανίερη εἰκόνα τῆς καὶ νὰ παρακαλέσουμε τὴν Ἀγία νὰ σκέπη τὸ νησί καὶ τοὺς κατοίκους του, τοὺς φίλους τῆς Τενέδου, ὅλους ἐσᾶς τοὺς εὐσεβεῖς προσκυνητὰς καὶ τὰ ἀγαπημένα σας πρόσωπα.», εἶπε ὁ Παναγιώτατος ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ πυκνὸ ἐκκλησίασμα, καὶ ἐπeseήμανε ὅτι οἱ Ἅγιοι καὶ οἱ Μάρτυρες ἀνήκουν στὸν πυρῆνα τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐνσαρκώνουν τὴν ταυτότητα, τὴν ἀποστολὴ καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς.

Ἰδιαίτερως ἀναφέρθηκε στὴν τιμώμενη Ἀγία, ὁ βίος τῆς ὁποίας, ὅπως εἶπε, «ὑπῆρξε ὑπόδειγμα ὀλικῆς καὶ ἀπρὸς τοῦ ἀφιερῶσεως στὸν Σωτῆρα Χριστὸ καὶ στὴ χάρι Του», καὶ ὑπενθύμισε ὅτι ὁ Ἰούλιος ἔχει χαρακτηριστεῖ μῆνας τῶν Ἀγίων Γυναικῶν.

«Ἡ Ἀθληφόρος Ἀγία Παρασκευὴ παραμένει μέχρι σήμερα, καὶ θὰ συνεχίσῃ νὰ εἶναι καὶ γιὰ τὶς γενεές τῶν Χριστιανῶν ποὺ ἔρχονται, σύμβολο τῆς δυνάμεως τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀφοσιώσεως στὸν Χριστὸ καὶ στὴν ἐπιτέλεση τῶν ἐντολῶν Του. Μὲ τὴ γενναιοφύλητά της ἡ Ἀγία ὑπενθυμίζει ὅτι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ «οὐκ ἐνὶ ἄρσεν καὶ θῆλυ», ὅτι «πάντες εἰς ἑσμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (βλ. Γάλ. γ', 28). Εἶναι αὐτονόητο ὅτι ὁ ἄθλος τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς εἶναι πρότυπο γιὰ ὅλους, ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Τὸ γεγονός ὅτι ὁ μῆνας Ἰούλιος, κατὰ τὸν ὁποῖο τιμῶνται εἰκοσι περὶπου Ἅγιες γυναῖκες, ἔχει χαρακτηρισθῇ ὡς ὁ «μῆνας τῶν Ἀγίων Γυναικῶν», μᾶς δίδει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξάρουμε τὶς θυσίες, τὴ μαρτυρίαν καὶ τὴν προσφορὰ τῶν γυναικῶν στὴν Ἐκκλησίαν, στὴν οἰκογένεια, τὴν «μικρὰν Ἐκκλησίαν», ὅπως τὴν ἀποκαλεῖ ὁ ἐν Ἀγίοις Προκάτοχος τῆς Μετριότητός μας στὸν Θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, νὰ θυμηθοῦμε τὸν ρόλο τῶν γυναικῶν στὴν ἐν Χριστῷ καὶ κατὰ Χριστὸν διαπαιδαγώγηση τῶν τέκνων, στὴ διάσωση τῶν παραδόσεων τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ στὸ διακονικὸ ἔργο τῶν ἐνοριῶν.»

Σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ὁμιλίας του, ὁ Πατριάρχης, ἀναφέρθηκε στὶς δοκιμασίες ποὺ ὑπέστησαν κατὰ τὸ πρόσφατο παρελθὸν οἱ Ἰμβριοὶ καὶ οἱ Τενέδιοι.

«Μετὰ «τὸ σκοτεινὸ 1964», τὸ ἔτος ἐφαρμογῆς τοῦ «Προγράμματος διάλυσης» στὴν Ἰμβρο καὶ ἐδῶ στὴν Τένεδο, ἀκολούθησαν πέτρινα χρόνια γιὰ τοὺς Ὀμογενεῖς, μὲ κλειστὰ τὰ σχολεῖα μας, χωρὶς εἰσόδημα, μέσα στὴν ἀνασφάλεια. Ἐλάχιστοι ἡμέτεροι παρέμειναν στὰ δύο νησιά, οἱ ὅποιοι, καρτερικὰ καὶ ἥρωικὰ, κράτησαν ἀνοιχτὲς καὶ ἐδῶ στὴν Τένεδο τὶς πύλες τοῦ Ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς καὶ ὅσων ἐξωκκλησίων μας ἔμειναν ἀκέραια.» εἶπε ὁ Πατριάρχης, ἐνῶ σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ὁμιλίας του τόνισε ὅτι οἱ ἐμπνευστὲς τοῦ «κατάπτυστου Προγράμματος διάλυσης» θὰ ἔπρεπε νὰ αἰσχύνονται. «Τὸ νὰ καταστρέφει ἓνα Κράτος τοὺς δικούς του πολῖτες εἶναι ἀπαράδεκτο» τόνισε, καὶ ἀναφερόμενος στοὺς Ὀμογενεῖς ποὺ παρέμειναν στὰ δύο νησιά, ἐπεσήμανε:

«Ἡ ἐλπίδα τοὺς ὅμως δὲν ἔσβησε, γιατί εἶχαν ἀκλόνητη ἐμπιστοσύνη στὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ καὶ στὴν προστάτιδά τους Ἀγία Παρασκευή. Διέσωσαν τὴ λαλίαν μας καὶ τὶς παραδόσεις μας, καὶ ἡ ὑπαρξὶς τοὺς ἦταν ἓνα κάλεσμα στοὺς ξενιτεμένους Τενεδίους νὰ μὴ λησμονήσουν τὴ μικρὴ πατρίδα τους. Ἠχοῦσε ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ Τένεδο στοὺς αἰθέρες ἡ φωνὴ τους: «Ἄν μᾶς ξεχάσετε ἐσεῖς, ποιὸς ἄλλος θὰ μᾶς θυμηθῇ».

Σήμερα υπάρχουν ευόιωνα σημεία. Ἡ Τένεδος ἔχει τὸν ἀνακαινισμένο πλέον ἱστορικὸ Ναό της, τὰ Θυρανοίξια τοῦ ὁποίου θὰ τελεσθοῦν σήμερα τὸ ἀπόγευμα. Ὑπάρχουν θετικές προοπτικές γιὰ αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Ὀμογενῶν στὸ νησί. Καὶ ἡ πανήγυρις τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς λειτουργεῖ κάθε χρόνο ὡς προσκλητήριο καὶ μήνυμα πρὸς τοὺς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην Τενεδίους, ὅτι τὸ νησί καὶ οἱ συμπατριῶτες τους τοὺς ἀναμένουν.

Μὲ αὐτὰ τὰ αἰσθήματα καὶ τὶς σκέψεις, εὐλογοῦμε ὅλα τὰ τέκνα τῆς μαρτυρικῆς Τενέδου. Ἐσᾶς τοὺς παρόντας καὶ συμπανηγυρίζοντας, ὅσους ζοῦν στὴ Νέα Τένεδο καὶ σὲ ὁλόκληρη τὴν οἰκουμένη, οἱ ὅποιοι, ἂν καὶ σωματικῶς ἀπόντες ἀπὸ τὴν πανήγυρη τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, εὐρίσκονται ἐδῶ νοερῶς ἀνάμεσά μας. Εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι σήμερα συμπροσεύχονται μαζί μας καὶ οἱ ψυχές ὅλων των Τενεδίων, ποὺ ἔζησαν στὸν εὐλογημένο αὐτὸν τόπο ἢ κατάγονται ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἀναπαύονται ἐδῶ στὸ κοιμητήριό τῆς Τενέδου ἢ ἀλλαχοῦ, προσδοκῶντες ἀνάστασιν νεκρῶν.

Σίγουρα εἶναι ἐδῶ μαζί μας καὶ οἱ Τενέδιοι τοῦ Bischwiller, τοὺς ὁποίους ἐπισκέφθηκα ὄχι γιὰ πρώτη φορὰ τὸν περασμένο Ἰανουάριο, ὅταν πῆγα στὸ Στρασβοῦργο, προσκεκλημένος νὰ ὁμιλήσω στὴ Διακοινοβουλευτικὴ Συνέλευση τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης.

Ἐπιθυμοῦμε νὰ εὐχαριστήσουμε καὶ ὅλους ἐσᾶς τοὺς φίλους τῆς Τενέδου καὶ τοὺς εὐλαβεῖς προσκυνητὰς γιὰ τὴν παρουσία σας καὶ σᾶς ἀπονέμουμε τὴν πατρικὴ καὶ Πατριαρχικὴ μας εὐλογία.

Ὁ Παναγιώτατος ἐξέφρασε τὴν Πατριαρχικὴ εὐαρέσκειά του πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Ἱμβρου καὶ Τενέδου κ. Κύριλλο γιὰ ὅσα πράττει καὶ προσφέρει στὰ πνευματικά του τέκνα στὴν Τένεδο, καί, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς συμπληρώσεως πέντε ἐτῶν Ποιμαντορίας του στὴν νησιωτικὴ αὐτὴ ἐπαρχία τοῦ Θρόνου, τοῦ εὐχήθηκε ὁ Θεὸς νὰ τοῦ δίδει δύναμη νὰ συνεχίζει τὴ διακονία του. Μὲ ιδιαίτερη ἐγκαρδιότητα καλωσόρισε τὸν Ἐξοχ. κ. Ἀνδρουλάκη, τὸν Ἐντιμ. κ. Χαρακόπουλο, τὴν Ἀντιπροσωπείαν ἀπὸ τὴν Ἀμπαζία, ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς προσκυνητὰς ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό.

Στὸν περιβόλο τοῦ Ναυδρίου χαιρετισμοὺς ἀπηύθυναν ὁ Ποιμενάρχης Σεβ. Μητροπολίτης Κύριλλος, καθὼς καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Τενεδίων Ἀθηνῶν «Ὁ Τέννης» Ἐντιμ. κ. Παναγιώτης Ὁκομούσης, καὶ ὁ Δήμαρχος Νέας Σμύρνης.

Τὴν παραμονὴ τῆς ἑορτῆς, τὸ ἀπόγευμα, ὁ Παναγιώτατος παρέστη

συμπροσευχόμενος στὸν Μ. Ἑσπερινὸ τῆς ἑορτῆς, στὸν ὁποῖο χοροστάτησε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζάμπιας κ. Ἰωάννης.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης τέλεσε τὰ Θυρανοίξια τοῦ ἀνακαινισθέντος περικαλλοῦς Καθεδρικοῦ Ναοῦ τῆς Τενέδου

Ἡ Α.Θ.Παναγιώτης, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τὴν Κυριακὴ, 27 Ἰουλίου 2025, παρέστη συμπροσευχόμενος κατὰ τὴν πρώτη Θεία Λειτουργία στὸν ριζικῶς ἀνακαινισθέντα Ἱερὸ Ναὸ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Τενέδου, ἱεουργοῦντος τοῦ Ποιμενάρχου Σεβ. Μητροπολίτου Ἱμβρου καὶ Τενέδου κ. Κυρίλλου, ὁ ὁποῖος νωρίτερα τέλεσε τὴν Ἀκολουθία ἐπὶ τῇ διασαλεύσει τῆς Ἀγίας Τραπέζης.

Τὴν παραμονὴ ὁ Παναγιώτατος τέλεσε τὸν Ἀγιασμό τῶν Θυρανοίξιων αὐτοῦ τοῦ περικαλλοῦς καὶ λαμπροῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ, ἡ ἀνακαίνιση τοῦ ὁποῖου ἔγινε μὲ δαπάνη καὶ μέριμνα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Μεγάλου Εὐεργέτου Ἐντιμολ. Ἀρχοντος Ἐξάρχου τῆς Μ.τ.Χ.Ε. κ. Ἀθανασίου Μαρτίνου καὶ τῆς συζύγου του Εὐγεν. κ. Μαρίνας.

Ἀμέσως μετὰ ὁ Παναγιώτατος χοροστάτησε κατὰ τὸν Μ. Ἑσπερινὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος.

Παρέστησαν συμπροσευχόμενοι ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζάμπιας κ. Ἰωάννης, τὸ ζεῦγος τῶν δωρητῶν Ἀθανασίου καὶ Μαρίνης Μαρτίνου, ὁ Ἐντιμολ. Ἀρχὼν τῆς Μ.τ.Χ.Ε. κ. Γεώργιος Προκοπίου, ὁ Ἐξοχ. κ. Νικόλαος Ἀνδρουλάκης, Πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ-Κινήματος Ἀλλαγῆς καὶ Ἀρχηγὸς τῆς Ἀξιωματικῆς Ἀντιπολιτεύσεως τῆς Ἑλλάδος, ὁ Ἐξοχ. Πρόεδρος κ. Κωνσταντῖνος Κούτρας, Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στὴν Πόλη, ὁ Ἐντιμ. κ. Μάξιμος Χαρακόπουλος, μέλος τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ Γενικὸς Γραμματέας τῆς Δ.Σ.Ο. μαζί μὲ συνεργάτες του, ὁ Ἐντιμ. κ. Γεώργιος Κουτελάκης, Δήμαρχος Νέας Σμύρνης, ἐκπρόσωποι Συλλόγων Τενεδίων καὶ Ἱμβρίων, καθὼς καὶ πλῆθος Τενεδίων καὶ φίλων τῆς Τενέδου.

Μετὰ τὴν Ἀπόλυση, τὸν Παναγιώτατο προσφώνησαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἱμβρου καὶ Τενέδου κ. Κύριλλος καὶ ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ Συλλόγου Τενεδίων Ἀθηνῶν «Ὁ Τέννης».

Ὁ Παναγιώτατος, στὴν ἀντιφώνησή του ἐξέφρασε τὴν χαρὰ καὶ τὴν συγκίνησή του γιὰ τὴν ἱστορικὴ στιγμή, καὶ ἀπένειμε τὴν Πατριαρχικὴ εὐλογία του καὶ τίς ἐγκάρδιες εὐχαριστίες του πρὸς τὸ ζεῦγος Μαρτίνου

για την μεγάλη δωρεά τους.

«Ύμνουµε καὶ εὐχαριστοῦµε τὸν Θεὸν τῆς ἀγάπης, διότι ἀξιώνει τὸν ἐν Τενέδῳ εὐσεβῆ λαὸν Αὐτοῦ νὰ δοξολογῇ τὸ ὄνοµά Του καὶ νὰ καταθέτῃ τὴ μετάνοια, τὶς χαρὲς καὶ τὶς ἐλπίδες του μέσα στὸ ὁλόφωτο αὐτὸ ἐνδιαίτηµα τῆς Χάριτός Του. Ὅταν ἡµεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι πιστοὶ εἰσερχώµεθα στοὺς Ναοὺς µας καὶ εἴµεθα περιστοιχισµένοι ἀπὸ τὸν Χριστὸ καὶ τὴ Θεοτόκο, τὶς εἰκόνες τῶν Ἀποστόλων, τῶν Ἀγίων καὶ τῶν Μαρτύρων, αἰσθανόµεθα ὅτι τὰ πάντα µᾶς παραπέµπουν εἰς τὴν «µέλλουσαν πόλιν», ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀληθινὴ πατρίδα µας. Αὐτὸ εἶναι τὸ βαθύτερο νόηµα τῆς φράσεως: «Ἐν τῷ ναῷ ἐστῶτες τῆς δόξης Σου, ἐν οὐρανῷ ἐστάναι νοµίζοµεν».

Μετὰ Θεόν, στρεφόμεθα πρὸς τοὺς γενναιοφρόνας χορηγούς τοῦ ὅλου εὐλογηµένου ἐγχειρήµατος, τὸν Ἐντιμολογιώτατον Ἀρχοντα Ἐξαρχον καὶ Οἰκουµενικὸν Μέγαν Εὐεργέτην κύριο Ἀθανάσιο Μαρτίνο καὶ τὴν Εὐγενεστάτη σύζυγό του Μαρίνα Μαρτίνου, γιὰ νὰ ἐκφράσουμε τὴν εὐαρέσκεια τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἡµῶν προσωπικῶς γιὰ τὴν φιλογενῆ αὐτὴ πρωτοβουλία τῆς καλύψεως συνόλου τῆς δαπάνης τῆς πλήρους καὶ ἐπιμελοῦς ἀνακαινίσεως τοῦ Ἱεροῦ τούτου Ναοῦ. Τὰ ὀνόµατα Ἀθανάσιος Μαρτίνος καὶ Μαρίνα Μαρτίνου ἔχουν γραφῇ ἤδη µὲ χρυσᾶ γράµµατα εἰς τὰς δέλτους τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους. Ἡ συμβολὴ τοῦ ζεύγους Μαρτίνου στὴν ἀνέγερση καὶ ἀνακαίνιση Ναῶν σὲ ὁλόκληρη τὴν οἰκουµένη εἶναι μοναδική καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ μετρηθῇ µὲ ἀνθρώπινα μέτρα. Εἶναι ἡ πλουσιόδωρος χάρις τοῦ Θεοῦ, αὐτὴ ἡ ὁποία τοὺς κατέστησε συνεργούς της, γιὰ νὰ δοξάζεται ἐς αἰεὶ τὸ ὄνοµα τοῦ Κυρίου καὶ νὰ θυµοῦνται καὶ νὰ µνημονεύουν οἱ ἐπερχόμενες γενεὲς τὴν ἀνεκτίμητη προσφορά τους. Ἡ Μετριότης ἡµῶν, Ἐντιμολογιώτατε Ἀρχων καὶ Εὐγενεστάτη κυρία Μαρτίνου, σὰς περιλαµβάνει καθ' ἡμέραν στὶς προσευχὲς της. Εἴσθε δῶρον τοῦ οὐρανοῦ γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ Θεὸς τῶν θαυµασίων νὰ σᾶς χαρίζῃ ὑγείαν κατ' ἄµφω, πνευματικὴ εὐφροσύνη καὶ ὅλα τὰ σωτηριῶδη δωρηµάτα Του.

Ἐπιθυμοῦµε ἐπίσης νὰ ἐκφράσουμε τὶς εὐχαριστίες µας πρὸς τὶς Ἀρχές τοῦ τόπου γιὰ τὴν ἔκδοση τῆς ἀπαραιτήτου ἀδείας γιὰ τὴν ἀνακαίνιση τοῦ Ναοῦ. Ὁ ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἶναι, ἐκτὸς ἀπὸ χώρος προσευχῆς καὶ δοξολογίας τοῦ Θεοῦ, καὶ ἓνα σηµαντικὸ πολιτισµικὸ µνηµεῖο γιὰ τὴν Τένεδο καὶ γιὰ ὅλους τοὺς κατοίκους της. Αὐτὸ ἰσχύει γιὰ ὅλα τὰ χριστιανικὰ σεβάσµατα καὶ

προσκυνήματα του νησιού. Είναι το άποτύπωμα της Όμογενείας στην Τένεδο, αναπόσπαστα συνδεδεμένο με την ιστορία, την ταυτότητα και τον πολιτισμό της. Είναι και η Τένεδος, με το χριστιανικό πρόσωπό της, άπτη μαρτυρία για τη δύναμη της πίστεώς μας να παράγει πνευματικό πολιτισμό, να προσλαμβάνει και να μεταμορφώνει θύραθεν πολιτισμικά στοιχεία. Ποτέ δεν υπήρξε η Έκκλησία συνολικώς άμυντική απέναντι στον πολιτισμό, ποτέ δεν κλείστηκε στον εαυτό της. Ποτέ όμως δεν ταυτίστηκε με τους πολιτισμούς, δεν έκκοσμικεύθηκε. Ορθώς έχει λεχθῆ ὅτι ἡ δημιουργική χρῆσις τῶν δυνατοτήτων, τις ὁποῖες προσφέρει κάθε ἱστορική ἐποχή, ἀποτελεῖ ἔνδειξη τοῦ δυναμισμοῦ τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας.»

Στή συνέχεια ὁ Παναγιώτατος ἀναφέρθηκε σὸν τιμώμενο Ἅγιο Παντελεήμονα καὶ πρόσθεσε, μεταξύ ἄλλων:

«Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἡ κιβωτὸς τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν ποὺ συγκροτοῦν τὴν ταυτότητά μας. Ἀδυνατοῦμε νὰ φαντασθοῦμε τὸ μέλλον μας χωρὶς αὐτὲς τὶς ἀξίες, τὶς ὁποῖες μᾶς ἐκκληροδότησαν οἱ πατέρες μας. Ἡ δική μας ἀποστολή εἶναι νὰ μιμηθοῦμε τὴν πιστότητα τῶν προγόνων μας στὶς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας, νὰ τὶς συνεχίσουμε καὶ νὰ τὶς μεταλαμπαδεύσουμε στὴ νέα γενεά. Τὴν προσπάθειά μας αὐτὴ εὐλογεῖ καὶ κρατύνει ὁ Χριστὸς, ὁ ὁποῖος εἶναι μαζί μας «πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Μάτθ. κή', 20).

Κατακλείοντας, ἐκφράζουμε ἀκόμη μία φορὰ τὴν εὐγνωμοσύνη μας πρὸς τὸν Ἐντιμολογιώτατο Ἀρχοντα κύριο Ἀθανάσιο Μαρτίνο καὶ τὴν Εὐγενεστάτη κυρία Μαρίνα Μαρτίνου γιὰ τὸν σεβασμὸ τους πρὸς τὴν Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ γιὰ τὴν ἀφειδώλευτὴ στήριξή τους πρὸς αὐτήν.»

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κήρυξε τὴν ἑναρξὴ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῆς πρωτοβουλίας «Θρησκείες γιὰ τὴν εἰρήνη»

Ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος κήρυξε τὴν Τρίτη, 29 Ἰουλίου, τὸ πρῶ, τὴν ἑναρξὴ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου «Θρησκείες γιὰ τὴν εἰρήνη», ποὺ διεξάγεται στὴν Πόλη, τὸ διήμερο 29-30 Ἰουλίου 2025 καὶ συμμετέχουν σὲ αὐτὸ περισσότεροι ἀπὸ 60 θρησκευτικοὶ ἡγέτες ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμο.

Στὴν ὁμιλία του, μὲ τίτλο «Ἀντιθέσεις καὶ προαπαιτούμενα τοῦ Διαθρησκειακοῦ Διαλόγου», ἀναφέρθηκε στὴν ἀξία καὶ τὴ σημασία ποὺ ἔχει ὁ διαθρησκειακὸς διάλογος, ἰδιαίτερα σὲ μία ἐποχὴ ὅπου

κυριαρχοῦν ἡ οἰκονομία καὶ ἡ τεχνολογία.

«Ἡ συνάντηση τῶν διαφορετικῶν θρησκευτικῶν παραδόσεων, καθεμία ἀπὸ τίς ὁποῖες φέρει μιὰ μοναδικὴ ἐμπειρία τοῦ Ἱεροῦ, γίνεται ἡ ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὴν ἀντιπαράθεση μὲ μιὰ παγκοσμιοποιημένη ἔλλειψη νοήματος, γιὰ τὴν ἐπαναδιατύπωση ἑνὸς λόγου ποὺ τολμᾷ νὰ μιλήσει γιὰ τὴν ἀγάπη, τὴ συμπόνια, τὸ ἔλεος, τὴ συγχώρεση καὶ τὴν αὐτοθυσία, ὅχι ὡς ἀφηρημένες ἠθικὲς ἀξίες, ἀλλὰ ὡς ἐνεργὰ στοιχεῖα μιᾶς πληρέστερης πραγματικότητας», ἐπεσήμανε, μεταξὺ ἄλλων, ὁ Πατριάρχης, ὁ ὁποῖος μίλησε στὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα.

Σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ὁμιλίας του ὑπογράμμισε:

«Ἡ χριστιανικὴ μαρτυρία προσφέρει σὲ αὐτὸν τὸν διάλογο μιὰ προοπτικὴ ποὺ δὲν ἐπιδιώκει νὰ κυριαρχήσει, ἀλλὰ νὰ ὑπηρετήσῃ: τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ὡς κοινωνία Προσώπων, ὡς αἰώνια σχέση ἀγάπης. Ἡ εἰρήνη, ὑπὸ αὐτὸ τὸ πρῖσμα, δὲν εἶναι μιὰ στατικὴ κατάσταση ἰσορροπίας, ἀλλὰ μιὰ δυναμικὴ, ἐσχατολογικὴ πραγματικότητα – ἡ προσδοκία μιᾶς τελικῆς συμφιλίωσης τῶν πάντων ἐν Χριστῷ. Ἡ κοινὴ δράση τῶν θρησκειῶν, ἐπομένως, ἀντλεῖ τὸ βαθύτερο νόημά της ὅχι ἀπὸ μιὰ ὑπάρχουσα συμφωνία, ἀλλὰ ἀπὸ μιὰ κοινὴ ἐλπίδα γιὰ ἓνα μελλοντικὸ κόσμο δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης.

Δὲν καλοῦμαστε, ἐπομένως, νὰ συνθέσουμε μιὰ νέα παγκόσμια θρησκεία συναίνεσης. Καλοῦμαστε, ὁ καθένας ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς πίστεως του, νὰ συγκροτήσουμε μιὰ παγκόσμια συμμαχία συνείδησης, μιὰ προφητικὴ μαρτυρία ποὺ θὰ κρατήσῃ ἀνοιχτὸ τὸν ὀρίζοντα τῆς ὑπέρβασης σὲ ἓνα κόσμο ποὺ ἀπειλεῖται μὲ ἀσφυξία μέσα στὰ ὅρια τοῦ ὕλικου. Ἡ ἐνότητά μας δὲν βασίζεται σὲ αὐτὸ ποὺ πιστεύουμε ἀπὸ κοινοῦ, ἀλλὰ στὴν κοινὴ μας ἀγάπη γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ στὴν κοινὴ μας ἀναφορὰ στοῦ μυστήριου τοῦ ἑνὸς Θεοῦ. Αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη βιώσιμη εἰρήνη.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὴν πανηγυρίζουσα Ἱ. Μονὴ Μεταμορφώσεως Σωτῆρος τῆς Πρώτης τῶν Πριγκηποννήσων

Μὲ κατάνυξη ἐορτάστηκε ἡ μεγάλη Δεσποτικὴ ἐορτὴ τῆς Θείας Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, στὴν Πρῶτὴ τῶν Πριγκηποννήσων, ὅπου ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος χοροστάτησε, τὴν Τετάρτη, 6 Αὐγούστου 2025, κατὰ τὴ Θεία Λειτουργία ποὺ τελέστηκε στὴ φερώνυμη Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τῆς νήσου.

Παρέστη ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης τῶν ἐν Τουρκία Ἀρμενίων κ. Sahak Masalyan καὶ ἐκκλησιάστηκαν ὄμιλος Ἀρχόντων τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου καὶ νέων ἀπὸ τὶς ΗΠΙΑ, καὶ πλῆθος πιστῶν.

Στὸ τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας ὁ Παναγιώτατος εὐλόγησε, κατὰ τὴν παράδοση, τὰ σταφύλια, τὰ ὅποια μετὰ τὴν Απόλυση διένειμε στοὺς πιστοὺς, καὶ ἀμέσως μετὰ τέλεσε Τρισάγιο ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ Μ. Εὐεργέτου τοῦ Γένους Συμεῶν Σινιόσογλου, μπροστὰ ἀπὸ τὸν τάφο του, ὁ ὁποῖος βρίσκεται παραπλεύρως τοῦ Ναοῦ.

Στὴ συνέχεια, στὸν αὐλόγυρο τῆς Μονῆς, οἱ νεαροὶ βλαστοὶ τῆς Ρωμηοσύνης τῆς Πόλεως, ποὺ συμμετέχουν σὲ αὐτὴ τὴν κατασκηνωτικὴ περίοδο, τραγούδησαν, μαζὶ μὲ τοὺς ὁμαδάρχες τους, Μικρασιάτικα τραγούδια καὶ χόρεψαν παραδοσιακοὺς χορούς, καὶ καταχειροκροτήθηκαν ἀπὸ τοὺς παρισταμένους.

Ὁ Παναγιώτατος, στὴν ὁμιλία του, ἀναφέρθηκε στὴ σημασία τῆς Δεσποτικῆς ἑορτῆς τῆς Θείας Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, καὶ ἐπεσήμανε, μεταξύ ἄλλων τὰ ἑξῆς:

«Γιὰ ἐμᾶς τοὺς Ὁρθόδοξους δὲν ὑπάρχει τίποτε σημαντικὸ στὴ ζωὴ μας, τὸ ὁποῖο νὰ μὴ συνδέεται μὲ τὴν Θεία Λατρεία. Ἐκεῖ ζοῦμε τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ γινόμαστε ἓνα σῶμα, μία κοινότητα προσώπων, ἐκεῖ προγευόμαστε τὰ ἐρχόμενα στὴν οὐρανίῳ Βασιλείᾳ, ἀπὸ ἐκεῖ ἀντλοῦμε ἔμπνευση καὶ δύναμη, γιὰ νὰ δώσουμε μέσα στὸν κόσμο ἔμπρακτα τὴν καλὴ μαρτυρία τῆς ἀγάπης, τῆς ἀλληλεγγύης καὶ τῆς εἰρήνης.

Ἔτσι καὶ σήμερα, μὲ Θεία Λειτουργία τιμήσαμε τὴν ἡμέρα τῆς Μεταμορφώσεως Χριστοῦ, καὶ εὐχαριστήσαμε τὸν Θεὸ τοῦ ἐλέους γιὰ ὅλα τὰ φιλόανθρωπα δωρήματά του πρὸς τὴν Ἐκκλησία του, πρὸς τὸ Γένος μας καὶ πρὸς τὸν καθένα μας ξεχωριστά.»

Ἀπευθυνόμενος στὰ παιδιά, ὁ Πατριάρχης τοὺς ἐπεσήμανε πόσο σημαντικὴ εἶναι αὐτὴ ἡ ἐμπειρία τῆς συμμετοχῆς τους στὴν Παιδόπολη:

«Δοξάζουμε τὸν Θεὸ ποὺ ἀξίωσε καὶ πάλιν ἐσᾶς, τὰ ἀγαπημένα μας παιδιά, νὰ περάσετε ἡμέρες ξεγνοιασιάς στὴν Παιδόπολη τῆς Πρώτης, νὰ χαρῆτε τὸν ἥλιο καὶ τὴ θάλασσα, τὸ παιχνίδι, τὴ συντροφιά καὶ τὴν ἐπικοινωνία μὲ τοὺς συνομηλίκους σας, μὲ τὴ φροντίδα τῶν ὑπευθύνων, οἱ ὁποῖοι σᾶς ἀγαποῦν καὶ ὠργάνωσαν τὰ πάντα γιὰ νὰ εὐχαριστηθεῖτε, νὰ ἀνακαλύψετε καινούργια πράγματα, νὰ ἀναπτύξετε νέα ἐνδιαφέροντα, καὶ μαζὶ μὲ ὅλα αὐτά, νὰ βιώσετε πόσο βαθιὰ ἡ πίστη στὸν Χριστὸ ἐμπλουτίζει τὴ ζωὴ μας, μᾶς δίνει αἰσιοδοξία, μᾶς κάνει

πιό δυνατούς, μᾶς βοηθεῖ νὰ ἀναπτύξουμε τὰ ταλέντα καὶ τὶς ἱκανότη-
τές μας, νὰ ἀγαπᾶμε τοὺς συνανθρώπους μας.

Ἐχετε ἐδῶ στὶς διακοπές σας σπουδαίους συνοδοὺς καὶ δασκάλους, ποὺ μοχθοῦν γιὰ ἐσᾶς καὶ σᾶς διδάσκουν, μέσα ἀπὸ τὴν πείρα τῆς ζωῆς καὶ τὶς γνώσεις τους, τὸ ἀληθινὸ νόημα τοῦ νὰ εἰσθε ἐλεύθεροι καὶ ὑπεύθυνοι ἄνθρωποι. Σᾶς μαθαίνουν νὰ σέβεσθε τὶς παραδόσεις τοῦ Γένους μας, νὰ προσεύχεσθε καὶ νὰ δοξάζετε τὸν Θεὸ γιὰ ὅλα τὰ καλὰ ποὺ σᾶς χαρίζει. Αὐτὰ ποὺ θὰ ἀνακαλύψετε ἐδῶ, στὴν παιδική σας ἡλικία, θὰ μείνουν ἀνεξίτηλα καὶ ζωντανὰ σὲ ὁλόκληρη τὴ ζωὴ σας.»

Στὴ συνέχεια, συνεχάρη καὶ εὐχαρίστησε ὅλους ὅσοι ἐργάζονται καὶ μοχθοῦν γιὰ τὴν φιλοξενία τῶν παιδιῶν τῆς Ὁμογενείας, καὶ συγκεκριμένα τὸν Διευθυντὴ τῆς Κατασκηνώσεως Ἐντιμολ. Ἀρχοντα Πριμικήριο κ. Ἀδαμάντιο Κομβόπουλο, καὶ τὸ Δ.Σ. τῆς Παιδοπόλεως, τοὺς ἐθελοντὲς ποὺ βρίσκονται διαρκῶς στὸ πλευρὸ τῶν παιδιῶν, καθὼς καὶ ὅλους τοὺς ἐπωνύμους καὶ ἀνωνύμους δωρητές, καὶ ὅλους ὅσοι στηρίζουν τὴν λειτουργία τῆς Πατριαρχικῆς κατασκηνώσεως.

«Ἐκφράζουμε τὴν ιδιαίτερη χαρὰ καὶ τὴν ἱκανοποίησή μας γιὰ τὸ γεγονός ὅτι μέχρι τώρα φιλοξενήθηκαν στὴν Παιδόπολή μας παιδιὰ ἀπὸ τὴν ἑλληνορθόδοξη παροικία τῆς Ρουμανίας, ἀπὸ τὴν Ἀμπχαζία καί, ἀπὸ τὶς 28 Ἰουλίου μέχρι σήμερα, ἀπὸ τὴν ἐνταῦθα Ὁμογένεια. Στὶς ἐπόμενες δύο περιόδους, μέχρι τέλη Αὐγούστου, θὰ ὑποδεχοῦμε παιδιὰ τῶν Ἀρμενίων τῆς Πόλης, ποὺ καὶ ἐφέτος δὲν λειτουργεῖ ἡ κατασκήνωσή τους, καθὼς καὶ νέους ἀπὸ τὴ Μητροπόλη Διδυμοτείχου, Ὁρεστιάδος καὶ Σουφλίου. Στὸ πρόσωπο τοῦ Ἐντιμολογιωτάτου Ἀρχοντος κυρίου Διαμαντὴ Κομβόπουλου, συγχαίρουμε τὸν Σύνδεσμο Παιδοπόλεως Πρώτης, ἀπὸ τὴν ἴδρυση τοῦ ὁποῖου ἐφέτος συμπληρώνονται 65 χρόνια, γιὰ τὸ ἀνοιγμα αὐτὸ τῆς ἀγκαλιᾶς τῆς Παιδοπόλεως Πρώτης, τὰ τελευταῖα δύο-τρία χρόνια, πρὸς τὰ παιδιὰ καὶ ἄλλων ἐθνικοτήτων, καθὼς καὶ γιὰ τὶς ἐπετειακὲς πολιτιστικὲς ἐκδηλώσεις ποὺ ὀργανώθηκαν.»

Ὁ Παναγιώτατος καλωσόρισε ἐγκαρδίως τὸν Μακ. Πατριάρχη τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἀρμενίων, καθὼς καὶ ὁμιλο προσκυνητῶν ἀπὸ τὶς ΗΠΑ, οἱ ὁποῖοι ἐπισκέπτονται τὴν Πόλη στὸ πλαίσιο τοῦ προγράμματος ποὺ ἔθεσε ὑπὸ τὴν αἰγίδα του τὸ Τάγμα των Ὁφφικιαλίων τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέα, προκειμένου νὰ ἐνισχύσουν τοὺς δεσμοὺς τῆς νεολαίας τῆς Ὁμογενείας τῶν ΗΠΑ μὲ τὸ σεπτὸ Κέντρο τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας. Ἐφέτος, γιὰ τρίτη συνεχόμενη χρονιά, δεκαεξὶ νέες καὶ

νέοι, συνοδευόμενοι από Άρχοντες Όφφικιαλίου, βρίσκονται στην Βασιλεύουσα και για μία εβδομάδα θα έπισκεφθούν προσκυνήματα και ιστορικούς χώρους της Ρωμηοσύνης, ενώ θα γίνουν δεκτοί και από τόν Παναγιώτατο στο Φανάρι.

Ακολουθως, χαιρετισμό απηύθυνε ο Μακ. Πατριάρχης κ. Sahak Masalyan, ο οποίος εξέφρασε και τις ευχαριστίες του προς τόν Παναγιώτατο για την απόφασή του να φιλοξενηθούν παιδιά από την Αρμένικη Κοινότητα στις Κατασκηνώσεις του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Προηγούμενως, τόν Παναγιώτατο και τούς άλλους παρισταμένους καλωσόρισε με θερμούς λόγους ο Διευθυντής της Κατασκήνωσης.

Το μεσημέρι, ο Πατριάρχης, ευλόγησε την έορτια τράπεζα της κατασκήνωσης, και συνέφαγε μαζί με τὰ παιδιά και όλους τούς προσκυνητές.

Πατριαρχικό Τρισάγιο για τόν μακαριστό Μητροπολίτη Κορίνθου

Ή Α.Θ. Παναγιότης ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τέλεσε στόν Πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό, σήμερα, Παρασκευή, 8 Αυγούστου 2025, Τρισάγιο υπέρ αναπαύσεως της ψυχής του μακαριστού Μητροπολίτου Κορίνθου κυρού Διονυσίου, περιστοιχούμενος από κληρικούς της Πατριαρχικής Αὐλῆς.

Ό Παναγιώτατος στην έξόδιο Ακολουθία του άειμνήστου Άρχοντος της ΜτΧΕ Βασιλείου Καλαμάρη

Ή Α.Θ. Παναγιότης ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος παρέστη συμπροσευχόμενος, στο Ι. Βῆμα, κατά την έξόδιο Ακολουθία του άειμνήστου Βασιλείου Καλαμάρη, Άρχοντος Νομοφύλακος της Αγίας του Χριστού Μεγάλης Έκκλησίας, Νομικού Συμβούλου του Πατριαρχείου, πού τελέστηκε στόν Πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό, τὸ Σάββατο, 9 Αυγούστου 2025.

Ό Οικουμενικός Πατριάρχης στο πανηγυρίζον Μετόχι του Αγίου Παντελεήμονος στόν Γαλατά

Ή Α.Θ. Παναγιότης, ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος χοροστάτησε, στις 9 Αυγούστου 2025, στη Θεία Λειτουργία πού

τελέστηκε στο Μετόχιο τῆς Ι. Μονῆς Ἀγίου Παντελεήμονος Ἀγίου Ὁρους, στὸν Γαλατᾶ τῆς Πόλεως, γιὰ τὴν ἐορτὴ τῆς μνήμης τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος τοῦ Ἰαματικοῦ κατὰ τὸ Ἰουλιανὸ ἡμερολόγιο. Τῇ Θεῖᾳ Λειτουργίᾳ τέλεσε ὁ Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἰάκωβος καὶ ἐκκλησιάστηκε πλήθος ρωσοφώνων πιστῶν.

Στὴν ὁμιλία του, ὁ Παναγιώτατος, ἐξέφρασε τὴν χαρὰ του ποὺ βρέθηκε στὸ Μετόχι τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος γιὰ νὰ συνεορτάσει μὲ τὴν Ρωσόφωνη Κοινότητα τῆς Πόλεως, ἐπαναλαμβάνοντας τὸ διαρκὲς ἐνδιαφέρον τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας γιὰ ὅλα τὰ πνευματικὰ τέκνα της. Ζήτησε δὲ ἀπὸ τὸν Μετοχίαρχο Ὁσιολ. π. Νικόλαο, τὸν ὁποῖο εὐχαρίστησε γιὰ τὴν θερμὴ ὑποδοχή, νὰ μεταφέρει τὶς Πατριαρχικὲς εὐχὲς του γιὰ τὴν πανήγυρη τῆς Ἀγιορείτικης Μονῆς Ἀγίου Παντελεήμονος, στὸν Ἡγούμενο αὐτῆς Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτη κ. Εὐλόγιο.

Προηγούμενως, ὁ π. Νικόλαος καλωσόρισε τὸν Παναγιώτατο μὲ ἐγκάρδιους ὕμνους λόγους, καὶ τὸν εὐχαρίστησε θερμά, ἐκ μέρους τοῦ Ἡγουμένου του καὶ τῶν πιστῶν, γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τῆς πρόσκλησης νὰ χοροστατήσει στὴν σημερινὴ ἐορτή.

Στὴ συνέχεια ὁ Παναγιώτατος εὐλόγησε τὴν ἐόρτια τράπεζα ποὺ παρετέθη ἀπὸ τοὺς πατέρες τοῦ Ι. Μετοχίου.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στοὺς Ἀγίους Θεοδώρους τῆς Ἱμβρου γιὰ τὴν ἐορτὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου

Μὲ θρησκευτικὴ κατάνυξη ἐορτάστηκε στὴν αἰγαιοπελαγίτικη Ἱμβρο ἡ μεγάλη θεομητορικὴ ἐορτὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος προεξήρχε τῆς Θεῖας Λειτουργίας στὸν πανηγυρίζοντα Ι. Ναὸ τοῦ χωριοῦ του, στοὺς Ἀγίους Θεοδώρους τῆς Ἱμβρου, συμπαραστατούμενος ἀπὸ τὸν Ἱμβριο Ἀρχιερέα τοῦ Θρόνου Σεβ. Μύρων κ. Χρυσόστομο.

Ἐκκλησιάστηκαν Ἀρχόντες Ὁφφικιάλιοι τῆς Μ.τ.Χ.Ε., καὶ πλήθος Ἱμβρίων καὶ ἐπισκεπτῶν ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν.

Ἡ ὁμιλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου

Ὁ Παναγιώτατος, στὴν ὁμιλία του, ἐπεσήμανε τὴν ιδιαίτερη εὐλάβεια τοῦ πιστοῦ λαοῦ πρὸς τὸ πρόσωπο τῆς Παναγίας, ὁ ὁποῖος προσβλέποντας στὴν μητρικὴ τῆς ἀγάπη τῆς ἀπευθύνει ἐκκλήσεις καὶ αἰτήματα ζητῶντας νὰ μεσιτεύσει πρὸς τὸν Υἱόν της.

«Ἐπὶ δύο ἐβδομάδες ἐκρατήσαμε πρὸς τιμὴν Τῆς νηστείας τροφῶν καὶ

γηνίων ἐπιθυμιῶν. Ὅπως Ἐκείνη πρὸ τοῦ μακαρίου τέλους Τῆς, σύμφωνα μὲ τὴν Παράδοσι, ἐνήστευσε αὐστηρά, προετοιμαζομένη γιὰ τὴν συνάντησι μὲ τὸν Υἱὸ καὶ Κύριό Τῆς, ἔτσι καὶ ἐμεῖς προετοιμασθήκαμε μὲ νηστεία καὶ προσευχή γιὰ τὴ σημερινή συνάντησί μας μαζί Τῆς. Καθημερινῶς ἐψάλλαμε τοὺς Παρακλητικούς Κανόνες, τὸν Μικρὸ καὶ τὸν Μεγάλον ἐναλλάξ. Οἱ Κανόνες αὐτοί, γραμμένοι ἀπὸ εὐσεβεῖς ἀλλὰ καὶ πονεμένους, τοῦλάχιστον ὅσον ἀφορᾷ στὴ Μεγάλῃ Παράκλησι, ἀνθρώπους, ἐκφράζουν ὅλα τὰ διαχρονικὰ ἀνθρώπινα προβλήματα, τὸν πόνο, τὰ βάσανα, τὸν φόβο, τὴν ἀγωνία, τὸν προβληματισμό, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν προσδοκία ὅτι Ἐκείνη θὰ ἀκούσῃ μὲ εὐμένεια καὶ θὰ δεχθῇ τὴν «δέησίν μας τὴν πενιχρὰν» καὶ θὰ ἀνταποκριθῇ μὲ προθυμία στὰ αἰτήματά μας, ὅχι μόνο γιατί τὸ μπορεῖ, ἀλλὰ καὶ γιατί τὸ θέλει καὶ «ἀντιλαμβάνεται ἡμῶν ὡς Ἀγαθὴ»! Ἡ μητρικὴ Τῆς ἀγάπη ἔχει πάντοτε εὐήκοα τὰ ὦτα γιὰ νὰ ἀφουγκρασθῇ τὴν προσευχή μας, καὶ ἡ φιλοστοργότατη καρδιά Τῆς πάλλεται ἀπὸ τὴν λαχτάρα νὰ μᾶς εὐεργετήσῃ, νὰ σπογγίσῃ τὸ δάκρυ μας, νὰ ἀπαλύνῃ τὸν πόνο μας, νὰ δώσῃ αἰσίαν λύσι στὰ ὅποια προβλήματά μας! Ἦλθαμε λοιπόν, καταλλήλως προετοιμασμένοι καὶ μὲ ἄνθη εὐλαβείας στὰ χέρια μας, νὰ Τῆς ἀνάψωμε λαμπάδα εἰλικρινοῦς ἀφοσιώσεως, ἀπείρου σεβασμοῦ καὶ χαροποιῦ ἐλπίδος! Δὲν ἤλθαμε κατηφεῖς καὶ πενθοῦντες, ἀλλὰ μᾶλλον χαρούμενοι πανηγυρισταί, μὲ πολλὴν εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίασι. Διότι ἐνῶ ἔχομε ἐνώπιόν μας θάνατο καὶ ἐκφορά, στὴν πραγματικότητα πρόκειται περὶ διαβάσεως ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν Ζωὴν, καὶ περὶ μεταστάσεως ἀπὸ τὰ πρόσκαιρα καὶ δακρυώδη τοῦ βίου εἰς τὴν μόνιμον καὶ ἀτελεύτητον χαρὰν τῆς αἰωνιότητος, ἥτοι εἰς τὴν ἀνέσπερον Βασιλείαν τοῦ Υἱοῦ Τῆς!

Ἡ ἐορτὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἶναι ἓνα μικρὸν Πάσχα, τὸ Πάσχα τοῦ δοξασμοῦ τῆς Κυρίας τοῦ κόσμου! «Θυμῆρης γάρ, οὐ πενήθηρης ἢ παροῦσα πανήγυρις», καθ' ὅσον διὰ τοῦ σωματικοῦ Τῆς θανάτου ἀνέβηκε εἰς ὑψηλοτάτας καὶ θείας καταστάσεις, ἀπὸ ὅπου, πεποικιλμένη μὲ τὴν θείαν δόξαν, «ἐν ἱματισμῷ διαχρύσω περιβεβλημένη», χρυσοπλοκώτατη καὶ ἡλιοστάλακτη παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Υἱοῦ Τῆς, πρὸ ζωντανῇ ἀπὸ ποτέ, γεμάτῃ ἀπὸ μητρικὴ παρρησία πρεσβεύει γιὰ ὅλο τὸν κόσμο, δέεται, μεσιτεύει, σώζει καταστάσεις, εὐεργετεῖ! «Ἐν τῇ Κοιμήσει τὸν κόσμον οὐ κατέλιπες, Θεοτόκε», τονίζει τὸ ἀπολυτίκιο τῆς ἐορτῆς. Δὲν μᾶς ἐγκατέλειψε. Δὲν μᾶς ἄφησε ὀρφανούς! Εἶναι ἐκεῖ γιὰ

μας! Κραταιὰ σκέπη καὶ προστασία μας, καταφυγή καὶ ἀποκούμπι μας, λιμάνι μας ἀκύμαντο στὶς πολλές τρικυμίες τοῦ βίου.

Τὴ λέμε Φανερωμένη, γιατί δὲν παύει νὰ μᾶς φανερώνη τὴν ἀγάπη καὶ τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ! Γρηγορούσα, γιατί σπεύδει γρήγορα κοντὰ μας ὅταν τὴν ἐπικαλούμεθα! Παραμυθία, γιατί εἶναι ἡ πιὸ γλυκειὰ παρηγορία μας! Κοσμοσώτειρα, γιατί σώζει τὸν κόσμον μὲ τὶς πρεσβείες Της καὶ τὶς λυτρωτικὲς ἐπεμβάσεις Της! Καὶ Παμμακάριστο, γιατί εἶναι ἀξία ὅλων τῶν μακαρισμῶν τοῦ Χριστοῦ, ὅπως τοὺς εἶπε στὴν Ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλία Του, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν μακαρισμῶν καὶ ἐπαίνων ποὺ μπορεῖ νὰ συνθέσῃ ἀνθρώπινος ἢ ἀγγελικὸς νοῦς! Εἶναι μεγάλη εὐλογία γιὰ τὸν πάνσεπτο Πατριαρχικὸ μας Ναὸ νὰ κοσμεῖται, ὅπως γνωρίζετε, ἀπὸ τὶς θαυματοργεῖς εἰκόνες τόσο τῆς Φανερωμένης, ὅσο καὶ τῆς Παμμακαρίστου! Καὶ καθὼς ὁ Πατριαρχικὸς θρόνος ἴσταται ἀνάμεσα στὶς δύο, ὁ Πατριάρχης νιώθει διαρκῶς τὴν χάρι καὶ προστασία τῆς ὑπερευλογημένης Δεσποίνης μας!»

Στὴ συνέχεια, ὁ Παναγιώτατος ἀναφέρθηκε στὶς δοκιμασίες τοῦ κόσμου παρομοιάζοντας αὐτὲς μὲ τὰ μελέμια τοῦ μήνα τῆς ἐορτῆς τῆς Παναγίας.

«Ναί! Εἶναι πολὺ δυνατὰ τὰ «μελέμια» ποὺ βασανίζουν σήμερα τὴν ἀνθρωπότητα. Πόλεμοι δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἀπειλές, ἀδικίες, ἔριδες, ἀνταγωνισμοί, βίαιοι ξεριζωμοὶ ἀνθρώπων, πείνα καὶ δυστυχία, πολιτικὲς καὶ θρησκευτικὲς ἀκαταστασίες, καταστρεπτικὲς πυρκαϊές, σεισμοί, πλημμύρες, ἄγριοι διωγμοὶ εἰς βάρος Χριστιανῶν καὶ τόσα ἄλλα! Ὅχι ἀπλῶς «μελέμια», ἀλλὰ τυφωνικοὶ ἄνεμοι! Γι' αὐτὸ καὶ λέμε στὴν Παναγία μας ἐξ ὀνόματος ὅλων τῶν δοκιμαζομένων: «Πρὸς τίνα καταφύγω ἄλλην, Ἀγνή; Ποὺ προσδράμω λοιπὸν καὶ σωθῆσομαι;... Εἰς Σὲ μόνην ἐλπίζω καὶ ἐπὶ Σὲ θαρρῶν κατέφυγον!»

Καὶ ἡ Ἰμβρος μας, ἀγαπητοί, ἔχει δεχθῇ κατὰ καιροὺς πολλὰ μελέμια! Ἀνεμοδαρμένη εἶναι! Καὶ οἱ Ἰμβριοὶ ἔχουμε γευθῇ ἀφθόνως τὶς πικρὲς συνέπειες! Παρὰ ταῦτα εἴμαστε πάντοτε ἐδῶ, παρόντες, ὄρθιοι, μὲ τὸ μέτωπο ψηλά, εὐέλπιδες, καὶ οἱ μεγάλοι καὶ τὰ παιδιά μας, μὲ ὄνειρα γιὰ ἓνα καλλίτερο αὐριο! Διότι ἡ Παναγία δὲν εἶναι ἀπλῶς τὸ κέντρο τοῦ νησιοῦ μας, -δὲν εἶπαμε τυχαίως «Παναγία» τὴν πρωτεύουσά του! Ἀλλὰ εἶναι καὶ τὸ γαληνὸ λιμάνι τῶν ψυχῶν μας, τὸ Κάστρο τῶν ἐλπίδων μας, ὁ ἀσφαλὴς κόρφος τῆς σωτηρίας μας! Εἶναι ἡ Ξενητεμένη Μάνα καὶ τὸ πρόσωπο τῆς ἀναφορᾶς ὅλων τῶν σκορπισμένων στὰ πέρατα τοῦ κόσμου ἀδελφῶν μας Ἰμβριῶν, ποὺ σήμερα γιορτάζουν κι

αὐτοὶ μαζί μας, μὲ τὶς λειτουργίες, τὶς ἀρτοκλασίες, τὰ πανηγύρια τους καὶ τὴν πατροπαράδοτη «κουρκούτα», κι ἐμεῖς τοὺς στέλνουμε ἀπ' ἐδῶ ὁλοκάρδιο τὸν χαιρετισμὸ καὶ τὴν ἀγάπη μας!

Προσκυνήστε λοιπόν, ἀδελφοί, σήμερα στὴ μεγάλη Τῆς ἑορτῆς τὴν Παναγία μας μὲ εὐγνωμοσύνη, μὲ εὐλάβεια, μὲ ἐλπίδα! Τολμήσαμε καὶ Τὴν εἶπαμε καὶ «Ἰμβριώτισσα», γιὰ νὰ τὴ νιώθουμε πιὸ κοντά μας! Αἰγκαλιάστε Τὴν εὐλαβικά, ἀσπασθῆτε τὰ ἅγια χέρια Της, δώστε Της τὴν καρδιά σας! Προσωπικῶς Τῆς εἶμεθα εὐγνώμονες καὶ γιὰ τὸ ὅτι μᾶς ἀξίωσε γιὰ μία ἀκόμη φορὰ νὰ ἐορτάσωμε τὴν Χάρι Της μαζί σας, στὸ ἐρατεινὸ νησί μας!»

Τὴν παραμονή, ὁ Παναγιώτατος χοροστάτησε στὸν Μ. Ἑσπερινὸ στὸν πανηγυρίζοντα Ι. Ναὸ τοῦ ὀρεινοῦ χωριοῦ των Ἀγριδίων.

Παρέστησαν συμπροσευχόμενοι οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Μύρων κ. Χρυσόστομος καὶ ὁ ἐπιχώριος Ἰμβρου καὶ Τενέδου κ. Κύριλλος, Ἀρχόντες Ὀφφικιάλιοι τῆς Μ.τ.Χ.Ε., καὶ πλῆθος Ἰμβριῶν καὶ φίλων τῆς Ἰμβρου ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό.

Μετὰ τὴν Ἀπόλυση, ὁ Παναγιώτατος ἀπευθύνθηκε στὸ πυκνὸ ἐκκλησίασμα καὶ μίλησε γιὰ τὴ σημασία τῆς θεομητορικῆς ἑορτῆς, ἐνῶ σὲ ἄλλο σημεῖο ἀναφέρθηκε στὴν συνάντηση κορυφῆς τῆς Ἀλάσκα ἐκφράζοντας τὴν εὐχή αὐτὴ νὰ ὀδηγήσει στὴν ἐπικράτηση τῆς εἰρήνης στὸν κόσμον μας, στὸν ὁποῖο, ὅπως εἶπε, ὑπάρχει χώρος γιὰ ὅλους. «Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σκοτωνόμαστε γιὰ νὰ χωρέσουμε», τόνισε ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος καὶ ὑπενθύμισε ὅτι ἡ Ἐκκλησία δέεται πάντοτε γιὰ τὴν εἰρήνη.

«Ταῖς Αὐτῆς ἀγίαις σωστικαῖς πρεσβείαις, Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς καὶ τὸν κόσμον σου! Καὶ φώτισε τοὺς μεγάλους, ποὺ συναντῶνται αὐριο στὴν Ἀλάσκα, νὰ φέρουν εἰρήνη στὸν κόσμον. Νὰ παύσουν τοὺς ἀνθρωποκτόνους πολέμους. Νὰ σταματήσει ἡ αἵματοχυσία. Νὰ πρυτανεύσει ἡ λογικὴ. Νὰ ἐπικρατήσῃ δικαιοσύνη καὶ ἀμοιβαῖος σεβασμός. Στὸν κόσμον αὐτὸ τὸν ὁμορφο καὶ εὐλογημένο, ὅπως τὸν δημιούργησε ὁ πάνσοφος καὶ παντοδύναμος Θεός, ὑπάρχει χώρος γιὰ ὅλους. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σκοτωνόμαστε γιὰ νὰ χωρέσουμε. Ἡ Ἐκκλησία μας λέγει: Εἰρήνη πᾶσι! Δώσε μας, Κύριε, τὴν εἰρήνην σου τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν»

Προηγουμένως, ὁ Ποιμενάρχης Μητροπολίτης κ. Κύριλλος, ἀπευθύνθηκε μὲ θερμοὺς λόγους πρὸς τὸν Πατριάρχη.

Νωρίτερα ὁ Παναγιώτατος μετέβη στὸ Κοιμητήριον τοῦ χωριοῦ ὅπου

πρὸ τοῦ τάφου τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Μοσχονησιῶν Κυρίλλου ἔψαλε Τρισάγιο γιὰ τὴν ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς του.

Τὸ πρωὶ τῆς ἰδίας ἡμέρας, ὁ Πατριάρχης ἐπισκέφθηκε ἐθιμοτυπικὰ τὸν νέο Ἐπαρχο (Kaymakam) τῆς Ἱμβρου Ἐντιμ. κ. Osman Acar.

**Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ὑποδέχθηκε στὸ χωριό του τὸν
Πρ. Πρωθυπουργὸ τῆς Ἑλλάδος Ἐξοχ. κ. Κώστα Καραμανλῆ
καὶ ἄλλες προσωπικότητες**

Συνάντηση μὲ τὴν Α.Θ. Παναγιότητα τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαῖο εἶχαν τὸ Σάββατο, 16 Αὐγούστου 2025, προσωπικότητες τῆς πολιτικῆς, οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τῆς Ἑλλάδος, πού ἐπισκέφθηκαν ἰδιωτικῶς τὴν Ἱμβρο μὲ πρωτοβουλία τοῦ Ἐντιμολ. Ἀρχοντος Πρωτομαϊστορος κ. Γεωργίου Προκοπίου, ἐφοπλιστοῦ, Ἀντιπροέδρου τῆς Ἀδελφότητος Ὁφικιαλίων τῆς Μ.τ.Χ.Ε. «Παναγία Παμμακάριστος».

Τὸ πρωὶ ὁ ὄμιλος τῶν προσκυνητῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ Ἐξοχ. κύριοι Κώστας Καραμανλῆς, πρώην Πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος, Ian Borg, Ἀναπληρωτῆς Πρωθυπουργὸς καὶ Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν καὶ Τουρισμοῦ τῆς Μάλτας, Μιλτιάδης Βαρβιτσιώτης, πρώην Ὑπουργός, καὶ Ἰωάννης Βαληνάκης, Πανεπιστημιακὸς Καθηγητῆς καὶ πρώην Ὑφυπουργός, ἐκκλησιάστηκαν κατὰ τὴ Θ. Λειτουργία στὸν Ἱερὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ τῆς Παναγίας, στὴν πρωτεύουσα τῆς νήσου. Ὁ Παναγιώτατος παρέστη συμπροσευχόμενος, μαζὶ μὲ τὸν Ποιμέναρχη Σεβ. Μητροπολίτη Ἱμβρου καὶ Τενέδου κ. Κύριλλο, καὶ στὸ τέλος καλωσόρισε μὲ θερμοὺς λόγους τοὺς ὑψηλοὺς ἐπισκέπτες.

Στὴ συνέχεια, ἐπισκέφθηκαν τὸν παρακείμενο Μητροπολιτικὸ Οἶκο, καὶ ἀκολούθως τὸ χωριὸ τοῦ Πατριάρχου, τοὺς Ἁγίους Θεοδώρους. Ἐκεῖ ὁ Παναγιώτατος τοὺς ξενάγησε στὸ πετρόκτιστο χωριὸ του, καὶ εἰδικότερα στὸ μικρὸ Μουσεῖο «Πατριάρχης Βαρθολομαῖος», πού εἶναι ἀφιερωμένο στὴν ζωὴ καὶ τὴν Πατριαρχικὴ διακονία του, στὴν παρακείμενη Πατρικὴ οἰκία του καὶ στὸ κοντινὸ καφενεῖο τοῦ ἀειμνήστου πατέρα του. Ἐπίσης, προσκύνησαν στὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἐπισκέφθηκαν τὸ Κοινοτικὸ Κοιμητήριο καὶ τὸ δημοτικὸ σχολεῖο, ἢ ἐκ βάθρων ἀναστήλωση τοῦ ὁποῖου θὰ πραγματοποιηθεῖ μὲ δαπάνες τοῦ Ἐντιμολ. Ἀρχοντος κ. Προκοπίου.

Ἀργὰ τὸ μεσημέρι, ὁ Ἐντιμολ. κ. Προκοπίου, μὲ τὴν σύζυγό του Εὐγεν. κ. Ἀλεξάνδρα, παρέθεσαν γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Πατριαρχικό Τρισάγιο για τὸν ἀείμνηστο Ἀρχοντα τῆς Μ.τ.Χ.Ε. Χρυσόστομο Σταμούλη

Ἦ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, πληροφορηθεὶς τὸν αἰφνίδιο θάνατο τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχοντος τῆς Μ.τ.Χ.Ε. Χρυσοστόμου Σταμούλη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, τέλεσε τὴν Δευτέρα, 18 Αὐγούστου 2025, στὸν Ι. Μητροπολιτικὸ Ναὸ τῆς Παναγίας, στὴν Ἱμβρο, Τρισάγιο ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

Παρέστησαν συμπροσευχόμενοι ὁ Ποιμενάρχης Σεβ. Μητροπολίτης κ. Κύριλλος, κληρικοὶ τῆς Ι. Μητροπόλεως Ἱμβρου καὶ Τενέδου καὶ παρεπιδημοῦντες κληρικοὶ τῆς Ι. Μητροπόλεως Πατρῶν.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὴν Στοκχόλμη

Ἦ Ι. Μητρόπολις Σουηδίας καὶ πάσης Σκανδιναυῖας καὶ ὁ Ποιμενάρχης αὐτῆς, Σεβ. Μητροπολίτης κ. Κλεόπας ὑπεδέχθησαν τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη κ. κ. Βαρθολομαῖο, τὴν Πέμπτη, 21 Αὐγούστου 2025, στὸ Ἀεροδρόμιο Arlanda τῆς Στοκχόλμης, ὁ Ὅποιος, ἀνταποκρινόμενος στὴν εὐγενικὴ πρόσκληση τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Οὐψάλης καὶ Πριμάτου Σουηδίας τῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας κ. Martin Modéus καὶ τοῦ Ποιμενάρχου τῶν Σκανδιναυϊκῶν Χωρῶν Σεβ. κ. Κλεόπα, τίμησε μὲ τὴν ὑψηλὴ Αὐτοῦ παρουσία τις διοργανούμενες ἐκδηλώσεις γιὰ τὴν Οἰκουμενικὴ Ἑβδομάδα.

Ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἦταν ὁμιλητὴς σὲ τρεῖς κεντρικὲς ἐκδηλώσεις τῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ κατὰ τὴν παραμονή Του εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ εὐλογήσει τὰ πρὸς τιμὴν Τοῦ ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Μητρόπολη δεῖπνο καὶ γεύματα, ἀλλὰ καὶ νὰ συναντηθεῖ μὲ ἐκπροσώπους τῆς Σουηδικῆς Πολιτειακῆς Ἡγεσίας, ἐκπροσώπους ἐτέρων Χριστιανικῶν Δογμάτων καὶ Ὁμολογιῶν καὶ φυσικὰ νὰ συναναστραφεῖ καὶ νὰ εὐλογήσει πατρικῶς τὸν Ἱερὸ Κλῆρο καὶ τὸ λαὸ τοῦ ποιμνίου τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας στὴν Σκανδιναυῖα.

Νὰ σημειωθεῖ, ὅτι εἶναι ἡ τρίτη κατὰ σειρὰ φορὰ, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς Ἀρχιερατείας τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ. Κλεόπα, ποὺ ἡ Σεπτὴ τῆς Ορθοδοξίας Κορυφὴ ἐπισκέπτεται τὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Σουηδίας.

Ἦ πρώτη φορὰ ἦταν τὸ ἔτος 2017, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐπισκέφθηκε τὴν Ἰσλανδία, ἦταν κεντρικὸς ὁμιλητὴς συνεδρίου γιὰ τὸ περιβάλλον καὶ εὐλόγησε τὴν ἴδρυση τῆς ἐκεῖ ἐνορίας πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀποστόλου Βαρθολομαίου.

Ἡ δεύτερη φορὰ ἦταν κατὰ τὸ ἔτος 2019, ὅταν ἐπισκέφθηκε τὴν Στοκχόλμη καὶ εὐλόγησε τὴν ἑναρξὴ τῶν ἐξωτερικῶν ἐργασιῶν ἀποκαταστάσεως τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Στοκχόλμης, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἐορτασμῶν τῆς 50ετηρίδος ἀπὸ τῆς ιδρύσεως τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σουηδίας, καὶ ἡ τρίτη φορὰ εἶναι ἡ παροῦσα, ὁπότε τὴν Κυριακὴν, 24 Αὐγούστου 2025, θὰ τελέσει τὴν ἀκολουθία τῶν Θυρανοξιών τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Στοκχόλμης, ἐπὶ τῇ ἀποπερατῶσει τῶν ἐργασιῶν ἐσωτερικῆς ἀποκαταστάσεως αὐτοῦ, καὶ θὰ χοροστατήσῃ στὴν Θεία Λειτουργία.

Προσευχὴ ὅλων εἶναι, ὁ Κύριος νὰ πολυχρονίῃ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχην, τὸν Πνευματικὸ Πατέρα ἑκατομμυρίων Ὁρθοδόξων ἀνὰ τὸν κόσμον, καὶ νὰ τοῦ χαρίῃ υἱεία καὶ δύναμη, γιὰ νὰ ἀνταποκρίνεται στὰ πολυεὐθυνα καὶ πολυσχιδῇ καθήκοντά Του καὶ νὰ ἐπιδαψιλεύῃ τὴν εὐλογία Του, γιὰ τὴν προκοπὴ τῶν διεσπαρμένων τέκνων τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας καὶ τὴν εἰρήνην σὲ ὅλο τὸν κόσμον!

Αναχώρησις τοῦ Πατριάρχου ἐκ Σουηδίας καὶ ἀφίξις εἰς Rimini

Τὴν Κυριακὴν, 24ην τ.μ. Αὐγούστου (2025), ἡ Α.Θ.Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, μετέβη εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Στοκχόλμης, πλήρως ἀνακαινισθέντα, ὅπου μετὰ τὰ θυρανοξία ἐχοροστάτησε καὶ ὠμίλησε πρὸς τὸ πυκνότατον ἐκκλησιαστικόν, μετὰ τοῦ ὁποίου ἦσαν καὶ οἱ ἐξ Ἑλλάδος Ἐξοχώτατοι Ὑπουργὸς Ψηφιακῆς Διακυβέρνησης κ. Δημήτριος Παπαστεργίου καὶ Ὑφυπουργὸς Ἐξωτερικῶν κ. Ἰωάννης-Μιχαὴλ Λοβέρδος. Τὸν Πατριάρχην προσεφώνησε καὶ καλωσῶρσεν εἰς τὴν Ἐπαρχίαν του ὁ οἰκεῖος Ποιμενάρχης κ. Κλεόπας διὰ θερμῶν λόγων εὐλαβείας καὶ ἐγνωμοσύνης.

Ἐπηκολούθησε δεξιώσεις εἰς τὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ Ναοῦ καὶ γεῦμα εἰς πλησιόχωρον ἐστιατόριον.

Τὸ ἀπόγευμα ἔγινε μεγαλοπρεπὴς Οἰκουμενικὴ ἀκολουθία εἰς τὸν Λουθηρανικὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τῆς Οὐψάλης, ἔδρας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σουηδίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Α.Θ.Παναγιότης ἀνέγνωσε τὸ Σύμβολον τῆς Νικαίας – Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ ἡμέρα ἔληξε διὰ τῆς παραθέσεως ἐπισήμου ἀποχαιρετιστηρίου δείπνου εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Modéus πρὸς τιμὴν ὅλων τῶν ἐπισήμων προσκεκλημένων τῆς Ἐκκλησίας Σουηδίας.

Μέ τό δεῖπνον τοῦτο ὠλοκληρώθησαν αἱ πολλαπλαῖ ἐκδηλώσεις τῆς φίλης Ἐκκλησίας τῆς Σουηδίας, αἱ ὁποῖαι ὀργανώθησαν μέ τήν εὐκαιρίαν τῆς συμπληρώσεως 100 ἐτῶν ἀπό τῆς Συνελεύσεως τῆς Στοκχόλμης (1925), κατὰ τήν ὁποίαν ὁ πολὺς Ἀρχιεπίσκοπος Οὐψάλης Nathan Söderblom ἐθεμελίωσε καί προέβαλε τήν Ὁργάνωσιν «Ζωή καί Ἔργασία» (Life and Work), ἡ ὁποία μαζί μέ τήν ἀνάλογον «Πίστις καί Τάξις» ἀπετέλεσαν τήν βάσιν τῆς ἰδρύσεως τό 1948 τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν (Π.Σ.Ε.).

Τήν πρωΐαν τῆς Δευτέρας, 25ης ἰδίου, ὁ Πατριάρχης μετά τῆς συνοδείας αὐτοῦ μετέβησαν εἰς τό Κοιμητήριον ὅπου ἀναπαύεται ὁ ἐπὶ 40ετίαν διαποιμάννας τήν Ἱ. Μητρόπολιν Σουηδίας κυρός Παῦλος, πρό τοῦ τάφου τοῦ ὁποίου ἡ Α.Θ.Παναγιότης κατέθεσεν ἄνθη καί ἐτέλεσε τρισάγιον ὑπέρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

Ἐκεῖθεν μετέβησαν εἰς τό ἀεροδρόμιον καί ἀνεχώρησαν εἰς Rimini Ἰταλίας, εἰς τό ἀεροδρόμιον τῆς ὁποίας πόλεως ὑπεδέχθη τόν Πατριάρχην καί τούς σύν αὐτῶ ὁ οἰκεῖος Ποιμενάρχης Σεβ. Μητροπολίτης Ἰταλίας κ. Πολύκαρπος μετά Βοηθῶν Ἐπισκόπων καί κληρικῶν αὐτοῦ, ὡς καί ἐκπρόσωπος τῆς Ἀδελφότητος «Communion and Liberation», ἡ ὁποία καί προσεκάλεσε τήν Α.Θ.Παναγιότητα εἰς τό 46ον Rimini Meeting 2025 μέ θέμα τήν 1700ήν ἐπέτειον τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας.

Τό ἀπόγευμα ὁ Πατριάρχης ἐπεσκέφθη καί ηὐλόγησε τήν πολυεθνικήν Ὁρθόδοξον Κοινότητα τῆς περιοχῆς, τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου καί τοῦ Ἁγίου Νικολάου, εἰς τόν ναόν τῆς ὁποίας ὁ Σεβ. Ἰταλίας καί ὁ Ἱερατικῶς Προϊστάμενος ἐχαιρέτισαν εὐλαβῶς τήν Πατριαρχικήν παρουσίαν, ἐν μέσῳ ἐκδήλου χαρᾶς καί συγκινήσεως τῶν συγκεντρωθέντων πολλῶν πιστῶν. Ἀπήντησεν ὁ σεπτὸς Προκαθήμενος μέ πολλήν πατρικὴν στοργήν καί συγκίνησιν, μνησθεὶς καί τῶν φοιτητικῶν χρόνων αὐτοῦ εἰς τήν Ἰταλίαν (1963-1966).

Τό ἑσπέρας ἡ Κοινότης παρέθεσε δεῖπνον πρὸς τιμὴν τοῦ Ὑψηλοῦ ἐπισκόπτου εἰς τό κατάλυμα αὐτοῦ, τό Ξενοδοχεῖον Grand Hotel.

Ὁ Πατριάρχης στὴ Δημοκρατία τοῦ San Marino καὶ ὁμιλητὴς στὴν ἑκθεση τοῦ Ρίμινι

Τό πρωΐ τῆς Τρίτης, 26ης Αὐγούστου 2025, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος μετέβη μέ τήν συνοδείαν του ἀπὸ τό Rimini εἰς τό κρατίδιον τοῦ San Marino, τό ὁποῖον χαρακτηρίζεται ὡς ἡ πιὸ ἀρχαία

Δημοκρατία του κόσμου και ως η χώρα της ελευθερίας. Εκεί επεσκεφθησαν τους κατά παράδοσιν δύο συγκυβερνήτας (Dirigenti) εις την επίσημον ἔδραν αὐτῶν καὶ ἔγιναν δεκτοὶ μὲ πολλὰς τιμὰς, διεξήχθη δὲ ἐγκάρδιος συζήτησις μεταξύ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν Ἐξοχωτάτων Derigenti, οἱ ὅποιοι προσεκάλεσαν τὴν Α.Θ.Παναγιότητα νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ πάλιν ἐπισήμως τὸν Ἅγιον Μαρίνον καὶ νὰ ὁμιλήσῃ ἐνώπιον τοῦ Κοινοβουλίου.

Τὸ ἀπόγευμα ὁ Πατριάρχης ἐξεναγῆθη εἰς τὰ περίπτερα τῆς ἐν Νικαίᾳ Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τῆς Οὐκρανίας, ὡς καὶ ἐκεῖνο τῶν Μαρτύρων τῆς Ἀλγερίας, εἰς τοὺς χώρους τῆς Ἐκθέσεως τοῦ Rimini, καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐπραγματοποίησεν ἐκτενὴ ὁμιλίαν ἰταλιστὶ μὲ θέμα «1700 ἔτη ἀπὸ τὴν Σύνοδον τῆς Νικαίας», τὴν ὁποίαν παρηκολούθησε μὲ ζωηρόν ἐνδιαφέρον τὸ πυκνὸν ἀκροατήριον, τὸ ὁποῖον κατεχειροκρότησε τὸν ὁμιλητὴν. Τὸν Πατριάρχην παρουσίασαν καὶ ἐχαιρέτισαν εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ κ. Andrea D'Auria, Διευθυντὴς τοῦ Διεθνoῦς Κέντρου «Communion and Liberation», καὶ ὁ κ. Bernhard Scholz, Πρόεδρος τοῦ «Rimini Meeting».

Μὲ τὸ δεῖπνον τῆς ἐσπέρας ἔληξε τὸ ἐπίσημον πρόγραμμα τῆς ἐπισκέψεως εἰς τὸ Rimini τῆς Α.Θ.Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὁ ὁποῖος τὸ ἀπόγευμα τῆς Τετάρτης ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Πόλιν μὲ τὰς τουρκικὰς ἀερογραμμὰς ἐκ τοῦ ἀεροδρομίου τῆς Bologna. Ἐκεῖ τὸν ὑπεδέχθη ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Bologna, Σεβ. Καρδινάλιος κ. Matteo Maria Zuppi, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Παναγιώτατος εἶχεν ἐγκάρδιον συνομιλίαν.

Ἐπίσημη τελετὴ στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο γιὰ τὴν ἔνταξη τοῦ μακαρίου ἱερέως Δημητρίου Γκαγκαστάθη στὸ ἑορτολόγιο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τῆς τελετῆς ὑπογραφῆς τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνδικῆς Πράξης ἔνταξης ἑνὸς νέου Ἁγίου στὸ ἑορτολόγιο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου, 30 Αὐγούστου 2025, στὸν Πάνσεπτο Πατριαρχικὸ Ναό.

Ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βοσπόριος, Ἀρχιεραγματέας τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ἀνέγνωσε τὴν Πατριαρχικὴ καὶ Συνδικὴ Πράξη Ἀγιοκατατάξεως τοῦ μακαρίου ἱερέως Δημητρίου Γκαγκαστάθη.

Ἀκολουθῶς ὁ Παναγιώτατος καὶ οἱ Συνοδικοὶ Ἀρχιερεῖς Σεβ.

Κολωνείας κ. Αθανάσιος, Αρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου κ. Ανδρέας, Βελγίου κ. Αθηναγόρας, Λέρου, Καλύμνου καὶ Αστυπαλαίας κ. Παΐσιος, Ἀτλάντας κ. Σεβαστιανός, Κυδωνιῶν κ. Αθηναγόρας, Σηλυβρίας κ. Μάξιμος, Αὐστραλίας κ. Μακάριος, Ἑλβετίας κ. Μάξιμος, Ἰρλανδίας κ. Ἰάκωβος καὶ Μεξικου κ. Ἰάκωβος, ὑπέγραψαν τὴν Πράξη στὸν οἰκεῖο Κώδικα τοῦ Πατριαρχείου.

Παρέστησαν, ἐπίσης, οἱ Ἀρχιερεῖς Σεβ. Γέρων Δέρκων κ. Απόστολος, Δέρβης κ. Ἰεζεκιήλ, Ἰκονίου κ. Θεόληπτος, Γουίννιπεγκ κ. Ἰλαρίων, Νέας Ἱερσέης κ. Απόστολος, Τρίκης, Γαρδικίου καὶ Πύλης κ. Χρυσόστομος, ὁ ὁποῖος εἶχε ὑποβάλει διὰ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸ σχετικὸ αἶτημα Ἀγιοκατατάξεως, Νέας Ζηλανδίας κ. Μύρων, Προύσης κ. Ἰωακείμ, καὶ ὁ Θεοφίλ. Αλικαρνασσοῦ κ. Ἀδριανός, ἡ Ὅσιωτ. Ἡγουμένη Ἰσιδώρα μὲ τὴν αὐταδέλφη της, κατὰ σάρκα θυγατέρες τοῦ νέου ἁγίου, μαζί μὲ ἄλλους συγγενεῖς τους, ἡ Ἀντιπεριφερειάρχης Π.Ε. Τρικάλων Εὐγεν. κ. Χρύσα Ντιντή, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀστικῆς Ανάπτυξης Α.Ε. Δήμου Τρικκαίων Ἐντιμ. κ. Γεώργιος Ζιώγας, Δημοτικὸς Σύμβουλος, καὶ πλῆθος προσκυνητῶν ἀπὸ τὰ Τρίκαλα.

Στὴν ὁμιλία του ὁ Παναγιώτατος, μεταξύ ἄλλων, εἶπε:

«Καλωσορίζομεν ἐγκαρδίως ἐν Φαναρίῳ πάντας ὑμᾶς τοὺς Τιμιωτάτους καὶ ἀγαπητοὺς ἀδελφούς Ἱεράρχας, τοὺς εὐλαβεστάτους κληρικούς καὶ μοναστάς, καὶ πάντα τὰ φιλόχριστα τέκνα τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἱεράν καὶ κατανυκτικὴν ταύτην Σύναξιν. Ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία φυλάσσει εἰς τὴν Πόλιν τῶν Πόλεων, ἀμετακινήτως ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας, τὸν τόπον καὶ τὸν τρόπον τοῦ βίου τῶν Ὁρθοδόξων, τὴν πίστιν, τὸ ἥθος καὶ τὸν πολιτισμὸν μας, διακονοῦσα ἐκ τῆς πνευματικῆς ταύτης Ἀκροπόλεως τῆς Ὁρθοδοξίας τὸ χριστῶννυμον ποίμνιον αὐτῆς, τὸ ἐνταῦθα καὶ τὸ ἐν ἀπάσῃ τῇ δεσποτεῖα Κυρίου, λειτουργικῶς καὶ πνευματικῶς, ποιμαντικῶς καὶ ἀγαπητικῶς, κηρύττουσα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ἀγωνιζομένη διὰ τὴν εὐστάθειαν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ δεομένη «ὑπὲρ τῶν πάντων ἐνώσεως», μεριμνῶσα διὰ τὴν εἰρήνην, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀλληλεγγύην καὶ τὴν προστασίαν τῆς δημιουργίας, ἐν στερεῇ πεποιθήσει, συμφώνως καὶ πρὸς τὴν ἐξῆς ἀπόφασιν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας (Κρήτη 2016): «Τὸ γεγονός ὅτι 'τὸ πολίτευμα ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει' (Φιλίπ. γ', 20), δὲν ἀναιρεῖ, ἀλλ' ἐνδυναμώνει τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ», (Ἐγκύκλιος, Προοίμιον).»

Τὸν Παναγιώτατο, προσφώνησε προηγουμένως, ὁ Σεβ.

Μητροπολίτης Τρίκης, Γαρδικίου και Πύλης κ. Χρυσόστομος, ό όποίος πρίν άπό τήν τελετή χοροστάτησε κατόπιν άδείας και προτροπής του Πατριάρχου στόν έσπερινό.

Πατριαρχική χοροστασία στόν Μ. Έσπερινό τής έορτής τής Ίνδίκτου στο Φανάρι

Τό άπόγευμα τής Κυριακής, 31 Αυγούστου 2025, ό Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος χοροστάτησε στόν Μ. Έσπερινό για τήν έορτή τής Ίνδίκτου, στόν Πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό στο Φανάρι.

Παρέστησαν συμπροσευχόμενοι Ίεράρχες του Θρόνου, κληρικοί, Άρχοντες Όφφικιάλιοι τής Μ.τ.Χ.Ε., και πιστοί άπό τήν Πόλη και τό έξωτερικό.

Μετά τήν Απόλυση, ό Οικουμενικός Πατριάρχης χειροθέτησε σέ Άρχοντα Καστρίνσιον τόν Έντιμολ. κ. Παναγιώτη Ξενοκώστα, δυναμικό έπιχειρηματία του ναυπηγικού κλάδου.

Άπευθυνόμενος πρός τόν νέο Άρχοντα, ό Παναγιώτατος, έπeseήμανε, μεταξύ άλλων:

«Χαιρόμεθα, διότι ό κύκλος των Όφφικιαλίων του Θρόνου έμπλουτίζεται δι' ενός δυναμικού και δημιουργικού στελέχους τής οικονομικής ζωής, με μίαν έντυπωσιακήν πορεία άπό τήν Πολεμικήν Αεροπορίαν εις τόν χώρον του έπιχειρείν, λίαν έπιτυχώς εις τήν Έλλάδα και εις τās Ήνωμένες Πολιτείας Αμερικής. Αποκορύφωμα τών έπιχειρηματικών δραστηριοτήτων σās έν Έλλάδι είναι ή έπαναλειτουργία και ανάπτυξις του Νεωρίου εις τήν Σύρον και τών Ναυπηγείων Έλευσίνος. Έχετε σημαντικήν συμβολήν εις τήν άνασυγκρότησιν του έλληνικού ναυπηγικού κλάδου και εις τήν προβολήν τής σημασίας και τής συμβολής εις τήν ευρύτεραν κοινωνικήν και οικονομικήν ανάπτυξιν. Αξιομνημόνευτον θεωρούμεν τήν πρωτοβουλίαν σας, έν συνεργασία με τό Υπουργείο Παιδείας, διά παροχήν εις τήν νέαν γενεάν δυνατοτήτων νά γνωρίση εκ του σύνεγγυς τόν χώρον τών ναυπηγείων και τήν λειτουργίαν των.

Είναι βέβαιον ότι ό τρόπος όργανώσεως τής οικονομικής ζωής επηρεάζει εις βάθος σύνολον τήν πορεία τών ανθρώπινων πραγμάτων. Η βιώσιμος οικονομική ανάπτυξις έχει άπαραβάτους όρους, οι όποιοι συνδέονται με τήν κοινωνικήν δικαιοσύνην και τόν σεβασμόν του φυσικού περιβάλλοντος. Τό μέλλον όχι μόνον δέν

ἀνήκει εἰς τὸν λεγόμενον «φονταμενταλισμὸν τῆς ἀγορᾶς», ἀλλὰ εἶναι βέβαιον ὅτι αὐτὸς ἀποτελεῖ τροχοπέδην διὰ τὴν πορείαν πρὸς ἐν εὐοίωνον μέλλον. Αἱ μεγάλαι προκλήσεις τῶν καιρῶν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιμετωπισθοῦν λυσιτελῶς ἐπὶ τῇ βάσει πραγματιστικῶν, τεχνοκρατικῶν καὶ οἰκονομοκεντρικῶν ἐπιλογῶν.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, πιστὸν εἰς τὴν ἱεράν ἀποστολήν του, πάντοτε μακρὰν ἀπὸ ἐφημέρους καὶ χρησιμοθηρικὰς θεωρήσεις, διακηρύσσει τὴν ἀνάγκην ἀναπροσανατολισμοῦ τῆς οἰκονομίας, μὲ διπλὴν ἀναφορὰν εἰς τὰς ἀρχάς του «ὕγιως ἐπιχειρεῖν» καὶ τὰς οἰκονομικὰς στρατηγικὰς ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ σεβασμοῦ βασικῶν ἀνθρωπιστικῶν καὶ πνευματικῶν ἀξιών, ὡς ἡ ἀλληλεγγύη καὶ ἡ δικαιοσύνη, ἀφ' ἑτέρου. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι μόνον homo oeconomicus καὶ καταναλωτικὴ μονάς, ἀλλὰ ἔχει πνευματικὴν φύσιν καὶ ὑψηλὸν προορισμόν. Εἶναι, ὅπως γράφει ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, «πλεκτὸς ἐξ ἀμφοτέρων, οὐρανίων χθονίων τε», εἶναι «ζῶον θεούμενον». Δὲν ὑπάρχει κοινωνικὴ καὶ οἰκολογικὴ ἀειφορία εἰς βάρος τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀξιών. Ἡ ἀθέτησις τῶν ἀρχῶν αὐτῶν ἔχει πάντοτε λίαν ἀρνητικὰς ἐπιπτώσεις εἰς ὅλας τὰς πτυχὰς καὶ διαστάσεις τῆς ζωῆς.»

Στὴ συνέχεια ὁ Παναγιώτατος τόνισε:

«Ὁ Ἱερώτατος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κύριος Ἐλπιδοφόρος ἐκτιμᾷ καὶ ἐκθειάζει τὴν εὐγένειαν, τὴν σεμνότητα καὶ τὸ φιλότιμόν σας, τὸν σεβασμόν σας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν μαρτυρίαν της, τὴν πιστότητα εἰς τὰς πατρῶας παραδόσεις, τὴν εὐφύιαν καὶ τὸ σύγχρονον πνεῦμα σας. Εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι τετιμημένος τώρα μὲ τὸ ἀρχοντίκιον τοῦ Καστρινσίου καὶ ὡς μέλος τῆς Ἀδελφότητος Ὁφφικιαλίων τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας «Παναγία ἡ Παμμακάριστος», θὰ διευρύνετε τὰς δημιουργικὰς δράσεις σας, θὰ συνεχίσετε «καλῶν ἔργων προϊστασθαι» καὶ θὰ ἀποδειχθῇτε ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Πατριάρχου σας.

Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, σᾶς συγχαίρομεν ἅπαξ ἔτι διὰ τὸ ὑψηλὸν Ὁφφίκιον καὶ καταστέφομεν τὴν συναγαλλομένην ἐκ τοῦ μακρόθεν ἐρίτιμον σύζυγόν σας, καὶ τὰ προσφιλῆ τέκνα σας, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς ἐκλεκτῆς συνοδείας σας διὰ τῆς Πατριαρχικῆς ἡμῶν εὐλογίας, ἐπικαλούμενοι ἐπὶ πάντας ὑμᾶς τοὺς παρόντας καὶ συνευχομένους, πρεσβείαις τῆς Παναγίας τῆς Παμμακαρίστου, τὴν ζωπάροχον χάριν καὶ τὸ ἀμέτρητον ἔλεος τοῦ Θεοῦ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀγάπης. Ἄξιος!

Αμέσως μετά, ο Παναγιώτατος, παρέστη και χαιρέτησε την επίσημη εκδήλωση για την έκθεση τέχνης που διοργάνωσαν από κοινού το οικολογικό ίδρυμα «Μηδενικά Απόβλητα» (Sifir Atik Vakfi), που τελεί υπό την αιγίδα της Πρώτης Κυρίας της Τουρκίας Έξοχ. κ. Emine Erdoğan, και του Συνδέσμου Υποστηρίξεως Ρωμαίων Κοινοτικών Ιδρυμάτων (ΣΥΡΚΙ), στην Πατριαρχική Μαράσλειο Αστική Σχολή.

Την εκδήλωση τίμησε με την παρουσία του και χαιρέτησε ο Έξοχ. Νομάρχης της Πόλεως κ. Davut Gül, ενώ για την έκθεση και τις δράσεις του οικολογικού φορέα, οι όποιες επικεντρώνονται στην οικοφίλικη διαχείριση των αποβλήτων, μίλησε ο Έντιμ. κ. Samed Ağırbaş, Πρόεδρος του «Sifir Atik Vakfi».

Παρέστησαν Ιεράρχες του Θρόνου, εκπρόσωποι των άλλων χριστιανικών δογμάτων και της Αρχιεπισκοπικής, πολιτικοί και στελέχη της Αυτοδιοικήσεως, εκπρόσωποι των τεχνών και των γραμμάτων και όμογενειακοί παράγοντες.

Το πρωί της ίδιας ημέρας, ο Παναγιώτατος συμπροσευχήθηκε στη Θεία Λειτουργία, στον Πατριαρχικό Ναό, που τελέστηκε χοροστατούντος του Σεβ. Μητροπολίτου Τρίκκης, Γαρδικίου και Πύλης κ. Χρυσοστόμου.

Ἡ ἐορτὴ τῆς Ἰνδίκτου στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο

Με ιδιαίτερη λαμπρότητα, σύμφωνα με την μακραίωνη εκκλησιαστική τάξη και παράδοση, εορτάστηκε την Δευτέρα, 1 Σεπτεμβρίου 2025, στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ἡ ἀρχὴ τῆς Ἰνδίκτου – ἡ ἐκκλησιαστικὴ πρωτοχρονιά – καὶ ἡ Σύναξη τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Παμμακαρίστου, τῆς ὁποίας ἡ πανίερη εἰκόνα φυλάσσεται στὸν Πατριαρχικὸ Ναό. Ἡ Μητέρα Ἐκκλησία ἔχει ἀφιερώσει τὴν ἡμέρα αὐτή, ἀπὸ τὸ 1989, καὶ στὴν προσευχὴ ὑπὲρ τῆς προστασίας τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

Ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος χοροστάτησε στὴ Θεία Λειτουργία, συγχοροστατούντων τῶν Σεβ. Ἀρχιερέων Γέροντος Χαλκηδόνος κ. Ἐμμανουήλ, Γέροντος Δέρκων κ. Ἀποστόλου, Γέροντος, Πριγκηποννήσων κ. Δημητρίου, Βρουύλων κ. Παντελεήμονος, Δέρβης κ. Ἰεζεκιήλ, Φιλαδελφείας κ. Μελίτωνος, Σεβαστείας κ. Σεραφείμ, Μύρων κ. Χρυσοστόμου, Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρεταννίας κ. Νικήτα, Κολωνείας κ. Ἀθανασίου, Λαοδικείας κ. Θεοδωρήτου, Ἰκονίου κ. Θεολήπτου, Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάνου κ. Ἀνδρέα, Βελγίου κ. Ἀθηναγόρα, Γουίννιπεγκ κ. Ἰλαρίωνος,

Λέρου, Καλύμνου και Αστυπалаίας κ. Παϊσίου, Καλλιουπόλεως και Μαδύτου κ. Στεφάνου, Αμερικής κ. Έλπιδοφόρου, Ατλάντας κ. Σεβαστιανού, Κυδωνιών κ. Αθηναγόρα, Σηλυβρίας κ. Μαξίμου. Νέας Ίερσής κ. Αποστόλου, Τρίκκης, Γαρδικίου και Πύλης κ. Χρυσοστόμου, Σμύρνης κ. Βαρθολομαίου, Ίμβρου και Τενέδου κ. Κυρίλλου, Νέας Ζηλανδίας κ. Μύρωνος, Έλβετίας κ. Μαξίμου, Ίρλανδίας κ. Ίακώβου, Σαράντα Έκκλησιών κ. Ανδρέα, Προύσης κ. Ίωακείμ, Σελευκείας κ. Θεοδώρου και Μεξικού κ. Ίακώβος

Στὸ Μήνυμά του ὁ Παναγιώτατος τονίζει ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ὄχι μόνον ἐπεσήμανε ἐγκαίρως τὴν σοβαρότητα τῶν περιβαλλοντικῶν προβλημάτων, ἀλλὰ ἔστρεψε τὴν προσοχή στίς αἰτίες καὶ τίς καταβολές τους, καὶ πρότεινε λύσεις ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Ὁρθοδόξου εὐχαριστιακοῦ καὶ ἀσκητικοῦ ἤθους.

«Ἡ Ὁρθοδοξία ὡς πίστις, θεία λατρεία καὶ ἐγκόσμιος μαρτυρία εἶναι ἡ οἰκοφιλικὴ μορφή τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ, ἡ ἀνακήρυξις τῆς ἐορτῆς τῆς Ἰνδίκτου εἰς Ἡμέραν προσευχῆς ὑπὲρ τῆς προστασίας τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος δὲν ὑπῆρξεν ἀπλῶς ἀντίδρασις εἰς τὴν σύγχρονον οἰκολογικὴν κρίσιν, ἀλλὰ συνέπεια καὶ προέκτασις τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας ὡς «ἐφηρμοσμένης οἰκολογίας». Ἐξ ἀρχῆς διεκηρύξαμεν καὶ τὸ ἀδιαίρετον τοῦ σεβασμοῦ τῆς δημιουργίας καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου καὶ ἀνεδείξαμεν τὴν κοινὴν ρίζαν καὶ τὴν ἀλληλουχίαν περιβαλλοντικῶν καὶ κοινωνικῶν προβλημάτων. Ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὸν Θεὸν γεννᾷ τὴν κτητικὴν καὶ ἐκμεταλλευτικὴν στάσιν καὶ συμπεριφορὰν ἔναντι τῆς κτίσεως καὶ τοῦ συνανθρώπου, ἐνῶ ἡ ἐν Χριστῷ καὶ κατὰ Χριστὸν ζωὴ εἶναι πηγὴ περιβαλλοντικῆς εὐαισθησίας καὶ φιλανθρώπου δράσεως.»

Σὲ ἄλλο σημεῖο τοῦ Μηνύματός του, ὁ Πατριάρχης ἐπισημαίνει:

«Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν εἰρήνην, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλληλεγγύην, θὰ συνεχίσῃ νὰ πρωτοστατῇ εἰς τὴν προστασίαν τῆς φύσεως, εἰς τὴν ἀνάδειξιν τῆς οἰκολογικῆς θεματικῆς εἰς κεντρικὸν ζήτημα τοῦ διαχριστιανικοῦ καὶ τοῦ διαθρησκευτικοῦ διαλόγου, εἰς τὴν προβολὴν τῆς σημασίας τῶν χριστιανικῶν οἰκοφιλικῶν ἀρχῶν καὶ παραδόσεων ἐν τῷ πλαισίῳ διεθνῶν θεσμῶν, οἰκολογικῶν ὁργανώσεων, ἐπιστημονικῶν ἰδρυμάτων καὶ τῆς κοινωνίας τῶν πολιτῶν. Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἡ σύμπραξις εἰς τὸν τομέα τῆς οἰκολογίας ἐνισχύει τὴν αἴσθησιν τῆς κοινῆς εὐθύνης διὰ τὴν πορείαν πρὸς τὸ μέλλον καὶ δημιουργεῖ νέας εὐνοϊκὰς προοπτικάς.

Ἐπανερχόμενοι εἰς ὅσα ἀνεφέρομεν εἰς παλαιότερον Μήνυμά μας, καλοῦμεν ἐκ νέου τὰς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην Ἐπαρχίας τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας, τὰς ἐνορίας καὶ τὰς ἱερᾶς Μονάς, νὰ ἀναπτύξουν συντονισμένας δράσεις καὶ συγκεκριμένας παρεμβάσεις διὰ τὴν κινητοποίησιν τῶν πιστῶν, μετ' ἐμφάσεως εἰς τὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς νέας γενεᾶς. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν οἰκολογικῶν συνεπειῶν τῆς πίστεώς μας ἐν τῇ πράξει ἀποτελεῖ καθοριστικὴν διάστασιν τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν ἰδιοπροσωπίας.»

Ἐκκλησιάστηκαν ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀνθηδώνος κ. Νεκτάριος, Ἐπίτροπος τοῦ Παναγίου Τάφου στὴν Πόλη, οἱ Θεοφίλ. Ἐπίσκοποι Ἀλικαρνασσοῦ κ. Ἀδριανός, Ἀραβισσοῦ κ. Κασσιανός, Τράλλεων κ. Βενιαμίν, Δαφνουσίας κ. Σμάραγδος καὶ Ξανθουπόλεως κ. Παῖσιος, κληρικοί, Ἀρχόντες Ὀφφικιάλιοι τῆς Μ.τ.Χ.Ε., ὁ Ἐξοχ. Ὑφυπουργὸς Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος κ. Ἰωάννης Λοβέρδος, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὁ Ἐξοχ. Πρέσβης κ. Κωνσταντῖνος Κούτρας, Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στὴν Πόλη, καὶ πιστοὶ ἀπὸ τὴν Πόλη, τὴν Ἑλλάδα καὶ ἄλλες χώρες.

Στὸ τέλος πραγματοποιήθηκε ἡ καθιερωμένη τελετὴ τῆς Ἰνδίκτου, κατὰ τὴν ὁποία ἀναγνώστηκε ἀπὸ τὸν Πατριάρχη, ἡ νενομισμένη εὐχὴ καὶ Πράξις τῆς νέας Ἰνδικτιῶνος. Στὴ συνέχεια ὁ Παναγιώτατος ὑπέγραψε τὸ σχετικὸ κείμενο στὸν Κώδικα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἀκολούθως ὑπέγραψαν κατὰ σειρὰ ὅλοι οἱ παριστάμενοι Μητροπολίτες καὶ Ἀρχιεπίσκοποι.

Ὁ Πατριάρχης στὴν Ἱ. Μητρόπολη Πισιδίας

Κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πισιδίας κ. Ἰωβ, ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, τὴν Τρίτη, 2 Σεπτεμβρίου 2025, μετέβη ἀεροπορικῶς στὴν Antalya, στὴν νότιο Τουρκία, γιὰ νὰ προστεῖ στὶς ἐκδηλώσεις τῆς ἐκεῖ Ὁρθοδόξου Κοινότητος, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἑορτῆς τῆς Παναγίας Πισιδιώτισσας, τὴν ὁποία εἶχε καθιερώσει ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Πισιδίας κυρὸς Σωτήριος.

Τὸν Πατριάρχη ὑποδέχθηκε στὸ ἀεροδρόμιο Gazipaşa ὁ οἰκεῖος Ποιμενάρχης, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Βοηθὸ τοῦ Ἐπίσκοπο Θεοφίλ. Εὐδοκιάδος κ. Ἀμβρόσιο καὶ κληρικοὺς τῆς Ἐπαρχίας του μὲ μέλη τῶν οἰκογενειῶν τους.

Στὴ συνέχεια, ὁ Πατριάρχης πραγματοποίησε ἐθιμοτυπικὲς ἐπισκέψεις πρὸς τὸν Ἐντιμ. Ἐπαρχο (Kaymakam) κ. Şakir Öner Öztürk

καὶ τὸν Ἐντιμ. Δήμαρχο τῆς Alanya κ. Osman Tarık Özcelik, οἱ ὅποιοι ὑποδέχθηκαν τὴν Α. Θ. Παναγιώτητα μετ' ἐγκαρδιότητος καὶ τιμῆς, καὶ ἀντάλλαξαν δῶρα.

Ἀκολούθως, ὁ Παναγιώτατος μετέβη στὸν πανηγυρίζοντα Ναὸ τῆς Παναγίας καὶ χοροστάτησε στὸν Ἑσπερινό, στὸ τέλος τοῦ ὁποίου μίλησε στὴν ἑλληνικὴ καὶ τουρκικὴ γλῶσσα πρὸς τὸ πολυεθνικὸ ἐκκλησίασμα. Τὴν ὁμιλία τοῦ Παναγιωτάτου μετέφρασε στὰ ρωσσικὰ ὁ Ἱερολ. Διάκονος τῆς Σειρᾶς κ. Ἐπιφάνιος.

Ἀμέσως μετὰ, ὁ Ποιμενάρχης Σεβ. Μητροπολίτης Πισιδίας παρέθεσε ἐπίσημο δεῖπνο, στὸ ὁποῖο παρεκάθησαν ὁ Ἐπαρχος καὶ ὁ Δήμαρχος, κληρικοὶ τῆς Μητροπόλεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, μέλη τῆς Κοινότητος, καθὼς καὶ ὄμιλος φοιτητῶν τῆς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Δράσεως τῆς Ὁργανώσεως «Ὁ Σωτὴρ», ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη, οἱ ὅποιοι καὶ ἔψαλαν ἑμμελῶς στὸν Ἑσπερινό καὶ τὴ Θ. Λειτουργία τῆς ἐπομένης. Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ δείπνου ὁ Μητροπολίτης Πισιδίας καὶ ὁ Πατριάρχης ἔκαναν προπόσεις.

Τὴν Τετάρτη, ἡ Α. Θ. Παναγιώτητα χοροστάτησε κατὰ τὴ Θ. Λειτουργία, στὸ τέλος τῆς ὁποίας τέλεσε τρισάγιο γιὰ τὴν ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς τοῦ κτίτορος τοῦ Ναοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Πισιδίας κυροῦ Σωτηρίου. Στὴ συνέχεια, ἀπάντησε στὸ ἐγκάρδιο καλωσόρισμα τοῦ οἰκείου Ποιμεναρχοῦ Σεβ. κ. Ἰωβ καὶ ἀπευθύνθηκε πρὸς τὸ πυκνὸ ἐκκλησίασμα.

Τὸ μεσημέρι ὁ Ποιμενάρχης παρέθεσε ἀποχαιρετιστήριο γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ Παναγιωτάτου, ὁ ὁποῖος τὸ ἀπόγευμα ἐπέστρεψε στὴν Πόλη.

Τὴν Πατριαρχικὴ συνοδεία ἀποτελέσαν οἱ Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἰάκωβος, Τριτεύων κ. Βαρνάβας καὶ ὁ Ἱερολ. Διάκονος τῆς Σειρᾶς κ. Ἐπιφάνιος.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας τοῦ Μαυροβουνίου στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο

Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἐπισκέφθηκε τὴν Πέμπτη, 11 Σεπτεμβρίου 2025, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας τοῦ Μαυροβουνίου, Ἑξοχ. κ. Jakov Milatovic, ὁ ὁποῖος ἔγινε δεκτὸς μετ' ἰδιαίτερη τιμῇ.

Στὰ προπύλαια τοῦ Πατριαρχείου, τὸν Ἑξοχ. κ. Πρόεδρο, ὁ ὁποῖος συνοδευόταν ἀπὸ συνεργάτες του, καλωσόρισαν ὁ Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Γρηγόριος, μαζί με κληρικοὺς τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς.

Στή συνέχεια ἔγιναν δεκτοὶ ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαῖο, ὁ ὁποῖος τοὺς καλωσόρισε μὲ ἐγκαρδιότητα, ἐκφράζοντας τὴ χαρὰ του γιὰ τὴν ἐπίσκεψή τοῦ κ. Προέδρου στὴν Ἔδρα τῆς Πρωτοθρόνου Ἐκκλησίας τῆς Ὁρθοδοξίας. Ὁ Παναγιώτατος ζήτησε ἀπὸ τὸν κ. Milatovic νὰ μεταφέρει στὸν προσφιλῆ καὶ εὐσεβῆ λαό του Μαυροβούνιου τὶς Πατριαρχικὲς εὐχὲς καὶ εὐλογίες του.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐγκάρδιας συναντήσεώς τους, στὴν ὁποία παρέστησαν οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Γέρων Χαλκηδόνος κ. Ἐμμανουήλ καὶ Σηλυβρίας κ. Μάξιμος, καὶ ὁ Πανοσιολ. Μ. Ἐκκλησιάρχης κ. Αἰτίος, Διευθυντῆς τοῦ Ἰδιαίτερου Πατριαρχικοῦ Γραφείου, καθὼς καὶ τὰ μέλη τῆς Συνοδείας τοῦ Ἐξοχ. κ. Προέδρου, συζητήθηκαν θέματα ἀμοιβαίου ἐνδιαφέροντος.

Ἀκολούθως, ὁ Πρόεδρος τοῦ Μαυροβούνιου προσκύνησε στὸν Πάνσεπτο Πατριαρχικὸ Ναό, ὅπου τὸν ξενάγησε ὁ Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἰάκωβος.

Τὴν προηγούμενη, Τετάρτη, τὸ ἀπόγευμα, ὁ Πατριάρχης παρέστη στὴν δεξίωση πρὸς τιμὴν τοῦ Προέδρου, ὅπου ἐορτάστηκε μὲ ἓνα πλούσιο πρόγραμμα ἡ ἐθνικὴ ἐορτὴ του Μαυροβουνίου. Μεταξὺ τῶν προσωπικοτήτων ποὺ παρέστησαν ἦταν καὶ ὁ Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας Ἐξοχ. κ. Hakan Fidan.

Ἀναχώρηση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου γιὰ τὴν Λετονία

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ἀναχώρησε τὴν Πέμπτη, 11 Σεπτεμβρίου 2025, ἀπὸ τὴν ἔδρα του, γιὰ τὴν Ρίγα τῆς Λετονίας, ἀνταποκρινόμενος σὲ ἐπίσημη πρόσκληση τοῦ Προέδρου τῆς χώρας.

Κατὰ τὴν παραμονή του ὁ Παναγιώτατος εἶχε κατ' ἴδιαν συνάντηση μὲ τὸν Ἐξοχ. Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τῆς Λετονίας κ. Edgars Rinkēvičs, ὁ ὁποῖος παρέθεσε καὶ ἐπίσημο γεῦμα πρὸς τιμὴν του. Ἐπίσης, εἶχε συναντήσεις μὲ τὴν Ἐξοχ. Πρωθυπουργὸ κυρία Evika Siliņa, τὴν Ἐξοχ. Πρόεδρο τῆς Βουλῆς κυρία Daiga Mierīņa, τὴν Ἐξοχ. Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν τῆς χώρας κυρία Baiba Braže, ἐνῶ, μεταξὺ ἄλλων, ἐκφώνησε καὶ ὁμιλία στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Λετονίας.

Τὴν Πατριαρχικὴ Συνοδεία ἀποτελοῦσαν οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Γέρων Χαλκηδόνος κ. Ἐμμανουήλ καὶ Ἰσπανίας καὶ Πορτογαλίας κ. Βησσαρίων, οἱ Πανοσιολ. Μ. Ἐκκλησιάρχης κ. Αἰτίος, Διευθυντῆς

του Ἰδιαίτερου Πατριαρχικοῦ Γραφείου, Διάκονος κ. Οἰκουμένιος, Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, καὶ Μ. Σύγκελλος κ. Ἱερώνυμος, καὶ ὁ Ἐντιμ. κ. Harry Jacobsen, ἐκ τῶν Γραμματέων τοῦ Πατριαρχείου.

Ἐπίτροπος τοῦ Πατριάρχου ὁρίσθηκε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σηλυβρίας κ. Μάξιμος.

Ἀφιξη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου στὶς ΗΠΑ

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ἀφίχθη τὸ βράδυ τῆς Κυριακῆς, στίς 10 π.ῶ., στὸ ἀεροδρόμιο Dulles τῆς Οὐάσιγκτον, ὅπου τὸν ὑποδέχθηκαν ἐκπρόσωπος τοῦ Πρωτοκόλλου τῶν ΗΠΑ, ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Ἐλπιδοφόρος, ὁ Ἐξοχ. Ὑφυπουργὸς Ἐξωτερικῶν Μιχαὴλ Τζ. Ρήγας, κρατικοὶ Ἀξιωματοῦχοι, ἡ Ἐξοχ. Πρόεδρος τῆς Ἑλλάδος, ὁ Σύμβουλος τῆς Πρεσβείας τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας καὶ ἄλλα ἐπίσημα πρόσωπα.

Ἀργότερα, κατὰ τὴν εἴσοδό του στὸ ξενοδοχεῖο ὅπου κατέλυσε τὸν ἀνέμεναν Ἱεράρχες καὶ στελέχη τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς, ὁ ἐθνικὸς Διοικητὴς τοῦ Τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα, τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἀρχόντων Ὁφφικιαλίων, Ἐντιμολ. Ἀρχων Μ. Ἀκτουάριος κ. Ἀντώνιος Λυμπεράκης, πλαισιούμενος ἀπὸ Ὁφφικιαλίους τοῦ Θρόνου, καὶ ὁμογενειακοὶ παράγοντες.

Συνάντηση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου μὲ τὸν Πρόεδρο τῶν ΗΠΑ Donald J. Trump

Τὴ Δευτέρα, 15 Σεπτεμβρίου 2025, ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος συναντήθηκε στὸν Λευκὸ Οἶκο μὲ τὸν Ἐξοχ. κ. Donald J. Trump, Πρόεδρο τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ ἔκτος Πρόεδρος ποὺ ἐπισκέπτεται.

Ἡ συνάντηση στὸ Ὁβάλ Γραφεῖο, ἡ ὁποία διήρκεσε περισσότερον ἀπὸ μισὴ ὥρα, διεξήχθη σὲ πολὺ ἐγκάρδια ἀτμόσφαιρα, μὲ τὸν Ἐξοχ. κ. Πρόεδρο νὰ ἐκδηλώνει μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὶς ποικίλες πρωτοβουλίες καὶ τὴ διακονία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ γιὰ τὴν ζωὴ τῶν Χριστιανῶν στὴν Τουρκία.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς συζητήσεως, ὁ Παναγιώτατος συνεχάρη τὸν Ἐξοχ. κ. Πρόεδρο γιὰ τὶς πρωτοβουλίες καὶ τὴ συνολικὴ προσπάθειά του γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς εἰρήνης στὸν κόσμον καὶ ἰδιαίτερος στὴν

Ουκρανία. Συζήτησαν, επίσης, για την κατάσταση τῶν Χριστιανῶν στὴν Μέση Ἀνατολή.

Ἐπίσης, ἔγινε ἀναφορὰ καὶ στὴν ἐπικείμενη ἐπίσκεψη τῆς Α. Ἀγιότητος τοῦ Πάπα Ῥώμης Λέοντος ΙΔ' στὴν Τουρκία, προκειμένου νὰ τιμήσουν ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸν Παναγιώτατο τὴν ἐφετεινὴ 1700ῃ ἐπέτειο τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Νικαίας. Γιὰ τὴν συνάντηση ἔδειξε μεγάλο ἐνδιαφέρον ὁ Ἀντιπρόεδρος Ἑξοχ. κ. JD Vance, ὁ ὁποῖος εἶναι Χριστιανὸς Ρωμαιοκαθολικὸς στὸ θρήσκευμα.

Ὁ Πατριάρχης συλλυπήθηκε τὸν Πρόεδρο τῶν ΗΠΑ γιὰ τὴ δολοφονία τοῦ φίλου καὶ συνεργάτη τοῦ Charlie Kirk καὶ τὸν εὐχαρίστησε γιὰ τὴν θερμὴ ὑποδοχὴ καὶ γιὰ τὸ ὡραῖο δῶρο του.

Στὴν συνάντηση στὸ Ὑβάλ Γραφεῖο τὸν Παναγιώτατο συνόδευαν οἱ Σεβ. Ἀρχιερεῖς Ἀμερικῆς κ. Ἐλπιδοφόρος, Λαοδικείας κ. Θεοδώρητος καὶ Σηλυβρίας κ. Μάξιμος, ὁ Πανοσιολ. Μ. Ἐκκλησιάρχης κ. Ἀέτιος, Διευθυντὴς τοῦ Ἰδιαίτερου Πατριαρχικοῦ Γραφείου, καὶ ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου κ. Ἀλέξανδρος Καρλοῦτσος.

Τὸν Ἑξοχ. Πρόεδρο πλαισίωναν ὁ Ἀντιπρόεδρος, καθὼς καὶ οἱ Ἐντιμ. κύριοι Reince Priebus, μέλος τῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Προέδρου γιὰ τὶς Ὑπηρεσίες Πληροφοριῶν, καὶ Michael Kratsios, Ἐπιστημονικὸς Σύμβουλος τοῦ Προέδρου.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὸ State Department καὶ στὸ ἐθνικὸ Κοιμητήριο τοῦ Arlington

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τὸ πρωὶ τῆς Τρίτης, 16 Σεπτεμβρίου 2025, ἐπισκέφθηκε τὸν Πρόσβυ τῆς Τουρκίας στὶς ΗΠΑ Ἑξοχ. κ. Sedat Önal, ὁ ὁποῖος παρέθεσε πρὸς τιμὴν του πρόγευμα μὲ τὴν συμμετοχὴ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κ. Ἐλπιδοφόρου, τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Πατριαρχικῆς συνοδείας, τῆς Ἑξοχ. Πρέσβευς τῆς Ἑλλάδος καὶ στελεχῶν τῆς τουρκικῆς διπλωματικῆς ἀντιπροσωπείας.

Ἀμέσως μετὰ, ὁ Πατριάρχης κατέθεσε στεφάνι στὸ Μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου, στὸ Ἐθνικὸ Κοιμητήριο Arlington, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν ἑλληνικῆς καταγωγῆς Διοικητὴ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τῶν ΗΠΑ Στρατηγὸ Ἀνδρέα Poppas. Ἀκολουθῶς, ὁ Παναγιώτατος ἐνημερώθηκε γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ Μνημείου καὶ τοῦ

Ἐθνικοῦ Κοιμητηρίου ἀπὸ τοὺς ὑπηρετοῦντες σὲ αὐτό.

Τὸ μεσημέρι, ὁ Παναγιώτατος παρεκάθησε σὲ ἐπίσημο γεῦμα ποὺ παρέθεσε πρὸς τιμὴν τοῦ ἡ Προέσβυς τῆς Ἑλλάδος στὶς ΗΠΑ Ἐξοχ. κ. Αἰκατερίνη Νασίκα, στοὺς κήπους τοῦ ἱστορικοῦ Ἑρευνητικοῦ Κέντρου Dumbarton Oaks, μὲ προσκεκλημένους Ἀρχιερεῖς, Πρόσβεις, διπλωμάτες καὶ μέλη τῆς ἑλληνοαμερικανικῆς κοινότητος.

Ἡ κ. Πρόσβυς μίλησε μὲ θερμοὺς λόγους γιὰ τὸν Παναγιώτατο, ὁ ὁποῖος, στὴν ἀντιφώνησή του, ἐπισήμανε, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο «ἀγωνίζεται ἀδιαλείπτως διὰ τὴν προάσπισιν τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας, διὰ τὴν παγκόσμιον εἰρήνην καὶ τὴν ἀλληλεγγύην, διὰ τὴν προαγωγὴν τοῦ διαχριστιανικοῦ, διαθρησκευτικοῦ καὶ διαπολιτισμικοῦ διαλόγου καὶ διὰ τὴν προστασίαν τῆς ἀκεραιότητος τῆς δημιουργίας.»

Στὴ συνέχεια, ὁ Παναγιώτατος ἐπισκέφθηκε τοὺς ἱστορικοὺς κήπους τοῦ Κέντρου καὶ τὸ Μουσεῖο, ὅπου ἐνημερώθηκε ἀπὸ τοὺς ὑπευθύνους αὐτοῦ γιὰ τὴ βυζαντινὴ συλλογὴ του, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ νομίσματα, εἰκόνες, ἱερὰ σκεύη καὶ ἄλλα πολύτιμα ἀντικείμενα.

Τὸ ἀπόγευμα, τῆς ἰδίας ἡμέρας, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης εἶχε συνάντησιν μὲ τὸν ὁμογενῆ Ὑφυπουργὸ Ἐξωτερικῶν τῶν ΗΠΑ Ἐξοχ. κ. Μιχαὴλ Τζ. Ρήγα, στὴν ἔδρα τοῦ State Department.

Ὁ Ὑφυπουργὸς Ἐξωτερικῶν παρέθεσε ἐπίσημο δεῖπνο πρὸς τιμὴν τοῦ Παναγιωτάτου, στὸ ὁποῖο παρεκάθησαν Ἱεράρχες, Πρόσβεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ ἐπόμενη Πρόσβυς τῶν ΗΠΑ στὴν Ἑλλάδα Ἐξοχ. κ. Kimberly Ann Guilfoyle, καὶ πλῆθος διακεκριμένων προσωπικοτήτων.

Ἀπαντῶντας στὴ θερμὴ προσφώνηση τοῦ Ἐξοχ. κ. Μιχαὴλ Ρήγα, ὁ Πατριάρχης εὐχαρίστησε γιὰ τὴν φιλοξενία καὶ ἀναφέρθηκε στὴ διακονία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Συνάντησις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου μὲ τὸν Πρόεδρο τῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, συνεχίζοντας τὶς ἐπαφές του στὴν Οὐάσιγκτον, ἐπισκέφθηκε τὴν Τετάρτη, 17 Σεπτεμβρίου 2025, τὸ πρωί, τὸ Καπιτώλιο ὅπου τὸν ὑποδέχθηκε μὲ ἐγκαρδιότητα ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων Ἐξοχ. κ. Mike Johnson.

Στὴν συνάντησή τους πὺν ἀκολούθησε, καὶ στὴν ὁποία παρέστησαν οἱ Σεβ. Ἀρχιερεῖς Ἀμερικῆς κ. Ἐλπιδοφόρος καὶ Λαοδικείας κ. Θεοδώρητος, ὁ Πανοσιολ. Μ. Ἐκκλησιάρχης κ. Ἀέτιος, Διευθυντὴς τοῦ Ἰδιαίτερου Πατριαρχικοῦ Γραφείου, καὶ συνεργάτες τοῦ κ. Προέδρου, τέθηκαν ζητήματα ἀμοιβαίου ἐνδιαφέροντος.

Ἀμέσως μετὰ, ὁ κ. Πρόεδρος παρέθεσε γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ Παναγιωτάτου στὸ ὁποῖο παρεκάθησαν Ἱεράρχες, μέλη του Κογκρέσου ἀμφοτέρων τῶν κομμάτων, καὶ ἄλλοι προσκεκλημένοι.

Τὸν Παναγιώτατο προσεφώνησε μὲ ἐγκαρδιότητα ὁ κ. Johnson, ἐνῶ ὁ Παναγιώτατος, στὴν ὁμιλία του, ἀναφέρθηκε μετὰξὺ ἄλλων στὴ σημασία τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν καὶ στὴν ἐνάρετη ἀσκηση τῆς ἐξουσίας, δίνοντας ἔμφαση στὴν ἀνάγκη προστασίας τῆς κτίσης, πὺν ἔχει ἐμπιστευτεῖ στὴν ἀνθρωπότητα ὁ Δημιουργός της.

«Ἐδῶ στὸ Καπιτώλιο—το «Σπίτι τοῦ Λαοῦ»—βλέπουμε πῶς ἓνα νεαρὸ ἔθνος ἐξελίχθηκε σὲ ἓνα ἰσχυρὸ σύμβολο ἐνότητας μέσα ἀπὸ τὴν ποικιλομορφία», εἶπε ὁ Πατριάρχης καὶ σημείωσε ὅτι οἱ πνευματικὲς ἀξίες, ὅπως ἡ ἰσότητα τῶν προσώπων, κάνουν αὐτὴ τὴν χώρα τόσο ἀνθεκτικὴ καὶ τόσο ρωμαλέα.

«Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο», εἶπε σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ὁμιλίας του, «κατανοεῖ πῶς εἶναι δυνατὸ τόσο διαφορετικοὶ λαοὶ νὰ ἐνωθοῦν καὶ νὰ εἶναι «E Pluribus Unum», γιατί τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ μας Πίστη, ἡ ὁποία δέχεται ὅλα τὰ ἄτομα πὺν προσέρχονται σ' αὐτὴν μὲ εἰλικρίνεια καρδιάς».

Ὁ Πατριάρχης στὴν Κοινότητα Ἀγίας Αἰκατερίνης στὴν πόλη Falls Church, τῆς Βιρτζίνια

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος τὴν Τετάρτη, 17 Σεπτεμβρίου 2025, τὸ ἀπόγευμα, ἐπισκέφθηκε τὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίας Αἰκατερίνης στὴν πόλη Falls Church, τῆς Βιρτζίνια.

Τὸν Παναγιώτατο καὶ τὴν τιμία συνοδεία του ὑποδέχθηκε στὴν εἴσοδο τοῦ Ναοῦ ὁ Ποιμενάρχης Σεβ. Μητροπολίτης Νέας Ἱερσέης κ. Ἀπόστολος, περιστοιχούμενος ἀπὸ τοὺς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς Κοινότητος καὶ τῆς Φιλοπτώχου, καθὼς καὶ μικρὰ παιδιὰ, νέες καὶ νέους.

Στὴ συνέχεια τελέστηκε Δοξολογία, χοροστατοῦντος τοῦ Πατριάρχου, στὸ τέλος τῆς ὁποίας διαδοχικὰ ὁ Μητροπολίτης

κ. Απόστολος και ό Αρχιεπίσκοπος Αμερικής κ. Έλπιδοφόρος ύποδέχθηκαν τόν Παναγιώτατο μέ έγκαρδιότητα και λόγους σεβασμού και αγάπης πρός τή Μητέρα Έκκλησία.

Στήν όμιλία του, ό Παναγιώτατος, εξέφρασε τή χαρά και τή συγκίνησή του από τήν επίσκεψή του στόν καλλιμάρμαρο αυτό Ναό, ένω μέ άφορμή τό γεγονός ότι είναι άφιερωμένος στήν Αγία Αϊκατερίνη αναφέρθηκε στή φερώνυμη Ίερά Μονή του Όρους Σινά και τήν πρόσφατη δοκιμασία της. Όπως είπε ό Πατριάρχης, ό νέος ήγούμενος τής Μονής θα έπισκεφθει στό άμέσως προσεχές διάστημα τό Φανάρι, και ύπενθύμισε ότι τό Οικουμενικό Πατριαρχείο συμπαραστάθηκε από τήν πρώτη στιγμή στή δοκιμασία τής Μονής. Σέ άλλο σημείο τής όμιλίας του, έκανε αναφορά στήν έορτή τής ήμέρας αυτής, κατά τήν όποία τιμώνται ή Αγία Σοφία και οι θυγατέρες αυτής Πίστη, Έλπίδα και Αγάπη, και τόνισε ιδιαίτερας τή σημασία τής αγάπης πρός τόν συνάνθρωπό μας.

Αργότερα, τήν ίδια ήμέρα, μέ πρωτοβουλία και φροντίδα του Έντιμολ. Αρχοντος τής Μ.τ.Χ.Ε. κ. Ιωάννη Κουδούνη και τής συζύγου του Ιωάννας, πραγματοποιήθηκε ιδιωτική ξενάγηση του Πατριάρχου και τής συνοδείας του στή νέα έκθεση πού φιλοξενείται στό Milken Center, μέ τίτλο «American Dream Experience», και στή συνέχεια ό Παναγιώτατος παρέστη στή δεξίωση πού έδωσε πρός τιμήν του τό Ίδρυμα «Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαϊός».

Στήν δεξίωση μίλησαν μέ τιμητικούς λόγους για τόν Παναγιώτατο ό Πρόεδρος τής Βουλής των Αντιπροσώπων Έξοχ. κ. Mike Johnson, ό Έντιμ. κ. Γκάς (Κωνσταντίνος) Μπιλιράκης, μέλος τής Βουλής των Αντιπροσώπων, και ό Έντιμολ. Αρχων κ. Κουδούνης.

Στήν αντίφώνησή του, ό Πατριάρχης αναφέρθηκε, μεταξύ άλλων, στή σημαντική προσφορά τής έλληνορθόδοξης κοινότητας στις ΗΠΑ. «Μέ πατρική ύπερηφάνεια και μεγάλη ίκανοποίηση, χαιρετίζουμε τά έπιτεύγματα του Όρθόδοξου Χριστιανικού Λαού τής Αμερικής. Ως Οικουμενικός Πατριάρχης, διακηρύττουμε ότι είστε Άξιοι και Αξιότατοι, όχι μόνο για τά έπιτεύγματά σας στόν κόσμο, αλλά και για τά έπιτεύγματά σας για τόν κόσμο», είπε ό Παναγιώτατος.

Παρέστησαν ό Έξοχ. Υπουργός Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής τής Ελλάδος κ. Βασίλειος Κικίλιας, ή Υφυπουργός Έξωτερικών τής Ελλάδος κ. Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου, διακεκριμένοι όμογενειακοί παράγοντες και πλήθος άλλων προσωπικοτήτων.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὴ Νέα Ὑόρκη

Ἡ Α.Θ. Παναγιώτης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τὴν Πέμπτη, 18 Σεπτεμβρίου 2025, μετέβη ἀεροπορικῶς στὴ Νέα Ὑόρκη, δεῦτερο σταθμὸ τῆς ἐπισκέψεώς του στὶς ΗΠΑ.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀφίξή του ἐπισκέφθηκε τὸ Ἐθνικὸ Προσκύνημα τοῦ Ἁγίου Νικολάου, δίπλα ἀπὸ τὸ «Σημεῖο Μηδέν», ὅπου τὸν ὑποδέχθηκαν δεκάδες μικρὰ παιδιὰ κρατῶντας σημαϊάκια μὲ τὸ ἔμβλημα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ὁ Παναγιώτατος κατέθεσε στεφάνι στὴ μνήμη τῶν θυμάτων τῆς τρομοκρατικῆς ἐπιθέσεως τῆς 11ης Σεπτεμβρίου 2001, στὸ εἰδικὸ μνημεῖο ποὺ δημιουργήθηκε δίπλα ἀπὸ τὴν κεντρικὴ θύρα τοῦ καλλιμάρμαρου Ναοῦ. Κατὰ τὴν εἴσοδο τοῦ σὲ αὐτὸν τὸν ἀνέμενε καὶ τὸν χαιρέτησε μὲ ἐγκαρδιότητα ὁ πρῶν Ἀντιπρόεδρος τῶν ΗΠΑ Ἐξοχ. κ. Mike Pence. Ἀκολουθῶς, ὁ Πατριάρχης χοροστάτησε τῆς δοξολογίας, παρουσία Ἱεραρχῶν, κληρικῶν, καὶ πλήθους πιστῶν.

Στὴ συνέχεια, ὁ Ἱερατικῶς Προϊστάμενος π. Ἀνδρέας Βυθούλκας καὶ ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς καλωσόρισαν μὲ λόγους εὐλάβειας τὸν Παναγιώτατο στὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Νκολάου.

Ὁ Πατριάρχης ἀπάντησε καταλλήλως, μιλῶντας στὰ ἑλληνικὰ καὶ στὰ ἀγγλικά, καὶ προσέφερε ἀναμνηστικὰ δῶρα στὸ Ναὸ καὶ στὸν Ἱερατικῶς Προϊστάμενο π. Ἀνδρέα Βυθούλκα.

Συνάντηση μὲ τὸν Γενικὸ Γραμματέα τοῦ ΟΗΕ

Στὴ συνέχεια, ὁ Πατριάρχης ἀνεχώρησε γιὰ τὸ Μέγαρο τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, ὅπου εἶχε συνάντηση μὲ τὸν Γενικὸ Γραμματέα τοῦ Ὄργανισμοῦ Ἐξοχ. κ. António Guterres, μὲ τὸν ὁποῖο εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ συζητήσουν γιὰ τὴ διακονία καὶ τὶς πρωτοβουλίες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὶς δραστηριότητες τοῦ Ὄργανισμοῦ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ κόσμου.

Στὴ συνάντηση τὸν Παναγιώτατο συνόδευαν οἱ Σεβ. Ἀρχιερεῖς Ἀμερικῆς κ. Ἐλπιδοφόρος, Λαοδικείας κ. Θεοδώρητος καὶ Σηλυβρίας κ. Μάξιμος, ὁ Πανοσιολ. Μ. Ἐκκλησιάρχης κ. Αἰτίος, Διευθυντὴς τοῦ Ἰδιαίτερου Πατριαρχικοῦ Γραφείου, καὶ ὁ Ἀιδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος π. Ἀλέξανδρος Καρλοῦτσος.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης τιμήθηκε μὲ τὸ μετάλλιο τοῦ Πανεπιστημίου Stony Brook στὸ Southampton τῆς Νέας Ὑόρκης γιὰ τὴν προσφορὰ του στὸν ἀγῶνα προστασίας τοῦ περιβάλλοντος

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος τὸ Σάββατο, 20 Σεπτεμβρίου 2025, μὲ ἀφορμὴ τὴν Παγκόσμια Ἡμέρα Καθαρισμοῦ τῶν Ἀκτῶν, ἐπισκέφθηκε τὸ Κέντρο Θαλασσίων Ἐπιστημῶν τοῦ Southampton, ποὺ δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο Stony Brook τῆς Νέας Ὑόρκης.

Τὸν Παναγιώτατο ὑποδέχθηκαν ἡ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Ἑλλογιμ. κ. Andrea Goldsmith, καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ Δ.Σ. αὐτοῦ Ἐντιμ. κ. Kevin Law, οἱ ὅποιοι μαζὶ μὲ ἐρευνητὲς τοῦ Κέντρου συνόδευσαν τὸν Παναγιώτατο σὲ μία μικρὴ βόλτα μὲ πλοιάριο στὸν κόλπο Shinnecock τοῦ Long Island, ὅπου τὸν ἐνημέρωσαν γιὰ τὶς ἐνέργειες ποὺ πραγματοποιοῦσαν τὰ προηγούμενα χρόνια καὶ εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα μία ἐπιβαρυνμένη ἀπὸ τὴ μόλυνση θαλάσσια περιοχὴ σήμερα νὰ εἶναι ἕνα καθαρὸ καὶ ἀναγεννημένο οἰκοσύστημα.

Ἀμέσως μετὰ, σὲ εἰδικὴ τελετὴ στὸ κεντρικὸ ἀμφιθέατρο, παρουσία Ἀρχιερέων, μελῶν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς κοινότητος, ὑποστηρικτῶν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τοπικῶν παραγόντων, ἀπενεμήθη στὸν Παναγιώτατο τὸ ἀνώτατο Μετάλλιο τοῦ Πανεπιστημίου γιὰ τὴν προσφορὰ του στὸν ἀγῶνα εὐαισθητοποίησης τῆς παγκόσμιας κοινότητος γιὰ τὴν ἀνάγκη προστασίας τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

Ὁ Παναγιώτατος στὴν ὁμιλία του ἀνέφερε ὅτι γιὰ περισσότερα ἀπὸ πενήντα χρόνια, πρὶν ἀκόμα ἐκλεγεῖ στὸν Πατριαρχικὸ Θρόνο, ἐργάζεται γιὰ τὴν εὐαισθητοποίησι κάθε ἀνθρώπου – ἀπὸ τοὺς Ἀρχηγοὺς Κρατῶν καὶ τοὺς πολιτικοὺς ἡγέτες, ἀπὸ τὴν Ἀκαδημαϊκὴ καὶ ἐπιστημονικὴ κοινότητα, ἀπὸ τὴν Χριστιανικὴ οἰκογένεια ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὶς ἄλλες θρησκείες – γιὰ τὴ σημασία προστασίας καὶ διαφύλαξης τῆς Δημιουργίας τοῦ Θεοῦ.

Ὅπως εἶπε, τὸ γεγονὸς ὅτι καὶ ὁ ἴδιος κατάγεται ἀπὸ ἕνα νησί, τὴν Ἴμβρο, τὸν κάνει νὰ κατανοεῖ ἀπολύτως τὴ σημασία προστασίας τῶν ἀκτογραμμῶν, ἐνῶ ἔχει ἐκφράσει ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια τὴν ἀγωνία του γιὰ τὴν προστασία τῶν ὑδάτινων πόρων καὶ οἰκοσυστημάτων. Ἀναφέρθηκε δὲ σὲ ὅλα τὰ ἐν πλῶ συμπόσια ποὺ διοργάνωσε τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο σὲ διάφορα ἀπειλούμενα ὑδάτινα οἰκοσυστήματα, ἀλλὰ καὶ στὰ συνέδρια καὶ σεμινάρια ποὺ διοργάνωσε στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης καὶ στὴν Πόλη.

Προηγούμενως τὸν Παναγιώτατο προσφώνησαν μὲ λόγους ἐκτίμησης καὶ σεβασμοῦ ἡ Πρύτανης καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Πανεπιστημίου, ἐνῶ θερμὸ χαιρετισμὸ ἀπηύθυνε καὶ ἡ ἐκπρόσωπος τῶν Ἰνδιάνων Shinnecock, στὴν προγονικὴ γῆ τῶν ὁποίων βρίσκονται οἱ ἐγκαταστάσεις τοῦ Πανεπιστημίου.

Ὁ Παναγιώτατος μὲ τοὺς ἐν Ἀμερικῇ Ἀρχιερεῖς τοῦ Θρόνου

Τὸ ἀπόγευμα ὁ Παναγιώτατος προήδρευσε τῆς συναντήσεως τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἱεραρχῶν τοῦ Θρόνου, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε στὸν Ἱερὸ Ναὸ Κοιμήσεως Θεοτόκου στὸ Southampton.

Στὴν ὁμιλία του, μεταξὺ ἄλλων, ὁ Παναγιώτατος ἐπεσήμανε τὰ ἑξῆς:

«Ἡ ἐποχὴ μας θέτει ὑψηλὰ ἀπαιτήσεις εἰς τοὺς διακονοῦντας τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Πρωτόγνωροι τάσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπειλοῦν τὴν ἱερότητα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου καὶ τὴν ἀκεραιότητα τῆς δημιουργίας γεμίζουν μὲ εἰδῶλα καὶ ψευδαισθήσεις τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ παρεμποδίζουν τὸ εὐάγγελον μῆνυμα τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας νὰ φθάσῃ εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν των. Ἐνώπιον ὅλων αὐτῶν, ἡ Ἐκκλησία καλεῖται νὰ ἀσκήσῃ χριστοπρεπῶς τὸ ἀγιαστικὸν καὶ διακονικὸν της ἔργον. Προφανῶς αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συμβῇ διὰ μέσου μιᾶς ἐσωστρεφοῦς στάσεως. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ποτὲ δὲν ὑπῆρξεν ἐκφραστὴς μιᾶς κλειστῆς Ὀρθοδοξίας. Οὐδέποτε εἰς τὴν ἱστορικὴν πορείαν τῆς Ἐκκλησίας ἡ ἐσωστρέφεια ἐξέφραζε τὴν αὐθεντικότητα τοῦ χριστιανικοῦ ἠθους, ποτὲ δὲν ὠφέλησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἀγίαν ἀποστολήν της.»

Σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ὁμιλίας του ἐπεσήμανε ὅτι ἡ μέριμνα γιὰ τὴ νέα γενιὰ θὰ πρέπει νὰ βρίσκεται στὸ ἐπίκεντρο τῆς ποιμαντικῆς διακονίας τῆς Ἐκκλησίας. «Πάντοτε ἡ νεότης καλεῖται νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ ζήσῃ ἐντὸς ἐνὸς πολιτισμικοῦ περιβάλλοντος, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει δημιουργήσῃ ἡ ἴδια. Ἡ ἀγωνία τῶν νέων εἶναι εἰς τὴν ἐποχὴν μας, εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ἐμφανέστατα, λόγῳ τῶν ραγδαίων πλανητικῶν κοινωνικῶν ἀνατροπῶν, τῆς κλιματικῆς ἀλλαγῆς καὶ τῆς ἐκπληκτικῆς προόδου τῆς τεχνολογίας», τόνισε ὁ Παναγιώτατος.

Τὸ βράδυ, ὁ Παναγιώτατος παρεκάθησε σὲ δεῖπνο ποὺ παρέθεσε πρὸς τιμὴν τοῦ ἡ Κοινότητά τοῦ Ἱ. Ναοῦ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Στὴν ὁμιλία του ὁ Παναγιώτατος συνεχάρη τὸν Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου κ. Ἀλέξανδρο Καρλοῦτσο, τὴ σύζυγό

του Εὐγεν. κ. Ξάνθη, καὶ τὴν οἰκογένειά τους, γιὰ τὸ ἔργο τους στὴν Ἑνορία, καθὼς καὶ ὅλα τὰ μέλη τῆς Κοινότητος γιὰ τὴν ἀφοσίωση καὶ τὴν προσφορά τους. Ἰδιαίτερη ἀναφορά ἔκανε, μεταξὺ ἄλλων, στὸν περικαλλὴ Ναὸ καὶ στὸ λαμπρὸ Κοινοτικὸ Πολιτιστικὸ Κέντρο, μὲ τὰ ἐξαιρετικὰ σύγχρονα ψηφιδωτὰ ποὺ κοσμοῦν ἀμφότερα, καὶ ἰδιαίτερώς στὴν ὀρθόδοξη μαρτυρία τῆς Ἑνορίας πρὸς τὴν Κοινότητα τοῦ Southampton.

Ὁ Παναγιώτατος στὸ Συμβούλιο Ἐξωτερικῶν Σχέσεων

Τὴν προηγούμενη ἡμέρα, Παρασκευή, 19 Σεπτεμβρίου, ὁ Παναγιώτατος ἀπηύθυνε ὁμιλία στὸ Συμβούλιο Ἐξωτερικῶν Σχέσεων (Council on Foreign Relations) στὴ Νέα Ὑόρκη.

Στὴν ὁμιλία του, μεταξὺ ἄλλων, ἀναφέρθηκε στὴν καταδίκη τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ ἀπὸ τὴ Σύνοδο ποὺ συγκάλεσε τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, τὸ 1872, ἐνῶ ἰδιαίτερη ἀναφορά ἔκανε στὸν πόλεμο Ρωσσίας-Οὐκρανίας καὶ στὴν στάση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ποὺ ὑποστηρίζει τὴν εἰσβολὴ στὴν Οὐκρανία. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀναφέρθηκε καὶ στὴν ἀπόφαση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου νὰ χορηγήσει, τὸ 2019, Αὐτοκεφαλία στὴν Ἐκκλησία τῆς Οὐκρανίας. Ἐπίσης, ἀναφέρθηκε στὴν ἐν ἐξελίξει σύγκρουση στὴ Μέση Ἀνατολή, δηλώνοντας τὴ θλίψη του γιὰ τὴ συνεχιζόμενη ἀπώλεια ζωῶν στὴ Γάζα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνησυχία του γιὰ τὴν κατάσταση τῶν Χριστιανῶν στὴν εὐρύτερη περιοχὴ, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων βαίνει διαρκῶς μειούμενος.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης παρέστη σὲ εἰδικὴ ἐκδήλωση ποὺ πραγματοποιήθηκε στὸ Ἐθνικὸ Προσκύνημα τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου στὸ «Σημεῖο Μηδέν», ὅπου ἀπευθύνθηκε πρὸς νέες καὶ νέους τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς.

Ἰδιαίτερα συγκινημένος ὁ Παναγιώτατος, μεταξὺ ἄλλων, προέτρεψε τὴ νεολαία τῆς Ὁμογένειας νὰ μιλοῦν τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, τὴ γλῶσσα, ὅπως εἶπε, τῶν πατέρων μας καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ νὰ προστατεύουν τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμὸ. «Εἴμαστε ὑπερήφανοι γιὰ ἐσᾶς, στηρίζομαστε σὲ ἐσᾶς» εἶπε σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ὁμιλίας του ὁ Παναγιώτατος, ὁ ὁποῖος ἀναφέρθηκε σὲ μία σειρά ἀπὸ ζητήματα, ὑπογραμμίζοντας τὴν πρόοδο καὶ τὴν προκοπὴ τῆς ὁμογένειας στὴν Ἀμερικὴ.

Τὸ ἴδιο βράδυ ὁ Πατριάρχης εὐλόγησε τὸ δεῖπνο ποὺ παρέθεσε τὸ Συμβούλιο τοῦ Ἐθνικοῦ Προσκυνηματος τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, κατὰ τὸ ὁποῖο τιμήθηκαν πρόσωπα καὶ φορεῖς ποὺ δοκιμάστηκαν ἢ

κλήθηκαν νά ἀντιμετωπίσουν τήν ἐθνική τραγωδία τῆς 11ης Σεπτεμβρίου 2001.

Στὴν ὁμιλία του, ὁ Πατριάρχης, ἀναφέρθηκε στοὺς ἡρωικοὺς Ἀστυνομικοὺς καὶ τὰ στελέχη τῆς Πυροσβεστικῆς καὶ τῶν Πρώτων Βοηθειῶν ποὺ πρῶτοι ἔσπευσαν νά βοηθήσουν στὴν περιοχή τῶν Διδύμων Πύργων μετὰ τὴν τρομοκρατικὴ ἐπίθεση, ἀπὸ τὴν ὁποία χιλιάδες συνάνθρωποι μᾶς ἔχασαν τὴ ζωὴ τους.

Ὁ Παναγιώτατος σημείωσε ὅτι ἡ ἀπόφαση νά ὀνομαστεῖ ἡ παροῦσα ἐκδήλωση ὡς «Φάρος Ἑλπίδος» ἀνταποκρίνεται στὴν ἀφοσίωση πρὸς τὸ καθῆκον ποὺ ἐπέδειξαν ὅσοι ἔσπευσαν πρῶτοι στὸ «Σημεῖο Μηδὲν» καὶ στὴν προθυμία τους νά θυσιαστοῦν γιὰ χάρη τῶν ἄλλων, γεγονόςς ποὺ συνιστᾷ πράξη ἀπερίγραπτης δόξας καὶ ἀποτελεῖ ἔμπνευση καὶ ἠθικὴ πυξίδα γιὰ τὴ ζωὴ μας.

Πατριαρχικὴ ἀναγνώριση τῆς διακονίας καὶ τῆς προσφορᾶς τοῦ Αἰδεσιμολ. π. Ἀλεξάνδρου Καρλούτσου καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Κοινότητός του

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τὴν Κυριακὴ μετὰ τὴν Ὑψωση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, 21η Σεπτεμβρίου 2025, προεξήρχε τῆς Θείας Λειτουργίας, στὸν περικαλλὲ Ναὸ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, στὸ Southampton τῆς Νέας Ὑόρκης, στὴν ὁποία συμμετείχαν οἱ Ἀρχιερεῖς Σεβ. Ἀμερικῆς κ. Ἑπιδοφόρος, Λαοδικεῖας κ. Θεοδώρητος, Σηλυβρίας κ. Μάξιμος, Πιττσβούργου κ. Σάββας, Ἀγίου Φραγκίσκου κ. Γεράσιμος, Ἀτλάντας κ. Σεβαστιανός, Νέας Ἱερσέης κ. Απόστολος, Σικάγου κ. Ναθαναήλ, Ντένβερ κ. Κωνσταντῖνος, καὶ οἱ Θεοφίλ. Ναζιανζοῦ κ. Ἀθηναγόρας καὶ Διοκλείας κ. Νεκτάριος.

Κατὰ τὴν Θεία Λειτουργία, ἡ Κυριακὴ Προσευχή, τὸ «Πάτερ ἡμῶν», ἐκφωνήθηκε στὰ ἑλληνικά, ρωσικά, οὐκρανικά, γεωργιανὰ, ρουμανικά, πολωνικά, βουλγαρικά, ἰσπανικά, ἰταλικά, γαλλικά καὶ ἀγγλικά, ἀπὸ μέλη τῆς ἐνορίας.

Ἐκκλησιάσθηκαν οἱ Ἀρχιερεῖς Σεβ. Μητροπολίτης Ξάνθου κ. Δημήτριος, οἱ Θεοφίλ. Ἐπίσκοποι Ἀμισοῦ κ. Ἰωακείμ, Φωκαίας κ. Ἰωάννης, Φιλομηλίου κ. Θεοφάνης, καὶ Συνάδων κ. Ἀντώνιος, Ἀρχοντες Ὀφφικιάλιοι τῆς Μ.τ.Χ.Ε. ὑπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ Ἐθνικοῦ Διοικητῆ τοῦ ἐν ΗΠΑ Τάγματος τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου Ἐντιμολ. Ἀρχοντος Μ. Ἀκτουαρίου κ. Ἀντωνίου Λυμπεράκη, ὁ Ὑπουργὸς Ναυτιλίας καὶ Νησιωτικῆς Πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδας Ἐξοχ. κ. Βασίλειος Κικίλιας, μὲ τὴν οἰκογένειά

του, ή Γενική Πρόξενος της Ελλάδας στη Νέα Υόρκη Εὐγεν. κ. Ίφιγένεια Καναρά, καὶ πληθὸς πιστῶν.

Μετὰ τὴν Απόλυση, ὁ Παναγιώτατος ἀπηύθυνε πατρικούς λόγους πρὸς τὸ ἐκκλησίασμα καὶ στὸ τέλος τῆς ὁμιλίας του ἀνακοίνωσε τὴν τιμητικὴ ἀπόφασή του νὰ ἀνυψώσει τὸν Αἰδεσιμολ. π. Ἀλέξανδρο Καρλοῦτσο σὲ Μέγα Πρωτοπρεσβύτερο τῆς Α.τ.Χ.Μ.Ε. σὲ ἀναγνώριση τοῦ πολυδιάστατου ἔργου καὶ τῆς συνολικῆς προσφορᾶς τοῦ πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησία, καθὼς, ἐπίσης, κατόπιν συνεννοήσεως καὶ μὲ τὸν Ποιμενάρχη Ἀρχιεπίσκοπο Ἀμερικῆς κ. Ἐλπιδοφόρο, ἀνακοίνωσε τὴν ἀνύψωση τοῦ Ναοῦ τῆς Ἑνορίας αὐτῆς σὲ Καθεδρικό τῆς περιοχῆς τοῦ Southampton.

Ὁ Παναγιώτατος συνεχάρη ἐγκαρδίως τὸν ἐμφανῶς συγκινημένο δραστήριο κληρικὸ τῆς Ι. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς καὶ πλέον Μ. Πρωτοπρεσβύτερο π. Ἀλέξανδρο, καθὼς καὶ τὴν σύζυγό του Εὐλαβ. Πρεσβυτέρα κ. Ξανθίππη καὶ ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του.

Τὸ βράδυ, ὁ Παναγιώτατος παρεκάθησε σὲ δεῖπνο ποὺ παρέθεσαν πρὸς τιμὴν του ὁ Ἀρχὼν τῆς Α.τ.Χ.Μ.Ε. Ἐντιμολ. κ. Ἰωάννης Κατσιματίδης μὲ τὴν σύζυγό του Εὐγεν. κ. Μάργκο, στὴν πόλη τοῦ Southampton, μὲ τὴν συμμετοχὴ Ἱεραρχῶν τοῦ Θρόνου, κληρικῶν καὶ πλήθους Ἀρχόντων Ὁφικιαλίων τῆς Α.τ.Χ.Μ.Ε.. Στὴν ὁμιλία του ὁ Παναγιώτατος εὐχαρίστησε τὸν Ἀρχοντα Κατσιματίδη καὶ τὴν σύζυγό του γιὰ τὴν φιλοξενία, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀγάπη, τὴν ἀφοσίωσή τους καὶ τὴν στήριξη ποὺ διαχρονικὰ προσφέρουν πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Μὲ ἀφορμὴ τὸ βραβεῖο Templeton, ποὺ θὰ τοῦ ἀπονεμηθεῖ σὲ εἰδικὴ τελετὴ τὴν Τετάρτη, ὁ Παναγιώτατος, μεταξὺ ἄλλων, ἐπανελάβε γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ τὴ σημασία τῆς προστασίας τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ συνολικὰ τῆς διαφυλάξεως τῆς Δημιουργίας τοῦ Θεοῦ.

Συνάντηση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου μὲ τὸν Πρόεδρο τῆς Οὐκρανίας

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Δευτέρας, 22 Σεπτεμβρίου 2025, ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος συναντήθηκε μὲ τὸν Ἐξοχ. Πρόεδρο τῆς Οὐκρανίας κ. Volodymyr Zelenskyy, στὴ Νέα Υόρκη, στὴν ἔδρα τῆς Οὐκρανικῆς Ἀντιπροσωπείας στὸν Ὀργανισμό τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς συναντήσεώς τους, ποὺ πραγματοποιήθηκε σὲ

πολὺ ἐγκάρδια ἀτμόσφαιρα, ὁ Παναγιώτατος ἐξέφρασε γιὰ ἄλλη μία φορὰ τὴ συμπάθεια καὶ συμπαράστασή του πρὸς τὸν δοκιμαζόμενο ἀπὸ τὸν πόλεμο λαὸ τῆς Οὐκρανίας.

Ὁ κ. Πρόεδρος εὐχαρίστησε τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη γιὰ τὴν ἀλληλεγγύη καὶ τὴν ὑποστήριξή του πρὸς ὁλόκληρο τὸν οὐκρανικὸ λαό, καθὼς καὶ γιὰ τὶς προσπάθειες ποὺ καταβάλλει ὑπὲρ τῆς Οὐκρανίας καὶ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς εἰρήνης. Ἐπίσης, τὸν εὐχαρίστησε καὶ γιὰ ὅσα εἶπε στὴν πρόσφατη ὁμιλία του στὸ Συμβούλιο Ἐξωτερικῶν Σχέσεων καὶ στὸ Ἰδρυμα Concordia, ὅπου γιὰ ἄλλη μία φορὰ ὁ Πατριάρχης καταδίκασε τὴ Ρωσικὴ ἐισβολή στὴν Οὐκρανία, χαρακτηρίζοντας τὸν πόλεμο παράνομο, ἐνῶ ἐπέκρινε τὴν στάση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ποὺ τὸν ἐπευλογεῖ.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὸν Καθεδρικὸ Ναὸ τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ στὴν Ἑδρὰ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος τὴν Τρίτη, 23 Σεπτεμβρίου 2025, τὸ πρωί, ἐπισκέφθηκε τὸν Ἱερὸ Καθεδρικὸ Ναὸ τῆς Ἁγίας Τριάδος Νέας Ὑόρκης, προκειμένου νὰ συναντηθεῖ μὲ τοὺς Ἱεράρχες, τὸν Ἱερὸ Κληρο, τὶς πρεσβυτέρους, καὶ μέλη τῶν μοναστικῶν κοινοτήτων τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς.

Τὸν Παναγιώτατο καὶ τὴν τιμία συνοδεία του ὑποδέχθηκε στὴν εἴσοδο τοῦ Ναοῦ ὁ Ποιμενάρχης Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Ἐλπιδοφόρος, περιστοιχούμενος ἀπὸ τοὺς ἐφημερίους, τὰ μέλη τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συμβουλίου καὶ τῆς Φιλοπτώχου, καθὼς καὶ παιδιὰ ἱερέων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Στὴ συνέχεια τελέστηκε Δοξολογία, χοροστατοῦντος τοῦ Πατριάρχου, στὸ τέλος τῆς ὁποίας διαδοχικὰ προσφώνησαν τὸν Παναγιώτατο ὁ Ἱερατικῶς Προϊστάμενος τοῦ Καθεδρικοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Χρυσόστομος Gilbert, ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Πέτρος Ὁρφανάκος, ἡ Ἐυλαβεστ. Πρεσβυτέρα κ. Pearl Ann Bithos, Πρόεδρος τῆς Ἀδελφότητος τῶν Πρεσβυτερῶν, καί, τέλος, ὁ Ποιμενάρχης Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Ἐλπιδοφόρος, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ἐπεσήμανε ὅτι ἡ συνάντηση αὐτὴ ἔγινε κατόπιν μεγάλης ἐπιθυμίας τοῦ Πατριάρχου, ἀναφέρθηκε στὴ σημαντικὴ συμβολὴ ὅλων τῶν διακονούντων στὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπή, τῶν Πρεσβυτερῶν ἀλλὰ καὶ τῶν μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν.

Στὴν ὁμιλία του, ὁ Παναγιώτατος, μίλησε γιὰ τὴν ἀφορμὴ τοῦ τα-

ξιδιού του, πού είναι ή βράβεισή του από τὸ Ἴδρυμα Templeton. Ὅπως εἶπε, τὸ Βραβεῖο Templeton ἔχει σημασία ἐπειδὴ ἀναγνωρίζει τὴν ἀνεκτίμητη διακονία τῆς Μητέρας Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως στὴν προώθηση τῆς Ὁρθόδοξης θεολογίας γιὰ τὴ φροντίδα καὶ διαφύλαξη τῆς Κτίσης. «Ὡς Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί, ἔχουμε διαρκὲς καθήκον νὰ εἴμαστε προσεκτικοὶ μὲ τὴ Δημιουργία καὶ ὅλα τὰ πλάσματα – μεγάλα καὶ μικρά – πού κατοικοῦν στὴν οἰκουμένη», σημείωσε ὁ Πατριάρχης, ἐνῶ σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ὁμιλίας του, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς κληρικούς, τὶς Πρεσβυτέρους καὶ τὰ μέλη τῶν μοναστικῶν κοινοτήτων, τοὺς ἐπαίνεσε γιὰ τὴν ἀφοσίωσή τους στὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν πιστότητά τους στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, καὶ τοὺς προέτρεψε νὰ συνεχίσουν νὰ διαδίδουν τὸν λόγο τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὴν παράδοση τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ὁ Πατριάρχης ἀπένειμε τὸ ὀφφίκιο τοῦ Ἀρχιμανδρίτη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου στοὺς Πανοσιολ. Ἀρχιμανδριτὲς κ. Παῖσιο Ἡγούμενο Ι. Μονῆς Ἁγίου Ἀντωνίου Ἀριζόνας, καὶ κ. Χρυσόστομο Gilbert, Ἱερατικῶς Προϊστάμενο τοῦ Ι. Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἁγίας Τριάδας – Manhattan, καθὼς καὶ τὸ ὀφφίκιο τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου στοὺς Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβυτέρους κ. Παναγιώτη Ὁρφανάκο, Ἱερατικῶς Προϊστάμενο τοῦ Ι. Ναοῦ Ἁγίας Βαρβάρας Orange, CT. καὶ Πρόεδρο τοῦ Συνδέσμου τῶν Κληρικῶν τῆς Ι. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς, καὶ κ. Νικόλαο Kazarian, Διευθυντὴ Γραφείου Διορθοδόξων Σχέσεων καὶ Διαχριστιανικῶν Διαλόγων τῆς Ι. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς.

Ἀργότερα, ὁ Παναγιώτατος μετέβη στὴν Ἔδρα τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς, ὅπου τὸν καλωσόρισαν μὲ ἐγκαρδιότητα ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, τὰ στελέχη καὶ ὅλοι οἱ ἐργαζόμενοι.

Τὸ μεσημέρι παρεκάθησε σὲ γεῦμα πού παρέθεσε πρὸς τιμὴν του ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Ἐλπιδοφόρος, στὸ ὁποῖο συμμετεῖχαν ἐκπρόσωποι ἄλλων χριστιανικῶν κοινοτήτων, ὁ Δήμαρχος τῆς Νέας Ὑόρκης Ἐντιμ. κ. Eric Adams, ἡ ἡγεσία τοῦ Ἰδρύματος Templeton, καὶ πλήθος προσκεκλημένων.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἐλπιδοφόρος στὴν προσφώνησή του ἀναφέρθηκε στὸ σημαντικό γεγονός τῆς βραβεύσεως τοῦ Παναγιωτάτου, καὶ προσέφερε μία εἰκόνα στὴν Πρόεδρο τοῦ ἀμερικανικοῦ ἰδρύματος.

Ὁ Πατριάρχης ἀπὸ τὴν πλευρά του στὴν ὁμιλία του σημείωσε τὴ σημασία προστασίας τοῦ κοινοῦ μας Οἴκου καὶ τῶν φυσικῶν του πόρων.

Ὁ Δήμαρχος Adams τιμῶντας τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη του ἐπέδωσε τὸ Χρυσὸ Κλειδὶ τῆς πόλεως τῆς Νέας Ὑόρκης.

Μετὰ τὸ γεῦμα, ἀντιπροσωπεία τῆς Ἐθνικῆς Φιλοπτώχου παρέδωσε στὸν Παναγιώτατο ἐπιταγὴ μὲ χρηματικὴ ἐνίσχυση γιὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ Ἀρχοντῶνείου Γηροκομείου Ἰμβρου.

Συνάντηση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου μὲ τὸν Πρωθυπουργὸ τῆς Ἑλλάδος

Σὲ ἐγκάρδια ἀτμόσφαιρα ἡ Α.Θ. Παναγιώτητα ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος συναντήθηκε τὸ ἀπόγευμα τῆς Τρίτης, 23 Σεπτεμβρίου 2025, μὲ τὸν Ἐξοχ. Πρωθυπουργὸ τῆς Ἑλλάδος κ. Κυριάκο Μητσοτάκη, στὴν ἔδρα τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς.

Τὸν κ. Πρωθυπουργὸ ὑποδέχθηκε μὲ θερμὴ στὴν εἴσοδο τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Ἐλπιδοφόρος καὶ ἀκολούθησε ἡ κατ' ἰδίαν συνάντησή του μὲ τὸν Παναγιώτατο, ἡ ὁποία διήρκεσε πέραν τῆς μισῆς ὥρας.

Ὁ κ. Μητσοτάκης, ποὺ βρίσκεται στὴ Νέα Ὑόρκη στὸ πλαίσιο τῆς Γεν. Συνελεύσεως τοῦ Ο.Η.Ε., συνεχάρη τὸν Πατριάρχη γιὰ τὴν ἐπικείμενὴ βράβειυσή του ἀπὸ τὸ Ἴδρυμα Templeton, στὴν ὁποία θὰ παραστεῖ αὐτοπροσώπως. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς συνάντησης συζητήθηκαν θέματα ποὺ ἀπασχολοῦν τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ἐνῶ ὁ Παναγιώτατος ἀναφέρθηκε καὶ στὸ ἐν ἐξελίξει ταξίδι του στὴν Ἀμερικὴ, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ὁποίου εἶχε συναντήσεις μὲ τὸν Πρόεδρο τῶν ΗΠΑ, τὸν Γενικὸ Γραμματέα τοῦ Ο.Η.Ε., ὑψηλόβαθμους ἀξιωματοῦχους τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἄλλες σημαντικὲς ἐπαφές.

Ἀπονομὴ Βραβείου Templeton 2025 στὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη

Σὲ μία λαμπρὴ τελετὴ τὸ βράδυ τῆς Τετάρτης, 24 Σεπτεμβρίου 2025, στὸ Lincoln Center τῆς Νέας Ὑόρκης, ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος τιμήθηκε μὲ τὸ Βραβεῖο Templeton 2025, σὲ ἀναγνώριση τῆς πολυετοῦς ἀφοσιωμένης διακονίας του γιὰ τὴν εὐαισθητοποίηση τῆς παγκόσμιας κοινότητος γιὰ τὴν ἀνάγκη προστασίας τῆς Δημιουργίας τοῦ Θεοῦ.

Στὴν τελετὴ καὶ τὸ ἐπίσημο δεῖπνο ποὺ παρετέθη παρέστησαν καὶ μίλησαν γιὰ τὸν Παναγιώτατο οἱ Ἑξοχ. Πρῶην Ἀντιπρόεδρος τῶν ΗΠΙΑ κ. Albert Gore Jr καὶ ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος κ. Κυριάκος Μητσοτάκης, ἡ διεθνῶς ἀνεγνωρισμένη ἀνθρωπολόγος καὶ ἐθνολόγος Dr Jane Goodall, ἡ ὁποία κατὰ τὸ παρελθὸν συμμετείχε σὲ οἰκολογικά συνέδρια ποὺ διοργάνωσε τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, καθὼς καὶ ὁ Ρκαθολικὸς κληρικὸς Ὁσιώτ. John I. Jenkins, Πρόεδρος ἐπὶ τιμῇ τοῦ Πανεπιστημίου Notre Dame.

Τὸν τιμώμενο καὶ τὶς περιβαλλοντικὲς πρωτοβουλίες του παρουσίασαν στὸ πολυάριθμο κοινὸ ἡ Εὐγεν. κυρία Heather Templenton Dill, πρῶην Πρόεδρος καὶ CEO τοῦ Ἰδρύματος John Templenton, ἡ ὁποία μαζὶ μὲ τὴν Εὐγεν. κυρία Leigh Cameron, Πρόεδρο τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐφόρων (Board of Trustees) τοῦ Ἰδρύματος, ἀπένειμαν στὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη τὸ περίτεχνο μετάλλιο καὶ τὸν εἰδικὸ πάπυρο τοῦ Βραβείου.

Στὴν ὁμιλία του, ὁ Παναγιώτατος, εὐχαρίστησε τὸν Ἰδρυμα Templenton γιὰ τὴ μεγάλη τιμὴ, ἡ ὁποία ἀντανakλᾷ συνολικά πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Ὁ Παναγιώτατος ἀναφέρθηκε στὴν στάση μας ἔναντι τῆς καταστροφῆς τοῦ περιβάλλοντος καὶ στὶς δικαιολογίες ποὺ ἡ ἀνθρωπότητα προβάλλει γιὰ τὴν ὀλιγωρία της, ἀντὶ νὰ ἀναλάβει δράση γιὰ τὴ διαφύλαξη τοῦ κοινοῦ μας οἴκου. «Κάνουμε λάθος ὅταν ἀντιμετωπίζουμε τὴν καταστροφή τοῦ περιβάλλοντος ὡς πρόβλημα κάποιου ἄλλου ἀντὶ νὰ τὴν ἀναγνωρίζουμε ὡς τὴν πνευματικὴ κρίση τῆς ἐποχῆς μας», τόνισε καὶ ἀναφέρθηκε στὸν ρόλο τῆς θρησκείας γιὰ τὴν προστασία τῆς φύσης.

Ἰδιαίτερη ἀναφορὰ ἔκανε στοὺς σύγχρονους ρυθμοὺς ζωῆς ποὺ χαρακτηρίζονται ἀπὸ ἱλιγγιώδη ταχύτητα. «Αὐτὸς ὁ χρονικὸς ἱλιγγος πλήττει ἰδιαίτερα τοὺς νέους μας, οἱ ὁποῖοι κληρονομοῦν ἕναν κόσμον ὅπου τὸ μέλλον μοιάζει ἀνασφαλὲς καὶ ἀβέβαιο. Πρόσφατη ἔρευνα ἀποκαλύπτει μιὰ κρίση ψυχικῆς υἱείας ποὺ συνδέεται ἄμεσα μὲ τὸ περιβαλλοντικὸ ἄγχος μεταξὺ τῶν νέων. Καὶ ὅταν τὰ παιδιά μας χάνουν τὴν ἐλπίδα γιὰ τὸ αὐριο, πρέπει νὰ τὸ ἀναγνωρίσουμε αὐτὸ τόσο ὡς ἠθικὴ ἀποτυχία ὅσο καὶ ὡς πνευματικὴ ἑκτακτὴ ἀνάγκη. Ὁ φόβος τοὺς δὲν εἶναι παράλογος – εἶναι συμβολικὸς. εἶναι προφητικὸς. Βλέπουν αὐτὸ ποὺ ἐμεῖς ἔχουμε ἐπιλέξει νὰ μὴν βλέπουμε: ὅτι ὁ κόσμος ποὺ τοὺς ἀφήνουμε μπορεῖ νὰ εἶναι μὴ βιώσιμος.». Ὁ Παναγιώτατος ἀναφέρθηκε στὴν Ὁρθόδοξη θεολογία καὶ παράδοση, ἐνῶ σὲ ἄλλο σημεῖο ἐπεσήμανε ὅτι αὐτὸ ποὺ «χρειαζόμαστε ἀπεγνωσμένα εἶναι

μιὰ «θεολογία τῆς ἀλληλοσύνδεσης» – μιὰ ἀναγνώριση ὅτι ἡ ὑγεία τοῦ πλανήτη μας καὶ ἡ εὐημερία τῶν ἀνθρώπων του δὲν εἶναι ξεχωριστὰ ζητήματα ἀλλὰ πτυχές μιᾶς ἐνιαίας πραγματικότητας». Ὅπως εἶπε, ἡ περιβαλλοντική δικαιοσύνη καὶ ἡ κοινωνική δικαιοσύνη δὲν εἶναι ξεχωριστὲς αἰτίες ἀλλὰ διαφορετικὰ ὀνόματα γιὰ τὴν ἴδια δέσμευση γιὰ τὴν ἀνθήση καὶ τὴν ἰσορροπία κάθε μορφῆς ζωῆς.

«Στεκόμενοι σὲ αὐτὸ τὸ σταυροδρόμι, ἀντιμετωπίζουμε μιὰ ἐπιλογή πού θὰ ἀνητχεῖ στὸ χρόνο: Θὰ μᾶς θυμούνται ὡς τὴ γενιά πού, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι γνώριζε καλύτερα, ἐπέλεξε τὴν ἀνεση ἀντὶ τῆς συνείδησης; Ἡ θὰ μᾶς μνημονεύουν ὡς τοὺς πρωτοπόρους πού, παρὰ τὶς τεράστιες προκλήσεις, ἐπέλεξαν τὸν μετασχηματισμὸ ἀντὶ τῆς καταστροφῆς;», διερωτήθηκε καὶ ὑπογράμμισε τὴ σημασία συνεργασίας ἐπιστήμης καὶ θρησκείας γιὰ τὴν προστασία τῆς Κτίσης.

Τὸ πρῶτὴ τῆς ἴδιας ἡμέρας, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης χοροστάτησε στὴν Δοξολογία πού τελέστηκε στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου Midtown Manhattan, ὅπου συνάντησε Κωνσταντινουπολίτες, Ἰμβρίους καὶ Τενεδίους πού ζοῦν στὶς ΗΠΑ, τοὺς ὁποίους καὶ προέτρεψε νὰ ἐπισκέπτονται τὴν πατρογονικὴ γῆ γιὰ νὰ ἐνισχύουν τοὺς δεσμούς τους μὲ τὶς ρίζες τους.

Ἀποχαιρετιστήριο γεῦμα καὶ ἀναχώρηση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἀπὸ τὶς ΗΠΑ

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τὴν Πέμπτη, 25 Σεπτεμβρίου 2025, ὁλοκληρώνοντας τὴν πολυήμερη ἐπίσκεψή του στὶς ΗΠΑ, παρεκάθησε σὲ ἀποχαιρετιστήριο γεῦμα πρὸς τιμὴν του, πού παρετέθη στὴν ἔδρα τῆς ἐταιρείας Calamos Investments, μὲ οἰκοδεσπότες τοὺς Ἀρχόντες τῆς Μ.τ.Χ.Ε. Ἐντιμολ. κ. Ἰωάννη Κάλαμο, μὲ τὴν σύζυγό του, καὶ Ἰωάννη Κουδούνη, καὶ μὲ τὴν συμμετοχὴ τοῦ Σοφολ. Ἀρχιεραβίνου Arthur Schneier, διακεκριμένου ἀγωνιστῆ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, Ἱεραρχῶν καὶ ἐκπροσώπων θρησκευτικῶν κοινοτήτων, τῆς συζύγου τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος Εὐγεν. κ. Μαρέβας Γκραμπόφσκι, τῆς νέας Πρέσβευς τῶν ΗΠΑ στὴν Ἑλλάδα Ἑξοχ. κ. Κίμπερλι Γκίλφοϊλ, καὶ πλήθους ἐπιφανῶν προσωπικοτήτων.

Στὴν ὁμιλία του ὁ Παναγιώτατος εὐχαρίστησε τοὺς οἰκοδεσπότες καὶ ἀναφέρθηκε στὸ σημαντικὸ φιλανθρωπικὸ καὶ κοινωνικὸ ἔργο

τῆς ἐταιρείας τους, ἐνῶ ἐξέφρασε τὴ χαρὰ του γιὰ τὴν εὐκαιρία ἐπανασυναντήσεώς του μὲ τὸν παλαιό του φίλο Ἀρχιεπίσκοπο Schneier.

Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ γεύματος ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Ἐλπιδοφόρος τίμησε τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Schneier, γιὰ τὶς πολυετείς πρωτοβουλίες του γιὰ τὴν προώθηση τοῦ διαλόγου καὶ τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Schneier, εὐχαρίστησε γιὰ τὴν τιμητικὴ διάκριση καὶ εὐχήθηκε νὰ ἐπικρατήσῃ εἰρήνη παντοῦ. Στὸ σύντομο χαιρετισμὸ του ἀναφέρθηκε στὴ στενὴ φιλία του μὲ τὸν Παναγιώτατο, ἀλλὰ καὶ στὴ γνωριμία καὶ συνεργασία του μὲ τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπο πρῶν Ἀμερικῆς κ. Δημήτριο, καὶ τὸν σημερινὸ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπο κ. Ἐλπιδοφόρο, καθὼς καὶ μὲ τὸν Ἀιδεσιμολ. Μ. Πρωτοπρεσβύτερο κ. Ἀλέξανδρο Καρλοῦτσο.

Μετὰ τὸ γεῦμα, ὁ Παναγιώτατος ἐπικοινωνήσῃ μὲ βιντεοκλήση καὶ εὐλόγησε ἕνα μικρὸ κοριτσάκι ἀπὸ τὴν Ὁμογένεια, τὸ ὁποῖο ἀναρρώνει μετὰ ἀπὸ πυροβολισμὸ πού δέχθηκε κατὰ τὴ διάρκεια ἐπίθεσης στὸ σχολεῖο τῆς. Ὁ Πατριάρχης εὐχήθηκε ταχεῖα ἀνάρρωση καὶ καλὴ δύναμη στὴ μικρὴ καὶ στοὺς γονεῖς τῆς.

Ἀμέσως μετὰ, ὁ Παναγιώτατος μετέβη σὲ ἀεροδρόμιο τῆς Νέας Ἱερσέης, ἀπὸ ὅπου ἀνεχώρησε μὲ εἰδικὴ πτήση γιὰ τὴν Θεσσαλονίκη.

Στὸ ἀεροδρόμιο τὸν προέπεμψε ὁ Σέβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς, Ἀρχιερεῖς τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου καὶ βοηθοὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὁ Μ. Πρωτοπρεσβύτερος καὶ κληρικοί, καὶ Ἀρχόντες τῆς Μ.τ.Χ.Ε..

Πατριαρχικὴ χοροστασία στὴν Ροτόντα τῆς Θεσσαλονίκης

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τὴν Κυριακὴ, 28 Σεπτεμβρίου 2025, χοροστάτησε στὴ Θεία Λειτουργία πού τελέστηκε στὴν Ροτόντα τῆς Θεσσαλονίκης. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ πού ἕνας Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης χοροστάτησε στὸν ἱστορικὸ Ναὸ πού ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνα εἶναι ἀφιερωμένος στὸν Ἅγιο Μεγαλομάρτυρα Γεώργιο τὸν Τροπαιοφόρο.

Μετὰ τὴν Ἀπόλυση, ὁ Παναγιώτατος τέλεσε τὸ Τεσσαρακονθήμερο Μνημόσυνο ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχοντος Ὁφφικιάλιου τῆς Μ.τ.Χ.Ε. Χρυσοστόμου Σταμούλη, Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ..

Ἀκολούθως, ὁ Ποιμενάρχης Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Φιλόθεος καλωσόρισε μὲ λόγους σεβασμοῦ, τιμῆς καὶ ἀγάπης τὸν

Παναγιώτατο.

«Ἡ παρουσία Σας ἐδῶ ἀποτελεῖ ἀδιαμφισβήτη τιμή, ἔνεκα τῆς ἐν τῷ Ὑμετέρῳ σεπτῷ προσώπῳ, ὁρατῆς μαρτυρίας ἐνότητος καὶ ἀγάπης τοῦ Πάνσεπτου Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῆς Πρωτοθρόνου Ἐκκλησίας, πρὸς ὅλα τὰ τίμια μέλη τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ παροικούσης Ἐκκλησίας.

Ταυτόχρονα, πατέρες καὶ ἀδελφοί, ἡ σεπτὴ παρουσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου, μᾶς προσφέρει δυναμικὴ γιὰ μείζονα χαρίσματα καὶ δῶρα, προσφερόμενα Ἀνωθεν, ἐφόσον ἐπισφραγίζει τὴν κοινὴ συνείδηση ὅλων μας, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας εἶναι ὄντως ἡ «Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία», ὅπως ἐπίσημα διατυπώθηκε ἀπὸ τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως τῶν δύο πρώτων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῆς Νικαίας καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὅτι ὁ Πατριάρχης μας, μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὴν διδασκαλίαν του, γίνεται διαπρυσίος κηρυξ αὐτῆς τῆς ἀλήθειας», εἶπε, μεταξὺ ἄλλων.

Στὴν ἀντιφώνησή του, ὁ Πατριάρχης ἀναφέρθηκε, μεταξὺ ἄλλων, στὸν περικαλλὴ Ναὸ τῆς Ροτόντας, μὲ τὸν περίφημο σωζόμενο ψηφιδωτὸ διάκοσμο του.

«Τὰ ἐναπομείναντα ἀποσπάσματα τῶν περιφήμων ψηφιδωτῶν μὲ τοὺς παλαιοὺς Ἀγίους καὶ Μάρτυρας, τοὺς ἐπὶ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ, καθὼς καὶ ἡ ἀπεικόνισις τῆς Θείας Ἀναλήψεως εἰς τὴν κόγχην τοῦ Ἱεροῦ, δίδουν ἀνάγλυφα στοιχεῖα τῆς σχέσεως τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας καὶ τῆς «ὄντολογίας» τῆς τεχνολογίας καὶ τῆς τέχνης τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν μέσων τοῦ Ε' χριστιανικοῦ αἰῶνος. Λειτουργούμενοι καὶ προσευχόμενοι σήμερον ἐδῶ καὶ ὑψοῦντες τὸ ὄμμα εἰς ὅ,τι ἀπέμεινε ἀπὸ τὰς ὥραιας συνθέσεις, δοξάζομεν τὸν τοῦ Κάλλους ἀρχηγέτην καὶ Δημιουργὸν Θεὸν καὶ παρακαλοῦμεν τόσον τοὺς Ἀγίους Ἀσωμάτους ὅσον καὶ τὸν Τροπαιοφόρον Γεώργιον νὰ στηρίζουν τὸν ἄξιον καὶ ἀξιγάπητον ποιμενάρχη τῆς πόλεως εἰς τὸν καταρτισμὸν τῶν πιστῶν καὶ εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ πνευματικοῦ ἀμητοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῶν Θεσσαλονικέων! Εἰς ἀνάλογον ἔργον πρόθυμοι ἴστανται πάντοτε τόσον οἱ προκάτοχοί του Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς καὶ Εὐστάθιος, ὅσον καὶ ὁ πολὺς τὰ θεῖα Νικόλαος ὁ Καβάσιλας, ἀλλὰ καὶ ὁ Θεσσαλονικεὺς μέγας ἐν Πατριαρχαῖς Κωνσταντινουπόλεως, ὁμώνυμος τοῦ ἀδελφοῦ Μητροπολίτου, Ἅγιος Φιλόθεος ὁ Κόκκινος, ὁ Ἅγιος Θεωνὰς Θεσσαλονίκης, νέος κτήτωρ τῆς Πατριαρχικῆς Μονῆς τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας, καὶ σύμπασα ἡ πληθὺς τῶν Ἀγίων τῆς περιοχῆς.

Εἰς τὸ εὐαγγελικὸν ἀνάγνωσμα τῆς σημερινῆς Κυριακῆς Ἀ' Λουκᾶ ἠκούσαμεν τὴν προτροπὴν τοῦ Κυρίου: «Ἐπανάγαγε εἰς βάθος καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγρην» (Λούκ. ε', 4). Ἡ ἐποχὴ μας εἶναι ἐποχὴ τῆς ἐπιφανείας! Τοῦ φαίνεσθαι! Τῶν ἐπιπολαίων κρίσεων! Τῶν προχειρῶν ἀποφάσεων! Τῆς κενολόγου πολυλογίας! Τῆς τύρβης καὶ τοῦ περισπασμοῦ περὶ τὰ δευτερεύοντα, τὰ ρέοντα, τὰ παρερχόμενα, τὰ πρὸς ὀλίγον ἂν μὴ πρὸς μηδὲν χρήσιμα. Ὅλη αὐτὴ ἡ κατάστασις ἀτελέσφορος, ἄκαρπος καὶ ἀσυντελής καθ' ἑαυτήν, πληροῖ ἄγχους καὶ ἀβεβαιότητος τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον. Τὰ καίρια, τὰ λυσιτελῆ, τὰ ὑγιῆ, τὰ θεοφιλῆ, τὰ ὄντως χρήσιμα καὶ ὠφέλιμα εὐρίσκονται εἰς τὸ βάθος! Εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας! Εἰς τὸ βάθος τοῦ στοχασμοῦ! Εἰς τὸ βάθος του νοῦ! Εἰς τὸ βάθος τῆς σιωπῆς! Εἰς τὸ βάθος τῆς ἡσυχίας! Εἰς τὸ βάθος τῆς προσευχῆς! Εἰς τὸ βάθος τῆς θείας μελέτης καὶ ἀναζητήσεως τῶν σεμνῶν καὶ σωτηριωδῶν! Ἐκεῖ λοιπὸν μᾶς καλεῖ σήμερον ὁ Χριστός! Νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸ «ταμειῖον» μας! Νὰ ἐστιάσωμεν τὸν ὀφθαλμὸν εἰς τὰ ἐσώτατα τῆς καρδίας καὶ τῶν λογισμῶν! Εἰς τὰ ὑπαρξιακὰ κενὰ τῆς ψυχῆς μας!»

Ὁ Παναγιώτατος μίλησε μὲ συγκίνηση γιὰ τὸν ἐκλιπόντα Χρυσόστομο Σταμούλη, γιὰ τὴν θεολογικὴ, ἀλλὰ καὶ τὴν πολιτιστικὴ προσφορά του μέσῳ τῆς μουσικῆς, ἐκφράζοντας τὰ συλλυπητήριά του πρὸς τὴν συμπροσευχομένη σύζυγο καὶ τὰ τέκνα τους.

Ἐκκλησιάσθηκαν πολλοὶ Ἀρχιερεῖς, Ἀρχοντες Ὀφφικιάλιοι τῆς Μ.τ.Χ.Ε., οἱ Ὑφυπουργοὶ Ἑσωτερικῶν (Μακεδονίας-Θρακῆς) Ἐξοχ. κ. Κωνσταντῖνος Γκιουλέκας, ἐκ προσώπου τῆς Κυβερνήσεως, Ἀνάπτυξης Ἐξοχ. κ. Σταῦρος Καλαφάτης, Παιδείας Ἐξοχ. κ. Νικόλαος Παπαϊωάννου, ὁ Ἐξοχ. κ. Εὐάγγελος Βενιζέλος, Καθηγητὴς καὶ πρῶην Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὁ Δήμαρχος Θεσσαλονίκης Ἐντιμ. κ. Στυλιανὸς Ἀγγελούδης, βουλευτὲς καὶ Αὐτοδιοικητικοὶ παράγοντες, ὁ Ἀντιπρύτανης Α.Π.Θ. Καθηγητὴς Νικόλαος Μαγγιώρος, ἐκ προσώπου του Πρύτανη τοῦ Α.Π.Θ., Πανεπιστημιακοὶ καθηγηταί, ἐκπρόσωποι τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας, καὶ μεγάλο πλῆθος συμπροσευχηθέντων.

Στὴ συνέχεια, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Ποιμενάρχη προσκύνησε στὸν κοντινὸ ἐνοριακὸ Ναὸ τῆς Παναγίας τῆς Δεξιᾶς, στὸ πνευματικὸ κέντρο τῆς ὁποίας προσεφέρθη κέρασμα, καὶ ἀμέσως μετὰ, τέλεσε τὰ ἐγκαίνια τοῦ πλησιοχώρου ἀνακαινισμένου κτηρίου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Φοιτητικοῦ Οἰκοτροφείου ἀρρένων «Πα-

ναγία ή Δεξιά». Παρέστησαν οί Έξοχ. Υπουργός Παιδείας, Θρησκευμάτων και Άθλητισμού κ. Σοφία Ζαχαράκη, εκ προσώπου τής Κυβερνήσεως, ό Υφυπουργός Έσωτερικών (Μακεδονίας-Θρακής) Έξοχ. κ. Κωνσταντίνος Γκιουλέκας, και πλήθος πιστών.

Τήν προηγούμενη, τó Σάββατο, τó απόγευμα, ό Παναγιώτατος έγκαινιάσε τήν έκθεση φωτογραφίας με τίτλο «Άγιον Όρος – Πέρα από τó Όρατό» τού φωτογράφου Έντιμ. κ. Ιωάννη Γιαννάτου, στο Κτήριο τού Διοικητηρίου Θεσσαλονίκης, όπου στεγάζεται το Υπουργείο Έσωτερικών – Τομέας Μακεδονίας και Θράκης.

Στήν óμιλία του, ό Οικουμενικός Πατριάρχης έπeseήμανε, ανάμεσα σε άλλα, ότι ή ζωή τών μοναχών διακρίνεται από τήν προσπάθεια καλλιέργειας τού ήσυχασμού, τής σιωπής τών λόγων και τών παθών και τής εντάσεως τής προσευχής και τού έσωτερικού λόγου.

«Διά τής σιωπής τών λόγων, οί μοναχοί έπιτυγχάνουν τήν ένωση του νου μετά τής καρδιάς, έγγίζουν και γεύονται τó μυστήριο της θείας έν Χριστώ αποκαλύψεως και σωτηρίας. Σιωπή και προσευχή είναι τó διαχρονικό μήνυμα τού Αγίου Όρους προς τόν σύγχρονον κόσμον. Αί φωτογραφίαι αποτυπώνουν στιγμές, κινήσεις και στάσεις τής καθημερινότητας, διά μέσου δέ αυτών οί θεαταί των γίνονται μέτοχοι τής ζωής και τής άγιορειτικής έμπειρίας τής άσκήσεως και τής λατρείας. Είναι τά παράθυρα τού Αγίου Όρους προς τόν κόσμον τής γνώσεως, τών ήχων και τής τεχνολογίας.»

Χαιρετισμούς απτύθυναν ό Υφυπουργός Έσωτερικών κ. Γκιουλέκας, ό Έντιμολ. Άρχων Έξαρχος κ. Αθανάσιος Μαρτίνος, Πρόεδρος τής Αδελφότητας Όφφικιαλίων τής Μ.τ.Χ.Ε. «Παναγία ή Παμμακάριστος», πρώην Πολιτικός Διοικητής τού Αγίου Όρους και επί κεφαλής τού Ιδρύματος «Αιγέας», πού έπιχορήγησε τήν έκθεση και τó λεύκωμα τών φωτογραφιών, ό Πανοσιολ. Ηγούμενος τής Μονής Βατοπαιδίου Αρχιμανδριτής κ. Εφραίμ, ό Καθηγητής τού Πανεπιστημίου Αθηνών Αιδεσιμολ. π. Αθανάσιος Μελισσάρης, ό όποιος παρουσίασε τó βιβλίο του για τόν Πατριάρχη «Διαθήκη ίερατείας αιώνια», ένω για τήν Έκθεση μίλησε ό δημιουργός τής Έντιμ. κ. Ιωάννης Γιαννάτος, σε συζήτηση πού είχε με τόν Έντιμ. κ. Γεώργιο Τσιάκκα, σεναριογράφο τής σειράς «Ο Άγιος Παΐσιος – Από Τά Φάρασα στον Ουρανό». Βυζαντινούς ύμνους απέδωσε ή Χορωδία «Θεσσαλονικείς Ύμνωδοί» με χοράρχη τόν Μουσικολ. κ. Ιωάννη Λιάκο, αναπληρωτή καθηγητή τής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ., ένω τήν εκδήλωση παρουσίασε ό

Αναπληρωτής Καθηγητής Χριστιανικής Ἠθικῆς καὶ Βιοηθικῆς στὴν Ἀνώτατη Ἐκκλησιαστικὴ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἑλλογιμ. κ. Νικόλαος Κόϊος.

Τὸ πρωὶ τῆς ἰδίας ἡμέρας ὁ Παναγιώτατος ἐπισκέφθηκε τὸ Ἱ. Ἡσυχαστήριον Ἀγίου Λουκά στὴν Ὅσσα Λαγκαδᾶ, ποῦ ἱδρύσῃ ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Μετρῶν καὶ Ἀθύρων κυρὸς Δημήτριος. Τὸν ὑποδέχθησαν ὁ Θεοφίλ. Ἐπίσκοπος Ἀμορίου κ. Νικηφόρος, Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Βλατάδων καὶ ὑπεύθυνος τοῦ Ἡσυχαστηρίου, μὲ τὴν Ὅσιον. Μοναχὴ Εὐφημία, Ἡγουμένη τῆς ἐκεῖ ἐγκαταβιούσας Ἀδελφότητος. Στὴ συνέχεια ἐπισκέφθηκε τὴν Ἱερὰ Μονὴ Βλατάδων, ὅπου πρὸ τοῦ τάφου τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Μετρῶν καὶ Ἀθύρων τέλεσε τρισάγιο ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καθὼς καὶ τῶν ψυχῶν ἄλλων ἱεραρχῶν καὶ ἡγουμένων τῆς Μονῆς ποῦ ἀναπαύονται στὸν περιβάλλοντο της.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κήρυξε τὴν ἑναρξὴ τοῦ Συνεδρίου τοῦ περιοδικοῦ «Θεολογία» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τὸ ἀπόγευμα τῆς Δευτέρας, 29 Σεπτεμβρίου 2025, στὸν Ἱερὸ Ναὸ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης, κήρυξε τὴν ἑναρξὴ τοῦ Β' Διεθνoῦς Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου, ποῦ διοργανῶνται ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ ἐπιστημονικὸ περιοδικὸ τῆς «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», μὲ θέμα: «Ἡ Ὁρθόδοξη θεολογία καὶ ἡ 'ὄντολογία' τῆς τεχνολογίας: ἀνθρωπολογικὲς, πολιτικὲς, οικονομικὲς, κοινωνικὲς καὶ πολιτισμικὲς συνέπειες».

Ὁ Παναγιώτατος στὴν ὁμιλία του σημείωσε, μεταξὺ ἄλλων:

«Βιοῦμεν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τὴν διάδοσιν καὶ τὴν ἐμβέλειαν τῆς «τεχνητῆς νοημοσύνης», ἡ ὁποία θεωρεῖται ἡ κορωνὶς τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς τεχνολογικῆς προόδου. Αἱ ἐφαρμογαὶ τῆς ἐπεκτείνονται εἰς ὅλα τὰ πεδία τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ὑποστηρίζεται μάλιστα ὅτι ὀφείλομεν πλέον νὰ ὁμιλῶμεν περὶ τῆς «πρὸ τῆς τεχνητῆς νοημοσύνης» καὶ τῆς «μετὰ ἀπὸ αὐτὴν» περιόδου τῆς πορείας τοῦ πολιτισμοῦ.

Οὐδεὶς νουνεχῆς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ συνολικῶς τὰς εὐεργεσίας τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογίας. Ἀδιαμφισβήτητον εἶναι ὅμως καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἐπιστήμη, παρὰ τὴν ἀποψιν ὅτι «θὰ ἦταν αὐταπάτη νὰ πιστεύουμε ὅτι μπορούμε νὰ βροῦμε ἄλλου, ὅτι δὲν μπορεί αὐτὴ νὰ μᾶς δώσῃ», δὲν δύναται νὰ προσφέρῃ ἀπαντήσεις καὶ

λύσεις εις τὰ μεγάλα υπαρξιακά καὶ κοινωνικά προβλήματα, τὰ ὁποῖα ταλανίζουν τὴν ἀνθρωπότητα, ὅπως ἡ βία, ἡ ἀδικία, ὁ θρησκευτικὸς φονταμενταλισμός, τὰ ἀδιέξοδα τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων, καὶ πρὸ πάντων, ὁ «ἔσχατος ἐχθρός», ὁ θάνατος. Ἀπαντήσεις εἰς αὐτὰ τὰ προβλήματα προσφέρουν ὅμως ἄλλαι δυνάμεις, μὲ πρώτην τὴν θρησκευτικὴν πίστιν. Εἶναι βέβαιον ὅτι, ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογίας, τῆς συγχρόνου «ὑπερδυνάμεως», τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος συνδέεται μὲ τὴν πνευματικὴν «μεγάλην δύναμιν», τὴν θρησκείαν. Ἄνευ ἀναφορᾶς εἰς τὴν θρησκείαν δὲν δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν τὸ παρελθόν, νὰ ἀναλύσωμεν τὴν σύγχρονον κατάστασιν, νὰ φαντασθῶμεν τὸ μέλλον καὶ νὰ νοηματοδοτήσωμεν τὴν ὑπαρξιν μας.»

Σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ὁμιλίας του ἐπεσήμανε:

«Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ ἡ θεολογία τῆς θὰ συνεχίσουν νὰ ἐνδιαφέρωνται διὰ τὰς ἐπιστημονικὰς ἐξελίξεις, διὰ τὸν πολιτισμὸν καὶ τοὺς πολιτισμοὺς, διὰ τὰ κοινωνικὰ δρώμενα καὶ τὰς ἱστορικὰς συνθήκας, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐκτυλίσσεται ἡ ζωὴ τῶν πιστῶν. Αἱ ἐντάσεις, ποὺ εἶναι ἀναπόφευκτον νὰ ὑπάρχουν μεταξὺ χριστιανικῆς ταυτότητος καὶ ἐκάστοτε συγχρόνου βιοτῆς, ὀφείλουν νὰ λειτουργοῦν ὡς εὐκαιρία διὰ δημιουργικὴν συνάντησιν, ἀνάδειξιν τῆς ἐπικαιρότητος τοῦ χριστιανικοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν ζωτικῶν διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν κόσμον ἀρχῶν καὶ ἀληθειῶν τῆς Ὁρθοδόξου παραδόσεως. Ποτὲ ἡ ἐσωστρέφεια δὲν ὠφέλησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἱερὰν ἀποστολήν της. Ἡ κλειστότης εἶναι ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῶν Πατέρων καὶ ὄχι ἐπιστροφὴ εἰς αὐτό.

Χαιρόμεθα ἰδιαίτερος διὰ τὴν ἐνασχόλησιν τῆς Ὁρθοδόξου θεολογίας μὲ τὴν τεχνολογίαν. Εἰς τὴν συνάντησιν αὐτὴν πίστις καὶ ἐπιστήμη δὲν συμμετέχουν ὡς ἀντίπαλοι, ἀλλὰ ὡς συνεργάται καὶ ἐταῖροι εἰς τὴν διακονίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀποψις περὶ ἀναποφεύκτου συγκρούσεως πίστεως καὶ ἐπιστήμης προκύπτει ἀπὸ λανθασμένην κατανόησιν τῆς οὐσίας καὶ τῆς στοχοθεσίας τῶν δύο αὐτῶν μεγάλων πνευματικῶν δυνάμεων, τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιστήμης, δηλαδὴ. Εἰς τὸν διάλογόν των ἀναδεικνύεται ἐπίσης ἡ ἀλήθεια, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον πρόσωπον εἶναι πάντοτε «περισσότερον ἀπὸ αὐτὸ ποὺ δύναται νὰ συλλάβῃ ἢ ἐπιστήμη», ὅτι ἡ προσέγγισις τοῦ ἀνθρώπου ὡς θεοῦ δημιουργήματος, κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ καθ' ὁμοίωσιν Αὐτῷ, δίδει εἰς τὴν ὑπαρξίν του τὴν ὑψίστην δυνατὴν ἀξίαν, ἐνῷ ἡ ἄρνησις τοῦ «Υπερβατικοῦ» ὁδηγεῖ εἰς

βαθμιαίαν μείωσιν τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ὁμοῦ μετὰ τῆς λήθης τῆς διαστάσεως τοῦ «θρησκευτικοῦ μυστηρίου», ὑποχωρεῖ καὶ ἡ αἴσθησις διὰ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου».

Χαιρετισμοὺς ἀπηύθυναν ὁ Ἐξοχ. Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντῖνος Τασούλας καὶ ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος.

Παρέστησαν οἱ Μακ. Πατριάρχης Βουλγαρίας κ. Δανιήλ, Ἀρχιεπίσκοποι Ν. Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Κύπρου κ. Γεώργιος, καὶ Ἀλβανίας κ. Ἰωάννης, καθὼς καὶ ἐκπρόσωποι Αὐτοκεφάλων τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, μέλη τῆς ΔΙΣ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πλῆθος Ἱεραρχῶν καὶ κληρικῶν, στελέχη τῆς Κυβερνήσεως, Κρατικοὶ Ἀξιωματοῦχοι, ἐκπρόσωποι τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας, Καθηγητὲς καὶ φοιτητὲς τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν, καὶ πλῆθος ἄλλων προσκεκλημένων.

Πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπίσημη τελετὴ ἑναρξης, ὁ Παναγιώτατος εἶχε ἐγκάρδια ἀδελφικὴ συνάντησι, στὸ κατάλυμά του, μὲ τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμο.

Τὸ βράδυ, ὁ Παναγιώτατος παρεκάθησε στὸ ἐπίσημο δεῖπνο τοῦ Διεθνoῦς Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου.

Νωρίτερα, τὸ μεσημέρι τῆς ἰδίας ἡμέρας, ὁ Παναγιώτατος παρέστη καὶ εὐλόγησε ἔκθεσι φωτογραφίας ἀφιερωμένης στὸν Ἅγιο Δημήτριο, καὶ στὴν λατρεία τοῦ σὲ ὅλη τὴν βαλκανικὴν, τὴν ὁποία ἐγκαινίασε ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, παρουσία τῶν Προκαθημένων καὶ ἐκπροσώπων Αὐτοκέφαλων Ἐκκλησιῶν, Ἱεραρχῶν καὶ πλῆθους ἄλλων προσκεκλημένων.

Προηγουμένως, ἐπισκέφθηκε τὸ Δημορχιακὸ Μέγαρο τῆς Θεσσαλονίκης, ὅπου τὸν ὑποδέχθηκε μὲ ἐγκαρδιότητα καὶ σεβασμὸ ὁ Ἐντιμ. Δήμαρχος κ. Στυλιανὸς Ἀγγελούδης, παισιούμενος ἀπὸ τοὺς Ἀντιδημάρχους, τοὺς Δημοτικούς Συμβούλους, στελέχη καὶ ὑπαλλήλους τοῦ Δήμου.

Ἐπίσκεψι Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου σὲ σχολεῖα τῆς Θεσσαλονίκης

Ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, τὴν Τρίτη, 30 Σεπτεμβρίου 2025, ἐπισκέφθηκε τὰ Ἐκπαιδευτήρια «Ὁ Απόστολος Παῦλος», στὴν Πυλαία, ὅπου ἔγινε θερμὰ δεκτὸς ἀπὸ τὴ Διεύθυνση, τοὺς ἐκπαιδευτικούς καὶ τοὺς μαθητές. Ἀφοῦ προσκύνησε

στο Ναῦδριο, τέλεσε Τρισάγιο στὸν τάφο τοῦ Ἰδρυτοῦ τοῦ σχολείου μακαριστοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Λεωνίδου Παρασκευοπούλου. Ἀκολούθως, ὁ Πρόεδρος τοῦ Δ.Σ. τῶν ἐκπαιδευτηρίων Ἐντιμ. κ. Ἀλέξανδρος Ἀριστοτέλους ὑποδέχθηκε μὲ λόγους τιμῆς καὶ σεβασμοῦ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη. Εὐλαβῆ καλωσορισμὸ ἀπηύθυνε ὁ μαθητὴς τῆς Α΄ Γυμνασίου Ἀθανάσιος Μόμτσιος καὶ στὴν συνέχεια οἱ μαθητὲς ὑποδέχθηκαν τὸν Πατριάρχη μὲ παραδοσιακὰ τραγούδια καὶ χορούς.

Στὴν ὁμιλία του ὁ Πατριάρχης ἐξέφρασε τὴν χαρὰ πὺ ἐπισκέφθηκε τὰ ἐκπαιδευτήρια «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος» καὶ ἐνημερώθηκε γιὰ τὸ ἔργο πὺ ἐπιτελεῖται σὲ αὐτά, ἡ δημιουργία τῶν ὁποίων ἀποτελοῦσε ὄραμα τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Λεωνίδου. Ὁ Πατριάρχης ἀναφερόμενος στὴν Παιδεία ὑπογράμμισε τὸν καθοριστικὸ ρόλο τοῦ δασκάλου καὶ τὴ σημασία πὺ μία κοινωνία ὀφείλει νὰ δείχνει στὴν ἐκπαίδευση τῆς νέας γενιᾶς.

«Ὁ δάσκαλος ἀντιστέκεται στὴ μετατροπὴ τῆς διδασκαλίας σὲ ἀπλὴ «πληροφόρηση», θεωρεῖ τὴν ἀποστολὴ του ὡς «ἀγωγή ἀξιών», ἡ ὁποία λειτουργεῖ λυσιτελῶς μόνον μέσα σὲ σχεσιακὸ περιβάλλον, ὅπου οἱ ἐκπαιδευόμενοι ἀναπτύσσουν γνήσιο πνεῦμα μαθητείας. Οἱ σύγχρονες τεχνολογικὲς, οἰκονομικὲς καὶ πολιτισμικὲς ἐξελίξεις, ὀδήγησαν σὲ βαθειὰ ἀλλαγὴ τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Ἐγινε μάλιστα λόγος γιὰ «ἐξαφάνιση τῆς παιδικῆς ἡλικίας» καὶ γιὰ ἀρνητικὴ γιὰ τὴν παιδικὴ ψυχὴ «πρώιμη συμμετοχὴ τῶν παιδιῶν στὰ προβλήματα, τοὺς διχασμοὺς καὶ τὸν εὐδαιμονισμό τοῦ κόσμου τῶν ἐνηλίκων».

Ὑπὸ τὶς νέες αὐτὲς συνθήκες, ἡ διαπαιδαγώγηση τῆς νέας γενεᾶς καθίσταται πιὸ πολὺπλοκη. Ποτὲ βεβαίως, ὅπως ἔχει προσφυῶς παρατηρηθῇ, «ἡ ἀνθρωπιά δὲν εἶναι δεδομένη, ἀλλὰ πάντοτε ἀποτελεῖ καθῆκον καὶ χρέος, κάτι πὺ πρέπει νὰ κατακτηθεῖ μὲ ἀγῶνες καὶ θέλει χρόνο νὰ ἀναπτυχθεῖ καὶ νὰ καρποφορήσει. Δὲν ὑπάρχουν εὐκολες λύσεις στὸν δρόμο πρὸς τὴν ἐλευθερία». Οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας ὀνόμαζαν τὴν πορεία πρὸς τὴν ἀληθινὴ ἐλευθερία «ὄρθιον οἶμον», ἀνηφορικὸ δρόμο. Τὸ πῶς μία κοινωνία ἐκτιμᾷ καὶ ὀργανώνει τὴν ἐκπαίδευση τῆς νεότητος, τὸ πῶς βλέπει τὸν δάσκαλο καὶ τὸν μαθητὴ, τὸ σχολεῖο καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς παιδείας, ἀποκαλύπτει τὸ ἐπίπεδο τοῦ πολιτισμοῦ της καὶ τὴν ποιότητα τῶν ἐπιλογῶν καὶ τῶν ὀραματισμῶν της.»

Ἀκολούθως, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐπισκέφθηκε τὸ Κολλέγιο «ΔΕΛΑΣΑΛ», στὴν περιοχὴ Πεῦκα. Τὸν ὑποδέχθηκαν μὲ θερμοὺς

λόγους ὁ Ποιμενάρχης τῆς περιοχῆς Σεβ. Μητροπολίτης Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως κ. Βαρνάβας, ὁ Ὅσιωτ. Frere Νικόλαος Πρίντζης, ἐκ μέρους τῆς Ἀδελφότητος ποὺ ἱδρύσε τὸ ἐκπαιδευτήριον, ὁ Ἑλλογιμ. κ. Ἀναστάσιος Παπαϊωάννου, Γενικὸς Διευθυντὴς τοῦ Κολλεγίου, καθὼς καὶ μαθητὲς καὶ μαθήτριες, ἐνῶ ἀργότερα ἡ χορωδία τοῦ σχολείου τραγούδησε πρὸς τιμὴν τοῦ Παναγιωτάτου.

Καὶ στὸ σχολεῖο αὐτό, ὁ Πατριάρχης ἀναφέρθηκε στὴ σημασία τῆς ἐκπαίδευσης τῆς νέας γενιᾶς καὶ στὸν ρόλο τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ.

«Στὸν χώρὸ τῆς αὐθεντικῆς παιδείας ἰσχύουν, παρὰ τὶς ἀναπόφευκτες ἀλλαγές, τὶς συνεχεῖς μεταρρυθμίσεις καὶ τὴν ἄμεση ἐπιρροή τῶν πολιτισμικῶν ἐξελίξεων, διαχρονικὲς ἀρχές καὶ ἀμετακίνητα κριτήρια. Ἡ σύγχρονη ἔκρηξη τῆς τεχνολογίας δὲν ἀκύρωσε τὴν ἀλήθεια ὅτι ὁ καλὸς δάσκαλος τοῦ χθὲς ἔχει πολλὰ κοινὰ μὲ τὸν ὑπεύθυνον ἐκπαιδευτικὸ τῆς ἐποχῆς μας. Καὶ ὁ σύγχρονος ἐκπαιδευτικὸς ἀπευθύνεται σὲ παιδιὰ, ἔστω καὶ μὲ ἀλλαγμένα ἀπὸ τὸ τεχνοπῶλιον καὶ τὴν ἐξάρτησιν ἀπὸ τὸν ψηφιακὸ κόσμον παιδικότητα. Καὶ αὐτὸς πρέπει νὰ στηρίζει τοὺς μαθητὲς καὶ τὶς μαθήτριες, ὥστε ἡ ἀπόκτηση γνώσεων νὰ συμβαδίζει μὲ τὴν ἐδραίωση ἀξιολογικοῦ προσανατολισμοῦ, κοινωνικῆς καὶ περιβαλλοντικῆς εὐαισθησίας καὶ μὲ τὴν ἀνάπτυξη ὑπευθυνότητος. Καὶ σήμερον τὸ ἔργον τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ εἶναι ἰδιαίτερος ἀπαιτητικόν, ὅπως ὑπῆρξε ἀνέκαθεν. Παραμένουν σὲ ἰσχὺ τὰ λόγια τοῦ ἀρχαίου φιλοσόφου, ὅτι πολλὰ πράγματα στὴ ζωὴ μας εἶναι «ῶνητὰ ἀργυρίου», ἀγοράζονται δηλαδὴ μὲ χρήματα. Ἀλλὰ, ὅμως, ὅπως ἡ παιδεία, εἶναι ὑπόθεσις «χρόνου καὶ ἐπιμελείας»».

ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Κανονικαὶ Πράξεις

Αριθ. Πρωτ. 554

ΠΡΑΞΙΣ

ΑΓΙΟΚΑΤΑΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ (ΓΚΑΓΚΑΣΤΑΘΗ)

Ὅσους τέκνα φωτόμορφα καὶ εὐλογημένα καὶ ἀληθεῖς ἐν τῷ βίῳ ἐργάται τοῦ Εὐαγγελίου ἐφάνησαν, τῇ χάριτι τοῦ Παναγίου Πνεύματος, καὶ εἰς νομὰς σωτηρίους πολλοὺς ἀσφαλῶς ὠδήγησαν, οἶδεν ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία τιμᾶν ἐπ' ἐκκλησίαις, ἄχρι τέλους αἰώνων, καὶ τῇ τῶν Ἁγίων χορεία συναριθμεῖν καὶ τὴν αὐτῶν εἴτα ἐπικαλεῖσθαι μεσιτείαν πρὸς τὸν φιλόανθρωπον Θεόν, ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, ἰάσεως ἀσθενῶν καὶ ἀπαξιαπλῶς ὠφελείας ψυχικῆς τοῦ χριστωνύμου πληρώματος. Τοιοῦτος μακάριος ἀνὴρ καὶ ἄνθρωπος θεοκίνητος ἐφάνη ἐπ' ἐσχάτων καὶ ὁ ἐν ἱερεῦσιν εὐλαβέστατος καὶ μακάριος Δημήτριος, τοῦπικλὴν Γκαγκαστάθης.

Οὗτος ὁ θεῖος λευϊτης ἐγεννήθη ἐν κώμῃ Πλατάνου Τρικάλων ἐξ εὐσεβῶν γονέων καὶ ὡς παῖς μὲν εὐλάβειαν ἐπεδείξατο καὶ ἀγάπην περὶ τὴν Ἐκκλησίαν οὐχὶ τὴν τυχοῦσαν. Ὡς δὲ νεανίας ἐστρατεύθη καί, οὐχ ἅπαξ, ἐκ κινδύνων θαυμαστῶς διεσώθη θανατηφόρων, ἐπιστρέψας πρὸς τὴν γενέτειραν γῆν καὶ συζευχθεὶς εἴτα μετὰ τῆς ὁμοχώρου αὐτοῦ Ἑλισαβέτης, πατὴρ γενόμενος καὶ ἐννέα φιλοθέων θυγατέρων, ἐξ ὧν ἡ ἐσχάτη καὶ τὸ μοναχικὸν κατόπιν περιεβλήθη σχῆμα. Καταλλήλως προετοιμασθεὶς καὶ παιδευθεὶς, ἡξιώθη καὶ τῶν εἰς διάκονον καὶ πρεσβύτερον χειροτονιῶν, ὑπηρετήσας ἐν τῷ χωρίῳ αὐτοῦ μετ' εὐλαβείας καὶ αὐταπαρνήσεως, ἐπὶ ἔτη ὅλα τρία καὶ τεσσαράκοντα, ἀναδειχθεὶς οὕτω πως, κατ' ἀδιαψεύστους μαρτυρίας, σέμνωμα ἱερέων τῶν ἐγγάμων, οἰκονόμος τῆς Χάριτος πιστός, λειτουργὸς τῶν θείων μυστηρίων ἀγγελόφρων, προσευχητὴς ἀδιάλειπτος, πρεσβύτερος ἱεροπρεπέστατος, φιλαγιώτατος καὶ ἀγρυπνητικός, ποιμὴν τῶν λογικῶν προβάτων διακριτικός, πνευματικὸς πατὴρ πλήθους πιστῶν, θεόσοφος ἐνισχυτὴς τῶν ἐν θλίψεσι καὶ πειρασμοῖς περιπιπτόντων,

ὑπόδειγμα συζύγου πιστοτάτου καὶ σεμνοτάτου, πατρὸς δὲ στοργικοῦ, φιλοτέκνου καὶ πολυτέκνου, ἐν νηστείαις καὶ ἐγκρατεία ἰσοβίῳ ἀμιλλώμενος τοῖς ἐν ἐρημίαις ἀσκούμενοις, τῶν εὐαγγελικῶν ἐντολῶν ἀκριβῆς γενόμενος τηρη-τής, Ἱερῶν Μονῶν καὶ σκηνωμάτων συχνὸς προσκυνητής, ταπεινόφρων ἀληθῶς, φιλόανθρωπος γνησίως, ἐλεήμων κρυφίως, διωχθεὶς ἀπηνῶς, πειρασθεὶς ἰσχυρῶς, ἀσθενήσας δεινῶς, ὑπομείνας καρτερικῶς, Κύριον δὲ εὐχαριστῶν διηνεκῶς καὶ δοξολογῶν, γενόμενος τελικῶς τῷ ὄντι Ἰῶβ τοῦ δικαίου μιμητῆς διὰ βίου ὀλοτελής. Εἰ καὶ ὀλιγογράμματος ὁ μακάριος καὶ εὐαγγελικώτατος οὗτος λειτουργὸς τῶν θείων μυστηρίων Δημήτριος, ἀπέπνεεν ὁμως αἰσθητῶς τὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εὐωδίαν καὶ συνελειτούργει, ὡς καὶ οἱ πάλοι τῆς Ἐκκλησίας Ἅγιοι, περικυκλούμενος, χάριτι Θεοῦ, ὑπὸ τῶν νοερῶν καὶ αὐλῶν δυνάμεων. Τούτων καὶ ἐτέρων πνευματικῶν χαρίτων εἵνεκα, ἀπελάμβανε παρὰ πάντων σεβασμοῦ καὶ τιμῆς, ἰδίᾳ δὲ παρ' ὀνομαστῶν, συγχρόνων αὐτῷ, ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν, ὡς Πολυκάρπου τοῦ Κερκύρας, Ιουστίνου Πόποβιτς, Ἀμφιλοχίου τοῦ ἐν Πάτμῳ, Ἐφραίμ τοῦ Κατουνακιώτου, Αἰμιλιανοῦ τοῦ ἀπὸ Μετεώρων Σιμωνοπετρίτου καὶ δὴ καὶ τοῦ ἀειμνήστου πνευματικοῦ αὐτοῦ πατρός, τοῦ Τρίκκης καὶ Σταγῶν Διονυσίου, οἵτινες ἐπὶ τῇ μετ' αὐτοῦ συντυχίᾳ ἔχαιρον πάντοτε, θεωροῦντες ἑαυτοὺς ὡς τιμωμένους πνευματικῶς ἐξ αὐτῆς καὶ καθορῶντες ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἄνθρωπον, σαρκὶ περιπολεύοντα καὶ τὰ βίου ἁγίου ἀληθῆ φέροντα γνωρίσματα. Τοῦ χρόνου διαδραμόντος, ὁ ἄνθρωπος οὗτος τοῦ Θεοῦ, καταβληθεὶς ὑπ' ἀλγῶν καὶ ἀσθενείας, παρέδωκεν ἐν τέλει τὴν μακαρίαν αὐτοῦ ψυχὴν, ὡς δοῦλος πιστὸς καὶ ὑπηρέτης τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ, τὴν κθ' μηνὸς Ἰανουαρίου, ἔτους 1970, ἐξοδιασθεὶς τὴν ἐπαύριον, ἐν ἐκκλησίᾳ πληθούσῃ, μαρτυροῦσῃ τὴν τοῦ κηδευομένου ἀνδρὸς ἀγιότητα.

Ἐπειδὴ τοίνυν τοιοῦτος τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν κατεδείχθη ὁ μακάριος οὗτος Πρεσβύτερος, καθ' ἃ ἄρτι ὑπέβαλε τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁ ἐπιτόπιος Ἱεράρχης Ἱερώτατος Μητροπολίτης Τρίκκης, Πύλης καὶ Γαρδικίου κ. Χρυσόστομος, αἰτούμενος ὅπως ἡ Ἐκκλησία προέλθῃ ἐπισήμως εἰς τὴν ἐν τῷ ἑορτολογίῳ αὐτῆς ἔνταξιν αὐτοῦ ὡς Ἁγίου, ἡ Μετρίότης ἡμῶν, μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ὑπ' ὄψιν λαβόντες τὴν ἀδιάκοπον ζῶσαν μαρτυρίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως, οὐ μόνον τῶν κατοίκων τοῦ Πλατάνου Τρικάλων ἀλλὰ καὶ τῶν πιστῶν ἐκ τῆς εὐρυτέρας περιοχῆς καὶ πανελληνίως περὶ τῆς

ἀγιότητος τοῦ εἰρημένου εὐλαβεστάτου ἱερέως Δημητρίου, καὶ τὴν ἀρχῇθεν ἀποδιδομένην αὐτῷ ὡς Ἀγίῳ τιμὴν, τῷ κοινῷ τῆς Ἐκκλησίας ἔθει κατακολουθοῦντες, ὡς εὐλογον καὶ πρέπον τὸ αἶτημα τῆς αὐτοῦ Ἱερότητος ἐκρίναμέν τε καὶ ἀπεδεξάμεθα.

Διὸ καὶ θεσπίζομεν Συνοδικῶς καὶ ἐν Ἀγίῳ διακελευόμεθα Πνεύματι ὅπως ὁ εἰρημένος Πρεσβύτερος Δημήτριος Γκαγκαστάθης, ἐκ Πλατάνου Τρικάλων, συναριθμῆται τοῖς Ἀγίοις τῆς Ἐκκλησίας, ὡς μέχρι τοῦδε οὕτω καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, τιμώμενος παρὰ τῶν πιστῶν καὶ ὕμνοις ἐγκωμίων γεραιρόμενος κατ' ἔτος, τῇ καθ' Ἰανουαρίου, ἡμέρᾳ καθ' ἣν ἡ πρὸς Κύριον ἐκδημία αὐτοῦ ἐγένετο.

Εἰς ἔνδειξιν δὲ τούτου καὶ βεβαίωσιν ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα Πατρι-
αρχικὴ ἡμῶν καὶ Συνοδικὴ Πρᾶξις, καταστρωθεῖσα μὲν καὶ ὑπογραφεί-
σα ἐν τῷδε τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης
Ἐκκλησίας, ἐν ἴσῳ δὲ καὶ ἀπαραλλάκτῳ ἀποσταλεῖσα τῷ Μακαριωτά-
τῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυρίῳ Ἱερωνύμῳ, πρὸς
διαβίβασιν τῷ Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Τρίκκης, Πύλης καὶ Γαρδικίου
κ. Χρυσοστόμῳ, πρὸς ἐπ' ἐκκλησίας ἀνάγνωσιν καὶ κατάθεσιν εἴτα ἐν
τοῖς Ἀρχείοις τῆς καθ' αὐτὸν Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,βκε', κατὰ μῆνα Ἰούλιον (Θ')

Ἐπινεμήσεως Γ'

- + ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος ἀποφαίνεται
- + ὁ Κολωνείας Ἀθανάσιος
- + ὁ Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας Μακάριος
- + ὁ Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου Ἀνδρέας
- + ὁ Βελγίου Ἀθηναγόρας
- + ὁ Λέρον, Καλύμνου καὶ Ἀστυπалаίας Παῖσιος
- + ὁ Ἀτλάντας Σεβαστιανός
- + ὁ Κυδωνιῶν Ἀθηναγόρας
- + ὁ Σηλυβρίας Μάξιμος
- + ὁ Αὐστραλίας Μακάριος
- + ὁ Ἑλβετίας Μάξιμος
- + ὁ Ἰρλανδίας Ἰάκωβος
- + ὁ Μεξικοῦ Ἰάκωβος

Καθαιρέσεις

Ἡ Ἀγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος ἐθεώρησε τήν, διὰ τὰ εἰς ἃ ὑπέπεσεν κανονικὰ παραπτώματα, ἐπιβληθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ποινὴν τῆς ἀπὸ τῆς ἱερωσύνης καθαιρέσεως εἰς τὸν τέως Ἀρχιμανδρίτην Διονύσιον (κατὰ κόσμον Γεώργιον) Καλαμπόκαν, πρώην κληρικὸν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων, ἐπαναχθέντα εἰς τὰς τάξεις τῶν Μοναχῶν.

Ἀποφάσει τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἐν ταῖς συνεδρίαις αὐτῆς τῆς 2^{ης} — 3^{ης} Ἰουνίου 2025 καθυπεβλήθησαν, ὡσαύτως, τῇ ἐσχάτῃ ποινῇ τῆς καθαιρέσεως ἐκ τοῦ ὄν ἔφερον βαθμοῦ τῆς ἱερωσύνης καὶ ἐπανήχθησαν εἰς τὰς τάξεις τῶν λαϊκῶν, διὰ τὰ εἰς ἃ ὑπέπεσον κανονικὰ παραπτώματα, Πρεσβύτερος Ἰωάννης Νικολαΐδης καὶ ὁ Διάκονος Μάριος Μπάγκος, κληρικοὶ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σουηδίας καὶ πάσης Σκανδιναβίας καὶ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας ἀντιστοίχως, ἐν δὲ ταῖς συνεδρίαις αὐτῆς τῆς 7^{ης} — 9^ῃ Ἰουλίου 2025 οἱ Πρεσβύτερος Θαδδαίου Hardenbrook καὶ Ἀρχιμανδρίτης Γαβριήλ (Gabriel-Dominique) Aubert, Ἡγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Ἀγίου Νικολάου La Dalmerie, κληρικοὶ τοῦ Παλαιστινιακοῦ Βικαριάτου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γαλλίας ἀντιστοίχως.

Συναφῶς, ἀποφάσει τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἐν ταῖς συνεδρίαις αὐτῆς τῆς 30^{ης} Αὐγούστου 2025 καθυπεβλήθη, ἐπίσης, τῇ ἐσχάτῃ ποινῇ τῆς καθαιρέσεως ἐκ τοῦ ὄν ἔφερεν βαθμοῦ τῆς ἱερωσύνης καὶ ἐπανήχθη εἰς τὰς τάξεις τῶν λαϊκῶν, διὰ τὰ εἰς ἃ ὑπέπεσεν κανονικὰ παραπτώματα, ὁ Πρεσβύτερος Κοσμᾶς (Octavio Correal Salazar), κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεξικοῦ.

Ἀνακοινωθέντα

Συνήλθεν, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἡ Ἀγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος εἰς τὰς τακτικὰς κατὰ μῆνα συνεδρίας αὐτῆς τὴν Τρίτην, 8^{ην}, καὶ τὴν Τετάρτην, 9^{ην} Ἰουλίου 2025.

Κατὰ τὴν δευτέραν συνεδρίαν, εἰσηγήσει τῆς Κανονικῆς Ἐπιτροπῆς, κατετάγη εἰς τό Ἀγιολόγιον τῆς κατ' Ἀνατολὰς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὁ ἱερεὺς Δημήτριος Γκαγκαστάθης, ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Τρίκκης,

Γαρδικίου καί Πύλης, διακριθείς διά τας κατά Χριστόν ἀρετάς τῆς ἐλεημοσύνης, τῆς φιλανθρωπίας καί τῆς ἀπολύτου ἀφοσιώσεως καί ἐμπιστοσύνης εἰς τό θέλημα τοῦ Κυρίου.

Κατά τας συνεδρίας ταύτας ἐθεωρήθησαν ἅπαντα τά ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει ἀναγεγραμμένα θέματα, ἐφ' ὧν καί ἐλήφθησαν αἱ προσήκουσαι ἀποφάσεις.

Συνήλθεν, ὡσαύτως, τήν 29^{ην} Αὐγούστου 2025, ἡ Ἁγία καί Ἱερὰ Σύνοδος εἰς τήν τακτικήν αὐτῆς συνεδρίαν τοῦ μηνός Αὐγούστου, ὑπό τήν προεδρίαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου.

Κατ' αὐτήν:

α) συνεζητήθη τό θέμα τῆς ἐκκλήτου προσφυγῆς τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου πρῶην Πάφου κ. Τυχικοῦ καί ἀπεφασίσθη ἡ πρόσκλησις καί ἐμφάνισις αὐτοῦ ἐνώπιον τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου, κατά τήν προσεχῇ συνεδρίαν αὐτῆς περί τά μέσα Ὀκτωβρίου,

β) ἀπεφασίσθη ἡ ἔναρξις τῆς διαδικασίας πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐκκλησίας, κατά τόν προβλεπόμενον ὑπό τοῦ ἰσχύοντος τρόπον,

γ) ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει γράμματος τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Σιναίου κ. Δαμιανοῦ, ἐξεφράσθη ἡ συμπαράστασις πρὸς αὐτόν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τό ὅποῖον θεωρεῖ αὐτόν νόμιμον καί κανονικόν Ἀρχιεπίσκοπον καί Ἡγούμενον, ἐνῶ ἐξακολουθεῖ νά ἀναγνωρίζῃ τό ἀπό αἰώνων καθεστώς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ,

δ) τῇ προτάσει τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας, ἐξελέγησαν παμψηφεί Χωρεπίσκοπος Καμπέρας ὁ Ἱερολ. Ἀρχιδιάκονος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας κ. Ἀθηναγόρας Καρακωσταντάκης, βοηθός Ἐπίσκοπος δέ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Μακαρίου ὁ Πρωτοσύγκελλος αὐτοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Χριστοφόρος Κρικέλης, ὑπό τόν τίτλον Κερασούντος.

Ἡ Ἁγία καί Ἱερὰ Σύνοδος ἐσυνέχισε τήν 30^{ην} καί τήν 31^{ην} Αὐγούστου 2025, τας ἐργασίας αὐτῆς, ὑπό τήν προεδρίαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἐξαντλήσασα τήν θεώρησιν τῶν ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει ἀναγεγραμμένων θεμάτων, ἐφ' ὧν καί ἐλήφθησαν αἱ προσήκουσαι ἀποφάσεις.

Ἐπαναβεβαιώσασα παλαιότεραν ἀπόφασιν αὐτῆς περί ὑπαγωγῆς τῶν ἐν Αὐστραλίᾳ ἐνοριῶν τῆς ὑπό τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον

ἐκκλησιαστικῆς παρουσίας τῶν ἐν τῇ Διασπορᾷ τῶν Οὐκρανῶν εἰς τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Αὐστραλίας, ἀπεφάσισεν ὁμοίως τὴν ὑπαγωγὴν τῆς ἐν Genk Βελγίου Οὐκρανοφώνου Ἑνορίας Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Βελγίου.

Ἐπίσης ἀπεφάσισεν ὁμοφώνως, εἰσηγήσει τῆς Κανονικῆς Ἐπιτροπῆς, τὴν κατάταξιν εἰς τὸ ἀγιολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἐν Ἀθῶνι ἀσκησάντων ὁσιακῆς βιοτῆς Διονυσίου Βατοπαιδινοῦ, τοῦ ἐν τῷ Ἱερῷ Κελλίῳ Ἀγίου Γεωργίου Κολιτσοῦ, καὶ Πετρωνίου Ἱερομονάχου, Δικαίου τῆς Ἱερᾶς Σκήτης Τιμίου Προδρόμου, τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Μεγίστης Λαύρας, τῆς μνήμης αὐτῶν τελουμένης τοῦ μὲν πρώτου, τῇ 11ῃ Μαΐου, τοῦ δὲ δευτέρου, τῇ 24ῃ Φεβρουαρίου ἐκάστου ἔτους.

Τό ἐσπέρας τοῦ Σαββάτου, ὑπεγράφη ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου καὶ τῶν ἁγίων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, εἰς εἰδικὴν πρὸς τοῦτο Ἱερὰν Ἀκολουθίαν, ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τοῦ Ἀγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, ἡ ἐν τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καταστρωθεῖσα Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Πρᾶξις Ἀγιοκατάξεως τοῦ μακαρίου Πρεσβυτέρου Δημητρίου Γκαγκαστάθη.

Ἐν τῷ τέλει τῆς τελευταίας συνεδρίας, ἀντηλλάγησαν μετὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Βελγίου κ. Αθηνάγορου, ἐκ μέρους τῶν ἀποχωρούντων μελῶν τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, καὶ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος προσφωνήσεις καὶ ἀντιφωνήσεις ἐπὶ τῇ λήξει τῆς παρουσίας συνοδικῆς περιόδου.

Γενομένης τῆς τακτικῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ταύτην θὰ ἀποτελέσουν, διὰ τὸ ἑξάμηνον 01.09.2025 - 28.02.2026, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, οἱ Σεβ. Ἱεράρχαι:

Χαλκηδόνος κ. Ἑμμανουήλ

Καρπάθου καὶ Κάσου κ. Ἀμβρόσιος

Μιλήτου κ. Απόστολος

Κολωνείας κ. Ἀθανάσιος

Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου κ. Ἀνδρέας

Ἀτλάντας κ. Σεβαστιανός

Σουηδίας καὶ πάσης Σκανδιναβίας κ. Κλεόπας

Σηλυβρίας κ. Μάξιμος

Αὐστραλίας κ. Μακάριος

Ἰμβρου καί Τενέδου κ. Κύριλλος

Ἑλβετίας κ. Μάξιμος

Μεξικοῦ κ. Ἰάκωβος

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 1ῃ Σεπτεμβρίου 2025

Ἐκ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς
τῆς Ἀγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου

Διαχριστιανικά

Joint International Commission for Theological Dialogue between the Roman Catholic Church and The Orthodox Church

Coordinating Committee Meeting

Rethymno (Crete), 8–12 September 2025

Communiqué

The Coordinating Committee of the Joint International Commission for Theological Dialogue between the Roman Catholic Church and the Orthodox Church, under the co-presidency of Cardinal Kurt Koch, Prefect of the Dicastery for Promoting Christian Unity, and Metropolitan Job of Pisidia, Ecumenical Patriarchate of Constantinople, met from 8–12 September 2025 at the Holy Metropolis of Rethymno and Avlopotamos, Crete. The Committee was hosted once again with fraternal love by His Eminence Prodromos, Metropolitan of Rethymno and Avlopotamos, who also hosted a meeting of the Coordinating Committee in 2022.

The members of the Coordinating Committee were offered warm and generous Cretan hospitality by Metropolitan Prodromos and his local Church. The Committee had the opportunity to meet His Eminence Eugenios II, the Archbishop of Crete, as well as dignitaries of civil government. Visits were organised to the parish of Gerani and the monasteries of St Irene and St John the Forerunner.

The work of the Coordinating Committee began with the consideration of two draft texts. These texts, on the historical and theological issues related to the Filioque and Infallibility, respectively, were drafted by two subcommittees formed following the decisions taken by the Coordinating Committee in Bari, Italy, in 2024. It was decided to deal first with the draft text on the question of Infallibility. Progress was made on studying and revising the draft text. A new drafting committee was formed to implement revisions to the draft text. Once completed, the revised draft will be considered next year by the Coordinating Committee, with the hope of

preparing it for consideration at a Plenary Meeting of the Commission.

The Committee called to mind the major events in the life of the Roman Catholic Church since their last meeting, namely the passing of Pope Francis and the election of Pope Leo XIV. While praying for the repose of Pope Francis and for the ministry of Pope Leo, the members were heartened by the continuing support of the Bishop of Rome for the work of the Commission. They rejoice in the commemoration of the 1700th anniversary of the First Ecumenical Council of Nicaea held in 325, and hope that plans for a meeting of Pope Leo and Ecumenical Patriarch Bartholomew to mark this momentous occasion bear fruit. Such a meeting would constitute an important step on the path to full communion and, in a world tragically fractured by wars and rumours of wars, would likewise serve as an invaluable witness to the peace and unity in Christ that the world so sorely needs.

Ἱερά Θεολογική Σχολή Χάλκης

Ὁ Παναγιώτατος στήν Θεολογική Σχολή τῆς Χάλκης

Τὸ Ἑσπέρας τῆς 22ας Ἰουλίου 2025 ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀφίχθη στήν Θεολογική Σχολή γιά ὀλιγόωρη ἐπίσκεψη, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων κ. Ἐπιφάνιο καὶ τὸν Θεοφιλ. Ἐπίσκοπο Ἀμορίου κ. Νικηφόρο, Ἡγούμενο τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἱ. Πατριαρχικῆς Μονῆς Βλατάδων, μὲ κληρικούς καὶ λαϊκοὺς συνεργάτες τους.

Κατὰ τὴν σύντομη παραμονή τους στήν Σχολή, ὁ Παναγιώτατος καὶ ἡ συνοδεία του προσκύνησαν στὸ ναῦδριο τῆς Ἀγίας Τριάδος, ἐπισκέφθηκαν τὶς παλαιὲς αἵθουσες διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ ὀρισμένους ἀπὸ τοὺς νέους, ἀνακαινισμένους χώρους τῆς Σχολῆς.

Ὁ Παναγιώτατος ἐπισκέφθηκε, ὡσαύτως, τὴν Σχολή τὴν μεσημβριὰν τῆς Τρίτης, 5^{ης} Αὐγούστου 2025, προκειμένου τὸ ἑσπέρας τῆς ἰδίας ἡμέρας νὰ τελέσει τὰ θυρανοίξια καὶ νὰ χοροστατήσει κατὰ τὸν Μ. Ἑσπερινὸ στήν πανηγυρίζουσα ἀνακαινισμένη Ἱ. Πατριαρχικὴ Σκήτη Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Χάλκης. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Ἑσπερινοῦ, ὁ Παναγιώτατος διανυκτέρευσε στήν Σχολή, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀνεχώρησε τὴν πρωΐα τῆς ἐπομένης, 6^{ης} Αὐγούστου, γιά τὴν νῆσο Πρώτη, προκειμένου νὰ χοροστατήσει κατὰ τὴν Θεία Λειτουργία στήν ἐπίσης πανηγυρίζουσα Πατριαρχικὴ Μονή, ἐντὸς τῆς ὁποίας λειτουργεῖ ἡ Πατριαρχικὴ Παιδικὴ Κατασκήνωση Παιδοπόλεως.

Τὰ θυρανοίξια καὶ ἡ πανήγυρις τῆς Ἱ. Πατριαρχικῆς Σκῆτης τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Χάλκης

Σὲ συγκινησιακὰ φορτισμένη ἀτμόσφαιρα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος τέλεσε τὸ ἀπόγευμα τῆς Τρίτης, 5^{ης} Αὐγούστου 2025, τὸν Ἀγιασμὸ τῶν θυρανοίξιων τοῦ ἀνακαινισμένου Ναυδρίου τῆς Σκῆτης τῆς Μεταμορφώσεως Σωτῆρος Χριστοῦ, στήν Χάλκη των Πριγκηποννήσων, καὶ ἀκολούθως χοροστάτησε στὸν Μ. Ἑσπερινὸ τῆς ἑορτῆς.

Στὴν ὁμιλία του, ἀμέσως μετὰ, ἀναφέρθηκε στὴ σημασία τῆς

Δεσποτικής έορτής της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, σημειώνοντας ότι ἐπὶ τοῦ Θαβώρ οἱ μαθητὲς εἶδαν τὸν Κύριο «ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ», καὶ στὴ συνέχεια εἶπε:

«Ὅταν κανεῖς ἔχει εἰσέλθει εἰς αὐτὴν τὴν περιοχὴν τῆς θεωρίας τοῦ Ἰησοῦ ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, ἔχει λυτρωθῇ ἐκ τῆς δουλείας τῆς ἀνάγκης καὶ τοῦ πόνου. Οἱ ἄλλοι, ὅμως; Οἱ πολλοί; Αὐτοὶ ἀκόμη περιμένουν ἐναγωνίως στὶς παρυφές τοῦ Θαβώρ τὴν Μεταμόρφωσι, προκειμένου νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ τὸν πόνο, τὴν ἀσθένεια, τὴν ἀνάγκη. Ὅπως οἱ ἀδελφοί μας στὴν πολὺπαθὴ Γάζα. Παρακολουθοῦμε μὲ ἀποτροπιασμό τὶς σκηνές τῶν ἀμάχων, τῶν ἀθώων παιδιῶν νὰ πεθαίνουν ἀπὸ τὴν πείνα, ἀλλὰ καὶ τῶν αἰχμαλώτων νὰ σκάβουν οἱ ἴδιοι τοὺς τάφους τους. Εἶναι πραγματικὰ ντροπὴ γιὰ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα, ὅπως τὸ εἶπα καὶ χθές! Γιὰ νὰ εἴμαστε ἀκριβέστεροι, οἱ εἰκόνες αὐτές δὲν παρουσιάζουν τίποτε τὸ ἀνθρώπινο. Εἶναι κυριολεκτικῶς ἀπάνθρωπες!

Γνωρίζουμε καλῶς ὅτι δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ ἀνατρέψῃ κανεῖς τὸν ῥοῦν τῆς πραγματικότητας, τὸν ῥοῦν τῆς ἱστορίας. Ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐγκαταλείπει ποτὲ τὴν ἐλπίδα, δὲν ἐγκαταλείπει τὴν προσπάθειά της νὰ μεταμορφώσῃ τὸν κόσμον. Διότι ὁ κόσμος δὲν μεταμορφώνεται οὔτε μὲ τὴν βία οὔτε μὲ τοὺς πολέμους. Κοιτᾶτε τὴν ἱστορία καὶ θὰ δεῖτε. Ὅσα σπουδαῖα ἔχουν γίνεи, ἔγιναν πάντοτε ἀπὸ λίγους, οἱ ὁποῖοι κατεύθυναν οὐσιαστικὰ τὴν ἱστορία. Ὁ κόσμος μεταμορφώνεται πάντοτε μὲ τοὺς λίγους ἀλλὰ ἀμέτρητους, μὲ τὴν μικρὰ ζύμη, ἡ ὁποία «ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ» (Γαλ. ε', 9), μὲ τοὺς ἁγίους. Οἱ ἅγιοι μᾶς ἔδειξαν καὶ μᾶς δείχνουν τὴν Ἐκκλησία ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, ἐν τῇ θεοειδεῖ της μορφῇ, ὅπως τὴν συνέστησε ὁ Θεὸς Ἰδρυτὴς της.»

Σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ὁμιλίας του, ὁ Παναγιώτατος, ἀναφέρθηκε στὴν ἀνακαίνισι τοῦ πολὺπαθου Ναυδρίου, πού στοῦ διάβα τοῦ χρόνου δοκιμάστηκε ὅπως καὶ ἡ Ῥωμηοσύνη τῆς Πόλεως.

«Διὰ νὰ μεταμορφωθῇ ὀρθῶς ἐν Χριστῷ ὁ κόσμος ζητεῖ νὰ ἴδῃ καὶ σήμερᾳ μίαν Ἐκκλησίαν μεταμορφωμένην. Καὶ ἡ δική μας ὑψίστη εὐθύνη ὡς Χριστιανῶν, ἔστω καὶ ἂν εἴμεθα ἡ μικρὰ ζύμη, εἶναι νὰ μεταμορφωθοῦμε διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς προσφορᾶς μας στὸν συνάνθρωπο, ὥστε νὰ ἀποτελέσουμε παράδειγμα κοινῆς μαρτυρίας καὶ κοινῆς διακονίας εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον. Ἐμεῖς οἱ Ῥωμηοὶ Ὁρθόδοξοι οὐδέποτε ἀξιολογήσαμε ἢ ἐβασίσαμε τὰ καθ' ἡμᾶς εἰς τοὺς ἀριθμούς, διότι ἡ ἱστορία μας διδάσκει ὅτι «οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ, ἀλλ'

ἐν τῷ εὖ τὸ πολὺν» καὶ ὅτι ὁ Θεὸς δύναται καὶ «ἐκ τῶν λίθων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ» (Ματθ. γ', 9).

Πράγματι, εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος τίποτε τὸ μέγα καὶ ὑψηλὸ δὲν ἔγινε χωρὶς ἀγάπη καὶ χωρὶς θυσίες. Καὶ ὅσο λίγοι καὶ ἂν εἴμαστε σήμερα, τόσο περισσότερη ἀγάπη καὶ τόσο μεγαλύτερες θυσίες χρειάζονται, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ φυλάξουμε μὲ ἀξιοπρέπεια ὅλα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα μᾶς ἐκκληροδότησαν οἱ πατέρες μας καὶ οἱ αἰῶνες.

Φορεὺς αὐτῆς τῆς ἀφειδωλεύτου ἀγάπης πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησία καὶ τὴν ἐδῶ Ὀμογένεια τῆς Πόλεως εἶναι καὶ ὁ Ἐντιμολογιώτατος καὶ φίλτατος Ἀρχὼν Ἀκτουάριος Δρ. Στέφανος Γιαλουράκης καὶ ἡ Εὐγενεστάτη σύζυγός του κυρία Ἄννα, οἱ ὁποῖοι ἀνέλαβαν ἐξ ὁλοκλήρου τὸ κόστος τῆς ἐκβάθρων ἀνακαινίσεως τοῦ ναυδρίου τῆς πανηγυριζούσης αὐτῆς Σκῆτης τῆς Μεταμορφώσεως Χριστοῦ Χάλκης. Ἡ ταπεινὴ ἀλλὰ ἱστορικὴ αὐτὴ σκῆτη, γνωστὴ καὶ ὡς «σκῆτη τοῦ Μακαρίου», λόγῳ ἐνὸς μοναχοῦ, ὁ ὁποῖος ἀσκήτησε ἐδῶ κατὰ τὸν 19ο αἰῶνα, ἐγεύθη τὸ πικρὸν ποτήριον τῶν δοκιμασιῶν ποὺ ἐβίωσε ἡ Ῥωμιοσύνη τῆς Πόλεως ἰδίως κατὰ τὸν περασμένο αἰῶνα. Οἱ ταλαιπωρίες τῆς σκῆτης συνεχίσθηκαν μέχρι καὶ πολὺ πρόσφατα, ὡς ἀψευδῆς μάρτυς τῶν ἀλαλήτων στεναγμῶν τοῦ Γένους. Καὶ ὅμως, χάρις στὶς ἄοκνες προσπάθειες τοῦ Ἱερωτάτου ἀδελφοῦ Μητροπολίτου Δέρκων κ. Αποστόλου, τὸν ὁποῖον συγχαίρομεν ὀλοκαρδίως ἐκ μέρους τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἡμῶν προσωπικῶς, ἀλλὰ καὶ χάρις στὴν συγκινητικὴ γενναιοδωρία τῆς οἰκογενείας Γιαλουράκη, τὸ πολὺπαθὸ ναῦδριον τῆς Μεταμορφώσεως εὐρίσκεται πλέον ἐνώπιόν μας ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, πλήρως ἀνακαινισμένο, κυριολεκτικῶς μεταμορφωμένο.»

Προηγούμενως τὸν Παναγιώτατο προσφώνησαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Δέρκων κ. Απόστολος καὶ ὁ Θεοφίλ. Ἐπίσκοπος Ἀραβισσοῦ κ. Κασσιανός, Ἡγούμενος τῆς Ι. Μονῆς Ἀγίας Τριάδος Χάλκης.

Παρέστησαν ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀνθηδώνος κ. Νεκτάριος, κληρικοί, ὁ Ἐντιμ. Δήμαρχος Πριγκηποννήσων (Adalar) κ. Ali Ercan Akpolat, καὶ πλῆθος πιστῶν.

Ἡ προσφώνηση τοῦ Καθηγουμένου

Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Γέρον Δέρκων κ. Απόστολε,

Σεβασμιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀνθηδώνος κ. Νεκτάριε, Ἐπίτροπε τοῦ Παναγίου Τάφου ἐνταῦθα,

«Ζεῦγος ἐκλεκτὸν τῷ Κυρίῳ», τῶν μεγατίμων δωρητῶν τοῦ ἱεροῦ τούτου σκηνώματος, Στεφάνου καὶ Ἀννης Γιαλλουράκη,

Εὐλαβεῖς καὶ φιλέορτοι προσκυνηταί,

«Δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν» προτρέπει ὅλους μας ὁ ἱερὸς ὑμνογράφος διὰ τὴν παροῦσαν ἐορτὴν καὶ πανήγυριν καὶ ἐμεῖς, μὲ προεξάρχουσα τὴν Σεπτῇ τῆς Ὁρθοδοξίας Κορυφῇ, ἀκολουθοῦντες τὴν ὑμνογραφικὴ προτροπὴ ἀνήλθαμε στὸν λόφο τοῦτο, ποὺ κατέστη πράγματι «ὄρος Κυρίου» διὰ τῆς ἁγιαστικῆς παρουσίας τῆς Μονῆς ταύτης, διὰ τῆς ἀσκήσεως καὶ τῶν μοναστικῶν παλαισμάτων τῶν ἐν αὐτῇ ἐγκαταβιωσάντων πατέρων, διὰ τῆς μαρτυρίας καὶ τοῦ μαρτυρίου ποὺ συνοδεύουν τὴν ἱστορικὴ πορεία τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ σκηνώματος.

Βλέποντας λοιπὸν μετὰ πολλῆς συγκινήσεως τὸ ἱερὸ αὐτὸ σέβασμα, ποὺ ἐπὶ δύο περίπου δεκαετίες χαρακτηριζόταν ἀπὸ τὸ «βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως», νὰ ἀποδίδεται καὶ ἀλὶν στὴν λατρεία τοῦ Θεοῦ, δοξάζουμε καὶ μεγαλύνουμε τὸν Σωτῆρα Χριστόν, «τὸν ἁγιάσαντα τοῦτον καὶ τελειώσαντα τῇ αὐτοτελεῖ χάριτι» αὐτοῦ. Ἐπιλήσμων θὰ ἦταν ὅμως ὅποιος, μετὰ Θεόν, δὲν ἐξέφραζε τὴν προσήκουσα εὐχαριστίαν στὴν Ὑμετέρα Θειοτάτη Παναγιότητα, τὴν πάντοτε στοργικῶς μεριμνῶσα γιὰ τὴν διατήρηση τῶν σεβασμάτων τοῦ Γένους μας καὶ σήμερα «ἐπισφραγίζουσιν τὸν ὕμνον καὶ προεξάρχουσιν τῆς πανηγύρεως», ἀλλὰ καὶ στὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Γέροντα Δέρκων κ. Απόστολο, ὁ ὅποιος ἐκοπίασε τὰ μέγιστα γιὰ τὴν περάτωση τῶν ἀνακαινιστικῶν ἐργασιῶν τοῦ ναοῦ τῆς ἱερᾶς καὶ ἱστορικῆς Μονῆς ταύτης.

Πλὴν ὅμως, οἱ προσδοκίες καὶ οἱ ἐλπίδες ὅλων μας γιὰ τὸ ἱερὸ αὐτὸ σέμνωμα τῆς προγονικῆς εὐσεβείας θὰ ἀπέβαιναν μάταιες, ἐὰν ὁ Κύριος δὲν ὀδηγοῦσε τὰ διαβήματα τοῦ θεολέκτου καὶ φιλογενοῦς ζεύγους τῶν ἐκλεκτῶν τῆς Ἐκκλησίας τέκνων Στεφάνου καὶ Ἀννης Γιαλλουράκη, Ὁμογενῶν ἐξ Ἀμερικῆς, στὸν ἱερὸ τοῦτο χῶρο, οἱ ὅποιοι ἀνέλαβαν ἐξ ὀλοκλήρου, γιὰ δεύτερη μάλιστα φορὰ, τὴν κάλυψη τῶν ἐξόδων ἀνακατασκευῆς καὶ ἐξωραϊσμοῦ τοῦ ναοῦ τῆς Θείας τοῦ Χριστοῦ Με-

ταμορφώσεως. Τὰ ὀνόματά Σας, ἀγαπητοί μας μεγάτιμοι δωρητές, θὰ μνημονεύονται διηνεκῶς ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ, ὡς ὀνόματα τῶν νέων κτητόρων τῆς: «πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε, χαίρετε δὲ μᾶλλον ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, δοξολογίας τοῦ ἁγίου ὀνόματος τοῦ Θεοῦ καὶ βαθείας εὐγνωμοσύνης πρὸς ὅλους ὅσοι συνέβαλαν στὴν περάτωση τοῦ παρόντος ἔργου, ὑποδεχόμεθα μετὰ πολλῆς χαρᾶς ὅλους τοὺς εὐλαβεῖς προσκυνητὲς καὶ ἐκφράζουμε ἐκ μέσης καρδίας τὴν εὐχὴ τὸ ἄπλετο καὶ ἀναλλοίωτο θαβώριο φῶς τῆς Θείας Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ νὰ φωτίζει πάντας καὶ νὰ ὀδηγῇ τὰ διαβήματα ἡμῶν «εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν».

Χρόνια πολλὰ καὶ εὐλογημένα!

Ἡ ἑορτὴ τῆς Παναγίας Πausολύπης στὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης

Προεξάρχοντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σαράντα Ἐκκλησιῶν κ. Ἀνδρέου, Ἐφόρου τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς, τελέστηκε τὴν Κυριακὴ 31 Αὐγούστου 2025, στὸ ναῦδριο τῆς Ἁγίας Τριάδος ὁ πανηγυρικός Ὁρθρος καὶ Ἀρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Συνάξεως τῆς Παναγίας Πausολύπης, τῆς ὁποίας ἡ ἱερὰ καὶ θαυματουργός, χρονολογουμένη ἀπὸ τὸν 14^ο αἰῶνα βυζαντινὴ εἰκόνα θησαυρίζεται στὸν ὡς ἄνω ναό. Ἐκκλησιάστηκαν ὁ Καθηγούμενος, Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἀραβισσοῦ κ. Κασσιανός, πιστοὶ ἀπὸ τὰ Πριγκηπόννησα καὶ τὴν Πόλη, καθὼς καὶ ὁμιλος προσκυνητῶν ἀπὸ τὴν Κύπρο, στοὺς ὁποίους ὁ Σεβασμιώτατος εὐχήθηκε προσηκόντως ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Παναγίας.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς Θείας Λειτουργίας ἀκολούθησε δεξίωση, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Καθηγούμενος εὐχαρίστησε τὸν Σεβασμιώτατο γιὰ τὴν παρουσία του στὴν πανήγυρη τῆς Παναγίας Πausολύπης καὶ εὐχήθηκε στοὺς ἐκκλησιασθέντες πιστοὺς ἡ χάρις τῆς Θεοτόκου νὰ τοὺς συνοδεύει.

Ἀφ' ἑσπέρας τελέστηκε ὁ Μέγας Ἑσπερινὸς τῆς ἑορτῆς, χοροστατοῦντος τοῦ Θεοφιλεστάτου Καθηγουμένου.

Ἐπίσκεψη ὁμίλου Ῥωμαιοκαθολικῶν προσκυνητῶν στήν Θεολογική Σχολή τῆς Χάλκης

Τριακονταμελὴς ὁμιλος Ῥωμαιοκαθολικῶν προσκυνητῶν πραγματοποίησε ἐπίσκεψη στήν Θεολογική Σχολή τῆς Χάλκης, τὴν Πέμπτη, 4 Σεπτεμβρίου 2025, μὲ ἀφορμὴ τὴν παρουσία τους στὰ Προιγκηπόννησα. Οἱ ἐπισκέπτες ἔγιναν δεκτοὶ ἀπὸ τὸν Καθηγούμενο, Θεοφιλέστατο Ἐπίσκοπο Ἀραβισσοῦ κ. Κασσιανό, ὁ ὁποῖος προσφωνώντας τους, τοὺς καλωσόρισε στὸ ἱστορικὸ ἐκπαιδευτικὸ καθίδρυμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀναφερόμενος τόσο στὴν μακρὰ καὶ πλούσια ἱστορία καὶ προσφορά του στὴν Ἐκκλησία καὶ τὰ θεολογικὰ γράμματα, ὅσο καὶ στὴν ἐν ἐξελίξει ἐκ βάθρων ἀνακαίνιση τοῦ κτηρίου. Ὁ Καθηγούμενος ἐπεσήμανε, ἀκόμη, τὴν σημαντικὴ συμβολή τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς στὴν προσέγγιση τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, τὴν ἄρση τῶν ἀναθεμάτων μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν Πρεσβυτέρας καὶ Νέας Ῥώμης, καθὼς καὶ στὴν ἑναρξη τῶν θεολογικῶν διαλόγων, οἱ ὁποῖοι συνεχίζονται καὶ καρποφοροῦν μέχρι σήμερα.

Ἀκολούθως, οἱ ἐπισκέπτες προσκύνησαν στὸ ναῦδριο τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ξεναγήθηκαν στὶς αἵθουσες διδασκαλίας καὶ τοὺς λοιποὺς χώρους τῆς Σχολῆς, ἐνῶ ἐνημερώθηκαν γιὰ τὰ ἀνακαινιστικὰ ἔργα ποὺ πραγματοποιοῦνται σὲ αὐτήν.

ΜΕΡΟΣ Δ'

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑΙ

Μητροπολίτης Αγκύρας Ίερεμίας
(1935–2025)

Ὁ Μητροπολίτης Αγκύρας Ίερεμίας, κατὰ κόσμον Παράσχος Καλλιγιώργης, ἐγεννήθη ἐν τῇ πόλει της Κῶ, γενετείρας τοῦ Ἱπποκράτους, τοῦ πατρὸς τῆς ἱατρικῆς, ἐν Δωδεκανήσοις, τὴν 17ην Ἰανουαρίου 1935.

Νέος ἐσπούδασεν εἰς τὴν Πατριάδα Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν ἀπὸ τὸ 1948 ὡς τὸ 1952, πλησίον τῆς περιφήμου Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ τοῦ Σπηλαίου τῆς Αποκαλύψεως, εἰς τὴν σχολὴν, ἣ ὁποία διεδραμάτισε ζωτικὸν ρόλον διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ ἑλληνορθόδοξου πολιτισμοῦ, γλώσσης καὶ πίστεως ἐπὶ δύο αἰῶνας καὶ πλέον.

Απὸ τὸ 1952 ἕως τὸ 1959 ἐσπούδασεν εἰς τὴν περίφημον Θεολογικὴν Σχολὴν της Χάλκης, ὅπου ὑπῆρξε συμφοιτητὴς τοῦ Δημητρίου Ἀρχοντῶν, τοῦ μελλοντικοῦ Παναγιωτάτου Αὐθέντου καὶ Δεσπότης μας, Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῶν καταξιωμένων Σχολαρχῶν Μητροπολιτῶν Ἰκονίου Ἰακώβου (Στεφανίδου) καὶ Σταυρουπόλεως Μαξίμου (Ρεπανέλλης). Απεφοίτησεν, ἀφοῦ ὑπέβαλεν ἐπὶ πτυχίῳ διατριβὴν μὲ θέμα «Ἡ περὶ νηστείας διδασκαλία τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου». Κατὰ τὴν φοίτησίν του ἐν Χάλκῃ, ἀπελάμβανεν ἰδιαίτερος τὴν λατρείαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ διεκρίθη μέσῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑμνωδίας, ἀφοῦ ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἕνας ἄξιος λειτουργός, ὁ ὁποῖος ἐτέλει τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν μὲ ἐπιβλητικὸν τρόπον καὶ ἔψαλλε μὲ λαμπρότητα καὶ εὐφρόσυνον διάθεσιν, κατὰ τὸν ὕψος τῶν σπουδαίων μελωδῶν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Τὴν 9ην Αὐγούστου 1959 ἐχειροτονήθη διάκονος ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην Πριγκηποννήσων Δωρόθεον (Γεωργιάδην) καὶ ἐστάλη εἰς Παρισίους, προκειμένου νὰ ἐξειδικευθῇ εἰς τὴν μελέτην τῆς λειτουργικῆς θεολογίας εἰς τὸ Ἀνώτατον Ἰνστιτοῦτον Λειτουργικῆς τοῦ Καθολικοῦ Ἰνστιτούτου τῶν Παρισίων, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Δομινικανοῦ Πατρὸς Pierre-Marie Gy. Τὸ 1963 κατέστη διπλωματοῦχος καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον «Peritus Sacrae Liturgiae», παρακολουθῶντας ἐπίσης μαθήματα παλαιογραφίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Σορβόνης Παρισίων καὶ ἀσχολούμενος μὲ τὸ θέμα τῆς χειρόγραφης παραδόσεως τῶν εὐχῶν τῶν χειροτονιῶν συμφώνως μὲ τὴ βυζαντινὴν παράδοσιν.

Ἐχοντας φθάσει εἰς Παρισίους ὡς εἰκοσαετῆς διάκονος, ἐγένετο στενὸς συνεργάτης τοῦ τότε Μητροπολίτου Γαλλίας Μελετίου Καραμπίνη, ὁ ὁποῖος τὸν ἐχειροτόνησε πρεσβύτερον τὴν 26ην Ἰουλίου 1964. Ἐπὶ περισσότερα ἀπὸ τεσσαράκοντα ἔτη, διηκόνησε τὴν Ἱερὰ Μητρόπολιν Γαλλίας ἀρχικῶς ὡς διάκονος, ἔπειτα ὡς πρεσβύτερος καὶ Πρωτοσύγκελλος, ἐφημέριος τῆς ἐνορίας τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Παρισίων καὶ Ἀρχιερεὺς, πνευματικὸς καὶ διευθυντὴς τῆς φοιτητικῆς Ἑστίας στὸ Châtenay-Malabry, ὅπου διεδραμάτισε καθοριστικὸν ρόλον διὰ τοὺς νέους εἰς τὴν Γαλλίαν, μὲ τοὺς ὁποίους ἦτο πάντα κοντά, ἐπιτρέποντάς τους νὰ παραμείνουν βαθέως ἐρριζωμένοι εἰς τὴν πίστιν καὶ τὸν πολιτισμὸν τους. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, ἐπηρέασε μέγαν ἀριθμὸν νέων, ὅπως τὸν διάσημον Γάλλον δημοσιογράφον, τραγουδιστὴν, ραδιοφωνικὸν καὶ τηλεοπτικὸν παρουσιαστὴν καὶ ἡθοποιὸν Νίκον Ἀλιάγαν, ὁ ὁποῖος τὸν ἀπεκάλεσε ἀληθῆ πνευματικὸν πατέρα, τονίζοντας πόσον πολὺ ὁ μακαριστὸς Ἱεράρχης διεμόρφωσε τὴν γαλλο-ἐλληνικὴν του ταυτότητα καὶ ὁ ὁποῖος τὸν χαρακτηρίζει ἐπίσης ὡς ποιμένα, ἄνθρωπον τοῦ διαλόγου, τῆς μεταδόσεως καὶ τῆς ἀναζητήσεως νοήματος, μιὰν οὐσιαστικὴν πνευματικὴν μορφήν καὶ ἓνα καλὸν ἄνθρωπον. Πράγματι, εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ «καλοῦ ποιμένος», τοῦ καλοπροαίρετου, ὁ ὁποῖος φροντίζει τοὺς ἄλλους καὶ τονίζει συνεχῶς τὴν σημασίαν τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν ἀφήνει πίσω του σὲ ὅλους ὅσοι τὸν ἐγνώριζαν καὶ τὸν συναναστρέφοντο καθ' ὅλην τὴν ζωὴν του.

Τὸ 1971 ἐξελέγη παμψηφεὶ ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Ἐπίσκοπος ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς πάλαι πότε διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Σασιμῶν, βοηθὸς τῆς Μητροπόλεως Γαλλίας, καὶ ἔτσι ἔγινε ὁ πρῶτος διάδοχος τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Ἡ εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονία του ἔλαβε χώραν τὴν 31ην Ἰανουαρίου 1971

εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Στεφάνου εἰς Παρισίους, προεξάρχοντος τοῦ Μητροπολίτου Γαλλίας Μελετίου, παρουσία τοῦ Μητροπολίτου Χαλκηδόνος Μελίτωνος Χατζῆ. Τὸ 1988, μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Μητροπολίτου Μελετίου, ἐξελέγη ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Μητροπολίτης Γαλλίας.

Ἀφοῦ ἐργάστηκε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Διεπισκοπικῆς Ὁρθοδόξου Ἐπιτροπῆς τῆς Γαλλίας ἀπὸ τὴν ἰδρυσίν της τὸ 1967, ὁ Μητροπολίτης Ἱερεμίας ἔγινε, τὸ 1997, ὁ πρῶτος πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως τῶν Ὁρθοδόξων Ἐπισκόπων τῆς Γαλλίας καὶ ἐπέδειξεν ἰδιαίτεραν φροντίδα, μαζί μὲ τοὺς συνάδελφους του, εἰς τὴν προώθησιν τῆς διορθοδόξου ἐνότητος ἐν Γαλλίᾳ.

Διὰ τὸ ἀξιοσημεῖωτον ποιμαντικόν του ἔργον καὶ τὴν προσφορὰν του εἰς τὴν Γαλλίαν, ὁ Πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας Ζὰκ Σιράκ τὸν ἔχρισεν Ἱππότην τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς τὸν Ἰανουάριον τοῦ 2002.

Ὁ μακαριστὸς Ἱεράρχης συμμετεῖχεν ἐπίσης ἐνεργῶς εἰς τὰς οἰκουμενικὰς σχέσεις ἐν Γαλλίᾳ, ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ Συμβουλίου τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἡπειρον, καθὼς διετέλεσε συμπρόεδρος τῆς Συνόδου τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν ἀπὸ τὸ 1992 μέχρι τὸ 1997, καὶ ἐν συνεχείᾳ, πρόεδρος τῆς αὐτῆς ὁργανώσεως ἀπὸ τὸ 1997 μέχρι τὸ 2003, καὶ ὑπὸ αὐτὴν τὴν ιδιότητα, συνυπέγραψε τὸ 2002 μὲ τὸν πρόεδρον τοῦ Συμβουλίου τῆς Διασκέψεως τῶν Εὐρωπαίων Ρωμαιοκαθολικῶν Ἐπισκόπων τὴν περίφημον «Οἰκουμενικὴν Χάρταν», ἡ ὁποία ἐκάλει τὰς Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας τῆς Εὐρώπης εἰς διάλογον, ἐνότητα καὶ δράσιν, ἰδιαίτερος διὰ τὴν κοινὴν τοὺς εὐθύνην πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ζητημάτων τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δικαιοσύνης ἐν Εὐρώπῃ.

Τὴν 20ὴν Ἰανουαρίου 2003 ἐξελέγη ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Μητροπολίτης Ἑλβετίας καὶ παραλλήλως τοῦ ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις τοῦ Ὁρθοδόξου Κέντρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν Σαμπεζύ, καθὼς καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ὑπευθύνου τῆς Γραμματείας διὰ τὴν προπαρασκευὴν καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν διεξαγωγὴν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία συνήλθεν ἐν Κρήτῃ τὸν Ἰούνιον τοῦ 2016.

Τὴν 10ην Ἰουλίου 2018 προήχθη εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Ἀγκύρας, ὅπου Μητροπολίτης ἐξελέγη διὰ πρῶτην φορὰν μετὰ τὸ 1922. Ἐκτοτε διέμενεν ἐν τῇ γενετείρᾳ του, ὅπου ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ, μετὰ ἀπὸ ὀλιγοήμερον νοσηλείαν, τὴν 20ὴν Ἰουνίου 2025, εἰς ἡλικίαν 90 ἐτῶν,

περιστοιχούμενος ἀπὸ τὰ ἀγαπημένα τοῦ ἀνίψια Λίλης καὶ Σεβαστοῦ.
Ἐκεῖ ἐκηδεύθη εἰς τὸ Παλαιὸν Κοιμητήριον τῆς Κῶ τὴν 23ην Ἰουνίου.

Ἄς εἶναι αἰωνία ἡ μνήμη του καὶ ἃς ἔχωμεν τὴν εὐχὴν του.

Μητροπολίτης Πισιδίας Ἰώβ

Ὁ Μητροπολίτης Βιζύης Ἀθηναγόρας (1941–2025)

Ὁ Μητροπολίτης Βιζύης κυρὸς Ἀθηναγόρας, κατὰ κόσμον Γεώργιος Ἀναστασιάδης, ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ τὸ ἔτος 2025, μετὰ ἀπὸ μίαν μακρὰν ζωὴν ἀφιερωμένην εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Μὲ τὸν θάνατόν του, ἡ σύγχρονος Ὁρθοδοξία χάνει ἓναν ἱεράρχην, τοῦ ὁποῖου τὸ διακονικὸν ἔργον, διακριτικὸν ἀλλὰ καρποφόρον, ἐξετυλίχθη εἰς πολλὰς ἡπείρους καὶ ἐντὸς διαφορετικῶν ἐκκλησιαστικῶν πλαισίων.

Γεννηθεὶς ἐν Σικάγῳ τὸ 1941, ἐντὸς τῆς ἐλληνικῆς διασπορᾶς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ἔλαβεν ἐκπαίδευσιν συνδυάζουσαν τὰς ἐλληνικὰς θεολογικὰς παραδόσεις καὶ τὴν ἐμπειρίαν τοῦ ἀμερικανικοῦ κόσμου. Μετὰ τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπεφοίτησεν τὸ 1965, ἐσυνέχισεν τὴν ἀκαδημαϊκὴν του ἐκπαίδευσιν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Michigan, ἀποκτῶντας τοιοῦτοτρόπως τὴν διπλὴν ταύτην πολιτισμικὴν παιδείαν ἡ ὁποία καὶ ἔμμελλε νὰ σημαδεύσῃ ὁλόκληρον τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτοῦ πορείαν.

Τὸ 1965 ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Βρεσθένης Μελετίου. Δύο χρόνια ἀργότερον, τὸ 1967, ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Ἰακώβου, ἐξεχούσης προσωπικότητος τῆς Ὁρθοδόξιας εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Οὕτως, ἡ διακονία του ἤρχισεν εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀμερικῆς, ὅπου συντόμως ἐδιακρίθη διὰ τὰς ὁργανωτικὰς του ἱκανότητας, τὸ ποιμαντικὸν του πνεῦμα καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν. Ἀνέλαβεν διαφόρους εὐθύνas εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, τὴν ποιμαντικὴν τῆς νεολαίας καὶ τὰς διορθοδόξους σχέσεις, εἰς μίαν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ὁρθοδοξία ἐν τῇ Ἀμερικῇ ἐβίωνε σημαντικὰς ἀλλαγὰς.

Εἰς τὰς 22 Αὐγούστου τοῦ 1982, ἐχειροτονήθη βοηθὸς Ἐπίσκοπος παρὰ τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀμερικῆς ὑπὸ τὸν ψιλὸν τίτλον Δορυλαίου. Τὴν χειροτονίαν του ἐτέλεσεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰάκωβος, μὲ τὴν συμμετοχὴν τῶν ἱεραρχῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, συμφώνως πρὸς τὴν

ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκτοτε, ἡ διακονία του ἀπέκτησεν εὐρύτεραν διάστασιν, ὀδηγώντας τον νὰ ἐκπροσωπῇ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς διορθόδοξον καὶ διεκκλησιαστικὸν ἐπίπεδον.

Εἰς τὴν δεκαετίαν τοῦ 1990, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τοῦ ἀνέθεσεν ἐπίσης τὴν ἱεραποστολὴν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀσίαν, ὅπου συνέβαλεν εἰς τὴν ὁργάνωσιν τῆς ὀρθοδόξου παρουσίας εἰς τὸ Hong Kong. Ὡστόσο, τὸ ὄνομά του παραμένει συνδεδεμένον μὲ διαρκὲς ἔργον κυρίως εἰς τὴν Λατινικὴν Ἀμερικὴν. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1996, ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου πρῶτος Μητροπολίτης Παναμᾶ, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἱεραποστολικῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἡ δικαιοδοσία αὕτη μετεβλήθη ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν Μητρόπολιν Μεξικοῦ, τῆς ὁποίας παρέμεινεν ποιμὴν διὰ σχεδὸν τρεῖς δεκαετίαι.

Ἐντὸς ἐνὸς περιβάλλοντος χαρακτηριζομένου εἰς μεγάλον βαθμὸν ἐκ τοῦ ρωμαιοκαθολικισμοῦ, ἀφιερώθη μετ' ἐπιμονῆς εἰς τὴν ἐδραίωσιν τῆς ὀρθοδόξου παρουσίας, φροντίζων διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν κοινοτήτων, τὴν κατάρτισιν τοῦ κλήρου καὶ τὴν δημιουργίαν σταθερῶν ἐκκλησιαστικῶν δομῶν. Ἡ δράσις του ἦτο αὕτη ἐνὸς ὑπομονετικοῦ οἰκοδόμου, ὁ ὁποῖος ἐνδιαφέρετο περισσότερον διὰ τὸ διαχρονικὸν ἔργον παρὰ διὰ τὴν προσωπικὴν του προβολήν.

Μετὰ τὴν ἀπόσυρσίν του ἐκ τοῦ ἐνεργοῦς ποιμαντικοῦ ἔργου, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τοῦ ἀπένειμεν, τὸ 2024, τὸν τίτλον τοῦ Μητροπολίτου Βιζύης, ἱστορικῆς Μητροπόλεως τῆς Θράκης, ὡς τιμητικὴν διάκρισιν ἐπιστέφουσιν μίαν μακρὰν καὶ πιστὴν διακονίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Μὲ τὴν κοίμησιν τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηναγόρου, χάνεται ἓνας ἱεράρχης βαθέως προσκεκολλημένος εἰς τὴν παράδοσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἓνας ἄνθρωπος πιστός, μετριοπαθὴς καὶ ἀφοσιωμένος εἰς τὴν ἱεραποστολικὴν δρᾶσιν. Ἡ ζωὴ του μαρτυρᾷ τὸν οἰκουμενικὸν χαρακτήρα τῆς συγχρόνου Ὀρθοδοξίας: γεννηθεὶς ἐν Ἀμερικῇ, ἐκπαιδευθεὶς ἐν Ἑλλάδι, ἱεραπόστολος εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ πρωτεργάτης τῆς ἀναπτύξεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Λατινικῇ Ἀμερικῇ, ἀφιέρωσεν ὁλόκληρον τὴν ὑπαρξίν του εἰς τὴν κήρυξιν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνήμη!

Μητροπολίτης Βελγίου Ἀθηναγόρας

Χρυσόστομος Σταμούλης
Ἀρχων Διδάσκαλος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας
 (1964–2025)

Με βαθιά ὀδύνη, βαρὺ πένθος καὶ αἰσθήματα ἀνείπωτης συγκίνησης, ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ πανεπιστημιακὴ κοινότητα, ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ κόσμος τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἀποχαιρετοῦν τὸν μακαριστὸ Χρυσόστομο Σταμούλη· ἕναν ἄνθρωπο ποὺ ὑπῆρξε γιὰ δεκαετίες μιὰ ἀπὸ τὶς πλέον φωτεινές, ἀνήσυχες καὶ δημιουργικὲς παρουσίες τῆς σύγχρονης ἐλληνικῆς θεολογίας. Ἡ ἐκδημία του δὲν σηματοδοτεῖ ἀπλῶς τὴν ἀπώλεια ἑνὸς διακεκριμένου πανεπιστημιακοῦ δασκάλου· σηματοδοτεῖ τὸ τέλος μιᾶς σπάνιας πνευματικῆς παρουσίας, ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ κατόρθωσε νὰ μετατρέψει τὴ θεολογία σὲ ἐμπειρία ζωῆς, σὲ ποιητικὸ γεγονός, σὲ ὑπαρξιακὴ ἀναζήτηση καὶ σὲ βαθιὰ ἀνθρώπινη μαρτυρία.

Ὁ Χρυσόστομος Σταμούλης δὲν ἀνῆκε σὲ ἐκείνους ποὺ ἐπαναπαύονται σὲ ἑτοιμὲς ἀπαντήσεις καὶ ἀσφαλεῖς βεβαιότητες. Ἦταν ἕνας ἄνθρωπος τῆς ἀναζήτησης. Ἐνας στοχαστὴς ποὺ δὲν φοβήθηκε ποτὲ νὰ συνομιλήσει μὲ τὴν ἀγωνία τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου, μὲ τὰ τραύματα τῆς ἐποχῆς, μὲ τὴ μοναξιά, τὴν ἐπιθυμία, τὸν ἔρωτα, τὴν ἀπώλεια καὶ τὸν πόνο. Μέσα ἀπὸ τὸν λόγο, τὴ διδασκαλία, τὴ μουσικὴ καὶ τὸ συγγραφικὸ του ἔργο ἐπιχείρησε νὰ ἀρθρώσει μιὰ θεολογία ποὺ δὲν ἐγκλωβίζεται σὲ στεγανὰ οὔτε ἀπομονώνεται ἀπὸ τὴ ζωὴ, ἀλλὰ εἰσέρχεται βαθιά μέσα στὴν ἀνθρώπινη περιπέτεια ἀναζητῶντας ἐκεῖ τὰ ἴχνη τοῦ Θεοῦ.

Γεννημένος στὴν Ἀφύτο Χαλκιδικῆς, κουβαλοῦσε πάντοτε μέσα του τὴ μνήμη τῆς ἐλληνικῆς γῆς, τῆς θάλασσας, τοῦ φωτὸς καὶ τῆς παράδοσης. Ἀπὸ τὰ πρῶτα του βήματα ἔδειξε μιὰ βαθιὰ κλίση πρὸς τὴ γνώση, τὴ μουσικὴ καὶ τὴ θεολογία. Οἱ σπουδές του στὴ Θεσσαλονίκη, στὸ Βελιγράδι καὶ ἀργότερα στὴν Ἀγγλία διαμόρφωσαν ἕναν ἄνθρωπο μὲ σπάνια πνευματικὴ καλλιέργεια καὶ ἀνοιχτοὺς ὁρίζοντες. Ὅμως ἐκεῖνο ποὺ τὸν ξεχώρισε δὲν ἦταν μόνο ἡ ἀκαδημαϊκὴ του συγκρότηση· ἦταν ἡ ἰκανότητά του νὰ συνδέει τὴ θεολογικὴ σκέψη μὲ τὸν παλμὸ τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς.

Ὡς Καθηγητὴς Δογματικῆς καὶ Συμβολικῆς Θεολογίας στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ὑπηρέτησε ἐπὶ δεκαετίες μὲ ἀφοσίωση, δημιουργικότητα καὶ βαθὺ αἶσθημα εὐθύνης. Ἡ παρουσία του στὶς πανεπιστημιακὲς αἴθουσες ὑπῆρξε καθοριστικὴ γιὰ γενιὲς φοιτητῶν. Δὲν δίδασκε ἀπλῶς θεωρίες καὶ κείμενα· δίδασκε ἓναν τρόπο νὰ σκέπτεσαι, νὰ ἀμφισβητεῖς, νὰ ἀναζητᾷς, νὰ ζεῖς. Οἱ παραδόσεις του δὲν ἦταν ποτὲ ψυχρὲς ἀκαδημαϊκὲς διαλέξεις. Ἦταν συναντήσεις ἀνθρώπων γύρω ἀπὸ τὰ μεγάλα ἐρωτήματα τῆς ὑπαρξῆς. Ἦταν μιὰ διαρκὲς πρόσκληση πρὸς τοὺς νέους νὰ μὴ φοβοῦνται τὴν ἀλήθεια, ἀκόμη κι ὅταν αὐτὴ περνᾷ μέσα ἀπὸ τὴν ἀμφιβολία καὶ τὴν ὀδύνη.

Οἱ φοιτητὲς του θυμοῦνται ἓναν δάσκαλο βαθιὰ ἀνθρώπινο, προσιτὸ καὶ γενναϊόδαρο. Ἐναν ἄνθρωπο ποὺ δὲν ὑψωνόταν ποτὲ πίσω ἀπὸ τὸν τίτλο ἢ τὴ θέση του. Εἶχε τὴν σπάνια ἱκανότητα νὰ ἀκούει πραγματικὰ τὸν ἄλλον, νὰ συνομιλεῖ, νὰ ἐνθαρρύνει, νὰ ἀφουγκράζεται τὴν ἀγωνία καὶ τὸν προβληματισμὸ τῶν νέων ἀνθρώπων. Γιὰ πολλοὺς ὑπῆρξε ὄχι μόνο καθηγητὴς ἀλλὰ πνευματικὸς συνοδοιπόρος. Κάποιοι βρῆκαν στὰ λόγια του παρηγοριά· ἄλλοι θάρρος· ἄλλοι μιὰ νέα δυνατότητα νὰ σκεφτοῦν τὴν πίστη ὄχι ὡς καταναγκασμὸ ἀλλὰ ὡς ἐλευθερία καὶ σχέση.

Ἡ θεολογικὴ του σκέψη ὑπῆρξε τολμηρή, πρωτότυπη καὶ βαθιὰ ποιητικὴ. Σὲ μιὰ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία ὁ θεολογικὸς λόγος συχνὰ ἐγκλωβίζεται σὲ στεῖρες ἐπαναλήψεις ἢ ἰδεολογικὲς ἀντιπαραθέσεις, ἐκεῖνος ἐπιχείρησε νὰ ξαναδώσει στὴ θεολογία τὴν ὑπαρξιακὴ τῆς δύναμη. Μιλοῦσε γιὰ τὸν Θεὸ ὄχι ὡς ἀφηρημένη ἔννοια ἀλλὰ ὡς ἐμπειρία σχέσης καὶ ἐλευθερίας. Μιλοῦσε γιὰ τὸν ἄνθρωπο μὲ τρυφερότητα ἀλλὰ καὶ μὲ ἀλήθεια. Δὲν ἐξιδανίκευε τὴν ἀνθρώπινη κατάσταση· ἀντίθετα, τολμοῦσε νὰ κοιτάξει κατὰματα τὴ ρωγμὴ, τὸ τραῦμα καὶ τὴν ἀποτυχία. Καὶ ἀκριβῶς μέσα σὲ αὐτὰ ἀναζητοῦσε τὴ δυνατότητα τῆς χάρις καὶ τῆς μεταμόρφωσης.

Ὁ λόγος του ὑπῆρξε συχνὰ ἀνατρεπτικός. Δὲν φοβήθηκε νὰ συγκρουσθεῖ μὲ κατεστημένες ἀντιλήψεις οὔτε νὰ διατυπώσῃ ἐρωτήματα ποὺ ἄλλοι ἀπέφευγαν. Ὅμως ἡ τόλμη του δὲν εἶχε ποτὲ χαρακτηρὰ ἐπιθετικὸ ἢ αὐτάρεσκο. Δὲν ἐπεδίωκε τὴν πρόκληση γιὰ τὴν πρόκληση. Ἀγωνιοῦσε πραγματικὰ γιὰ τὴν ἀλήθεια. Ἀναζητοῦσε ἓναν λόγο ζωντανό, ἱκανὸ νὰ συνομιλήσῃ μὲ τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο, μὲ τὴν κουλουρά, τὴν τέχνη, τὴ φιλοσοφία, τὴ λογοτεχνία, τὴ μουσικὴ καὶ τὴν ψυ-

χανάλυση. Ήθελε μιὰ θεολογία πὺν νὰ μὴν φοβᾶται τὸν κόσμον ἀλλὰ νὰ εἰσέρχεται δημιουργικὰ μέσα σὲ αὐτόν.

Κεντρικὴ θέση στὴ σκέψη του κατεῖχε πάντοτε τὸ κάλλος. Γιὰ τὸν Χρυσόστομο Σταμούλη ἡ ὁμορφιά δὲν ἦταν διακοσμητικὸ στοιχεῖο τῆς ζωῆς οὔτε αἰσθητικὴ πολυτέλεια. Ήταν θεολογικὸ γεγονός. Ήταν ἡ μαρτυρία ὅτι ὁ ἄνθρωπος πλάστηκε γιὰ κοινωνία, δημιουργία καὶ ἀγάπη. Ἡ θεολογία τοῦ κάλλους, τὴν ὁποία ὑπηρετήσε μὲ συνέπεια καὶ πάθος, ὑπῆρξε μιὰ διαρκὴς ὑπενθύμιση ὅτι ἡ πίστη δὲν εἶναι ἄρνηση τῆς ζωῆς ἀλλὰ βαθύτερη κατάφαση τῆς ὑπαρξης. Ἡ ὁμορφιά τῆς μουσικῆς, τῆς ποίησης, τῆς τέχνης καὶ τῆς ἀνθρώπινης σχέσης ἀποτελοῦσαν γι' αὐτὸν τόπους θεολογίας, τόπους ὅπου μπορεῖ κανεὶς νὰ συναντήσῃ τὸ μυστήριον τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ.

Ἡ μεγάλη του ἀγάπη γιὰ τὴ μουσικὴ ὑπῆρξε ἀναπόσπαστο μέρος τῆς προσωπικότητάς του. Ἡ ἐνασχόλησή του μὲ τὴ χορωδιακὴ τέχνη δὲν ἦταν μιὰ παράλληλη δραστηριότητα ἀλλὰ μιὰ ἀκόμη ἔκφραση τῆς βαθιᾶς του πίστεως στὴ δύναμη τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς κοινότητος. Στὴ μουσικὴ ἔβλεπε μιὰ μορφὴ κοινωνίας, ἕναν τρόπο ὑπέρβασης τῆς μοναξιάς καὶ τοῦ ἀτομισμοῦ. Ὅσοι συνεργάστηκαν μαζί του σὲ μουσικὰ ἐγχειρήματα μιλοῦν γιὰ ἕναν ἄνθρωπο γεμᾶτο εὐαισθησία, δημιουργικότητα καὶ πάθος γιὰ τὴν ὁμορφιά.

Τὸ συγγραφικὸ του ἔργο ἀποτελεῖ πολύτιμη παρακαταθήκη γιὰ τὴ σύγχρονη θεολογικὴ σκέψη. Μέσα ἀπὸ τὰ βιβλία, τὰ ἄρθρα καὶ τὶς διαλέξεις του προσπάθησε νὰ διαμορφώσῃ ἕναν λόγο βαθιὰ ἀνθρώπινον καὶ ὑπαρξιακόν. Τὰ κείμενά του διακρίνονται γιὰ τὴν ποιητικότητα, τὴ φιλοσοφικὴ τους ὀξύτητα καὶ τὴν πνευματικὴ τους γενναιότητα. Δὲν ἔγραφε γιὰ νὰ ἐπιδείξῃ γνώση οὔτε γιὰ νὰ ἐντυπωσιάσῃ. Ἐγραφε ἐπειδὴ πονοῦσε γιὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐπειδὴ πίστευε πὺς ἡ θεολογία ὀφείλει νὰ παραμένῃ ζωντανὴ μαρτυρία ἐλευθερίας καὶ ἀγάπης.

Στὰ ἔργα του συναντᾶ κανεὶς μιὰ διαρκὴ ἀγωνία γιὰ τὴν αὐθεντικότητα. Ἀρνιόταν μιὰ πίστη πὺν μετατρέπεται σὲ ἰδεολογία ἢ σὲ ἠθικιστικὸ σύστημα. Πίστευε ὅτι ὁ χριστιανισμὸς δὲν εἶναι σύνολο κανόνων ἀλλὰ πρόσκληση σὲ σχέση καὶ ἐλευθερία. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ λόγος του συχνὰ ἄγγιζε ἀνθρώπους πέρα ἀπὸ τὰ στενὰ ὅρια τῆς θεολογικῆς κοινότητος. Διανοούμενοι, καλλιτέχνες, φοιτητές, ἄνθρωποι πὺν ἀγωνιοῦσαν γιὰ τὸ νόημα τῆς ζωῆς, ἔβρισκαν στὰ κείμενα καὶ στὶς ὁμιλίες του ἕναν λόγο ἀληθινόν, ἀνοιχτό καὶ βαθιὰ ἀνθρώπινον.

Ἡ παρουσία του στὸν δημόσιον ὡρὸ χαρακτηριζόταν ἀπὸ ἡθος, εὐ-

γένεια καὶ ἀξιοπρέπεια. Παρὰ τὴ φήμῃ καὶ τὴν ἀναγνώριση πού ἀπέκτησε, παρέμεινε ἕνας ἄνθρωπος ἀπλός, προσιτὸς καὶ αὐθεντικός. Δὲν ἐπιδίωξε ποτὲ τὴ δημοσιότητα οὔτε τὴ δύναμη. Ἐκείνο πού τὸν ἐνδιέφερε ἦταν ὁ διάλογος, ἡ ἀναζήτησις καὶ ἡ ἀνθρώπινη συνάντησις. Εἶχε τὴ σπάνια ἱκανότητα νὰ δημιουργεῖ γύρω του ἕναν χώρο ἐμπιστοσύνης καὶ ἐλευθερίας, ὅπου ὁ ἄλλος μποροῦσε νὰ μιλήσῃ χωρὶς φόβον.

Ὅσοι τὸν γνώρισαν προσωπικὰ μιλοῦν γιὰ ἕναν ἄνθρωπον μὲ λεπτὸ χιοῦμο, βαθιὰ καλλιέργεια καὶ ἐξαιρετικὴ εὐαισθησία. Ἦξερε νὰ χαίρεται τὶς μικρὰς στιγμὰς τῆς ζωῆς· μιὰ συζήτησις μὲ φίλους, μιὰ μουσικὴ βραδιά, ἕναν καφέ δίπλα στὴ θάλασσα, ἕνα ποίημα, μιὰ σιωπὴ. Εἶχε τὴν ἱκανότητα νὰ κάνει τοὺς ἀνθρώπους γύρω του νὰ αἰσθάνονται σημαντικοὶ καὶ ἀποδεκτοί. Κι ἴσως αὐτὸ νὰ ὑπῆρξε τὸ μεγαλύτερον χάρισμά του: ἡ βαθιὰ ἀνθρωπιά του.

Ἡ ἀπώλειά του ἀφήνει ἕνα δυσαναπλήρωτον κενόν. Μαζὶ τοῦ μοιάζει νὰ χάνεται μιὰ σπάνια ποιότητα λόγου καὶ παρουσίας· ἕνας τρόπος νὰ εἶσαι θεολόγος χωρὶς νὰ χάνεις τὴν ποιητικότητα τῆς ὑπαρξεως· ἕνας τρόπος νὰ εἶσαι πανεπιστημιακὸς χωρὶς νὰ ἀπομακρύνεσαι ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον· ἕνας τρόπος νὰ πιστεύεις χωρὶς νὰ παύεις νὰ ἀναζητᾷς. Ἡ ἐκδημία του γεννᾷ θλίψη, ἀλλὰ ταυτόχρονα προκαλεῖ εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸ ἀποτύπωμα πού ἄφησε πίσω του.

Κι ὅμως, ἄνθρωποι σὰν τὸν Χρυσόστομον Σταμούλη δὲν χάνονται πραγματικά. Παραμένουν παρόντες μέσα στὸν λόγο τους, στὰ βιβλία τους, στὶς μνῆμες ὅσων τοὺς ἀγάπησαν, στὶς ψυχὰς πού διαμόρφωσαν. Παραμένουν ὡς φῶς πού συνεχίζει νὰ συνοδεύει ὅσους ἀναζητοῦν τὴν ἀλήθεια μὲ εἰλικρίνεια καὶ τόλμη. Παραμένουν ὡς ὑπενθύμιση ὅτι ἡ θεολογία μπορεῖ ἀκόμη νὰ εἶναι ποίηση, ἐλευθερία, σχέση καὶ ἐλπίδα.

Ἡ Θεσσαλονικὴ ἀποχαιρετᾷ ἕνα σπουδαῖον παιδί της. Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου ἀποχαιρετᾷ ἕναν σπάνιον δάσκαλον. Ἡ Ἐκκλησία ἀποχαιρετᾷ ἕναν θεολόγον πού ἀγωνίστηκε νὰ κρατήσῃ ζωντανὸν τὸν διάλογον ἀνάμεσα στὴν παράδοσιν καὶ τὸν σύγχρονον κόσμον. Οἱ φίλοι, οἱ συνεργάτες καὶ οἱ μαθητὲς τοῦ ἀποχαιρετοῦν ἕναν ἄνθρωπον βαθιὰ ἀγαπητό, ἕναν συνοδοιπόρον μὲ σπάνιον ἦθος καὶ εὐγένεια.

Καὶ ὅλοι ἐμεῖς ἀποχαιρετοῦμε ἕναν ἄνθρωπον πού τόλμησε νὰ μιλήσῃ γιὰ τὸν Θεὸ μὲ γλῶσσα ἀνθρώπινη καὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπον μὲ βλέμμα γεμᾶτον ἐλπίδα.

Ἡ μνήμη του θὰ παραμείνει ζωντανή. Στὶς αἵθουσες ὅπου δίδαξε. Στὶς σελίδες ποὺ ἔγραψε. Στὶς μουσικὲς ποὺ ἀγάπησε. Στὶς συζητήσεις ποὺ ἄνοιξε. Στοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἐνέπνευσε. Καὶ κυρίως σὲ ἐκείνη τὴ βαθιὰ ἀνάγκη γιὰ ἀλήθεια, ἐλευθερία καὶ κάλλος ποὺ ὑπερέτησε σὲ ὅλη του τὴ ζωή.

Αἰωνία καὶ εὐλογημένη ἡ μνήμη του.

Ἐπίσκοπος Ἀμορίου Νικηφόρος
Ἡγούμενος Ἱ. Π. Μονῆς Βλατάδων

ΜΕΡΟΣ Ε'

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Μελίτων (Καρᾶς), Μητροπολίτης Φιλαδελφείας. *Μαρτυρία διακονίας ἀπὸ τὴν Χώρα τοῦ Ἀχωρήτου. Λόγοι καὶ διατυπώσεις*. (Ἀθήνα, Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 2025).

Ἀποτελεῖ παλαιὰ καὶ καλὴ συνήθεια ἡ συγκέντρωση κειμένων σημαντικῶν ἐνὸς συγγραφέα σὲ τόμους, ὥστε αὐτά, κάποτε ἀναθεωρημένα, ἐμπλουτισμένα καὶ ἴσως ἐν μέρει διορθωμένα, νὰ εἶναι διαθέσιμα στοὺς ἐνδιαφερόμενους ἀναγνώστες καὶ στοὺς ἐρευνητὲς τοῦ μέλλοντος. Πρόκειται γιὰ συνήθεια συχνὰ σωτήρια, δεδομένου ὅτι ἔτσι πολλὰ κείμενα διασώζονται ἀπὸ τὴ λήθη καὶ ὑπάρχουν διαθέσιμα «παντὶ τῷ ἐντυγχάνοντι». Γι' αὐτὸ καὶ ὡς ἐκδοτικὴ πρακτικὴ ἀκολουθεῖται συχνὰ τόσο στὴν ἡμεδαπὴ, ὅσο καὶ στὴν ἀλλοδαπή, κάποτε μάλιστα μὲ τὴν μορφὴ τῆς φωτογραφικῆς ἀναπαραγωγῆς τῆς πρώτης ἐκδόσης, στὶς γνωστὲς σειρὲς τῶν «Variorum Reprints».

Στο δίτομο ἔργο *Μαρτυρία διακονίας ἀπὸ τὴν Χώρα τοῦ Ἀχωρήτου*, μὲ ὑπότιτλο «λόγοι καὶ διατυπώσεις», μιὰ ἐκδόση τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συγκεντρώνονται κείμενα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλαδελφείας κ. Μελίτωνος, ἐνὸς ἐκ τῶν ἀδαμαντίνων ἀστέρων τῆς ἱεραρχίας τοῦ πάνσεπτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Ὁμιλίες, εἰσηγήσεις καὶ μελετήματα, ποὺ ἀποτελοῦν ἀπαύγασμα καὶ καταστάλαγμα μιᾶς πεντηκονταετοῦς διακονίας στὶς αὐλὲς τῆς Μητέρας Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δεδομένου ὅτι ὁ Σεβασμιώτατος διακόνησε ἐπὶ εἰκοσιπέντε περίπου ἔτη ὡς Ἀρχιεραγματεῶν καὶ Ἀρχιεραγματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, καὶ ἀπὸ τὴν πολυεύθυνη αὐτὴ θέση εἶδε, ἄκουσε, σχεδίασε, συμβούλευσε καὶ ἔπραξε πολλὰ¹. Πρόκειται γιὰ πολυσέλιδο πόνημα,

¹ Εἶναι ἀπολύτως χαρακτηριστικὲς οἱ διαπιστώσεις καὶ οἱ ἐπισημάνσεις τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, τότε Μητροπολίτου Φιλαδελφείας, στὴν προσφώνησή του κατὰ τὴν χειροτονία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλαδελφείας κ. Μελίτωνος εἰς διάκονο, στὶς 4 Αὐγούστου 1974 [Στάχυς 40–51 (1974–1977), σ. 194–196, Ἱερὰ Μητρόπολις

δεδομένου ότι ο πρώτος τόμος αριθμεί 647 σελίδες και ο δεύτερος 575, δηλαδή συνολικά πρόκειται για ένα δίτομο έργο 1.222 πυκνοτυπωμένων και καλοτυπωμένων σελίδων.

Το έργο κοσμεῖται μὲ πρόλογο τοῦ προσφάτως κοιμηθέντος Γέροντος Βασιλείου Γοντικάκη, κείμενο περιεκτικό καὶ περιουσίτατο. Ὁ Γέρων Βασιλείος ὑπῆρξε πνευματικὸς πατέρας τοῦ Σεβασμιωτάτου κ. Μελίτωνος, πνευματικὸς ὁδηγὸς καὶ μεντορὰς του στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ. Μέσα σὲ τρεῖς σελίδες ὁ μακαριστὸς Ἀγιορείτης Γέροντας καταφέρνει νὰ ἀποτυπώσει πλήρως τὸ πνεῦμα καὶ τὴν οὐσία τῆς προσφορᾶς τοῦ συγγραφέα στὴν ἐκκλησιαστικὴ γραμματεία τῆς ἐποχῆς μας, ἀλλὰ καὶ νὰ περιγράψει τοὺς κυριότερους ἄξονες τόσο τῆς διακονίας του στὴν Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅσο καὶ τῆς ὀπτικῆς ὑπὸ τὴν ὁποία προσεγγίζει καὶ ἐξετάζει τὰ διάφορα ζητήματα ποὺ σχετίζονται γενικότερα μὲ τὴν φαναριώτικη γραμμὴ καὶ τὴν προσφορὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, αὐτὸ δηλαδὴ ποὺ εὐρέως ἀποκαλεῖται «φαναριώτικη ἐκκλησιαστικὴ σχολή».

Πέρα ἀπὸ τὰ πολυεύθυνα καθήκοντά του στὴν Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Φιλαδελφείας κ. Μελίτων διετέλεσε ἐπὶ δεκαετία προσωπικὸς γραμματεὺς, παραλλήλως μὲ τὴν διακονία του στὰ Πατριαρχεῖα, τοῦ πολιοῦ Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνης κυροῦ Μελίτωνος (1974 – 1984), καὶ ἀπὸ τὸ 1984 καὶ ἐπὶ δυόμιση σχεδὸν ἔτη, ὡς τὸ 1986, πολῦτιμος συνεργάτης καὶ γραμματεὺς τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Σάρδεων κυροῦ Μαξίμου. Στὴ διακονία του αὐτῇ, πολῦτιμη ἦταν ἡ πείρα ποὺ ἀποκόμισε ἀπὸ τὴν μαθητεία του πλησίον τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Α' Πατριαρχικοῦ Γραφείου τῆς ἐποχῆς, τοῦ Καθηγητοῦ Ἑμμανουὴλ Φωτιάδου, ὁ ὁποῖος ὡς Ἀρχων Μέγας Πρωτονοτάριος καὶ Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης διακόνησε ποικιλοτρόπως καὶ τελεσφόρως πάντοτε τὸν Οἰκουμενικὸ Θρόνο. Κι ἔτσι ἀπέκτησε πολῦτιμη βιωματικὴ πείρα, φοίτησε κατὰ κυριολεξία στὴν προαναφερθεῖσα ἤδη «φαναριώτικη ἐκκλησιαστικὴ σχολή», τὴν ὁποία ἀξίως ἐκπροσωπεῖ διὰ βίου.

Καὶ βεβαίως πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ὁ

Αὐστρίας]. Τὸ κείμενο αὐτὸ δημοσιεύθηκε ἀρχικὰ ὡς ἑξῆς: «Ὅψεις καὶ πτυχές τοῦ συγγραφικοῦ ἔργου τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλαδελφείας κυρίου Μελίτωνος», *Ἀπόπλους* 105–106 (2026), σ. 215–226, ἐδῶ ὁμῶς παρέχεται μὲ διορθώσεις, ἀλλαγές, προσθήκες καὶ προσαρμογές.

Σεβασμιώτατος αποδεικνύει τις συγγραφικές δεξιότητές του, δεδομένου ότι πολλά και σημαντικά έργα του έχουν κατά τὸ παρελθὸν δεῖ το φῶς τῆς δημοσιότητας, δεχόμενα θετικότερες κριτικές². Καὶ τοῦτο ἐπεὶδὴ στὸ μέχρι σήμερα δημοσιευμένο συγγραφικὸ του ἔργο ἡ πρωτοτυπία συνδυάζεται μὲ τὴν καλλιπέεια, καὶ ἡ πνευματικότητα βρίσκει τὴν ἐκφρασὴ τῆς μέσα σὲ ἓναν ἐξαιρετικῆς εὐγλωττίας ἑλληνα λόγο, εἰς τρόπον ὥστε τὰ ἔργα του νὰ ἀποτελοῦν ὑποδειγματικὲς συγγραφές λογιόσύνης καὶ οὐσίας. Αὐτὰ τὰ βασικὰ γνωρίσματα τοῦ ἔργου του ὑπάρχουν καὶ κορυφώνονται στὰ κείμενα ποὺ συναποτελοῦν τὸ δίτομο πόνημα ποὺ ἐπιγράφεται Μαρτυρία διακονίας ἀπὸ τὴν Χώρα τοῦ Ἀχωρήτου.

Δὲν πρέπει νὰ παραγνωρίζεται ἡ παρουσία τοῦ Σεβασμιωτάτου κ. Μελίτωνος καὶ ἡ συμβολή του σὲ καίριες καὶ ὀριακὲς στιγμὲς τῆς σύγχρονης ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας μας, ὅπως ἡ ἀνασύστασις τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν στὴν Ἀλβανία καὶ τὴν Ἑσθονία, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐργασία του σὲ ζητήματα κρίσιμα γιὰ τὴν πανορθόδοξη ἐνότητα, ὅπως οἱ σχέσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου μὲ τὶς Ἐκκλησίες τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρωσίας, καθὼς μάλιστα στὴ δεύτερη περίπτωσις ἡ ἐνότητα δοκιμάζεται ἀπὸ ἄστοχες ἐπιλογές καὶ ἀντιδράσεις τῆς ρωσικῆς πλευρᾶς, οἱ ὁποῖες θέτουν σὲ σοβαρὸ κίνδυνο τὴν πνευματικὴ καὶ μυστηριακὴ κοινωνία καὶ ἐνότητα τῆς Ὁρθοδοξίας στὴν οἰκουμενικὴ διάστασή της.

Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ μοναδικὴ καὶ σημαντικὴ συμβολὴ τοῦ Σεβασμιωτάτου συγγραφέως στὰ πανορθόδοξα ζητήματα ἀπεικονίζεται καὶ ἀντικαθρεπτίζεται στὰ κείμενα τῶν δύο αὐτῶν τόμων, τὰ ὁποῖα ταυτοχρόνως δείχνουν ἀνάγλυφα καὶ τὴν ἐπιμέλεια, τὸν κόπο καὶ τὴν αὐτοθυσιαστικὴ κένωση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴν διακονία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐνότητάς της, διαχρονικά. Διότι ἐπὶ ἓνα τέταρτο τοῦ αἰῶνα περίπου ὁ Ἅγιος Φιλαδελφείας συμπορεύθηκε μὲ τοὺς Σεπτοὺς Προκαθημένους τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἰδίως δὲ μὲ τὸν μακαριστὸ Πατριάρχη κυρὸ Δημήτριον Α' καὶ τὸν νῦν εὐκλεῶς καὶ θαυρέστως πηδαλιουχούντα τὴν ἐκκλησιαστικὴ ὁλκάδα τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, τὸν Πρῶτο τῆς Ὁρθοδοξίας Παναγιώτατο Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαῖο. Γαλουχήθηκε, ἔζησε καὶ ἔδρασε παρὰ τοὺς πόδας τοὺς ἐντὸς τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς τῆς

² Βλ. ἐνδεικτικὰ Μ. Γ. Βαρβούνης, «Ex Oriente Lux: μιὰ ἔκδοσις γεμάτη ἀνέσπερο φῶς», *Φῶς Φαναρίου*—[https:// fanarion. blogspot. com](https://fanarion.blogspot.com)—(29 Σεπτεμβρίου 2022). Ὁ ἴδιος, «Πονήματα τοῦ Φιλαδελφείας Μελίτωνος», *Φῶς Φαναρίου*—[https:// fanarion. blogspot. com](https://fanarion.blogspot.com)—(27 Μαρτίου 2023).

Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀφιέρωσε τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση τους στὸν ὑποστηριγμό, τὴν προβολὴ καὶ τὴν ἐφαρμογὴ ὅσων ὁ Θρόνος ἀποφάσισε καὶ ἔθετε σὲ ἐφαρμογή.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ κ. Μελίτων μαθήτευσε στὴν ταπείνωση, τὴν ἀγάπη καὶ τὴ σεμνότητα τοῦ μακαριστοῦ Πατριάρχου Δημητρίου Α', ὅπως ἐπίσης καὶ στὴν εὐστροφή καὶ πνευματώδη ἐκκλησιαστικὴ διπλωματικὴ προσέγγιση τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνας κυροῦ Μελίτωνος, ἀλλὰ καὶ στὴν πνευματώδη ἐκκλησιαστικὴ διοικητικὴ δυναμικὴ τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Σάρδεων Μαξίμου. Πρόκειται γιὰ ἐπιδράσεις ποὺ τὸν διαμόρφωσαν καὶ τὸν καθόρισαν, καὶ οἱ ὁποῖες ἔχουν ἀφήσει σαφὴ τὰ ἴχνη τους στὰ κείμενα ποὺ περιλαμβάνονται στὸ δίτομο αὐτὸ ἔργο, τόσο στὸν τρόπο τῆς διατύπωσής τους, ὅσο καὶ στὴν οὐσία τῶν περιεχομένων σὲ αὐτὰ σκέψεων, θέσεων καὶ προτάσεων.

Μιὰ ομάδα τῶν κειμένων του ποὺ δημοσιεύονται στὴ συνέχεια ἀφοροῦν μείζονα ἐκκλησιαστικὰ γεγονότα, ποὺ διαμόρφωσαν τὸ σύγχρονο πρόσωπο τῆς Ὁρθοδοξίας, ὅπως ἡ Κληρικολαϊκὴ Συνέλευση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας, ἡ ἐπέτειος τῆς δεκαετίας ἀπὸ τὴν ἐκλογὴ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων καὶ Πάσης Ἀλβανίας κ. Ἀναστασίου, ἡ ἐπίδοση τοῦ Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ τόμου γιὰ τὴν Πατριαρχικὴ Ἐξαρχία στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη καὶ ὁ χαιρετισμὸς πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Μετσχέτης καὶ Τυφλίδος καὶ Καθολικὸ Πατριάρχη Πάσης Γεωργίας Ἡλία. Δείχνουν τὰ κείμενα αὐτά, πέρα ἀπὸ τὴν πρόδηλη ἱστορικὴ ἀξία τους, τόσο τὴν ἀριστη γνῶση τοῦ πανορθόδοξου ἐκκλησιαστικοῦ τοπίου, ὅσο καὶ τὸν ἰδιαίτερο ρόλο τοῦ Σεβασμιωτάτου συγγραφέα στὶς ἐξελίξεις, πάντοτε ἐντὸς τῶν αὐλῶν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Στὴν ομάδα αὐτὴ ἀνήκουν ἐπίσης ὁμιλίες καὶ κείμενα ποὺ ἀφοροῦν, περιγράφουν καὶ ἐν πολλοῖς ἀξιολογοῦν, μὲ πνευματικὰ καὶ ἑλληνορθόδοξα πάντοτε κριτήρια, σημαντικὲς ἐκκλησιαστικὲς μορφές τῆς Ὁρθοδοξίας. Πρόκειται γιὰ ὁμιλίες σὲ χειροτονίες καὶ ἐνθρονίσεις Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν, ὅπως λ.χ. τῶν Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας Μακαρίου, Ταλλὶν καὶ Πάσης Ἑσθονίας Στεφάνου, Καρελίας καὶ Πάσης Φιλλανδίας Λέοντος, Κισσάμου καὶ Σελίνου Ἀμφιλοχίου, Κορυτσᾶς Ἰωάννου καὶ Ἀργυρουπόλεως Ἀμβροσίου, ἀκόμη δὲ καὶ ἡ ὁμιλία κατὰ τὴν εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονία τοῦ ἴδιου τοῦ συγγραφέα. Καὶ πάλι ἡ πανορθόδοξη διάσταση εἶναι πανταχοῦ παρούσα, καὶ τὸ ἄρωμα τῆς

Οικουμενικῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι ἀπολύτως διακριτὸ πίσω ἀπὸ τὶς γραμμὲς καὶ τὶς διατυπώσεις αὐτῶν τῶν κειμένων.

Τέλος, ἐδῶ μποροῦν νὰ καταταχθοῦν καὶ οἱ ἐπικήδειες καὶ ἐπιμνημόσυνες ὁμιλίες τοῦ Ἁγίου Φιλαδελφείας, στὶς ὁποῖες ἀξιολογοῦνται πολλὲς καὶ σημαντικὲς ἐκκλησιαστικὲς προσωπικότητες, τὸ ἔργο καὶ ἡ προσφορὰ τους στὴν Ὁρθοδοξία, ἀλλὰ καὶ ἡ πνευματικὴ παρακαταθήκη τους. Ἐδῶ ἀνήκουν τὰ κείμενά του γιὰ δυὸ ἐξέχουσες τῆς Ἐκκλησίας μας, ποὺ ἄφησαν βαθὺ καὶ διακριτὸ τὸ ἀποτύπωμά τους στὴν ἐποχὴ τους, τὸν ἀπὸ Ἰμβρου καὶ Τενέδου Γέροντα Μητροπολίτη Χαλκηδόνος κυρὸ Μελίτωνα, καὶ τὸν ἀπὸ Ἰμβρου καὶ Τενέδου Παναγιώτατο Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη κυρὸ Δημήτριο Α'. Γιὰ τοὺς δύο αὐτοὺς ταγοὺς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ὁ Σεβασμιώτατος ἔχει ἀφιερῶσει κείμενά του καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, ἐκτενῆ καὶ μεστά³. Καὶ βέβαια τὰ ἐδῶ προστίθενται στὰ παλαιότερα, συμπληρώνοντας το πολὺχρωμο καὶ πνευματοφόρο μωσαϊκὸ τῆς διακονίας τους καὶ τῆς χαρισματικῆς προσωπικότητάς τους.

Στὶς ὁμιλίες αὐτὲς γίνονται ἐπίσης ἀναφορὲς σὲ μεῖζονες ἐκκλησιαστικοὺς ἄνδρες, ὅπως οἱ Σάρδεων Μάξιμος, Σταυρουπόλεως Μάξιμος⁴, Λένινγκραντ (Πετρούπολεως) Νικόδημος, Τρανουπόλεως Γερμανός, Κρήτης Τιμόθεος, Σισανίου καὶ Σιατίστης Παῦλος, Πριγκηποννήσων Ἀγάπιος, Αὐστραλίας Στυλιανός καὶ Θεοδωρουπόλεως Γερμανός, ὁ ἀπὸ Ἀριανζοῦ. Νὰ σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι ἰδιαίτερος ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Αὐστραλίας κυρὸς Στυλιανός, μαζί μὲ τὸν ἐπίσης μακαριστὸ Γέροντα Βασίλειο Γοντικάκη, ποὺ προλο-

³ Βλ. γιὰ παράδειγμα τὴν προγενέστερη δημοσίευσή του Μελίτων Καρράς, Μητροπολίτης Φιλαδελφείας, *Ὁ Καλὸς Ποιμὴν τῆς Ἰμβρου*, Θεσσαλονίκη 2021 - ἀνάτυπο ἀπὸ τὴν Ἑπετηρίδα Πνευματικῆς Παρουσίας Ἰμβρίων καὶ Τενεδίων *Ὁ σὸς βλαστὸς* 1 (2021), σελ. 27-75, γιὰ τὴν ὁποία δημοσίευσά κριτικὴ στὸν Ἐκκλησιαστικὸ Φάρο 91 (2022–2023), σ. 444–445. Πρβλ. Μ. Γ. Βαρβούνης, «Ὁ Καλὸς Ποιμὴν τῆς Ἰμβρου, τοῦ Μητροπολίτη Φιλαδελφείας Μελίτωνα», *Ἐξάψαλμος*—<https://www.exapsalmos.gr> (27 Μαρτίου 2023).

⁴ Βλ. σχετικὰ μὲ προγενέστερα κείμενα τοῦ συγγραφέα περὶ τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ Ἱεράρχου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Μ. Γ. Βαρβούνης, «Ἡ ἱερὴ καὶ μαρτυρικὴ μορφή τοῦ Σταυρουπόλεως Μαξίμου (1955–1991), τοῦ τελευταίου Σχολάρχου τῆς Χάλκης, ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη Φιλαδελφείας Μελίτωνα», *Ἐξάψαλμος*—<https://www.exapsalmos.gr> (29 Μαρτίου 2023). Ὁ ἴδιος, «Μελίτων Καρράς, Μητροπολίτης Φιλαδελφείας, Ὁ Σταυρουπόλεως Μάξιμος (1955–1991). Ἐνα βιωματικὸ ἀνθίβολο, Ἀθῆναι 2022», *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος* 91 (2022–2023), σ. 443–444.

γίζει τὸ δίτομο αὐτὸ ἔργο, ὑπῆρξαν πραγματικοὶ στυλοβάτες τοῦ ἔργου τοῦ κ. Μελίτωνος στὴν Ἀρχιεπισκοπὴ τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, μὲ τὴν σοφία, τὴν καθαρὴ ματιὰ καὶ τὴν οὐσιαστικὰ ὀρθόδοξη σκέψη τους στὴν ἀνάλυση τῶν σύγχρονων ἐκκλησιαστικῶν τάσεων καὶ φαινομένων.

Κοντὰ δὲ σὲ αὐτοὺς βρίσκουμε λαμπρὲς ἀναφορὲς στὴν δράση καὶ τὸ ἔργο σημαντικῶν μορφῶν τοῦ ὀρθόδοξου μοναχισμοῦ, ὅπως οἱ Καλλίνικος Ἰβηρίτης, Θεόκλητος Διονυσιάτης, Αἰμιλιανὸς Σιμωνοπετρίτης, Βησσαρίων Παντοκρατορινὸς καὶ Σεραπίων Σιμωνοπετρίτης, ἀλλὰ καὶ σὲ ἐπιφανεῖς κληρικούς, ὅπως ὁ Μέγας Οἰκονόμος π. Νικόλαος Πετροπέλλης, ἐπὶ σειρὰ ἐτῶν ψυχὴ τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεπισκοπείου. Καὶ βέβαια ἰδιαίτερος πρέπει νὰ ἀναφερθεῖ ἡ ὁμιλία του στὸ μνημόσυνο τῶν προσφάτως κοιμηθέντων Ἱεραρχῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, στὴν ὁποία ὁ ἀναγνώστης θὰ βρεῖ μιὰ σὲ βάθος ἀνάλυση τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς «φαναριώτικης σχολῆς», ὅπως αὐτὴ ἐκφράζεται μέσα ἀπὸ τοὺς Ἱεράρχες τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Τέλος, στὰ σχετικὰ μὲ τὴν Ἐκκλησία πρόσωπα ἐντάσσονται καὶ ὁρισμένες περιπτώσεις λαϊκῶν, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ποὺ ἄλλοι εἶναι κατὰ σάρκα συγγενεῖς Μητροπολιτῶν τοῦ Θρόνου, γι' αὐτὸ καὶ ἄμεσα συντέλεσαν στὴν ἀνατροφὴ καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ καὶ πνευματικὴ πορεία τους, ἄλλοι μεγάλοι εὐεργέτες, ὅπως ὁ Ἀρχὼν Μέγας Λογοθέτης Παναγιώτης Ἀγγελόπουλος καὶ ἡ οἰκογένειά του, μὲ τὶς πολλὲς καὶ ζωτικὲς σημασίας εὐεργεσίες τοὺς πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησία, καὶ ἄλλοι τέλος διακρίθηκαν στὴν διακονία τῆς ἐκπαίδευσης, τοῦ λόγου καὶ τῆς διοικητικῆς μέριμνας, ὅπως ὁ Ἀρχὼν Μέγας Πρωτονοτάριος Ἐμμανουὴλ Φωτιάδης, Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης καὶ Διευθυντὴς τοῦ Α' Πατριαρχικοῦ Γραφείου. Σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς περιπτώσεις πρόκειται γιὰ προσωπικότητες ἐξέχουσες, ποὺ ἐνεργῶντας στὸν εὐρύτερο ἐκκλησιαστικὸ χῶρο ἀφ' ἑνὸς μὲν βιογραφοῦνται, ἀφ' ἑτέρου δὲ προβάλλονται ὡς πρότυπα ζωῆς καὶ δράσης, ἀφοσίωσης στὸ Πατριαρχεῖο καὶ στὸ Γένος καὶ ἐθελούσιας κένωσης στὴν μεγάλη ὑπόθεση τῆς στήριξης τῆς Πολίτικης Ὁμογένειας, στὴν ὁποία ἀφιέρωσαν τὴ ζωὴ καὶ τὸ σύνολο ἔργο τους.

Μιὰ δεύτερη ὁμάδα ἀπὸ τὰ δημοσιεύμενα στὸ δίτομο αὐτὸ ἔργο κείμενα ἔχει νὰ κάνει μὲ σημαντικὰ γεγονότα τῆς ἐκκλησιαστικῆς διάρκειας καὶ ζωῆς, ὅπως εἶναι οἱ χειροτονίες κληρικῶν, διακόνων καὶ

πρεσβυτέρων κατὰ μείζονα λόγο. Μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἄρκετοὶ Ἀγιορεῖτες μοναχοί, στὶς χειροτονίες τῶν ὁποίων ἔλαβε μέρος ὁ Σεβασμιώτατος συγγραφεὺ, ὡς ἀποτέλεσμα τῆς στενῆς πνευματικῆς, λειτουργικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς σχέσης του μὲ τὶς μονές καὶ τὰ ἱερὰ σκηνώματα τοῦ Ἀγιωνύμου Ὁρους, ἐν προκειμένῳ δὲ μὲ τὶς μονές Ἰβήρων, Ξενοφώντος καὶ Παντοκράτορος. Πρόκειται γιὰ ὁμιλίες πνευματικότητες, ποὺ ἀποπνέουν γνήσιο τὸ ὀρθόδοξο φρόνημα τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τοῦ ὁποίου συγκληρονόμος καὶ ἐκ τῶν αὐθεντικῶν ἐκφραστῶν εἶναι ὁ Ἅγιος Φιλαδελφείας.

Ἐδῶ ἐπίσης μποροῦν νὰ ἐνταχθοῦν τὰ κείμενα τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας σχετικὰ μὲ πανηγύρεις καὶ ἑορτές τοῦ ὀρθοδόξου ἑορτολογίου. Ἄν κανεὶς τὶς δεῖ προσεκτικά, θὰ διαπιστώσει ὅτι καλύπτουν σχεδὸν ὁλόκληρο τὸ ἑορτολόγιο, ἢ πάντως τὶς σημαντικότερες καὶ ἐπισημότερες στιγμές του, καὶ ἀποτελοῦν ἓνα σχεδὸν αὐτόνομο ἑορτοδρόμιο, ἐγκιβωτισμένο μέσα στὸ σύνολο τοῦ βαρύτιμου αὐτοῦ τόμου. Ὅμιλίες γιὰ τὶς σπουδαιότερες Δεσποτικές καὶ Θεομητορικές ἑορτές, ἀλλὰ καὶ στὴ πανηγυριζόμενη μνήμη μεγάλων οἰκουμενικῶν ἀγίων, ὅπως τῶν ἀγίων Δημητρίου, Νεκταρίου, Πορφυρίου τοῦ Κανυσοκαλυβίτη, Ἰωάννου τοῦ Ρώσου, Παντελεήμονος, Ἀντωνίου τοῦ Νέου τοῦ ἐν Βεροῖα.

Ἐπίσης στὴν ομάδα αὐτὴ μποροῦν νὰ ἐνταχθοῦν καὶ οἱ ὁμιλίες ποὺ ἐκφωνήθηκαν σὲ διάφορες πανηγυρικές θεῖες λειτουργίες καὶ ἑσπερινούς, ὅπου ὁ Σεβασμιώτατος παραβρέθηκε, χοροστάτησε, προέστη καὶ δίδαξε τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, ἀναλαμβάνοντας τὴν διακονία τοῦ κηρύγματος. Σὲ πανηγύρεις ἀθωνικῶν μονῶν, ὅπως ἡ Ἱερὰ μεγίστη Μονὴ Βατοπεδίου, ἡ Ἱερὰ Μονὴ Σίμωνος Πέτρας καὶ ἡ Ἱερὰ Μονὴ Ἰβήρων, ἀλλὰ καὶ ὁμιλίες στὴν Ἱερὰ Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τῆς Ὁσίας Εἰρήνης Χρυσοβαλάντου, στὴν Ἀστόρια τῆς Νέας Ὑόρκης, ἢ στὴν Λαύρα τῶν Σπηλαίων τοῦ Κιέβου, στὴν Οὐκρανία, μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐπέτειο τῶν 950 ἐτῶν ἀπὸ τὴν ἰδρυσὴ της. Ἀκόμη καὶ μία προσφώνησή του πρὸς τὸν Γέροντα Βενέδικτο τῆς Νέας Σκήτης στὸ Ἅγιον Ὅρος μπορεῖ ἐδῶ νὰ ἐνταχθεῖ.

Στὶς ὁμιλίες αὐτές βλέπουμε τὸν διδακτικὸ καὶ λειτουργικὸ Ἱεράρχη, τὸν πνευματικὸ πατέρα, τὸν εὐλαβῆ λειτουργὸ καὶ τὸν ἐμπνευσμένο ἱεροκήρυκα, ποὺ διακονεῖ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν λόγο τοῦ Εὐαγγελίου. Καὶ εἶναι ἡ πλευρὰ αὐτὴ ἀπαραίτητη γιὰ τὴν συνολικὴ καὶ σφαιρικὴ ἀποψὴ ποὺ σχηματίζει ὁ ἀναγνώστης γιὰ τὸν συγγραφέα

τῶν κειμένων αὐτῶν, ὁ ὁποῖος πρωτίστως καὶ πρωταρχικῶς, πέραν πάσης ἄλλης ιδιότητος ἢ ικανότητος, εἶναι Ἱεράρχης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Ἐπίσκοπος καὶ Μητροπολίτης τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φιλαδελφείας, λειτουργὸς καὶ διδάσκαλος πνευματικῶς.

Τὴν τρίτη ομάδα τῶν κειμένων ποὺ περιλαμβάνονται στὸ δίτομο ἔργο Μαρτυρία διακονίας ἀπὸ τὴν Χώρα τοῦ Αἰωρήτου ἀπαρτίζουν ἐκεῖνα ποὺ ἀναφέρονται στὸν Οἰκουμενικὸ Θρόνον, τὴν διαχρονικὴ πορεία, τὴν ἱστορικὴ καὶ πνευματικὴ – ἐκκλησιαστικὴ διακονία καὶ προσφορά τοῦ καὶ τὴν πανορθόδοξη μέριμνα καὶ δράση του. Πρόκειται γιὰ ὁμιλίες τοῦ Σεβασμιωτάτου κατὰ τὴν Θρονικὴ Ἑορτὴ τοῦ Πατριαρχείου, κατὰ τὴν μνήμη τοῦ πρωτοκλήτου ἀποστόλου Ἀνδρέα (30 Νοεμβρίου), ὅπου ἐκτίθενται καὶ παρουσιάζονται ἡ μαρτυρία καὶ τὸ μαρτύριο τοῦ Θρόνου, ἡ φιλανθρωπικὴ δράση καὶ ἡ δικαιοδοσία στὸ Ἅγιο Ὅρος καὶ τίς μονές τοῦ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἡ σχέση τοῦ πάνσεπτου καὶ πρωτοκορυφαίου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου μὲ τόπους, ὅπως ἡ Σάμος, καὶ μὲ ἱστορικὰ σεβάσματα τῆς λατρείας τοῦ Γένους, ὅπως ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Παναγίας τῆς Καμαριώτισσας, στὴ Χάλκη τῶν Πριγκηποννήσων.

Ἐπίσης στὴν ομάδα αὐτὴ μποροῦν νὰ ἐνταχθοῦν καὶ ὁμιλίες τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας κ. Μελίτωνος οἱ ὁποῖες ἀναφέρονται στὴν προσφορά τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴν μεγάλη καὶ ζωτικὴ σημασίας ὑπόθεση τῆς παιδείας τοῦ Γένους, ὅπως τὰ κείμενά του γιὰ τοὺς ἁγίους Τρεῖς Ἱεράρχες καὶ στὴν προσφορά τους στὰ γράμματα, τὴν σύσταση τῆς Πατριαρχικῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, τὴ συμβολὴ τοῦ Ζαπτείου στὴν ὁμογενειακὴ παιδεία, τὴν καλλιέργεια τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων στοὺς κόλπους τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τὴν περὶ αὐτῶν φροντίδα καὶ μέριμνά της, ἀλλὰ καὶ τὴν πορεία καὶ δράση τῆς Κεντρικῆς Σχολῆς τῆς Ἰμβρου (1952 – 1964).

Στὰ κείμενά του αὐτά, ὁ Ἅγιος Φιλαδελφείας δείχνει ἔμπρακτα τίς ἱστορικὲς δεξιότητες καὶ τίς ἐρευνητικὲς ἐνασχολήσεις του. Ἄλλωστε τίς κάθε εἴδους φιλολογικὲς καὶ ἐκδοτικὲς ικανότητές του ἔδειξε καὶ κατὰ τὴν ἐπιμέλεια τῆς ἐκδόσεως τῶν ὁμιλιῶν καὶ τῶν κειμένων τοῦ Μακαριστοῦ Γέροντα Μητροπολίτου Χαλκηδόνας κυροῦ Μελίτωνος, ποὺ ὡς ὄντως «ἀνέσπερον φῶς» φωτίζουν, παραμυθοῦν, διδάσκουν καὶ παραδειγματίζουν⁵. Καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ μας βοηθᾷ ὄχι μόνο

⁵ Βλ. Μ. Γ. Βαρθούνης, «Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνας Μελίτωνος Χατζῆ (†), *Ἀνέσπερον Φῶς ἐκ Φαναρίου*. Ἐπιμελεῖα Μητροπολίτου Φιλαδελ-

τὴν πατριαρχικὴ ἱστορία νὰ γνωρίσουμε, ὄχι μόνο τὴν θυσιαστικὴ προσφορὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας πρὸς τὸ Γένος νὰ ἀποτιμήσουμε, ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιο νὰ ἐκτιμήσουμε πληρέστερα καὶ μὲ τὴν ἱστορικὴ καὶ φιλολογικὴ του ιδιότητα.

Τὴν τέταρτη καὶ τελευταία ομάδα κειμένων ποὺ μπορούμε νὰ διακρίνουμε, ἀποτελοῦν οἱ ὁμιλίες του σὲ διάφορα συνέδρια, οἱ ὁποῖες συγκεντρώνονται στοὺς δύο τόμους τῆς βαρύτιμης καὶ πυκνῆς αὐτῆς ἔκδοσης. Πρόκειται γιὰ τὶς εἰσηγήσεις του στὸ συνέδριο γιὰ τὴν πεντηκονταετία ἀπὸ τὴν ἀδικὴ καὶ ἀναιτιολόγητὴ ἀναστολὴ λειτουργίας τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης καὶ τὴν τριακονταετία ἀπὸ τὴν κοίμηση τοῦ τελευταίου Σχολάρχου τῆς, τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Σταυρουπόλεως Μαξίμου, στὸν 9ο Διάλογο τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας μὲ τὸ Εὐρωπαϊκὸ Λαϊκὸ Κόμμα, στὸ συνέδριο μοναχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας, στὸ 2ο διεθνὲς ἐπιστημονικὸ συνέδριο τῆς Γόρτυνας καὶ στὸ θεολογικὸ συνέδριο γιὰ τὸν ἅγιο Διονύσιο τὸν Ἀρεοπαγίτη. Ἐδῶ ἀναδεικνύεται ἀπὸ τὰ κείμενα ὁ ἐμβριθὴς θεολόγος, ὁ ἐρευνητὴς καὶ ὁ λόγιος ἐρμηνευτὴς πηγῶν, κειμένων, ἀνθρώπων, γεγονότων, συγκυριῶν καὶ νοοτροπιῶν.

Στὴν ἴδια κατηγορία μπορούμε νὰ ἐντάξουμε τὶς ὁμιλίες του στοὺς Συμβολαιογράφους καὶ στοὺς Ἱερεῖς τῆς Ρόδου, γιὰ τὸν ἰουδαϊκὸ νομικισμὸ καὶ τὴν «ἐν πνεύματι» ὑπέρβασή του, γιὰ τὰ ὁμογενειακὰ βακούφια, τὴν ἱστορία καὶ τὰ προβλήματα τους, στὰ ἐγκαίνια τοῦ ξενῶνα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἰβήρων, στὸ Ἅγιον Ὄρος, γιὰ τὴν ἐνότητα ὡς δῶρο τοῦ Πνεύματος καὶ ὡς ἀρετὴ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐκθέσεως ζωγραφικῆς «Ὁ Βυζαντινὸς Κόσμος», ἀλλὰ καὶ σὲ διάφορες δοξολογίες μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἀφιξῆς τους σὲ διάφορες ἐπίσημες ἐκκλησιαστικὲς ἀποστολές, τὶς ὁποῖες κατὰ καιροὺς του ἐμπιστεύθηκε ἡ Μητέρα Ἐκκλησία, καὶ τὶς ὁποῖες ἔφερε πάντως εἰς πέρας ἐπιτυχῶς καὶ λυσιτελῶς.

Τέλος, ἐδῶ μπορούν νὰ συναριθμηθοῦν καὶ οἱ ὁμιλίες τους σὲ διάφορες παρουσιάσεις βιβλίων καὶ ἐν γένει πνευματικῶν ἔργων. Πρόκειται γιὰ τὰ κείμενά του σχετικὰ μὲ μιὰ ποιητικὴ συλλογὴ καὶ ἓνα θεατρικὸ ἔργο τοῦ Βαγγέλη Χρόνη, γιὰ τὸ σημαντικότερο ἔργο τοῦ Σεβασμιωτάτου Γέροντος Μητροπολίτου Πριγκηποννήσων κ. Δημητρίου μὲ τίτλο Ἐνθύμιοι Λόγοι, ὅπου περιλαμβάνονται ὁμιλίες

φείας Μελίτωνος, Ἀθήναι 2022», Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος 91 (2022–2023), σ. 434–437.

καὶ κείμενά του, γιὰ τὸ τρίτομο σπουδαῖο ἔργο Ἡ Ἱερὰ Πορεία Ἀγάπης, Εἰρήνης καὶ Ἐνότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου, τὸ ὁποῖο συνιστᾷ βασικὴ πηγὴ γιὰ τὴν σύγχρονή μας πατριαρχικὴ ἱστορία καὶ γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ἐν γένει, καὶ τέλος γιὰ τὸν συλλογικὸ τόμο πού ἀφιερώθηκε στὴ μνήμη τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Πριγκηποννήσων κυροῦ Ἰακώβου⁶, ἐνὸς ἐπίσης σπουδαίου λογίου Ἱεράρχου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τῶν ἡμερῶν μας.

Δύο ἀκόμη καταληκτικὲς παρατηρήσεις. Μέσα ἀπὸ τίς ὁμιλίες αὐτοῦ τοῦ δίτομου αὐτοῦ ἔργου διακρίνονται ὁλοκάθαρα οἱ δύο μεγάλες ἀγάπες τοῦ Σεβασμιωτάτου κ. Μελίτωνος, στίς ὁποῖες ἀφιέρωσε ὅλη τὴ ζωὴ καὶ τὴν παραγωγικότητά του, κάθε ἱκμάδα σώματος καὶ πνεύματος: τὴν Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, στὴν ὁποία ἀφιερώθηκε καὶ τὴν ὁποία διακόνησε καὶ διακονεῖ παντὶ σθένει καὶ παντιοτρόπως. Τὸν Οἰκουμενικὸ Θρόνο διὰ τοῦ ὁποῖου ἐξέφρασε τὴν προσφορὰ του στὴν ὁμογένεια καὶ τὸ Γένος καὶ τὸν ὁποῖο κλεῖζει ὡς ἐπίλεκτο μέλος τῆς πανσέβαστης Ἱεραρχίας του, στὸ πλευρὸ τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου μᾶς κ.κ. Βαρθολομαίου, τοῦ Πρώτου τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ Ταγοῦ τοῦ Γένους. Καὶ βέβαια τὴν Ἰμβρο, τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα του, τὴν ὁποία δὲν χάνει εὐκαιρία νὰ ὑμνεῖ καὶ νὰ διαζωγραφεῖ, ἔργοις καὶ λόγοις. Τὴν πατρίδα του πού δοκίμασε τύχη σκληρὴ, ἀλλὰ προσπαθεῖ νὰ σταθεῖ ὀρθία μέσα ἀπὸ τὸν ὑποστηρικμὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ τοῦ ἐπίσης Ἰμβρίου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου μας, καὶ στὴν ἀγάπη καὶ προβολὴ τῆς ὁποίας εἶναι ταγμένος διὰ βίου⁷.

Πέρα ὅμως ἀπὸ τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα του, γιὰ τὴν ἱστορία καὶ τὸν

⁶ Βλ. σχετικὰ Μ. Γ. Βαρβούνης, «Τὸ ἐκκλησιαστικὸ καὶ πνευματικὸ ἔργο τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πριγκηποννήσων κ. Ἰακώβου. Μικρὸ σχεδιάγραμμα γιὰ μιὰ μεγάλη προσφορὰ», στὸν τόμο Μ. Γ. Βαρβούνης – Π. Δ. Ριζόπουλος (ἐπιμ.), *Ἱερὰ Μητρόπολις Διδυμοτείχων. Ὁρεστιάδος καὶ Σουφλίου, Ἰακώβου Μνήμη*. Τόμος εἰς μνήμην τοῦ Μητροπολίτου Πριγκηποννήσων κυροῦ Ἰακώβου Σωφρονιάδου (1947–2018), Θεσσαλονίκη 2020, ἐκδ. οἶκος Κ. & Μ. Ἀντ. Σταμούλη, σ. 367–374.

⁷ Βλ. σχετικὰ τίς βιβλιοκρισίες γιὰ τὸ σπουδαῖο ἔργο τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλαδελφείας κ. Μελίτωνος, μὲ τίτλο *Ἡ νήσος Ἰμβρος. Συμβολὴ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορίαν της*, Θεσσαλονίκη 1987 (Ἀνάλεκτα Βλατάδων, ἀρ. 48), ἀπὸ τοὺς Μητροπολίτες Ροδοπόλεως Ἱερώνυμο [Στάχυς 87 (1989), σ. 618–620, Ἱερὰ Μητρόπολις Αὐστρίας] καὶ Πέγγης Εὐάγγελο [Στάχυς 87 (1989), σ. 620–621, Ἱερὰ Μητρόπολις Αὐστρίας], πού ἀναδεικνύουν τὴν θέρημ καὶ τὴν σπουδαιότητα αὐτῆς τῆς διὰ βίου προσφορᾶς.

πολιτισμό τῆς ὁποίας ἔχει γράψει πολλά καὶ σημαντικά, μεγάλη εἶναι ἡ συμβολή του στὴν πορεία τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων πού χειρίζεται ὁ Οἰκουμενικὸς Θρόνος, ὡς ἡ Πρωτοκορυφαία Ἐκκλησία τῆς Ὁρθοδοξίας: ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Φιλαδελφείας κ. Μελίτων, ὁ συγγραφέας τῶν κειμένων πού ἀπαρτίζουν τὸν παρόντα τόμο, ὑπῆρξε ἀπὸ τοὺς βασικοὺς συνεργάτες τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου στὴν ἀντιμετώπιση καὶ ἐπίλυση μεζόνων ζητημάτων πού ἀντιμετώπισε κατὰ καιροὺς ἡ Ὁρθοδοξία: ἀσχολήθηκε ἐπισταμένως μὲ τὸ οὐκρανικὸ ἐκκλησιαστικὸ ζήτημα, καὶ ὑπῆρξε ἐκ τῶν συντελεστῶν τῆς ἐξεύρεσης κάποιας λύσης, στὴν προηγούμενη τουλάχιστον φάση του, καθὼς ἐπεξεργάστηκε τοὺς ὅρους σχετικῆς συμφωνίας μεταξὺ τῶν ἐκεῖ σχισματικῶν μεριδίων.

Μαζὶ μὲ τὸν νῦν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Πριγκηποννήσων κ. Δημήτριο, τότε Μητροπολίτη Σεβαστείας, ἀσχολήθηκαν μὲ τὸ ζήτημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑπόστασης τῶν Σκοπίων, καὶ ἐπεξεργάστηκαν τοὺς ὅρους συμφωνίας γιὰ τὴν ἐπίλυση τοῦ σχετικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος, τὴν ὁποία ὁμως τελικῶς ἀπέρριψαν οἱ Σκοπιανοί. Καὶ βέβαια προσπάθησε νὰ συνδυάζει πάντοτε τὴν κανονικὴ τάξη μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση τοῦ Θρόνου, πρὸς ἀγαθὸν τοῦ ποιμνίου του καὶ τοῦ Γένους.

Ἀσχολήθηκε ἀκόμη μὲ τὴν ἐπίλυση προβλημάτων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Παντοκράτορος, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἑσφιγμένου, ὥστε νὰ ἀποκατασταθεῖ ἡ κανονικὴ τάξη μὲ τὴν ἰδρυση καὶ ἐγκατάσταση νέας ἀδελφότητος. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ μὲ ζητήματα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Μεγίστης Λαύρας. Σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς ἀθωνικὲς μονὲς ἐργάστηκε ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸν νῦν Σεβασμιώτατο Πριγκηποννήσων κ. Δημήτριο⁸, ὥστε νὰ βρεθοῦν λύσεις πού νὰ ἀποκαθιστοῦν τὴν παραδοσιακὴ κανονικὴ τάξη, παραλλήλως δὲ νὰ ὁμαλοποιοῦν τὴν μοναστικὴ ζωή. Καὶ γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ συνέγραψε καὶ ὑπέβαλλε ἀρμοδίως πολυσέλιδες ἐκθέσεις καὶ προσχέδια πατριαρχικῶν γραμμάτων, πού ὅπωςδήποτε θὰ ἀποτελέσουν πολύτιμο ὕλικὸ καὶ πηγὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, γιὰ τὸν ἐρευνητὴ τοῦ μέλλοντος.

⁸ Γιὰ τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο τοῦ βλ. Μ. Γ. Βαρθούνης, «Ἐνθύμιοι Λόγοι» τοῦ Γέροντος Πριγκηποννήσων Δημητρίου», Ὁ Πολίτης 656 (Ἰανουάριος 2022), σ. 10, 26. Ὁ ἴδιος, «Φαναριώτικης λογισύνης φωτεινὰ ἀπανθίσματα: οἱ Ἐνθύμιοι Λόγοι» τοῦ Μητροπολίτου Γέροντος Πριγκηποννήσων κ. Δημητρίου», *Φῶς Φαναρίου*—[https:// fanarion. blogspot. com](https://fanarion.blogspot.com)—(21 Νοεμβρίου 2021).

Ἐδῶ πρέπει ἐπίσης νὰ ἀναφερθεῖ ἡ συμβολή του στοῦ ζήτημα τῆς ἀπονομῆς τοῦ Αὐτοκεφάλου στὴν Ἐκκλησία τῆς Τσεχίας καὶ Σλοβακίας, ἐνῶ ἀξιωματικὸν εἶναι τὸ ἔργο του στὴν περίπτωσι τῶν βακουφίων καὶ τῆς βακουφικῆς περιουσίας στὴν Τουρκία, τὴν εὐθύνη τῆς ὁποίας, ἀπὸ πλευρᾶς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, εἶχε ἀπὸ τὸ 2002 ὡς τὸ 2008. Κατὰ τὴν περίοδο αὕτῃ συνέβαλε καθοριστικὰ ὥστε νὰ ἀποδοθοῦν καὶ νὰ ἐπιστραφοῦν περὶ τὰ ἑπτακόσια ἀκίνητα, καταπατημένα ἢ ἐγγεγραμμένα ἐπ' ὀνόματι τρίτων, ἐνῶ παραλλήλως μὲ ἐνέργειες καὶ προσπάθειές του, μὲ κόπο, μόχθο καὶ ἀγωνίες πολλές, ἀποδόθηκε στὶς ρωμαίικες κοινότητες μέρος τῆς περιουσίας τους, μεταξὺ τῶν ὁποίων κυρίαρχη θέση κατέχει τὸ ἐμβληματικὸ κτήριο τοῦ Ὁρφανοτροφείου τῆς Πριγκίπου, τὸ ὁποῖο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου μᾶς κ.κ. Βαρθολομαίου ἀποδόθηκε καὶ πάλι στοὺς φυσικοὺς ἰδιοκτῆτες του, τὴν ὁμογένειά μας, καὶ ἐκδόθηκαν μάλιστα καὶ οἱ σχετικοὶ τίτλοι ἰδιοκτησίας.

Τὸ δίτομο αὐτὸ ἔργο ἀφιερώνεται στοὺς γονεῖς τοῦ Σεβασμιωτάτου κ. Μελίτωνος Κωνσταντῖνο καὶ Στυλιανῇ. Πρόκειται γιὰ δύο οὐσιαστικὸς μάρτυρες τῆς σύγχρονης ἱστορίας τῆς Ἱμβρου, δύο ἀνθρώπους μὲ ζέοντα πατριωτισμὸ καὶ ἀκραιφνῇ ἑλληνορθόδοξη συνείδηση, οἱ ὁποῖοι γαλούχησαν τὸν συγγραφέα μὲ τὰ ἑλληνορθόδοξα νάματα τῆς συνείδησης καὶ τῆς ταυτότητας τοῦ Γένους. Δύο ἀνθρώπους μὲ στάση ζωῆς γεμάτη θάρρος, ἐλπίδα καὶ ἀπαντοχή, ἡ ὁποία κυριολεκτικὰ ἀνέδειξε τὴν ἀνδρεία τους, καὶ τὴν ἀνάλογη, παραδειγματικὴ γιὰ ὅλους μας, ἀντιμετώπιση τῶν ὅποιων δυσχερειῶν τοῦ βίου, ἀτομικοῦ, οἰκογενειακοῦ καὶ κοινωνικοῦ.

Ἡ δευτέρη παρατήρηση ἔχει νὰ κάνει μὲ τὴν οὐσιαστικὴ ὀφειλὴ τῶν βασικῶν χαρακτηριστικῶν τῆς διακονίας τοῦ κ. Μελίτωνος στὸν Σεβασμιώτατο Γέροντα Μητροπολίτη Πριγκηποννήσων κ. Δημήτριον⁹, μιὰ ὀφειλὴ ἀγάπης, ἀφοσίωσης, εὐγνωμοσύνης καὶ ἐρῆς φιλίας. Ὁ Ἅγιος Πριγκηποννήσων ἔχει συμπορευτεῖ μὲ τὸν Ἅγιο Φιλαδελφείας ἐπὶ μισὸν περίπου αἰῶνα, καὶ συνδέεται μαζὶ τοῦ μὲ φιλία ἀδελφική, δεσμὸ ἀγάπης ἀνιδιοτελοῦς, ἐμπιστοσύνης ἀλλὰ καὶ

⁹ Πρβλ. Μ. Γ. Βαρβούνης, «Ὁ ἑορτασμός τῆς Ἑκατονταετηρίδος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πριγκηποννήσων (1924—2024)», [www.impringiponnison.org / arthrografia.htm](http://www.impringiponnison.org/arthrografia.htm)—(11 Ἰουλίου 2025). Ὁ ἴδιος, «Ἡ ἀναγόρευσις τοῦ Γέροντος Μητροπολίτου Πριγκηποννήσων κ. Δημητρίου σὲ Ἐπίτιμο Διδάκτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν», Φῶς Φαναρίου—[https:// fanarion.blogspot.com](https://fanarion.blogspot.com) (18 Ἰουλίου 2025).

τὸν ἴδιο πόθο καὶ ζήλο γιὰ τὴν διακονία τῆς Μητέρας Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐχει μοιραστεῖ μαζί του ἀγώνες, ἀγωνίες ἀλλὰ καὶ δοκιμασίες καὶ πειρασμούς, καὶ ὅλα αὐτὰ ἔχουν χαλυβδῶσει τὸν ἱερὸ πνευματικὸ δεσμό πού τοὺς συνδέει.

Ὅπως συμβαίνει μὲ τὸν συγγραφέα τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ἔτσι καὶ ὁ Γέρων Μητροπολίτης Πριγκηποννήσων κ. Δημήτριος, Ἱεράρχης λαμπρὸς καὶ διακεκριμένος, ἔχει ἀφιερῶσει τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση του στὸν Οἰκουμενικὸ Θρόνο καὶ στὸ Γένος, διακονώντας στίς πατριαρχικὲς αὐλές καὶ τώρα στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Πριγκηποννήσων, ἡ ὁποία μάλιστα κατὰ τὸ 2024 ἐόρτασε τὴν πρώτη ἑκατονταετία ἀπὸ τὴν ἱδρυσή της, τὰ πρῶτα ἑκατὸ χρόνια τῆς πορείας καὶ τῆς προσφορᾶς της. Πρόκειται γιὰ μιὰ οὐσιαστικὴ καὶ βαθύρριζη πνευματικὴ σχέση, ἡ ὁποία μᾶς βοηθᾷ νὰ ἀντιληφθοῦμε ὄχι μόνο πτυχές τῆς σκέψης, ἀλλὰ καὶ ὅψεις τῆς ἰδίας τῆς πνευματικῆς ὑπόστασης τοῦ συγγραφέα καὶ τοῦ βιβλίου του¹⁰.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πριγκηποννήσων ἀποτελεῖ ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις ἕναν ἐκ τῶν Ἱεραρχῶν πού ἐνσαρκώνουν μιὰ ἔμψυχη εἰκόνα τῆς φαναριώτικης παραδόσεως, καθὼς «ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων» ἔζησε τὸν Οἰκουμενικὸ Θρόνο καὶ διακόνησε στὴν Πατριαρχικὴ Αὐλή, ἀρχικὰ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου Α', τοῦ Πατριάρχου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς καταλλαγῆς, καὶ κατόπιν πλησίον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, τοῦ «μεγαλοπρεποῦς οἰακοστροφου» τῆς ὁλκάδος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας», μὲ τὸ τεράστιο ἔργο καὶ τὴν ἀνυπολόγιστη παγκόσμια ἀναγνώριση. Καὶ ἔχει ἔτσι ἀποκομίσει πεῖρα ἐκκλησιαστικὴ καὶ γνήσιο φαναριώτικο φρόνημα, ὥστε νὰ ἀποτελεῖ σήμερα πολύτιμο ἀδάμαντα στὸ στέμμα τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου, Ἱεράρχη μὲ ἦθος ρωμαϊκὸ καὶ πεῖρα ἐκκλησιαστικὴ, μὲ ἔργο καὶ ἀναγνώριση, μὲ ταπεινότητα τρόπων καὶ μεγαλοσύνη ψυχῆς¹¹.

¹⁰ Βλ. «Ὁ Ναυπάκτου Ἱερόθεος γιὰ τὸ δίτομο ἔργο του Φιλαδελφείας Μελίτωνος», <https://fosfanariou.gr/index.php/2026/01/21/naupaktou-ierotheos-gia-ditomo-ergo-filadelfeias-melitonos/> (27 Ἰανουαρίου 2026). Ἐπίσης «Ναυπάκτου Ἱερόθεος-βιβλιοπαρουσίαση: Ἱμαρτυρία διακονίας ἀπὸ τὴν Χώρα τοῦ Ἀχωρήτου» ἀπὸ ἕνα Ἱζωντανὸ ἀρχεῖο», <https://www.agrinionews.gr/naupaktou-ierotheos-vivlioparousiasi-martyria-diakonias-apo-tin-chora-tou-achoritou-apo-ena-zontano-archeio/> (21 Ἰανουαρίου 2026).

¹¹ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Μελίτων, «Ἐννεακλάδου ἀναδενδράδος κλέος. Σκιαγραφίαι τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν Γρηγορίου Ζ' καὶ Βαρθολομαίου Α' καὶ τῶν ἐννέα Μητροπολιτῶν Πριγκηποννήσων», στὸν τόμο

Κι ακόμη, έναν από τους πλέον ἐπιφανείς Ἀρχιερεῖς τοῦ Γένους, έναν Ἀρχιεπίσκοπο τῆς Ἐκκλησίας ποῦ ἀπέκτησε πείρα στήν ἐκκλησιαστική διακονία ἐτών, γιά νά δομήσει ἐπ’ αὐτῆς τὸ σημερινὸ πολὺπλευρο, πολυσχιδές, πνευματικό, ποιμαντικό καὶ λειτουργικό ἔργο του στήν Ἱερὰ Μητρόπολη Πριγκηποννήσων, ὅπου ἔχει τεθεῖ ὡς «λύχνος ἐπὶ τὴν λυχνίαν», γιά νά φωτίζει, νά ἀγιάζει, νά διδάσκει, νά καθοδηγεῖ.

Συνελόντι εἰπεῖν, τὰ κείμενα αὐτοῦ τοῦ δότομου ἔργου τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλαδελφείας κ. Μελίτωνος συμπληρώνουν τὴν εἰκόνα ἐνὸς λογίου, σκεπτομένου καὶ ἀγωνιστοῦ Ἱεράρχου, ἐνὸς πραγματικοῦ Φαναριώτη Γραματοφύλακα τῶν ἡμερῶν μας, ποῦ βιώνει, προβάλλει καὶ ἐμπλουτίζει μὲ τὸ ἔργο του τὴν παράδοση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀλλὰ καὶ τὴν λόγια παράδοση καὶ παραγωγή τοῦ Γένους. Καὶ ἔρχονται ὡς ἐπιστέγασμα μιᾶς ξεχωριστῆς προσφορᾶς στήν Ἐκκλησία καὶ στήν ἐλληνορθόδοξη παράδοσή της, ἡ ὁποία συνεχίζεται καὶ ἐλπίζουμε νά συνεχιστεῖ «εἰς μακρότητα ἡμερῶν», ὥστε ὅλοι, μέσα ἀπὸ τὰ βιβλία καὶ τὰ δημοσιεύματά του, νά συνεχίσουμε νά γνωρίζουμε τὰ ἔργα τῆς φαναριώτικης παράδοσης, τὴν πολιτικῆς λογιᾶς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παιδείας.

Μ. Γ. Βαρθολομαίου

Καθηγητὴς Λαογραφίας στὸ Τμῆμα Ἀνθρωπιστικῶν Σπουδῶν
τοῦ Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης,
Ἀρχὼν Προστάτης τῶν Γραμμάτων τῆς Μ.τ.Χ.Ε.

Ἱερὰ Μητρόπολις Πριγκηποννήσων (ἐπιμ.), *Ἐπετειακὸς τόμος Ἐκατονταετηρίδος, 1924–2024*, Ἀθήνα 2024, ἔκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σ. 148

